

CENTRALANTIKVARIATET
KATALOG 58

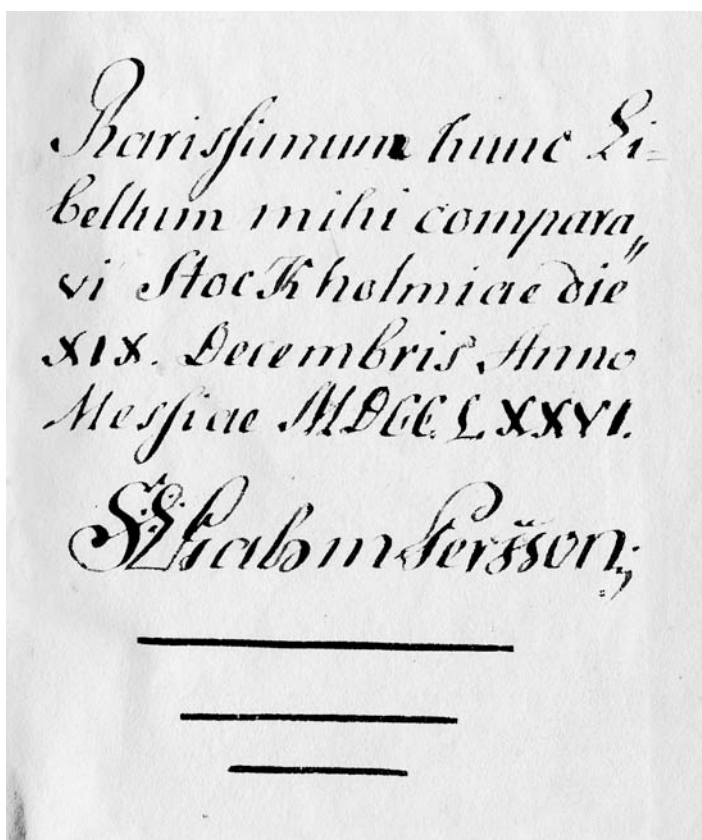
Nordisk historia ur
**ERICSBERGS
BIBLIOTEK**

I

Från Sagatid till Vasatid

Sammanställd av
MATS PETERSSON

STOCKHOLM MMVIII

[11]

CENTRALANTIKVARIATET

Drottninggatan 73b S-111 36 Stockholm
Tel: +46 8 411 91 36 Fax: +46 8 20 93 08
<http://www.centralant.se> e-mail: mats@centralant.se
Plusgiro 55 80 81-6 Bankgiro 569-0037

Medlem i Svenska antikvariatföreningen
Member of ILAB

FÖRORD

DETTA ÄR DEN FÖRSTA katalogen med ett urval böcker i nordisk historia ur Ericsbergs bibliotek. Den heter Från Sagatid till Vasatid och sträcker sig kronologiskt fram till Gustav II Adolf. Den kommer följas av en katalog med böcker rörande trettioåriga kriget och en med böcker rörande perioden från Karl X Gustav till industrialiseringen.

Den huvudsaklige skaparen av biblioteket på Ericsberg, friherre Carl Jedvard Bonde (1813–95), hade både viljan, de ekonomiska resurserna, utrymmet och kontakterna, och förmågan att kunna utnyttja detta, för att åstadkomma en av de största privata samlingen av äldre historia som skapats i Sverige. Tilläggas bör då att historia förstås endast är en del av hela biblioteket på Ericsberg, vilket enligt Carlander blev ”ett af de största och värdefullaste enskilda i Sverige”.

Till historieavdelningen lyckades Carl Jedvard Bonde tidigt köpa ett redan befintligt stort historiebibliotek, nämligen d’Albedyhlls. Carl Gustaf Eichstedt d’Albedyhll (1800–56), friherre och son till diplomaten och historikern Gustaf d’Albedyhll och författarinnan Eleonora Charlotta Wrangel, var kammarherre och överceremonimästare. Hans bibliotek, som i mycket härrörde från fadern, var mycket stort inom historia. Det skulle säljas på auktioner 1843, men den största delen köptes istället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde för 7000 riksdaler och införlivades med hans bibliotek. Den portionen omfattade 3399 nummer, och i ett slag fanns i hans ägo ett av de finaste historiebiblioteken i landet.

Biblioteket kompletterades därefter flitigt med både den samtida utgivna historieforskningen och med äldre verk, och många andra äldre kända bibliotek kom via auktioner att bli representerade i samlingen, t.ex. Carl Gustaf Tessins, historieprofessor Johan Henrik Schröders, ostindiesuperkargören Braads, arkivarien Sigfrid Lorentz Gahm-Perssons, vinhandlaren Neschers, disponent Stråles, och – inte minst – Warmholtz, för att nämna några.

Många av dessa tidigare ägare hade sina egna markeringar i böckerna i form av exlibris, namnteckningar, stämplat eller annat. Carl Jedvard Bonde var som samlare dock mån om att hans eget exlibris, ett formklippt ganska stort heraldiskt exlibris med texten ”Bibliotheca a Carolo Jedvarda Bonde collecta”, skulle synas tydligt

och det är nästan alltid placerat mitt på frampärmens insida, oberoende av vad som suttit där innan. Det innebär att det i många fall är svårt att se vem bokens tidigare ägare varit, då det äldre exlibriset döljs av Carl Jedvard Bondes. Även Warmholtz exlibris har drabbats av detta. Ett av de få äldre också mittplacerade exlibris som inte konsekvent blivit överklistrade är Anders Anton von Stiernmans.

Historiesamlingen på Ericsberg är samlad med utgångspunkt från Warmholtz monumentala bibliografi över svensk historia, *Bibliotheca historica Sueo-Gothica; eller förteckning uppå så väl tryckte, som handskrifne böcker, tractater och skrifter, hvilka handla om svenska historien, eller därutinnan kunna gifva ljus; med critiska och historiska anmärkningar*, som efter många turer och förseningar utkom i 15 delar mellan 1782 och 1817.

Den indelning av den svenska historien som Warmholtz utarbetade (finns redovisad av Johan Henrik Lidén efter ett besök hos Warmholtz 1768) användes även för uppställningen av historieavdelningen på Ericsberg, och den följs även i denna katalog (med något undantag). Utifrån Warmholtz kan sägas att denna katalog omfattar böcker som återfinns i delarna tre till sex, samt ur hjälpvetenskaper som återfinns i delarna 11, 12 och 15. Delarna ett och två innehåller Sveriges topografi och naturhistoria, och faller utanför denna katalog.

Exemplaret av Warmholtz som finns på Ericsberg har de olika numren fascinerande väl förbockade. Det var inte många av Warmholtz 9744 nummer som inte kunde konsulteras i Bondes bibliotek på Ericsberg! Till Ericsberg har det även köpts (och givits) mycket av den senare, samtida litteraturen, som då givetvis inte återfinns i Warmholtz (denna avslutades ca 1770). Dessa senare böcker har dock sorterats in i biblioteket enligt samma system.

Som alla som läser igenom denna katalog snart kommer att märka så är benämningen nordisk historia egentligen felvisande på denna första katalog. Är man inte förberedd kan man kanske undra varför en bok om amasonerna finns med, en inkunabel om goternas krig i Italien eller en utgåva av den västgotiska lagstiftningen i Spanien? Denna katalog borde kanske ha hetat nordisk historieskrivning ur Ericsbergs bibliotek, då innehållet i många av böckerna inte har så mycket med faktiskt svensk eller nordisk historia att göra.

Detta hänger förstås samman med det äldre historieparadigmet, som gällde fram till mitten av 1700-talet. Goterna, langobarderna och andra folkvandningsfolk var svenskar (eller danskar, om det är en dansk historiebok) som vandrat ut och erövrat världen och den nordiska historien sträckte sig långt ner förbi Kristi födelse, ända till Noak, med rejäla och noggranna kungakronologier (svenska eller danska).

Redan för Warmholtz var mycket av detta utranterat ur historieskrivningen, vilket han då noggrant kommenterat i sin bibliografi. Han levde dock mitt i skiftet mellan den äldre stormaktstida historieskrivningen och frihetstidens mer kritiska, och då han var en mycket samvetsgrann samlare och bibliograf, så tar han med allt som både har och har haft bäring som svensk historia.

Carl Gustaf Warmholtz (1713–85) samlade sitt historiska bibliotek på Christineholm, inte långt från Ericsberg. År 1778 sålde han den svenska avdelningen, ungefär 5500 band och broschyrer plus avhandlingar och annat, till C. C. Gjörwell och

Uppfostringssällskapet, så att denne skulle kunna ta hand om utgivningen av hans kommenterade förteckning över böckerna, hans "Bibliotheca historica". Gjørwell lyckades ge ut de första delarna, men hade inte råd att hålla samman samlingen utan denna splittrades i olika beståndsdelar och såldes. Slutligen blev det Auri-villius och Uppsala universitetsbibliotek, med stöd av kronprins Karl Johan, som lyckades avsluta utgivningen av bibliografin.

I katalogen har böcker utgivna efter 1770, liksom i biblioteket, sorterats in på respektive avdelning. Böcker i dansk (eller polsk, rysk etc.) historia finns med i Warmholtz om deras innehåll berör Sverige, vilket innebär att där återfinns en stor del av den danska historieskrivningen. De som dock inte återfinns där bildar i denna katalog en särskild Danmarksavdelning på slutet, liksom en avdelning övrigt.

Slutligen något om skicket på böckerna. Nästan alla böcker i katalogen är i samtida och ofta i välbevarade band, inga har bundits in efter 1900. I katalogen redogörs noggrant för alla defekter som kan förekomma, både på banden och i inlagorna, och då det uteslutande rör sig om äldre böcker, så är ofta exemplaren bättre än vad beskrivningen låter påskina.

Trevlig läsning

Mats Petersson

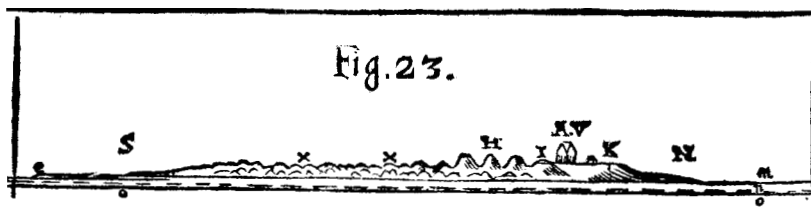
T9.F27.

OM DE NORDISKA LÄNDERS, I SYNNERHET SVERIGES ÅLDER, FÖRSTA INBYGGARE OCH ÅTSKILLIGA NAMN

1. RUDBECK, Olof. *Atland eller Manheim dedan Japhetz afkomne, de förnämste keyserlige och kungelige slechter ut till hela werlden, henne att styra, utgångne äro, så och desse efterföljande folck utogade nembligen skyttar, borbarn, asar, jettar, giotar, phryger, trojaner, amazoner, traker, lyder, maurer, tussar, kaller, kiempar, kimrar, saxer, germen, swear, longobarder, wandaler, heruler, gerpar, tydskar, angler, paitar, danar, siökämpar, och flera de som i werket wiskas skola. Atlantica sive Manheim* /.../. 1-4 + atlas. Uppsala, Henricus Curio (1679)–89/ Rudbecks tryckeri, 1698/ Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1863 resp. (Uppsala, Henrik Curio, 1679). Folio + atlas i imperialfolio. 1: Grav. front. + (8), + 891, + (1) s. Sista sidan med träsnitt. Tryckt på skrivpapper. Enstaka småfläckar, litet brännhål sid. 7–8. 2: Grav. front., + (16), + 43, + (blank), + 542, 542, 543, 543, 544, 544, 545, 545–672, + 36, + (8) s. Åtskilliga helsides träsnitt i pagineringen. Enstaka fläckar inledningsvis, sid. 1–4. med pappersslagningar i övre hörnen, fint lagade revor bl.a. sid. 37–38 och 288–297. 3: (13), + (blank), + 553, 556–762, + (55) s. Sid. 531–534 kompletterade från annat exemplar, sid. 591–592 med papperslagning, lagad reva 675–676. 4: (2), + 104, 107–210, + 20 s. + utvikbar karta. Atlas: Grav. front, + (80) s. med gravyrer och träsnitt. Sid. (9) med papperslagning. Första delen i mycket fint samtida skinnband med rikt guldornerad rygg med upphöjda bind, stänksnitt. Andra och tredje delen i ett samtida pergamentband. Fjärde delen oskuren i samtida skinnband. Atlasen i ett något nött samtida halvpergamentband med senare marmorerat pärmpapper. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 150000:-

Collijn sp. 784f. Warmholtz 1229. Lindberg, Swedish books, 33. Bibl. Rudb 704, 705, 737, 759 & 760 resp. 704:3 för testimonia. Carlander III, 564ff. Svensk-latinsk parallelltext. Den latinska översättningen gjordes i del 1–2 av Andreas Norcopensis och i del tre av Petter Salan. Första delen är i första upplagan, första tryckningen och är ett av de 100 exemplar som trycktes på holländskt skrivpapper, vilket skänkts av Magnus Gabriel De la Gardie. Saknar dock som alltid sista rättelsebladet "Ad bibliopegos". Andra delen med "testimonia" pars I–II: 1–2, till första och andra delen, (s. 1–43) komplett samlade efter förordet, känt enligt Rudbeck i 22 exemplar. Fjärde delen i faksimiltrycket som utgavs med kommentarer av G. E. Klemming i 100 exemplar. Originalen trycktes 1702 på Rudbecks eget tryckeri men vid Uppsala brand samma år hade endast 210 sidor tryckts. Både den och den tredje delen, som också trycktes på Rudbecks tryckeri, brann till stor del upp vid branden, vilken drabbade det Rudbeckska huset hårt. Av fjärde delen överlevde endast ett fåtal kompletta exemplar. Atlasdelen är i första upplagan. Den utgavs tillsammans med första textdelen av Atlantican 1679, men kopparsticken var färdiga redan 1676. Den innehåller fyra dubbelsidiga graverade kartor, fem graverade plancher samt åtskilliga träsnitt, både hel- och dubbelsidiga samt två dubbelsidiga tabeller. Samtliga kopparstick är utförda av Philipp Jacob Thellott, utom den berömda frontespisen, som är graverad av Dionysius Padt-Brugge. Inget svenskt historiebibliotek utan Rudbecks atlantica! Här ställdes "hela svenska stormaktstidens historiska strävan till sin spets, med allt vad det innebar av göticistiska drömmar om storhet och vetenskaplig fantasi".

W. 1251

2. RUDBECK, Olof d.y. *Olavi Rudbeck filii Atlantica illustrata, sive illustrium, nobilium, principium atque regum insula, ubi et prisci Hesperidium horti*. Uppsala, literis Wernerianis, 1733. 4:o. (4), + 84 s. Lätta lagerfläckar. Sammanbunden med: RUDBECK, Olof d.y. *Olavi Rudbeck filii Dudaïm rubenis, quos neutiquam mandragoræ fructus fuisse, aus flores amabiles, lilia, violas, narcissos, leucoja, species melonis, vaccinia, chamæbatum, rosam, solanum halicacabum, certas uvas, tubera, maiisch, circeam, hordeum, philtra amatoria &c. Sed fraga vel mora Rubi Idei spinosi, allatæ hic rationes fati videntur evincere*. Uppsala, Wernerianis, 1733. 4:o. (2), + 18 s. Enstaka småfläckar. Samtida hfrbd, guldornerad något nött rygg med upphöjda bind och beige titeletikett, stänkmarmorerade pärmapper. Med A. N. Stenholms namnteckning och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

8000:-

Warmholtz 1251. Bibl. Rudb. 1176 resp. 1178. Carlander III, 564ff. Sonen Rudbecks (1660–1740) fortsättning på faderns storverk. Han tolkar här alla namn hos de antika författarna med vilka man bör förstå Sverige, och det är de ord som betyder ädlas, hjältars, mäktigas, furstars eller kungars hemvist och Horti Hesperidum ligger, inte oväntat, i Uppsala. Det andra arbetet är inom den naturalhistoriska bibelfilologin, med tolkning av hebreiskan. Dudaim tolkade Rudbeck som hallon, vilket inte övertygade någon (SBL XXX, s. 658). Olof Rudbeck d.y. (1660–1740) var liksom fadern en mångsysslare, men huvudsakligen naturalhistoriker och mest känd för sin stora fågelbok. Även som filolog var han framstående och arbetade hela livet med sin stora *Theaurus linguarum Asiae et Europæ harmonicus* i vilken grundtanken var att alla språk härstammade från hebreiskan.

3. BAER, Frédéric-Charles. *Essai historique et critique sur les atlantiques, dans lequel on se propose de faire voir la conformité qu'il y a entre l'histoire de ce peuple, & celle des hébreux*. Paris, Michael Lambert, 1762. 8:o. 116 s. + 2 utvikbara handkolorerade grav. kartor över östra Medelhavet och Mellanöstern resp. Palestina. Äldre pappersslagning på titelbladet, enstaka småfläckar och lätta fläckar på kartan. Nära samtida hfrbd, rikt guldornerad rygg med blå titeletikett och blå marmorerade snitt. Ur Bengt Ferners bibliotek, med hans namnteckning och anteckning att han fått den av författaren. Fint exemplar ur Ericsbergs bibliotek. 6000:-

W. 1258

Warmholtz 1258. Carlander II, 556. Fina kartor. Ytterligare ett inlägg i debatten om Atlantis placering. F. R. Baer ansluter sig till Claude Matthieu Oliviers (och även Renhorns) uppfattning att Palestina är Atlantis, en inte helt ovanlig uppfattning, dock i strid med den Rudbeckska. Innehåller även utdrag ut Platons Timaios och Kritias, både på grekiska och i fransk översättning. F.-C. Baer (1719–97) var protestantisk teolog, hedersprofessor i Strassburg och svensk legationspastor i Paris. Medlem i Svenska Vetenskapsakademien 1760. "En vitter man, som ständigt tjänar Academien och corresponderar med secreteraren". Bra presentations-exemplar med handkolorerade kartor. Astronomen Bengt Ferners (1724–1802) stora vetenskapliga bibliotek såldes efter tryckt förteckning på auktion i Stockholm 1803. Atlantis verkar vara ett ämne som roade honom. Han hade även Baillys bok om detsamma.

B: Ferner
de l'auteur

- W. 1259a 4. BAILLY, Jean-Sylvain. *Lettres sur l'atlantide de Platon et sur l'ancienne histoire de l'Asie. Pour servir de suite aux lettres sur l'origine des sciences, adressées à m. de Voltaire par M. Bailly*. London & Paris, Elmelsy & freres Debure, 1779. 8:o. (4), + 480 s. + utvikbar grav. karta. Enstaka småfläckar, bläckanteckning s. 392 och lättare fläckar på den graverade kartan. Samtida hfrbd, lätt guldornerad rygg med upphöjda bind och svart något nött titeletikett. Ur Bengt Ferners bibliotek, med hans namnteckning, samt ur Ericsbergs bibliotek. 4500:-

Warmholtz 1259a. Carlander II, 556. Första upplagan. Vetenskapsmannen, astronomen Jean-Sylvain Bailly (1736–93) undersöker här atlantismyten och avfärdar de flesta spekulationer om var Atlantis skulle ha legat, inklusive Rudbecks, även om Bailly erkänner att dennes stora verk innehåller mycket lärdom. De enda platser som passar avslutar Bailly är öarna i Norra Atlanten, d.v.s. Spetsbergen, Grönland och Island. Denna bok utgavs tillsammans med hans *Lettres sur l'origine des sciences* som en del av ett större vetenskapligt gräl med Voltaire. Astronomen Bengt Ferners (1724–1802) stora vetenskapliga bibliotek såldes efter tryckt förteckning på auktion i Stockholm 1803. På sin utlandsresa träffade Ferner i augusti 1761 Bailly i Chaillot. Bailly var huvudsakligen astronom och utgav bl.a. studier över månen och Jupiters månar, men framförallt böcker i astronomins historia. Hans böcker passade således bra in i Bengt Ferners bibliotek.

- W. 1271 5. GRUPEN, Christian Ulrich. *Origines Germaniæ oder das älteste Teuschland unter den Römern, Franken und Sachsen*. 1–3. Lemgo, Meyerschen Buchhandlung, 1764–68. 4:o. (8), + 416; (8), + 432 s. + grav. utvikbar karta; (8), + 440 s. Träsnitt i texten i tredje delen. Pappersslagningar i hörn s. 227 och sid. 373–375 i första delen och s. 345 i tredje. Hål i marginalen sid. 49–50 i andra delen. Andra delen lagerfläckig inledningsvis och samtliga med enstaka småfläckar. Understrykningar och marginalanteckningar i det tionde kapitlet i första delen ”De Mari Baltico”, liksom på på eftersättsbladet. Samtida rosa pappband, nötta och delvis trasiga ryggar med handtextad titel med bläck. Tre volymer. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris. 4500:-

Warmholtz 1271 not & 225 not. Carlander III, 564ff. Tredje delen är postumt utgiven av Christian Friedrich Helwing. C. U. Grupen (1692–1767) var konsistorieråd i Hannover och mest känd för sitt stora verk om Hannovers historia (1740). Bortsett från inlägg om insula Glessaria och andra ordtolkningar mot Rudbeck behandlar ett kapitel i andra delen även kristnandet i Norden.

- W. 1274 6. BJÖRNER, Erik Julius. *Tractatus prior de Gotunheimia ejusque regionibus: Gotlandia, Reidgotalandia, Glesisvallia, Biarmalandia, Hunalandia et Dumbslandia*. (Stockholm, Merckell, 1721). 4:o. 88 s. Träsnitt s. 16. Liten fläck s. 17 och 75–76. Hfrbd från 1800-talets slut, rikt guldornerad rygg med röd titeletikett, pärmarna med guldrumtryck, inre bordure och guldsnitt (G. Hedberg). Litet hål på frampärmen. Mycket fint exemplar ur Ericsbergs bibliotek. 18000:-

Warmholtz 1274 not. Allt som utkom av den sällsynta första emissionen. De flesta av de färdigtryckta arken, liksom Björners manuskript, brann upp vid en eldsvåda 1727. En ny emission utkom 1741 med nytt titelblad, *Specimen historico-geographum, descriptionem Gotunheimie* ..., företal och tillägg av de 1721 ej färdigtryckta sidorna 89–96. Enligt det nya företalet skulle inget av den första emissionen ha överlevt. Björner argumenterar här för att namnet Jotun-

heim är ett gammalt namn på Norden, och att det kommer sig av att dess första invånare var jättar. Dessa hade blivit utdrivna ur det Heliga Landet, och dragit norrut och odlat upp Norden, så att det blivit beboeligt. Denna idé var han dock inte först med. Redan Messenius, liksom senare Verelius och Torfæus var anhängare av denna teori. Lagerbring ställde sig dock skeptisk.

7. CELSIUS, Magnus (pres.) || KARLSTRÖM, Sven (resp.) *De Thule veterum*. Diss. Stockholm, Wankivianis, (1673). 8:o. (6), + 128 s. Tryckt på tjockt och stort papper. Samtida skinnband, något nött rygg med upphöjda bind och pärmarna med blindpräglade ramlinjer, helt guldsnitt. Ur Gahm Perssons bibliotek, med hans namnteckning på frampärmens insida, daterad 1779 samt ur D. G. Neschers, med hans biblioteksstämpel på titelbladet. Med KB:s "Dupl" anteckning i bläck. Ur Ericssbergs bibliotek. 6000:-

W. 1287

Warmholtz 1287. Lidén I, 94. Carlander II, 561ff & III, 12 resp. 564ff. Presentexemplar! Innehåller hyllningar till respondenten av Martin Brunnerus och Johannes Schefferus och en hyllningsdikt av Petrus Lagerlöf. I denna avhandling behandlas hur namnet Thule användes hos de antika författarna och att det bör förstås som Skandinavien. Dessutom beskrivs hyperboreerna, d.v.s. invånarna i Skandinavien. En vacker avhandling, ansåg Warmholtz, och tillade att den borde ges ut igen. Arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Perssons (1725–94) stora boksamling såldes efter hans död på auktion, efter att Nescher därur uttagit och köpt 230 nummer (däribland troligen detta). Biblioflen, vinhandlaren och myntsamlaren Daniel Georg Neschers (1753–1827) bibliotek var särdeles starkt i svensk historia och det skulle efter hans död säljas på auktion i Stockholm 1828, men förvärvades istället av Kungliga biblioteket, och därifrån har denna sålts som dubblett, troligen på 1831-års stora dubblettförsäljning. Den kan mycket väl ha gått till Carl Jedvard Bonde därifrån via d'Albedyhl.

OM SVEA-GÖTHISKA FOLKETS MIGRATIONER OCH NYA SÄTEN I FRÄMMANDE LÄNDER

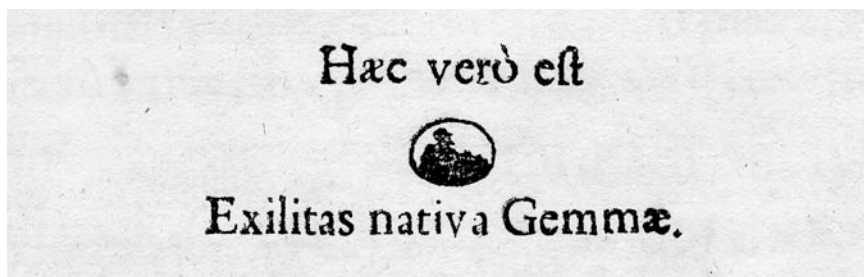
8. SUHM, Peter Friedrich. *Historie om de fra Norden udvandrede folk*. Forfattet af Peter Friderich Suhm. 1–2. Köpenhamn, Brødrene Berling, 1772–73. 4:o. (6), + 632, 629–630 s. + 5 tabeller, varav 1 utvikbar; 8, + (12), + 159, + (blank), + 180, + (1) s. + 2 utvikbara grav. kartor. Lagerfläckar i första delen. Stort exemplar. Nötta samtida skinnband, guldornerade ryggar med upphöjda bind och beige och blå titel- resp. deltiteletiketter, röda snitt. Med Lillienkjöld namnteckning, daterad 1825, och ur Ericssbergs bibliotek. Ett erratablad saknas i första delen. 8000:-

W. 1301

Bibl. danica III, sp. 30. Warmholtz 1301. Fyra av tabellerna med gotiska skriftprov i träsnitt. Om goterna, langobarderna m.fl. folkvandningsfolk, vilka enligt Suhm utvandrat från Norden. De åtta opaginerade sidorna i andra delen innehåller Suhms redogörelse för sina planerade böcker om nordisk historia. Dessa två böcker räknar Suhm som del 4–5 i serien. De sista 180 sidorna utgörs av ett register, dock inte endast till detta verk utan även till de tre tidigare *Om de nordiske folks ældste oprindelse, Forsøg til et udkast af en historie over folkenes oprindelse i almindelighed* ... och *Om Odin og den hedenske gudelære og gudstienste i Norden*. Peter Friedrich Suhm var kollega och vän till Schøning och de båda jobbade nästan parallellt, Suhm med Danmarks historia och Schøning med Norges.

OM CIMMERIERNE OCH CIMBRERNE

- W. 1304 9. MAJOR, Johannes Daniel. *Prodromus atlanticae, vel regnorum septentrionalium in achate albo expressorum declaratio preliminaris chorographica*. Kiel, Reumannus, 1691. Folio. (40) s. + 2 planscher, en med en inklistrad gravyr och en med karta i träsnitt. Åtskilliga träsnitt och en karta i texten. Titelbladet med bortklippt namnteckning. Nött samtida skinnband, ryggen med upphöjda bind, pärmarna med svartpräglad lagerkrans. Med C. H. Braads namnteckning på försätsbladet. Ur J. H. Schröders bibliotek, med hans exlibris, samt ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris. 17000:-

Warmholtz 1304. Carlander II, 597f., III s. 368f. resp. 564ff. Första upplagan, en utökat tysk översättning utkom året därpå. Båda är ovanliga, enligt Warmholtz. Major var en varm anhängare av Rudbeck och idén om cimbrernas svenska ursprung, och han försvarar här Rudbecks atlantica. Majors bok angreps häftigt av Mollerus och i den utökade tyska upplagan, *Bevölkertes Cimbrien* ..., svarade Major denne mycket häftigt. Mollerus var slutligen tvungen att till danske kungen skicka in ursäkter för sina angrepp, vilka hade tagits illa upp i Sverige. J. D. Major (1634–93) föddes i Breslau. Han var medicine doktor, professor i Kiel samt livläkare åt hertigen av Holstein-Gottorp. Han dog i Stockholm. Boken är med tryckt dedikation till Ulrika Eleonora. Superkargören på Ostindiska kompaniet Christopher Henrik Braad (1728–81) var en framstående litterär samlare med ett stort bibliotek i historia och antikviteterna. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt katalog med över 8300 nummer. Enligt Klemming skall många ha kommit för sent till auktionen på grund av kraftig snöyra, och böckerna gick även till ofta låga priser.

10. MOLLERUS, Johannes. *Isagoge ad historiam chersonesi cimbricae*... 1–4. [Nytt titelblad:] *Introductio in ducatum Cimbricorum slesvicensis et Holsatici, historiam, chorographicam, naturalem, antiquariam, civilem, genealogicam* /.../ *accedit praefatio nova, tum alia scripti hujus exhibens paraleipomena, tum Chersonesi imprimis jutico-Holsaticae priscum cimbricae, agnomen, contra Olaum Rudbeckium & Joh. Dan. Majorem, inclutam Cimbrorum veterum gentem, in fines Sveciae extremos, perperam relegare ex illa conatos, breviter quidem, sed folide tamen afferens.* Hamburg, Gothofr. Liebezeitii, (1691)–99. 8:o. 64; (30), + 292, + (4), + 224, + (16), + 225–648 s. Titelbladet lagat efter bortklippta namnteckningar med minimal bokstavs förlust. Något nött nära samtida skinnband, rikt guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, stänksnitt. Spår av pappersetikett från bokauktion på främre pärmens insida. Ur Ericssbergs bibliotek. 4500:-

VD17 23:299000E. Warmholtz 1305 not (samt företalet not 2). Ny titelutgåva, med endast nytt företal och gemensamt titelblad tryckta 1699. Huvudtexten "Isagoge ad historiam" i fyra delar tryckt 1691–92. Mollerus var motståndare mot Rudbeck och J. D. Major vad gällde uppfattningen om cimbrernas/ cimmerernas ursprung. I fjärde delen av Isogage, som utkom 1692, gick han till hårt angrepp mot Majors *Prodromus atlantica*. Major svarade hätskt i en tysk utökad översättning samma år. I den nya inledningen angriper Mollerus åter Major, och Rudbeck. Denna trycktes även samma år i hans *Bibliotheca septentrionis eruditi*, tillsammans med bl.a. ett nytryck av Schefferus *Svecia literata*. Johannes Mollerus (1661–1725) var rektor i Flensburg, och lärd bibliograf och denna bok liksom hans övriga hyllas av Warmholtz i företalet till dennes bibliografi.

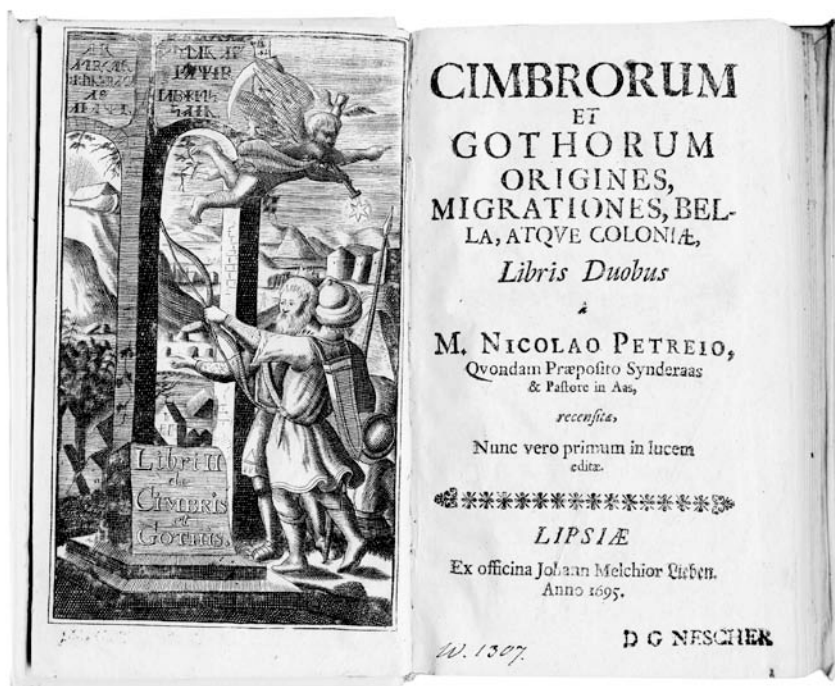
11. PETREJUS, Nicolaus M. *Cimbrorum et gothorum origines, migrationes, bella, atque coloniae, libris duobus à M. Nicolao Petreio, quondam preposito Synderaas & pastore in Aas, recensite, nunc vero primum in lucem editae.* Leipzig, Johann Melchior Lieben, 1695. 8:o. Graverat extra titelblad, + (14), + 116 s. Sammanbunden med:

MAGNÜSSON, Årni. *Incerti auctoris (qui vergente seculo XIII. vixisse videtur) chronica danorum, & praecipue Sialandiae. seu chronologia rerum danicarum ab anno Chrito XCCVIII. ad ann. MCCLXXXII. cum appendice chronolog. usque ad ann. MCCCVII. ex veteri membrana eruit, primusque edidit Arnas Magnæus.* Leipzig, Joh. Ludovicum, 1695. 8:o. (15), + (blank), + 78 [av 100] s. Vålbevarat samtida pergamentband, handskriven ryggtitel. Rikligt med ägarnamnteckningar på främre pärmens insida och försättsblad. En äldre delvis raderad, Gustav Joh. Sommelius, daterad Lund 1753, och S. L. Gahm Perssons, daterad 1776, på tittelsidan D. G. Neschers ägarstämpel och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat ovanpå Gahm Perssons. Med KB:s "duppl" anteckning. Det andra arbetet ej komplett. 6000:-

Warmholtz 1307 resp. 2663. Bibl. danica III, sp. 33 resp. 11. Thesaurus 593 resp. 549. Fiske 459. Carlander II, 561ff resp 581 & III, 12 resp. 564ff. Första upplagan av Petrejus arbete. En dansk översättning utkom 1706 och tysk 1699. Nicolaus Petrejus var dansk prästman och skrev verket på 1570-talet. Han hävdade att cimbrerna och goterna härstammade från Gotland, d.v.s. Danmark, och verket mottogs mycket väl i Danmark medan svenska fornforskare som Verelius och Hadorph förkastade hans, enligt Warmholtz, ogrundade satser. Denna tryckta del av Petrejus arbete lär, också enligt Warmholtz, endast vara en mindre del av hans bok. Den isländska historikern Årni Magnússons utgåva av den Sjællandske årbog är ej komplett. Boken har tillhört bibliotekarien vid Lunds universitetsbibliotek Gustaf Sommelius (1726–1800).

W. 1305

W. 1307

Från honom har den 1776 gått till arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Persson (1725–94). Dennes stora boksamling såldes efter hans död på auktion, efter att Nescher därur uttagit och köpt 230 nummer (troligen däribland detta). Hans exlibris, som är graverat av Snack, har i runslinga texten: "Merki af Sigfrid Gahm Pedersson" (det syns dock inte här). Bibliofilen, vinhandlaren och myntsamlaren Daniel Georg Neschers (1753–1827) bibliotek var särdeles starkt i svensk historia och det skulle efter hans död säljas på auktion i Stockholm 1828, men förvärvades istället av Kungliga biblioteket, och därifrån har denna sålts som dubblett, troligen vid 1831-års stora dubblettförsäljning. Boken kan mycket väl ha gått till Carl Jedvard Bonde därifrån via d'Albedyhll.

W. 1308

12. ARPE, Petrus Friderich. *Themis cimbrica, sive cimbrorum et vicinarum gentium antiquissima institutis commentarius*. Hamburg, Koenigiana, 1737. 4:o. (16), + 272, + (18) s. Grav. titel- och slutvinjett. Lätta småfläckar och små fuktstänk. Nött samtida skinnband, rikt guldornerad rygg med titeletikett av pergament, pärmarna med spegeldekor, stänksnitt. Trasig i främre fals nedtill och i övre kapital. Ur Ericssbergs bibliotek.

4000:-

Bibl. danica I, sp. 626. Fiske 23. Warmholtz 1308. Juristen och historikern P. F. Arpes (1682–1740) sista bok, en kritisk genomgång av källorna till folkvandringsfolkens ursprung och vandringar, liksom om deras samhällsliv, rättsväsen etc. Han ställer sig, till Warmholtz stora förtret, kritisk till flera folks förmenta nordiska ursprung. Kraftiga anmärkningar emot Arpe, och speciellt emot de här framförda "orättmätiga omdömen" (enligt Warmholtz) rörande de skånska antikviteterna, framfördes av Jonas Floraeus i ett bihang till dennes *Antiquitatis scanicae*, från 1743, kallat Anti-Arpiana. Att boken finns med i Bibliotheca danica beror på att den anses behandla äldre dansk rätt. Arpe studerade även några år i Köpenhamn.

OM AMAZONERNE

13. PETIT, Pierre. *De amazonibus dissertatio, quâ an verè extiterint, necne, variis ultro citroque conjecturis & argumentis disputatur. Multa etiam ad eam gentem pertinentia, ex antiquis monumentis eruuntur atque illustrantur. Editio secunda, auctior et correctior.* Amsterdam, Johannem Wolters & Ysbrandum Haring, 1687. 12:o. Grav. extra titel. + (10), + 398, + (3) s. Rikt illustrerad med gravyrer i texten, delvis hel- och halvsides. Marmorerat pappband från mitten av 1800-talet, ryggen med röd titeletikett, röda snitt. Med Johan Arendt Bellman d.y:s namnteckning daterad 1725 på det medbundna gamla försättsbladet. Ur Ericssbergs bibliotek. 7500:-

W. 1310

Cicognara 2972. Warmholtz 1310 not. Andra upplagan, den första kom 1685. Kompendium av information från antika författare om de stridbara kvinnorna, amasonerna. Enligt Rudbeck bodde amasonerna i Jotunheim, d.v.s. i Sverige. Annars rörde sig den lärda debatten på 1600-talet snarare om huruvida det har funnits sådana krigiska kvinnor och huruvida de i så fall levde för sig själva eller tillsammans med män. Pierre Petit (1617–87) var läkare i Paris. Johan Arendt Bellman (1707–65) var far till skalden.

OM GÖTHERNE

W. 1320

14. SKYTTE, Johan. *Een oration om the swenskes och giöthers första ursprung och mandom i kriggh.* Hållen på latin uthi then wijdtberömde academien i Marpurgh uthi Hessen, i januari månad, åhr 1599. aff Johan Skytte. Nu nyligen then stormächtige högborne förste och herre, herr Carl, Sweriges rikkes uthkorde konung och arfförste, hertigh till Södermanland, Närke och Wärmeland, etc. wår allernådigste herre och förste til äbro, på swenska uthgången åhr effter C.b. 1604. och nu andra gången tryckt. Stockholm, Niclas Wankijff, 1678. 8:o. 48 s. Sammanbunden med: SKYTTE, Johan. *Een kort underwisning, uthi hwad konster och dygder een fursteligh person skal sigh öfwa och bruka, then ther täncker med tijden lycksaligen regera land och rijke. Stålt til then höghborne furste och herre, herr Gustaff Adolff, /.../ aff hans furstl. H. praeceptore Johan Skytte, åhr 1604. men nu å nyo effter några förnähme personers begäran tryckt.* Stockholm, Niclas Wankijff, 1678. 8:o. 48 s. Marmorerat pappband från 1800-talets första hälft, blekt rygg. Ur Ericssbergs bibliotek.

7000:-

Collijn sp. 857f resp 859. Warmholtz 1320 not. Andra upplagorna av Skyttes båda mest kända skrifter, talet om svenskarna ursprung och hans pedagogiska principer för en ung furstes uppfostran. Båda trycktes första gången 1604 och den förra kom i ett nytryck 1724 samt i en tysk översättning 1609, den senare i nytryck så sent som 1770. Warmholtz konstaterar ovanligt bryskt att Skyttes uppfattning om svenskarnas (göthernas) ursprung från Magog är utmönsttrad ur vår historia. Det nationalistiska talet höll han i Marpurgh 1599 som ung student (en mönsteroration enligt Erland Sellberg i SBL) och hävdade, liksom tidigare Nicolaus Ragvaldi, svenskarnas företräde framför andra nationer. Johan Skytte (1577–1645) född Schroderus, var diplomat, riksråd, universitetskansler m.m. och lärare åt kronprins Gustav Adolf. Den senare skriften är en redogörelse för vad en furste bör lära sig och hur han bör styra, och som lämpade sig både som program för den blivande Gustav II Adolf, och en angelägenhet för allmänheten, lämplig att trycka 1604, då den nya arvföreningen antagits på Norrköpings riksdag. År 1678 inför stundande kraftmätning mellan råd och kung ansågs den återigen som lämplig litteratur.

W. 1320

15. SKYTTE, Johan. *En oration om the swenskas och göthers första ursprung och mandom i krig, hållen på latin uti then widtberömda academien i Marpurgh uti Hessen åhr 1599, i januari månad af Johan Skytte. Nu nyligen then stormächtige, högborne förste och herre, herr Carl, Sweriges rikkes utkorade konung och arfförste, etc. hertig till Södermanland, Närke och Wermeland, etc. wår allernådigste herre till äbro, på swenska uthgången åhr effter C.b. 1604. Å nyo uplagd och aftrycket utgången i Norkiöping, 1724. Norrköping, 1724. 8:o. (2), + 75 s. Samtida hfrbd, gulddornerad, något blekt rygg med upphöjda bind. Ur Anders Anton von Stiernmans bibliotek, med hans graverade exlibris, och ur Ericssbergs bibliotek.*

2500:-

Warmholtz 1320 not. Carlander II, 332ff. Ytterligare ett nytryck av Skyttes nationalistiska tal, som han höll i Marpurgh 1599 som ung student. Kanslirådet och assessorn i antikvitetsakademien Anders Anton von Stiernmans (1695–1765) bibliotek var enligt Carlander utvalt och ansenligt, och huvudsakligen i svensk historia och om antikviteterna. Det ärvdes av dottern Andrietta Catharina Stiernman och hamnade hos dennes make Olof Celsius. "Malicen påstod att Celsius af kärlek till biblioteket friade till Stiernmans dotter". Exlibriset är i den andra varianten, med valspråket "Vive ut vivas". Efter Celsius såldes biblioteket på en stor auktion i Lund 1795.

16. HARTKNOCH, Christopher. *Alt- und neues Preussen oder Preussischer Historien Zwey Theile, in dere Erstem von detz Landes vorjähriker Belegenheit und Nahmen, wie auch der Völcker, so darinnen vor dem Teuchen Orden gewohnet, Ubrankunfft, Lebens-beschaffenheit, Sprache, Religion, Hochzeiten, Begräbnüssen, Hausshaltung, Kriegersrustung, Republic und andere Sitten und Gewohnheiten: In dem Andern aber von detz Teutschen Ordens Ursprung, desselben, wie auch des nachfolgenden Herzschaft vornehmsten Thaten und Kriegen, Erbauung der Städte, der itzigen Innwohner Ursprung, Religion, Münzordnung, Rechten und Policywesen gehandelt wird.* Frankfurt und Leipzig, in verlegung Martin Hallervorden, druckts Johann Andreae, 1684. Folio. Grav. porträtt, + grav. extratitel, + (40), + 331, 334–650, 657–668, + (60) s. + 2 dubbelsidiga grav. kartor, + 16 grav. planscher, varav en utvikbar och en handkolorerad. Med 83 gravyrer i texten, varav 4 helsides på djur. Titel tryckt i rött och svart. Något nött rött pappband från början av 1800-talet med guldornerad rygg och pärmar, gula snitt. Pappret något loss från bakre fals och bakpärm. Fint exemplar. 80000:-

W. 1322

VD17 3:31355C. Warmholtz 1322 not. Exemplar utan två tryckta dedikationsblad, vilka ofta saknas. Planschen med folkdräkter är med samtida handkolorering, dessutom är 2 heraldiska vapen med samtida handkolorering. En helsides gravyr föreställer en älg. Verket innehåller åtskilliga vyer av tyska, polska och baltiska städer, liksom tyska ordens dräkter m.m. Ur Warmholtz perspektiv tillhörde Hartknoch Cluverius anhang, de som ville förlägga goternas och cimbrernas ursprung till Preussen, i opposition mot svenskar och polacker. Deras påståenden vederlades dock grundligen, enligt Warmholtz, av Stiernhielm, Lundius och Rudbeck samt av utländske lärde som Sheringham. Christopher Hartknoch (1644–87) var preussisk historiker och arbetade en period som rektor i en protestantisk skola i Vilnius, innan han 1677 fick hand om gymnasiet i Thorn.

17. HARTKNOCH, Christopher. *Respublica Polonica duobus libris illustrata; quorum prior historiae Polonicae memorabilia, ex diligenti Sarmaticorum pariter atque Germanicorum tam veterum, /.../. Posterior veró jus publicum reipublicae Polonicae Lithuanicae, provinciarumque annexarum, /.../. His adjecta est dissertatio historica de originibus pomeranicis.* Frankfurt & Leipzig, Martini Hallervordii, 1678. 8:o. Grav. extra titelblad, + (14), + 581, + (34), + (blank), + 99 s. Titeln tryckt i rött och svart. Titelbladet skuret i framkant, med liten förlust av bindestreck. Lätta enstaka småfläckar, större fläck i marginalen sid. 177–178 samt en bläckfläck på titelbladets baksida. Samtida pergamentband med handtextad titel på ryggen. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

W. 1322

VD17 23:310270Y. Warmholtz 1322 not. Variant med årtalet 1678 även på det graverade titelbladet. Hartknoch (1644–87) ansluter sig i den avslutande avhandlingen "Dissertatio de originibus pomeranicis" – liksom i sitt verk *Alt- und neues Preussen* – till Cluverius åsikt att goterna härstammade från Preussen, och inte från Norden och Sverige eller Polen.

18. 1323 STIERNHIELM, Georg. *Anticluerius sive scriptum breve, Johanni Cluverio Dantisco-Borussio oppositum: Gentis gothicae originem et antiquissimam in Scandia vel Scandinavia sedem vindicans, ut & ejusdem de hyperboreis dissertatio brevis. Opuscula posthuma indice aucta.* Stockholm, Henrici Keyseri, 1685. 8:o. (4), + 169, + (23) s. Titel rättad med "Johanni" framför Cluverio i titeln raderat och ersatt med "Philip" i bläck. Nött enkelt samtida hfrbd, ryggen hårt sliten. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3000:-

W. 1323

Ad. Part. 1. cap. 33. 37. 38.

*Ein Preussischer Fuhrmann. aus dem
Caspe-tennerers Erklärung über die
Preussische Landtaffel. pag. 250.*

Collijn sp. 884. Warmholtz 1323. Carlander III, 564ff. Rättelsen i titeln är helt korrekt, då det är Philipp Cluverius *Germanie antiquæ libri tres* som Stiernhielm vänder sig emot. Detta fel påpekar Warmholtz, varför det ofta är rättat på titelbladet. Cluverius påstod i sitt verk att goternas ursprung var att finna i norra Tyskland och inte i Sverige. Stiernhielms svar blev dock inte utgivet under hans livstid, utan utgavs postumt av Johan Hadorph. Stiernhielm utvecklade här med stor lärdom göticismens kärntankar.

19. (GRONOVIVS, Abraham utg.) *Varia Geographica. Joannis Frederici Gronovii Dissertatio de gothorum sede originaria adversus Philippum Cluverium, eorumque in Imperio Romanorum irruptionibus. Libellus provinciarum Romanorum & civitatum provinciarum Gallicarum cum notis Andreae Schotti, & Laurentii Theodori Gronovii, ejusdemque Animadversiones in vibium sequestrem. Joannis Caspari Hagenbuchii Exercitatio geographico critica, qua ostiones, nec Germaniæ, nec Britanniæ populum, sed Galliae Celticae osimios esse conjicitur. Accedunt animadversiones in Strabonis.* Leiden, Cornelius Haak, 1739. 8:o. (10), + 3-14, (2), 19-205, + (1) s. Två blad felbundna i början, bl.a. det opaginerade bladet med sid. 16-17. Samtida pergamentband, pappersetikett på ryggen, blå stänksnitt. Försättsbladet avklippt på mitten. Ur J. Hallenbergs bibliotek, med hans namnteckning, och ur Ericsbergs, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3000:-

Warmholtz 1324. Carlander II, 760 & III, 564ff. Samling av små avhandlingar utgivna av Abraham Gronovius. I den första avhandlingen av J. F. Gronovius *Dissertatio de gothorum sede originaria adversus Philippum Cluverium, eorumque in Imperio Romanorum irruptionibus* bevisas, enligt Warmholtz, att goterna (götherne), som Jordanes påstår, härrör från Skandinavien och att de fått med sig namnen "Öst- och West-Göthar" härifrån, detta i polemik mot Cluverius. Historikern Jonas Hallenbergs (1748-1834) boksamling såldes på auktion i Stockholm 1835 med en tryckt katalog som upptog 2060 nr. Gjörwell nämner att Hallenberg hade ett bibliotek som till sin beskaffenhet och värde kan kallas ett "Ämbets-Bibliothek".

20. SHERINGHAM, Robert. *De anglorum gentis origine desceptatio. Quâ eorum migrationes, varia sedes, & ex parte res gestæ, à confusione linguarum, & dispersione gentium, usque ad adventum eorum in Britanniam investigantur: quedam de veterum Anglorum religione, deorum cultu, eorumque opinionibus de statu animæ post hanc vitam, explicantur. Quâ etiam de veterum Britannorum origine aliquoties disceptatur.* Cambridge, Joann Hayes, 1670. 8:o. (32), + 96, 95-488, + (19) s. Litet håll sid. 147-148 med förlust av pagina. Enstaka småfläckar med en något större sid. 345-346. Sista bladen med fuktrand. Samtida pergamentband, röda stänksnitt. Ur Hemming Forelius bibliotek, med hans namnteckning på titelbladet, daterad 1699, med Gahm Perssons namnteckning på frampärmens insida, daterad 1767 samt med dennes exlibris, med D. G. Neschers biblioteksstämpel på titelbladet och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat ovanpå Gahm Perssons. Med KB:s "Dupl"-anteckning i blåck. 7500:-

Warmholtz 1327. Carlander II, 174, 561ff, III, 12 resp. 564ff. Då Sheringham i denna bok om det engelska folkets härkomst stöder den svenska linjen, att goternas/ geternas/ göternas härkomst är att finna i Skandinavien och att Noaks söner är förfäder till göterna, vinner den Warmholtz fulla gillande. I övrigt behandlar Sheringham Brittanniens läge, saxarnas, anglernas och "geternas" ankomst dit, bruk och seder. Sheringham förfäktade åsikten att saxarna och cimbrerna härstammade från Troja. Robert Sheringham (1602-78) var språkvetare och historiker i Cambridge men fick gå i landsflykt till Holland för rojalism 1644, där han undervisade i arabiska och hebreiska. Först efter restaurationen 1660 kunde han återvända till England.

W. 1324

W. 1327

Fin kedja av provenienser. Vältalighetsprofessorn i Uppsala Hemming Forelius (1654–1708) boksamling såldes efter hans död på auktion i Uppsala 1709, enligt tryckt förteckning. Arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Perssons (1725–94) stora boksamling såldes likaledes efter hans död på auktion, efter att Nescher därur uttagit och köpt 230 nummer (troligen däribland detta). Hans exlibris, som är graverat av Snack, har i runslinga texten: "Merki af Sigfrid Gahm Pedersson" (det syns dock inte här). Bibliofilen, vinhandlaren och myntsamlaren Daniel Georg Neschers (1753–1827) bibliotek var särdeles starkt i svensk historia och skulle efter hans död också säljas på auktion i Stockholm 1828, men förvärvades istället av Kungliga biblioteket, och därifrån har denna sålts som dubblett, troligen vid 1831-års stora dubblettauktion. Den kan mycket väl ha gått till Carl Jedvard Bonde därifrån via d'Albedyhll.

W. 1329

21. PRAETORIUS, Matthaeus. *Orbis Gothicus. Id est historica narratio, omnium fere gothici nominis populorum origines, sedes, lingvas, regimen, reges, mores, ritus varios, conversionem ad fidem etc. etc. Exhibens qua simul victricem olim tot gentius gothiam, productis ultra Europæ Asiæque terminos in Africam armis, gothiæ sarmaticæ.* (1–4.) Oliva, Joannes Jacobus Textor, (1688–89). Folio. (10), + 121, + (15); (4), + 1–40 [=137–176], 177–232; (4), + 68; (4), + 44 s. Fläck s. 59 och 105 i första delen och samtida understrykningar på s. 121, sista bladet fläckigt. Samtida pergamentband, skada upptill på ryggen, blå stänksnitt. Med O. Sundels namnteckning på pärmens insida och en ägarsignatur med runor "E.I.B." på titelbladet, troligen Erik Julius Björner. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

14000:-

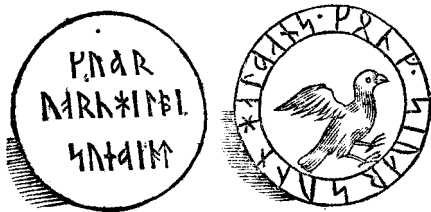
Warmholtz 1329 & 1330. Brunet 4, 854 (les exemplaires en son rares). Graesse V, 433. Carlander III, s. 568 & IV, s. 210. Tryckt av det första tryckeriet i Oliva. Ett av de första större verken om de germanska folkvandringarna. Behandlar huvudsakligen goterna, deras ursprung, vandringar och statsbildningar, men även kelterna, vänderna, vandalerna, ryssarna m.fl. Ett supplement, *Mars Gothicus*, utkom 1691. Om goternas ursprung och fälttåg. Enligt Warmholtz kritiska åsikt var författaren dock huvudsakligen ute efter att förhårliga polackerna och lade inte tonvikten vid goternas nordiska ursprung. Samma år som supplementet utkom, 1691, ilade Petrus Lagerlöf till undsättning och lade i Uppsala fram dissertationen *Pro veris et antiquis gentis gothicae sedibus afferendis*, där han kritiserade Praetorius och betonade goternas svenska ursprung. Matthæus Praetorius (†1707) var lutheransk präst som 1684 konverterade till katolicismen. Olof Sundel var riksarkivarie.

W. 1331

22. LAGERLÖÖF, Petrus (pres.) || SALAN, Petter (resp.) *Pro veris & antiquis gentis gothicae sedibus asserendis.* Diss. Uppsala, (C. G. Frediani?, 1691). 8:o. (8), + 64 s. Träsnitt i texten. Tryckt på skrivpapper. Tagen ur band, med spår av ryggremsa. Torsten Rudeens namnteckning på titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek. 2200:-

Warmholtz 1331. Lidén s. 297. Bibl. Rudb. 1106. Polemiskt inlägg om goternas ursprung riktat mot Matthæus Praetorius, som i sin *Mars Gothicus* lade deras hemort i Polen och inte i Skandinavien. Troligen ett av Carl Gustaf Fredianis akademiska tryck. Denne ersatte Curio som

tryckare åt Olof Rudbeck, men tryckte även en del akademiska avhandlingar. Titelbladet med endast "Upsalæ" angivet och med typografi liknande Fredianis övriga dissertationsstryck (jmf. Bring, Boktryckerierna i Uppsala, s. 196). Med en hyllningsdikt av Olof Rudbeck d.y.

23. PROKOPIUS. *Procopii Caesariensis de rebus gothorum, persarum ac vandalorum libris VII, una cum alijs mediorum temporum historicis, quorum catalogum sequens indicabit pagina. His omnibus accessit rerum copiosissimus index.* Basel, Ioannis Hervagii, 1531. Folio. (48), + 690 s. Titelbladet med fläckar och en gammal pappersslagning i nedre hörn, fuktrand i nederkant ca 200 sidor och i nedre ytterkant mot slutet. De första bladen med förstärkning i innermarginal liksom sid. 404–423. Mot slutet från s. 670 större fläckar och lagningar. Fint pergamentband från 1600-talet. Med anteckningar i bläck på franska av Warmholtz på försättsbladet. Ur Carl Gustaf Warmholtz bibliotek, med hans exlibris, och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat ovanpå Warmholtz. På slutet saknas tillägget (50 s.) innehållande Prokopius "Periktismaton", om kejsar Justinianus byggnadsverk.

12000:-

Hoffman III, s. 299. Warmholtz 1333. Carlander II, 464ff. & III s. 568ff. C. J. Bonde har angivit "Warmh. 1339" med bläck på försättsbladet, men menar 1333. Första utgåvan av Prokopius historieverk, utgiven med ett företal av Beatus Rhenanus (1485–1547). Den första grekiska textutgåvan kom 1607. Verket innehåller även de andra antika källorna till folkvandringarna, från s. 385 Agathius *De bellum gothorum et alijs peregrinis historiis*, från s. 515 Leonardi Aretini *De bello italico adversus gothos* och från s. 593 olika verk av Jordanes. Warmholtz eget exemplar av det första numret i hans kategori "Samlingar af grekiska och latinska scribenter, angående göthernes bedrifter utrikes". Warmholtz stora historiska bibliotek på Christineholm utanför Nyköping, vilket ligger till grund för hans bibliografi, såldes 1780 till Gjörwell och Uppfost-ringssällskapet. Dennes kroniskt dåliga ekonomi tvingade honom dock att i olika omgångar sälja vidare bitar av biblioteket, som således skingrades. Många titlar letade sig så småningom fram till Ericsberg.

24. PROKOPIUS. *Histoire des guerres faictes par l'empereur Iustinian contre les vandales, et les goths. Ecrite en Grec par Procope, & Agathias, & mise en François par Mart Fumee, s. de Genillé, chevalier des l'ordre du Roy. Avec annotations contenant les appellations modernes, & explications des plus difficiles passages d'icelle. Ensemble une table tres-ample de toutes les matieres principales, & noms propres contenues en icelle.* Paris, Michel Sonnius, 1587. Folio. (32), + 359, + (32) s. Litet hål genom titelbladet. Genomgående fuktrand och med fläckar i övre marginal och hörn, värst mot mitten och slutet. Fint hfrbd från mitten av 1700-talet, gulddorne-rad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett, stänkmarmorade pärmapper och snitt. Med Bengt (Benedictus) Oxenstiernas namnteckningar på titelbladet, den ena senare daterad 1677.

12000:-

Hoffman III, s. 300. Adams P2152. Warmholtz 1333 för den latinska upplaga. Carlander II, 100f & s. III, 568ff. Andra franska översättningen av Prokopius historik över vandalkrigen (den första kom 1578). Fin proveniens: Bengt Oxenstierna (1623–1702) var en Sveriges främsta diplomater, kansler för Åbo Akademi, generalguvernör Livland, president i Wismarska tribunalen etc., etc.

25. WERLAUFF, Eric Christian. *Forsög til at oplyse og forklare Procops efterretninger om de nordiske lande.* Af E. C. Werlauff. Köpenhamn, Bianco Lunos bokgtrykkeri, 1841. 4:o. (2), + 64 s. Samtida hfrbd, gulddorne-rad rygg med svart titeletikett och gröna marmorade pärmapper. Med dedikation från förf. till Johan Henrik Schröder, och med dennes exlibris. Fint exemplar ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris.

3000:-

W. 1333

W. 1333

Setterwall 669. Carlander III, 368ff resp. 564ff. Separatutgåva. Även publicerad i *Det kongelige danske Videnskabers Selskabs historiske og filosofiske Afhandlinger*, del 7, (1845). Bra proveniens. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, ”fullt af gamle sällsynta svenska böcker”, såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rådde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes även ofta mycket billigt.

W. 1336

26. VULCANIUS, Bonaventura (utg.) *Iornandes episcopus Rauennas De getarum, sive gothorum origine & rebus gestis. Isidori Chronicon gothorum, vandalarum, suevorum & wisigothorum. Procopii Fragmentum, De priscis sedibus & migrationibus gothorum, graecet et lat. Accessit & Iornandes De regnorum & temporum successionem. Omnia ex recognitione, & cum notis Bon. Vulcanii Brugensis*, Leiden, ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1597. 8:o. (16), + 190, (10), 201–264, + (2, blanka), + 191, + (blank), + (16), + 108, + (2). I sista kapitlet rikligt med gamla understrykningar och kommentarer. Det blanka bladet i mitten fyllt med en samtida handskriven dikt, följande blad med inklustrad handskriven lapp upptill. Titelbladet fläckigt och soligt samt uppfodrat, bortklippt namnteckning nedtill, återkommande fuktrand, litet hål med lagning sid. 65–66, med bokstavsförlust, sista bladet uppfodrat. Nära samtida skinnband med rikt guldornerad rygg, upphöjda bind, stänksnitt. Ur Anders Anton von Stiernmans bibliotek, med hans exlibris, och dateringen 1753. Ur Ericssbergs bibliotek. 20000:-

Adams J321. Brunet III, 567f. Warmholtz 1336. Carlander II, 332ff. Dikten skriven i fin humanisthand och tillskriven J. J. Scaliger. Bland anteckningar i sista kapitlet finns svenska översättningar i ordlistorna. Första upplagan av Vulcanius berömda samlingsutgåva med texter av Jordanes, Prokopius och Isidor av Sevilla. Den sista delen, ”De literis & lingua getarum, sive gothorum”, behandlar det gotiska språket, med tryckta exempel på gotisk skrift, bl.a. ur silverbibeln, och med ordlista (här delvis med svenska översättningar). Den behandlar även de saxiska, frisiska och isländska språken. Den delen utgavs även separat. En ny upplaga av samlingen utkom 1617 med tillägg av ett nytt företal och utökad med Paulus Warnefrids *De gestis langobardorum*. Bonaventura Vulcanius från Brügge (1538–1614) var från 1581 professor i grekiska i Leiden och undervisade kommande storheter som Hugo Grotius och Daniel Heinsius. Han var en av de första att publicera gotisk skrift, och här används även namnet Codex argenteus för första gången! Kanslirådet och assessorn i Antikvitetsakademien Anders Anton von Stiernmans (1695–1765) bibliotek var enligt Carlander utvalt och anseeligt, och huvudsakligen i svensk historia och om antikviteterna. Det ärvdes av dottern Andrietta Catharina Stiernman och hamnade hos dennes make Olof Celsius. ”Malicen påstod att Celsius af kärlek till biblioteket friade till Stiernmans dotter”. Exlibriset är i den andra varianten, med valspråket Vive ut vivas. Efter Celsius såldes biblioteket på en stor auktion i Lund 1795.

W. 1336

27. VULCANIUS, Bonaventura. *De literis & lingua getarum, sive gothorum. Item de notis lombardicis. Quibus accesserunt specimina variarum linguarum, quarum indicem paginae praefationem sequitur ostendit. Editore Bon. Vulcanio Brugensi*. Leiden, ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1597. 8:o. (16), + 109, + (1) s. Två små genomgående maskhål i nedre marginal, enstaka små fläckar. Hfrbd från mitten av 1800-talet med rikt guldornerad rygg. Medbundet vikt blad, med avskrift av ett brev från bibliotekarien Groebe i Amsterdam rörande arbetet daterat 1833. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

Adams V1024. Brunet V, 1389. Warmholtz 1336 not. Carlander III, 564ff. Första utgåvan. Denna traktat av Bonaventura Vulcanius utkom även som en del av en samlingsutgåva, med texter av bl.a. Jordanes och Prokopius, utgiven av Vulcanius. Den behandlar det gotiska språket, med tryckta exemplen på gotisk skrift och med en ordlista, men även de saxiska, frisiska och isländska språken. En ny utgåva av samlingsverket utkom 1617. Här används namnet *Codex argenteus* för första gången!

28. VULCANIUS, Bonaventura (utg.) *Gothicarum et langobardicarum rerum scriptores aliquot veteres; Ex bibliotheca Bon. Vulcanii & aliorum. Catalogus eorum, quæ hoc volumine continentur est paginis sequentibus*. Leiden, Ioannem Maire, 1617. 8:o. (12), + 190, + (10), + 201–264, + 191, + (blank), + 337, + (3), + 109, + (1) s. Titelbladet klippt i nederkant. Nästan genomgående fuktrand upptill, enstaka fläckar och lagerfläckar. Sid. 279–282 i tredje pagineringsföljden lösa. Samtida marginalanteckningar i Warnefridkapitlet. Samtida pergamentband med handtextad ryggtitel, gröna snitt. Ur H. C. Braads bibliotek, med hans namnteckning på titelbladet, daterad Uppsala 1745, och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 1336

6000:-

Graesse III, 479 & V, 176. Hoffman III, 298 (för Prokopius). Warmholtz 1336 not. Carlander II, 597ff & III, 564ff. Variant finns med årtalet 1618 angivet på titelbladet. Huvudsakligen ett nytryck av Vulcanius utgåva från 1597 (tryckt av Plantin) av Jordanes, Prokopius och Isidor av Sevilla, dock med tillägg av ett nytt företal och utökad med Paulus Warnefrids *De gestis langobardorum*. Den sista delen behandlar det gotiska språket, med tryckta exempel på gotisk skrift och ordlista, men även de saxiska, frisiska och isländska språken. Den är en något förkortad version av Vulcanius "De literis & lingua Getarum, sive Gothorum", från 1597 års utgåva, där namnet *Codex argenteus* användes för första gången. Superkargören på Ostindiska kompaniet Christopher Henrik Braad (1728–81) var en framstående litterär samlare med ett stort bibliotek i historia och antikviteterna.

29. LINDENBROG, Friedrich (utg.) *Diversarum gentium historia antiqua scriptores tres. Iornandes Episcopus. De regnorum ac temporum successionibus. Eiusdem Historia de origine Gothorum. Isidorus Hispalensis. De Gothis, Wandalis & Suevis. Eiusdem Chronicon regum Visigothorum. Pauli Warnefridi F. Diaconi De gestis Longobardorum lib VI. Frid. Lindenbrogius recensuit, & observationibus illustravit*. Hamburg, Michaellem Heringium, 1611. 4:o. (12), + 2, 5–16, 19–379, + (42) s. Genomgående fläckig, ganska hårt fuktfläckad inledningsvis och mot slutet, samt i nedre hörn ca 150 s. Revor första tre bladen, litet hål genom sid. 197–198 samt genom sista två bladen. Nött samtida pergamentband med senare för- och eftersättspapper. Ur Johan Henrik Schröders bibliotek, med hans exlibris, och ur Ericsbergs bibliotek.

W. 1337

6000:-

Warmholtz 1337. Carlander III, 368ff. Kommenterad utgåva av Jordanes, Isidor av Sevilla och Paulus Warnefrids skrifter om västgoterna och langobarderna. Friedrich Lindenbrog (1573–1648), son till historikern Erpold L., var en framstående jurist, elev till Scaliger, och utgivare av den västgotiska lagen (*Leges Wisigothorum*) och ett flertal senantika författare. Familjen Lindenbrogs stora boksamling donerades till staden Hamburg och utgör en del av grunden för Hamburgs stadsbibliotek. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, "fullt af gamla sällsynta svenska böcker", såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rådde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes även ofta mycket billigt.

- W. 1338 30. GROTIUS, Hugo (utg.) *Historia gotthorum, vandalarum & langobardorum: Ab Hugone Grotio partim versa, partim in ordinem digesta. Præmissa sunt ejusdem prolegomena. Ubi regum gotthorum ordo & chronologia, cum elogiis. Accedunt nomina appellativa & verba gotthica, vandalica, langobardica, cum explicatione.* Amsterdam, Ludovicum Elzevirum, 1655. 8:o. Grav. extra titel, + (6), + 148, + 932, + (98) s. Bortklippt signatur från titelbladets övre hörn. Återkommande liten fuktrand i övre marginal, något större sid. 605–640 och 859–898, och enstaka småfläckar. Samtida pergamentband, handtextad ryggtitel. Ur Ericsbergs bibliotek.

6000:-

Ter Meulen 735. Willems 1181. Berghman 1578. Brunet II, 1767. Hoffman III, 299. Warmholtz 1338: "Hon hålles för vara nog sällsynt". Carlander III, 564ff. Viktig utgåva för stormaktstidens göticistiska historieskrivning. Samlingen innehåller dels Hugo Grotius 70 sidor långa företal, vilket ansågs så viktigt att det även översattes till svenska 1670, och dels Prokopius *De gothorum & de vandalarum*, båda i Grotius latinska översättning, Agathius *Excerpta...*, Jordanes *De getarum* i B. Vulcanius Brugensis utgåva, Isidorus av Sevilla *Gothorum, vandalarum et svevorum in Hispania chronicon* i Isaac Vossius textutgåva, samt slutligen Paulus Warnefrids *De gestis langobardum*.

- W. 1346 31. (MAZZA, Tommaso.) *I goti illustrati. Overo istoria de goti antichi, con varie digressioni in materie parimenti antichi, e singolari. Di Didimo Ropaglieri Liviano.* Verona, Stamperia nuovo, per Antonio Rossi, 1676. Folio. (2), + 126, (4), 127–294 s. Maskhål i innermarginal i inledningen, tilltagande fuktrand i övre marginal mot slutet. Delvis oskuren i något pappband med handtextad titeletikett, röda snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris.

6000:-

Warmholtz 1346. Första upplagan, en andra utkom 1679. Dominikanermunken Thomas Mazza försvarar i denna bok om goternas infall i Italien framförallt den medeltida förfalskaren Annius från Viterbo och dennes skrifter, men bygger sin framställning även på Cassiodoros och Prokopios. Ett avsnitt ur boken, om goternas härkomst från Skandinavien, citeras av Johann Peringskiöld i anmärkningarna till Cochlaeus *Vita Theoderici regis ostrogothorum et italie* 1699.

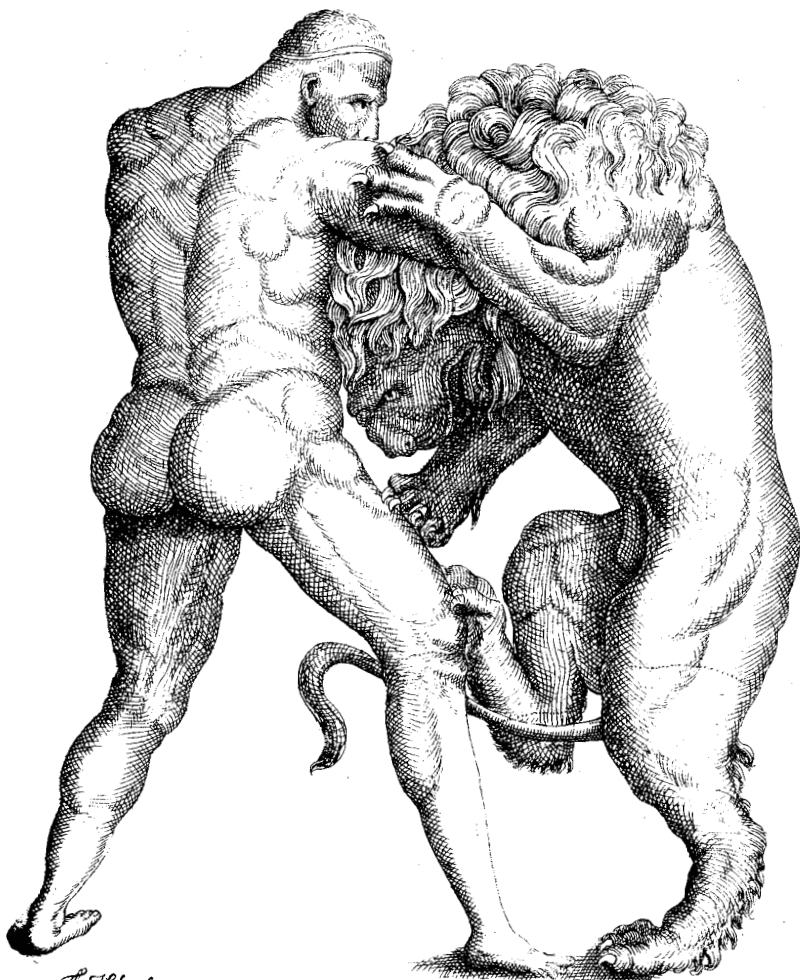
- W. 1350 32. PERINGSKIÖLD, Johan (utg.) || COCHLAEUS, Johann. *Vita Theoderici regis ostrogothorum et Italiae, autore Joanne Cochlaeo Germano. Cum additamentis & annotationibus, quæ Sveo-Gothorum ex Scandia expeditiones & commercia illustrant; operâ Johannis Peringskiöld.* Stockholm, Enæanis, 1699. 4:o. (16), + 662, + (2) s. + grav plansch. Två grav. myntavbildningar, 24 runstenar i träsnitt samt 18 andra träsnittsavbildningar i texten, några helsides. Enstaka småfläckar, ful fläck s. 201 och ett lagat hål sid. 595–596 med ordförlust, tabellerna på sid. 271–274 hårt skurna med delbokstavs förluster. Sammanbunden med:

RIMBERT || ARRHENIUS, Claes (utg.) *S. Anscharii primi Hamburgensium Archiepiscopi, & in Scandiana vicinarumq; gentium regna ac ditiones pontificii legati vita gemina una oratione prosa ante annos minimum DCCCVIII scripta per S. Rimbertum ipsius primum diaconum, postmodum in utroq; munere successorum: Altera oratione metricâ ante annos DCVI. scripta, ut putatur, per Gualdonem Corbeensem Monachum: Nec non prioris vitæ versio vetus Svecica, quam dedit ante annos saltem CCLXXXVII. S. Nicolaus Lincopensis episcopus: Una cum viri clarissimi Petri Lambecii ante annos XXVI. Hamburgi ad has vitas editis annotatis. Junctum*

nunc ista, adjectis suis excerptis chronologicis indicibusq. necessariis, primus in Sveciâ edidit Claudius Arrhenius. Stockholm, Henricus Keyser, 1677. 4:o. (8), + 280, + (24) s. Lagad reva på sista bladet, lätt fuktrand upptill på titelbladet och följande blad, enstaka småfläckar. Något nött nära samtida skinnband, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, stänkmarmorerade snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat ovanpå ett äldre. 7500:-

MM MM
A: CHRI. CCCCXII. KL. APR. ALARICVS
GOTTHORVM REX ROMAM OCCVPAT ET
MAXIMAM EIVS PARTEM INCENDIO DEVA:
STATAM DESTRVIT.

ad pag. 262

J. H. Holm fecit

Collijn sp. 173 resp. 770–71. Warmholtz 1350 resp. 1664. Schück IV, s. 146 resp. III, s. 245f. Carlander III, 564ff. Den graverade planschen föreställer Alarik brottandes med ett lejon. Peringskiöld bygger i *Vita Theoderici* grundtexten på Johannes Cochlaeus biografi över Theoderik, som utkom 1544, samt på ett manuskript av densamme som han fått av Sparfvenfeldt. Huvudvikten ligger emellertid på "Annotationes in vitam Theoderici" som avslutar boken, och som upptar hela 430 sidor. Dessa utgör kommentarer till de två första sidorna i Cochlaeus bok! På dessa två sidor hävdar Cochlaeus att Theoderik tillhörde amalernas ätt, att goterna utvandrat från Norden samt att deras språk var germanskt. Rörande dessa frågor utvecklade Peringskiöld en stor lärdom, dock präglad av rudbeckianska tankegångar. Mer värdefulla är avbildningarna och tolkningarna av runstenar som återfinns i boken och som pekar framåt mot hans planerade, men aldrig slutförda, stora runverk. Första svenska utgåvan av Rimberts Ansgarsbiografi. Utgåvan innehåller Rimberts prosatext på latin, med den svenska översättningen parallellt, Gualdos metrisk text utan översättning – båda med förord av Petrus Lambeck – och en kronologisk översikt över Ansgars liv av Arrhenius, samt diverse mindre dokument. Både Rimberts text och Gualdos dikt hade upptäckts av Petrus Lambeck i klostret Saint Germaine des Prés och han lät publicera dem 1652. Dessa båda texter har Arrhenius tryckt av med obetydliga tillägg. Den svenska texten är medeltida och återfanns i den s.k. Nådendals klosterbok som Elias Brenner påträffat i Finland och överlämnat till Antikvitetskollegiet. Arrhenius upptäckte att det var en tidigare översättning av den av Lambeck utgivna texten och lät den därför ingå i denna utgåva. Claes Arrhenius adlades Örnhielm 1684.

33. (RICHER, Adrian.) *Theodoric den store av Amal, östgötharnes förste konung uti Italien. Öfversättning*. Göteborg, Joh. G. Lange jun, 1765. 8:o. 132 s. Enstaka småfläckar. Delvis oskuren i samtida blått pappband, nött rygg. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 1500:-

Ej i Warmholtz. Carlander III, 564ff. Den svenska översättningen gjord av Carl Gustaf Adlerstam (Valtinsson). Adrian Richer (1720–98).

W. 1352

34. PERINGSKIÖLD, Johan (utg.) *Wilkina saga, eller historien om konung Thiderich af Bern och hans kämpar; samt Niflunga sagan; innehållandes några göthiska konungars och hieltars forna bedrifter i Ryssland, Polen, Ungern, Italien, Burgundien och Spanien etc. Sive Historia Wilkinensium, Theoderici Veronensis, ac Niflungorum; continens regum atq; heroum quorundam gothicorum res gestas, per Russiam, Poloniam, Hungariam, Italiam, Burgundiam, atque Hispaniam, &c. Ex MSS. codicibus lingvæ veteris scandicæ, in hodiernam svecicam atque latinam translata, opéra Johannis Peringskiöld*. Stockholm, 1715. Folio. (14), + 522, + (22) s. + 8 tryckta tabeller, + varav 5 dubbelsidiga och en med träsnitt. Lätta fuktstänk på titelbladet, genomgående lagerfläckig och enskaka småfläckar, större s. 449. Reva i innermarginal sid. 39–40. Enstaka marginalanteckningar i blyerts. Ståtligt samtida skinnband, nött guldornerad rygg med blekt röd titetikett och upphöjda bind, stänkarmorade snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9500:-

Fiske s. 647. Warmholtz 1352. Schück IV, s. 141f. Carlander III, 564ff. Isländsk, svensk och latinsk parallelltext. Första tryckningen av Didriksagan. Arbetet med denna utgåva och översättning hade pågått länge. Den isländska texten byggde huvudsakligen på ett tidigare arbete utfört av islänningen Gudmundr Ólafsson och den svenska översättningen bestod av tidigare översättningsförsök av både Bureus, Axehiell och Hadorph. Deras ansträngningar har här endast reviderats av Peringskiöld, och han gjorde själv, konstaterar Schück, egentligen föga mer än den latinska översättningen. Det hela var klart redan 1703, men av någon anledning dröjde utgivande till 1715. Johan Peringskiöld d.ä. (1654–1720), född Peringer, efterträdde Hadorph som sekreterare i Antikvitetsarkivet, och jobbade bl.a. flitigt med texteditioner av isländska sagor.

35. JORDANES || PERINGSKIÖLD, Johan Fredrik (utg.) *Doctor Jordans, bi-skopens i Ravenna, beskrifning, om göthernas uhrsprung och bedrifter, wid åhr Chr. 552, nu för 1167. åhr sedan författad. Aflatinen på swensko öfversatt, af Johan Fredrich Peringskiöld.* Stockholm, Joh. H. Werner, 1719. 4:o. (8), + 148, + (24) s. Sista bladet lagat i nedre hörn. Något solkigt titelblad samt enstaka fläckar. Ställvis med bläckunderstrykningar, företrädesvis där namnen West-Göther och Öst-Göther förekommer. Nött samtida hfrbd, ryggen med upphöjda bind, lagad med ljus skinnbit nedtill och med liten skada i övre kapitäl, marmorerade pärmapper. Med Peter Hofs namnteckning och inköpsuppgift på frampärmens insida, daterad 1772. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3500:-

W. 1354

Warmholtz 1354 not. Fiske s. 540. Carlander III, 564ff. Första svenska översättningen av Jordanes för den göticistiska svenska historieskrivningen så viktiga verk. Johan Fredrik Peringskiöld (1689–1725) var son till Johan P. och dennes efterträdare som riksantikvarie.

36. PIUS II. Cl. v. *Aen. Syvii, qui postea summus pontifex Pii II nomen obtinuit. Historia gothorum, palmaria gentis monumenta coplectens: Quae in hunc diem nunquam fuit edita, et inter ejus scripta nusquam reperta. Cum luculenta praefatione Jo. Cal. Neweni.* Frankfurt, 1730. 4:o. (8), + 40 s. Hfrbd från 1800-talets mitt med lila marmorerat pärmapper. Ur Ericsbergs bibliotek. 2500:-

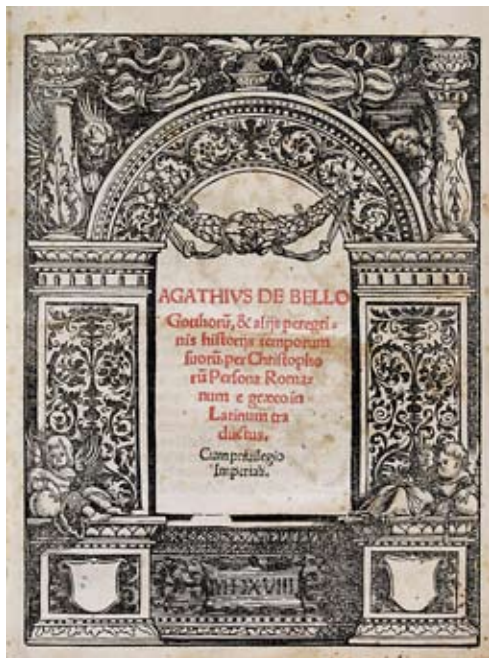
W. 1355

Warmholtz 1355. Första separata utgåvan av påven Pius II:s historik över goterna. Den utkom samma år även i samlingen *Biga librorum rariorum*. Den är ett utdrag ur Jordanes. Enea Silvio Piccolomini (1405–64) från Siena, som blev påve under namnet Pius II år 1458, var en av de lärda renässanspåvarna och en av samtidens mest berömda humanister, både som historieskri- vare och författare.

37. BRUNI, Leonard. *De bello italico adversus gothos.* (Venedig), Nicolaus Jensen, 1471. Folio [stor 4:o i halvark]. (64) blad. Sista sidan blank. Breda marginaler med rikliga samtida anteckningar och teckningar. Ett maskhål i marginalen genom blad 13–20. Senare skinnrygg (sent 1800-tal) över samtida träpärmar, rester av spännen, de bakre med Guds lamm präglad. Ett försättsblad av pergament med spår av äldre handskrift. Detta och det sista bladet med rikliga samtida anteckningar i bläck, de sistnämnda daterade 1477. På sista sidan finns en delvis utraderad ägar- anteckning: "Hic liber me ..." Eftersättsbladet av pergament delvis bortklippt. På frampärmen finns en påbörjad teckning av ett vapen i bläck. Ur Ericsbergs biblio- tek, med dess exlibris samt därunder fastklistrad informationslapp. Warmholtz- nummer inskrivet med bläck på frampärmens insida. 300000:-

W. 1359

ISTC: b01235000. Hain 1559. Goff B1235. Warmholtz 1359 för upplagan 1470. Brunet I, 398 "Édition encore rare et recherchée". Graesse I, 186. Carlander III, 568ff. 64 blad med 32 rader per sida. Andra tryckningen av Leonard Bruni Aretinus verk om kriget mot goterna. Den första (varav fem varianter är kända) trycktes i Foligno året innan, och ytterligare två inkuna- belupplagor trycktes, 1485 och 1494. Leonard Bruni från Arezzo (1369–1444) var humanist och historiker, påvlig sekreterare från 1405 samt republiken Florens sekreterare från 1427. Hans mesta kända verk är en historik över Florens, *Historiarum Florentini populi libri XII*. Hans arbete om goternas krig i Italien är en översättning och delvis bearbetning av Prokopius, att han huvudsakligen översatte Prokopius nämnde Bruni dock inte. Den fick dock stor bety- delse som den första skildringen av barbarinvasionen, då Prokopius egen text inte trycktes förrän 1531. Den franske myntgravören Nicolaus Jensen (†1481) kom till Mainz 1458 för att lära sig boktryckarkonsten och tio år senare började han sin verksamhet i Venedig. Han är berömd för sin fina antikvastil och den stora bibel som han tryckte 1476.

[38]

- W. 1360 38. AGATHIAS SCHOLASTICUS. *Agathivs de bello gotthoru. & alijs peregrinis historijs temporum suorum, per Christophoru Personam Romanum e greco in latinam traductus.* Augsburg, Sigimundi Grim atq. Marci Vuirsung, 1519. 4:o. A4–T4, V6. Sista sidan blank. Titel tryckt i rött och svart och inom fin träsnittsram, med årtalet 1518. Titelbladet något fläckigt annars endast lätta lagerfläckar. Tagen ur band och insatt i senare grått, något trasigt pappersomslag. Ur Ericsbergs bibliotek. 30000:-

VD16 A612. Adams A325. Hoffman I. s. 106. Jmf. Warmholtz 1360. Andra tryckta utgåvan av Agathias, den första utkom i Rom 1516. Båda i Christophorus Personas latinska översättning. Den första grekiska textutgåvan kom 1594. Agathias från Myrina, som levde i Konstantinopel på 500-talet (†582), skrev fem böcker om kejsar Justinianus och krigen mot goterna och vandalerna under general Narses. Han tar vid där Prokopius slutar. Hans text återfinns senare i olika samlingsutgåvor om goterna och langobarderna, bl.a. i Hugo Grotius.

- W. 1363 39. TESAURO, Emanuel. *Del regno d'Italia sotto i barbari epitome del conte & cavalier d. Emanuel Tesauero con le annotationi dell' abbate d. Valeriano Castiglione.* Torino, Bartolomeo Zanatta, 1663–64. Folio. Grav. titel, + (4), + 225, + (1), + 138, + (2), + 26, + (2) s. + 3 grav. deltitelblad (varav ett i pagineringen), + 3 dubelsidiga grav. kartor, + 4 grav. planscher, + 59 grav. porträtt. Enstaka småfläckar och en svag fuktrand i nedre marginal mot slutet. Praktfullt samtida skinnband, något nött och blekt guldornerad rygg med upphöjda bind, pärmarna guldornerade med blomsterornament i mittfält, helt guldsnitt. Svensk anteckning på försättsbladet att boken köpts i Amsterdam 1718 för 32 gulden, troligen skrivet av C. F. Piper. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 40000:-

Warmholtz 1363. Brunet V, 730. Graesse VI, 72. Nordenskiöld Collection III, 694 (endast 1680-års upplaga). Carlander III, 564ff. Stort och fint exemplar av första upplagan av Tesauros stora verk om de gotiska och langobardiska kungarna i Italien. En förkortad upplaga i 12:o publicerades 1672 och en ny 1680. En svensk översättning utgavs efter många krångliga turer 1747, med samma illustrationer som det italienska originalet. Varje kung representeras av ett helsidesporträtt av omväxlande François Lefevre eller Antonio Bosio, och med kommentarer av Valerio Castiglione. Den första kartan är över Skandinavien, "...madre d'innnumerabili esserciti e regali famiglie per tutta l'Europa diffuse".

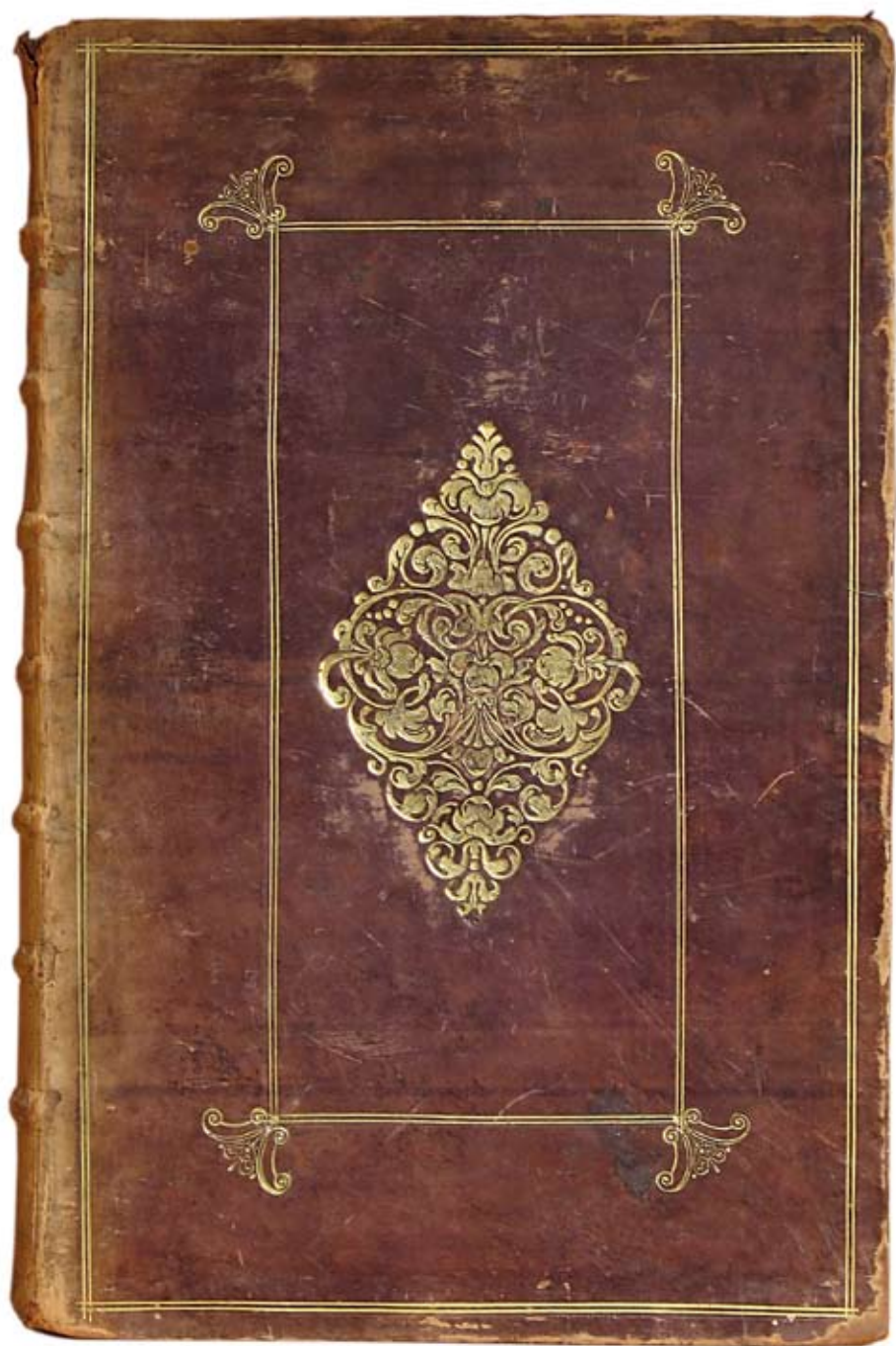
- W. 1363 40. TESAURO, Emanuel. *Del regno d'Italia sotto i barbari epitome del conte & cavalier d. Emanuel Tesauro con le annotationi dell' abbate d. Valeriano Castiglione*. Venedig, Gio: Giacomo Herz, 1672. 12:o. Grav. extratitel, + (12), + 768, + (63) s. + 3 utvikbara grav. kartor, + 2 grav. planscher. Samt 61 helsidesgravyrer i pagineringen, varav 58 porträtt. Liten reva i det graverade titelbladet och liten lagning sid. (3-4). Fläckar sid. 528-536, reva sid. 651-652, med textförlust, samt revor i marginalen sid. 671-72, 719-720 och 743-744, de två sista med gammal papperslagning. Välbevarat skinnband från mitten av 1700-talet, rikt guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, marmorerade snitt. Ur C. F. Pipers bibliotek, med hans namn i guldprägling på frampärmen. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

Warmholtz 1363. Brunet V, 730. Graesse VI, 72. Carlander II, 356ff & III, 564ff. Fint exemplar av den förminskade 12:o upplagan av Tesauros stora verk om de gotiska och langobardiska kungarna i Italien. Första upplagan utkom i stor folio 1663-64. Den första kartan är över Skandinavien, "... madre d'innnumerabili esserciti e regali famiglie per tutta l'Europa diffuse". Carl Fredrik Piper (1700-70) på Engso var president i Kammarkollegiet och hade stora vittra intressen och umgicks bl.a. med Dalin. Det stora biblioteket efter honom såldes på auktion i Stockholm 1802. Han var son till Karl XII:s statsråd Carl Piper som tillfångatogs vid Poltava.

- W. 1364 41. TESAURO, Emanuel. *Utdrag af grefvens och riddarens Emanuelis Tesauri historia om göthernas och longobardernas regemente uti Italien, jemförd mot andre auctorer. Med italienska kopparstycken*. Stockholm, Pet. Momma, 1747. Folio. 56 s., + 4 grav. planscher, + 2 grav. utvikbara kartor, + 57 grav. porträtt. Med 3 deltitelblad med de grav. italienska titlarna uppklistrade. Brunfläckar, något mer sid. 43-45. Tre av de fyra planschererna uppklistrade på annat papper. Nött samtida hfrbd. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över ett äldre. 25000:-

Warmholtz 1364. Klemming, Ur en antecknares samlingar, s.3ff. Carlander III, 564ff. Ett av 16 exemplar med alla porträtten, och med dessa i oskadat skick! Den ovanliga svenska utgåvan, översatt av Jacob Röding, av Tesauros italienska original, *Del regno d'Italia*, som utkom i Turin 1664. Gravyrerna till den svenska upplagan är, enligt Klemming, utförda av Truls Arwidsson i Uppsala på 1680-talet efter de italienska originalen, för en planerad praktutgåva av Örnhielm på latin, svenska och tyska. Av denna blev endast 2 ark uppsatta i Uppsala 1692. År 1704 gjordes ett nytt försök att ge ut verket, nu av Peringskiöld, och Arwidsson förbättrade alla plåtarna, men även av detta blev intet. Allt återupptäcktes 1737 på auktionen efter Eric Gyllengrip. Enligt både Warmholtz och Klemming (efter uppgift i Lärda tidningar 1748 nr. 10) kunde dock 1747 endast 31 kompletta exemplar av planschererna plockas ihop, varav 15 fick ett porträtt färre, d.v.s. 56 stycken. En plansch i det italienska originalet saknas helt (Ludvig II), antagligen därför att det saknades redan 1704. Många av planschererna var hårt skadade och fick uppfodras på nytt. "Exemplar med alldeles oskadade kopparstick äro högst sällsynta, om ens befintliga" (Klemming).

42. (MACHIAVELLI, Nicolò.) *De migrationibus populorum septentrionalium, post deuictos à Mario Cimbro: & de ruina imperij romani liber, fascetus ex Italico sermone Latinus. Per Hieronymum Turlerum I. V. doctorem. Cum indice.* Frankfurt, Hæred Chr. Egen(olphum), 1564. 8:o. 93, + (3) bl. Titel tryckt i rött och svart. Två träsnittvinjetter. Enstaka samtida understrykningar och marginalanteckningar med bläck. Titelbladet med litet hål i nederkant, och fuktrand genom de första bladen i ytterkant. Gammalt skinnryggband med gråpappersöverdragna träpärmar, litet hål i främre. Från det Cederhielska biblioteket på Säby, med Germund Ludvig Cederhiels initialer på frampärmens insida. Ur Ericssbergs bibliotek.

W. 1365

8000:-

Adams M13. Warmholtz 1365. Carlander II, 489ff. Latinsk översättning av första boken ur Machiavellis florentinska historia, *Istorie fiorentine* (1532), vilken behandlar goternas (göternas, enligt Warmholtz) valde i Italien och Romerska rikets fall. En ny upplaga av den latinska översättningen utkom 1601. Översättaren Jerome Turler behandlar i dedikationen orsakerna till rikens och staters undergång och hur dessa alltid förebådas genom kometer, jordbävningar och andra jättecken. Turler är mer känd som resenär genom sin reseskildring från Italien 1574. Det stora biblioteket på Säby i Östergötland byggdes upp av fyra generationer Cederhielm, varav Germund Ludvig (1755–1841) var den sista. Efter att ha stått nedpackat såldes biblioteket slutligen under 13 auktionsdagar åren 1878, 1880 och 1882.

43. PITHOU, Pierre (utg.) *Codicis legum wisigothorum libri XII. Isidori Hispalensis episcopi de gothis wandalis et svevis historia siue chronicon. Ex bibliotheca Petri Pithoei I.C. Procopii Casarensis Rhetoris ex lib. VIII histor. locus de gothorum origine qui exemplaribus editis hactenus desideratur.* Paris, Sebastiam Niuellium, 1579. Folio. (8), + 244 s. Titelbladet med boktryckarmärke i träsnitt. Bortklippt namnteckning på titelbladet. Lager- och småfläckar och enstaka marginalanteckningar med bläck. Fuktrand i yttre marginal sista fyra bladen. Breda marginaler. Fint samtida mjukt pergamentband, äldre handtextad titel på ryggen. Vid inre fältsarna syns medeltida manuskriptfragment på vilken volymen är häftad. Med L. Engelstofts namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek.

W. 1372

15000:-

Adams I193. Warmholtz 1372 not, och 1379 not. Första utgåvan av den västgotiska spanska lagsamlingen, här utgiven tillsammans med första latinska textutgåvan av Isidor av Sevillas krönika. För svensk historieforskning under 1600-talet var lagen av stor betydelse. Den ansågs, t.ex. av Bureus, ha samma ursprung som den äldre västgöotalagen, och i utgåvan av Heimskringla 1670, *Norlandz-chronikan*, finns en konkordans mellan "then utlänska Wäster-Götha lagen och vår landz- och stadz-lagh". Fortfarande Warmholtz ger den mycket utrymme. En ny utgåva av lagen utgavs 1613 av Fredrik Lindenbrog i hans *Codex legum antiquarium*. Även biskop Isidor av Sevillas krönika om de gotiska kungarna var viktig för den svenska historieskrivningen under 1600-talet. Denna skrevs på 600-talet och ska behandla tiden 176 till 628. Den mest auktorativa utgåvan av dennes krönika var emellertid Hugo Grotius från 1655. Pierre Pithou (1539–96) var fransk kalvinist och betydande rättslär, elev till Cujas. Han levde ett tämligen äventyrligt liv på flykt undan religionsförföljelser, men fick under Henrik IV betydande uppdrag, och kunde även utge ett antal textutgåvor, bl.a. Corpus juris canonici.

W. 1376

44. SAAVEDRA FAXARDO, Don Diego. *Corona gothica, Castellana, Y Austriaca. Politicamente ilustrada. Parte primera. Dedicada al principe de las Espanas nuestro senor*. Munster [Amsterdam], Juan Jansonio, 1646. 4:o. (20), + 514 s. Lättare lager- och småfläckar, en fuktfläck sid. 59–60 och fläckar sid. 446–447 och 467–468. Kraftigare fuktrand från sid. 473 och framåt. Nött samtida skinnband, guldornerad rygg med upphöjda bind, pärmarna med förgyllda dubbla ramlinjer, röda stänksnitt. Ryggen litet trasig upptill. Äldre raderad namnteckning på försättsbladet. Ur Christian H. Braads bibliotek, med hans namnteckning, daterad Norrköping 23 april 1746, och hans notering på försättsbladet att han fått den av Harald Urlander i Norrköping. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

12000:-

Warmholtz 1376. Carlander II, 597f & III, 568ff. Första upplagan, tryckt av Johannes Janssonius i Amsterdam. Denna första del av planerade tre var allt som utkom, p.g.a. författarens död. En ny upplaga trycktes i Antwerpen 1658 och då utkom alla tre delarna. Faxardos historik över goterna som börjar med Alarik blev väl mottagen i Sverige och Sparwenfeld översatte den till svenska redan 1699, varav några ark hann tryckas innan arbetet avbröts. Warmholtz nämner att den svenska utgåvan skulle förse med spanska kungarnas porträtt som graverats i Rom. Här blandar Warmholtz dock troligen ihop det med de av Truls Arwidssons graverade plåtarna till en planerad svensk utgåva av Tesauros bok om göternas och langobardernas historia (se Klemming En antecknares samlingar s. 3). Den spanske politikern och filosofen Don Diego Saavedra Faxardo (1584–1648) var bl.a. spanskt kungligt råd vid fredförhandlingarna i Münster. Hans mest kända bok är kanske emblemboken och furstespeglén *Idea de un Principe Politico Christiano*. Christopher Henrik Braad (1728–81) var en framstående litterär samlare med ett stort bibliotek i historia och antikviteter. Han skriver i kommentaren på försättsbladet att han fått denna fina och sällsynta bok av Dragsdisponenten i Norrköping Harald Urlander. Urlander, som blev disponent på Drags (Norrköpings yllefabriksaktiebolag) 1736 efter Petter Ehrenspetz, är känd för att han tvingade kvinnorna på Spinnhuset i Norrköping att arbeta där. 1748 gick han dock i konkurs.

W. 1380

45. (NORDENCRANTZ, Anders.) *Kurze historische Beschreibung der wahren Ursachen vom Untergange des Gotischen Reiches in Spanien, und dessen itzigen Zustande. Aus dem Schwedischen übersetzt*. Köpenhamn & Leipzig, Gabriel Christian Rothe, 1749. 8:o. 143 s. Bläck- och småfläckar. Senare blått pappomslag. Titelbladet med G. Kiesewetters bokhandlarsignatur. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

1800:-

Warmholtz 1380 not. Carlander III, 564ff. Översättning av *En kort historisk beskrifning, om the rätta orsakerne til göthiska rikets undergång i Spanien och the närvarandes tilstånd*, som utkom 1743. Anders Nordencrantz, Bachmansson före adlandet, (1697–1772) var en av 1700-talets mer framstående svenska ekonomer. Denna bok är till stor del en kritik av prästvælde, och ett elakt rykte sa att Nordencrantz lät publicera den för att reta prästeståndet under 1743-års riksdag.

46. RÜHS, Friedrich. *Ueber die Gesetze der Westgothen. Eine Einladungsschrift zu seinen Voreslungen von Friedrich Rühs. Nr. 1. Allgemeine Einleitung. – Kritischer Zusammensetzung und Würdigung der über die gotische Gesetzgebung vorhandene Nachrichten*. Greifswald, Johann Heinrich Eckhardt, 1801. 8:o. 31 s. Lätta lagerfläckar. Häftad, i samtida blått pappersomslag.

1500:-

Ej i Setterwall eftersom västgoterna vid 1800-talets början inte längre tillhörde den svenska historieskrivningen, men den återfinns i Carl Jedvard Bondes bibliotek troligen tack vare den kopplingen. Allt som utkom.

OM LANGOBARDERNE

47. CHRIST, Johannes Friedrich. *Origines langobardicae e membrana per-
vetusta edidit et commentarium adiecit Iohan. Frid. Christius. Accessit Conradi a
Liechtenau historia langobardorum et ex aliis excerpta quaedam.* Halle, Iohannem
Christophorum Krebsium, 1728. 4:o. (8) s. + 38 blad. Sammanbunden med:

W. 1386

CHRIST, Johannes Friedrich. *De rebus langobardicis commentariorum liber unus
quo migrationes et bella eius populi ante expeditionem in Italiam continentur.* Leip-
zig, Ioh. Christiani Langenheimii, 1730. 4:o. (8), + 60 s. Något hårt skuren. Något
nött hfrbd från 1800-talets mitt med guldornerad rygg. Ur Ericssbergs bibliotek,
med Carl Jedvard Bondes exlibris.

2000:-

Warmholtz 1386 resp. 1387. Carlander III, 564ff. Christs historik över langobarderna är i själva
verket ett utdrag ur Paulus Diaconus *Historia langobardum*, dock något förvanskad. Den
innehåller även ett utdrag ur abboten Conrad av Lichtenaus krönika om langobarderna och
ett litet utdrag ur Saxo. Johannes Friedrich Christ (1701–56) var professor i poetik i Leipzig. I
det andra arbetet håller han langobarderna för tyskar.

48. PEREGRINUS, Camillus. *Historia principum langobardorum quæ conti-
net antiqua aliquot opuscula de rebus langobardorum beneventanae olim provinciae
quæ modo regnum fere est Neapolitanum. Camillus Peregrinius Alex. fil. Campanus
recensuit atque carptim illustravit. Hac nova editione notis, ineditis adhuc opusculis,
variisque dissertationibus, atque Peregrinii vita auxit Franciscus Maria Pratillus.*
1–5. Neapel, Iohannis de Simoni, 1749–54. 4:o. Grav. porträtt, + (8), + LXXVI,
+ 266, + (5), + 3 utvikbara tryckta tabeller, + 4 utvikbara grav. planscher, varav
två släktträd; (2), + VIII, + 407; (8), + 347; (12), + 466; (7), + (blank), + 328 s. + 5
utvikbara tryckta tabeller. Första titelbladet tryckt i rött och svart. Genomgående
något lagerfläckig, enstaka bruna streck i övre marginal och lätta fuktränder i del
tre. Litet hål sid. 7–8 i del fyra, med delbokstavs förlust, och med ett litet återkom-
mande maskhål i marginalen. Välbevarade samtida pergamentband, med gula resp.
blå titel- och delfält med guldramar, samt stänksnitt. Fem volymer. Med graverat
exlibris JW. Ståtlig svit ur Ericssbergs bibliotek.

W. 1389

8000:-

Brunet IV, 493; "Collection fort estimée". Graesse V, 199. Warmholtz 1389 not. Andra betyd-
ligt utökade upplagan av Peregrinus samling av dokument rörande langobardernas historia,
utgiven av Franciscus Maria Pratillus. Den första kom 1643.

49. FONTANINI, Justus. *Dissertatio de corona ferrea langobardorum.* Rom,
Franciscum Gonzagam, 1717. Liten folio. XII, + 132 s. Titel tryckt i rött och svart
med en graverad vinjett föreställande kronan. Lätta lagerfläckar. Samtida perga-
mentband, med titel präglad i guld på ryggen, spår av etikett i nedre fält. Fint exem-
plar ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris.

W. 1391

5000:-

Cicognara 3224. Warmholtz 1391. Carlander III, 564ff. Första upplagan. Den trycktes om i
Leipzig 1719 tillsammans med Muratoris traktat i samma ämne. Om den langobardiska kunga-
kronan. Kronan finns avbildad i Peringskiölds utgåva av Cochlaeus (s. 573). Kring denna kro-
na uppstod en tvist om huruvida langobardkungarna kröntes med den i Milano eller i Monza
och närliggande den härstammade.

50. ZUCCHI, Bartholomeo. *Historia della corona ferrea, che si conserva nell'insigne basilica di S. Gio. Battista di Monza descritta dal sig. Bartholomeo Zucchi*. Milano, Francesco Vigone, 1707. 4:o. (4), + 101 s. Med fyra gravyrer i texten. Lagerfläckig och solkig, fläck i marginalen från s. 85 och framåt. Nött samtida gråpappomslag. Ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris. 1500:-

Jmf. Warmholtz 1391 not. Carlander III, 564ff. Ytterligare ett inlägg i striden om de langobardiska kungarnas järnkrona och huruvida de kröntes i Monza eller i Milano.

OM DE SWEARS OCH GÖTHERS RELIGION OCH
GUDA-LÄRA UNDER HEDENDOMEN, DYGDER, SEDER,
LEFNADS-SÄTT M.M.

W. 1414 51. MAGNUS, Olaus. *Historia Olai Magni Gothi archiepiscopi Upsalensis, de gentium septentrionalium variis conditionibus statibusque, & de morum, rituum superstitionum, exercitiorum, regiminis, disciplinae, victusq. mirabili diversitate* /.../. Basel, ex officina Henricpetrina, 1567. Folio. (96), + 854, + (2) s. + stor utvikbar karta i träsnitt. Med 485 träsnittsillustrationer i texten. Sista sidan med boktryck-armärke. Litet hål genom sid. (81–82) i inledningen med bokstavs-förlust, reva i marginalen sid. 143–144, enstaka smårevor. En genomgående rätt ful fuktrand i nedre hörn, fläckar mot slutet. Något nött samtida pergamentband, äldre handtextad titel på ryggen, äldre liten lagning på ryggen, blåa snitt. Initialerna L. D. på titelbladet med tillägget ”3 livres”. Med ett äldre, utländskt exlibris. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över det äldre. 45000:-

Collijn II:363. Collijn, Olaus Magnus, s. 29. Warmholtz 1414. Rudbeck 1098. Carlander III, 564ff. Den andra latinska folioupplagan av Olaus Magnus praktfulla beskrivning av Skandinavien, med 487 träsnitt. Totalt sett upplaga nio. Detta är ett omtryck av första upplagan från 1555 med vissa tillägg, bl.a. från Johannes Magnus Historia. Kommentaren till Carta Marina är ett omtryck av den första latinska kommentaren från 1539. Den medbundna kartan är densamma som återfinns i den tyska översättningen som utkom något tidigare samma år. Det har antagits att denna latinska upplaga egentligen utkom utan karta, men att man kunnat köpa kartan extra och att den därigenom infogats i ett antal exemplar.

W. 1414 52. 1414 MAGNUS, Olaus. *Historia, Olai Magni Gothi archiepiscopi Vpsalensis Suetiae & Gothiae primatis; De gentibus septentrionalibus, earumque diversis statibus, conditionibus, moribus, superstitionibus, ritibus, disciplinis, exercitiis, regimine, victu, bellis, structuris, instrumentis, mineris metallicis, & de rebus mirabilibus. Nec non universis pene animalibus in septentrione degentibus, eorumque natura. In epitomen redacta, uti clarè patent in præfatione ad candidum lectorem*. Frankfurt, Christophori Vetteri, 1618. 8:o. (20), + 176, 137–152, 193–407, 508–509, 410–461 s. Titel tryckt i rött och svart. Genomgående lagerfläckig. Skinnband från slutet av 1800-talet, rikt guldornerad rygg med beige titeletikett. Ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris. 15000:-

Collijn sp. 559. Collijn, Olaus Magnus, s. 39. Warmholtz 1414 (not s. 152). Carlander III, 564ff. Den ovanliga fjortonde upplagan av Olaus Magnus *Historia om de Nordiska folken*, med anonym utgivare.

53. MAGNUS, Olaus. *Olai Magni Gothi, archiepiscopi upsaliensis, & gothorum suecorumque primatis, historiae septentrionalium gentium breviarium libri XXII. Editio nova, & ex prioribus emendatissima.* Leiden, apud Adrianum Wyngaerde et Franciscum Moiardum, 1645. 12:o. (14), + 589, + (67) s. Grav. extra titelblad saknas. Återkommande fuktrand i främre marginal. Sammanbunden med:

W. 1414

LOCCENIUS, Johannes. *Antiquitatum Sveo-Gothicarum, cum huius ævi moribus, institutis ac ritibus indigenis pro re nata comparatarum libris tres.* Stockholm, Henrici Keiser, (1647). 12:o. (15), + (blank), + 372, + (4) s. Sid. 191–214 med hoppande paginering. Grav. extra titelblad saknas. Samtida pergamentband, bläckanteckningar på för- och eftersättsblad. Med Seth Lampas namnteckning på titelbladet. Ur Erik Michaël Fants bibliotek, med hans namnteckning daterad Uppsala 1790. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

Collijn sp. 559 resp. 527. Collijn, Olaus Magnus, s. 41f. Warmholtz 1414 resp. 1416. Carlander III, 51 resp. 564ff. Båda verken saknar sina graverade extratitelblad. Den 16:e upplagan av Olaus Magnus beskrivning av Sverige resp. första upplagan av Loccenius svenska kulturhistoria. Böcker efter historieprofessor E. M. Fant (1754–1817) såldes på auktion i Uppsala 1818.

54. MAGNUS, Olaus. *Olai Magni gentium septentrionalium historiae breviarium.* Amsterdam, Ioannem á Ravesteyn, 1669. 12:o. Grav. titelblad, + (10), + 492, + (48) s. Ett kopparstick med runalfabetet på s. 29. Fläck sid. 305–307. Titelbladet med bortskuren namnteckning nedtill. Hfrbd från början av 1800-talet, med rikt guldornerad rygg med fem upphöjda bind och med blå titeletikett i det översta fältet, röda stänksnitt. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

W. 1414

Collijn sp. 559. Collijn, Olaus Magnus, s. 46. Warmholtz 1414, andra upplagor. Carlander III, 564ff. Fint exemplar av den 21:a upplagan av Olaus Magnus *Historia om de Nordiska folken*, i ett originellt band. Det graverade titelbladet är detsamma som användes till 1645 och 1652 års upplagor.

55. MAGNUS, Olaus. *A Compendious History of the Goths, Svvedes, & Vandals, and Other Northern Nations. Written by Olaus Magnus, Arch-Bishop of Upsall, and Metropolitan of Suveden.* London, J. Streaker, 1658. Folio. (12), + 88, 91–342 s. Titel tryckt i rött och svart. Lagerfläckar och enstaka småfläckar, något större sid. 78–80 och 224. Hårt nött samtida skinnband, hål i pärmarna och trasig i övre kapitäl. Inköpsanteckning daterad London 1657 (sic!). Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 12000:-

W. 1414

Warmholtz 1414 not. Collijn sp. 559. Collijn, Olaus Magnus, s. 45. Carlander III, s. 568ff. Första engelska översättningen av Olaus Magnus, och gjord efter Cornelius Scribonius förkortade utgåva från 1558. Med tryckt dedikation till Bulstrode Whitelocke, tidigare Englands ambassadör i Stockholm. Warmholtz nämner även en oktavupplaga från samma år, vars existens Collijn dock betvivlar.

56. LOCCENIUS, Johannes. *Antiquitatum Sveo-Gothicarum, cum huius ævi moribus, institutis ac ritibus indigenis pro re nata comparatarum libris tres.* Stockholm, Henrici Keiser, (1647). 12:o. Grav. extra titel, + (15), + (blank), + 372, + (4) s. Sid. 191–214 med hoppande paginering. Enstaka bläckanteckningar i marginalen,

W. 1416

litet hål genom titelbladet. Samtida pergamentband. Med borttraderad namnteckning på både det tryckta och det graverade titelbladet. J. Ehrlings namnteckning, delvis täckt av Carl Jedvard Bondes exlibris. Ur Ericssbergs bibliotek. 7500:-

Collijn sp. 527. Warmholtz 1416. Carlander II, 731 resp. III, 564ff. Den sällsynta första upplagan av Loccenius svenska kulturhistoria, och här med det nästan alltid saknade graverade titelbladet. Den utkom sedan som separat ny upplaga 1670 samt som bihang till första (1654) och tredje (1676) upplagorna av Loccenius svenska historia. Ett av de första försöken att använda det äldre svenska lagmaterialet som källa till medeltidens materiella och andliga kultur, och ansedd som ett av Loccenius främsta arbeten. Jonas Ehling (1745–1813) blev prost i Husby-Rekarne i Strängnäs stift. Han var lärd och hade ett anseeligt bibliotek, vilket till största delen skänktes till Strängnäs gymnasiebibliotek.

- W. 1416 57. *Swenske och göthiske gamle handlingar*. Stockholm, Benj. G. Schneider, 1728. 16:o. (64), + 358, + (33) s. Titelsidan med graverad vinjett. Enstaka småfläckar, något större s. 99. Lagat skinnband med nött senare röd skinnrygg över samtida pärmar, helt guldsnitt. Nära samtida bläckanteckning på försättsbladet. Med N. Lönnebladhs namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek. 2800:-

Warmholtz 1416 not. Ovanlig samling av stadgar och förordningar rörande antikviteterna, inledd med *Placat och påbudh om gamble monumenter och antiquiteter* från 1666 – vilket är världens äldsta fornminneslag – fram till *Placat angående allehanda gammalt hittemynt, och fynd*, från 1684. Därefter följer stadgarna för Antikvitetsarkivet från 1692 och Johannes Loccenius *Swenske och göthiske gamle handlingars första [-tridie] bok*, vilken upptar de 358 paginerade sidorna. Det är en svensk översättning av *Antiquitatum Sveo Gothicarum*, utförd av Nils Hufvedsson Dal. På slutet har denne lagt till en bibliografi över böcker som kan komplettera och korrigera Loccenius "Anvisning til böcker och skrifter hwarutur föregående werck rättas och förökas må". Dock "... hvarken redig eller fullständig", enligt Warmholtz. *Antiquitatum* utkom första gången 1647 och trycktes sedan om flera gånger, och anses som ett av Loccenius främsta verk.

- W. 1417 58. WATTRANG, Michael Johannes. *Theatridium Sveo-gothicarum antiquitatum: Textum á Michaelē Johan. Watrangio*. Uppsala, Eschillio Matthiæ, (1647). 8:o. (7), + (blank), + 64 s. Med runor i träsnitt. Titeln tryckt inom ram. Svag fukt-rand och med bläckfläck på titelbladet. Fint rött hfrbd från 1800-talets början med guldornerad rygg och röda marmorerade pärmpapper. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 7500:-

Collijn sp. 1005. Fiske, Runic Literature, s. 79. Warmholtz 1417. Carlander III, 564ff. Om Magog, Oden och Thor, göterna och runor, i Skyttes och Bureus efterföljd. "Wattrangs tractat är icke almän; men man kan utan afsaknad vara honom förutan", ansåg Warmholtz. Michael Johannes Wattrang (†1657) disputerade i Uppsala 1646, blev lektor vid gymnasiet i Viborg 1648 och domprost där 1656.

- W. 1421 59. KEYSLER, Johann Georg. *Antiquitates selectae septentrionales et celticae quibus plurima loca conciliorum et capitularium explanantur, dogmata theologiae ethnicae celtarum gentium que septentrionalium cum moribus et institutis maiorum nostrorum circa idola, aras, oracula, templa, lucos, sacerdotes, regum electiones, comitia et monumenta sepulcralia una cum reliquiis gentilismi in coetibus christianorum ex monumentis potissimum hactenus ineditis fuse perquiruntur. Cum figuris aeri incis.* Hannover, Nicolai Foerster, 1720. 8:o. Grav. extra titelblad, + XXIX,

+ (2), + 590 s. + 18 grav. planscher, varav 11 utvikbara. Titel tryckt i rött och svart. Lagerfläckar och enstaka småfläckar. Välbevarat samtida pergamentband, med beigefärgat titelfält, stänksnitt. Fint exemplar ur Warmholtz bibliotek, med dennes anteckningar på försättsbladet, och Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

8000:-

Warmholtz 1421. Brunet III, 657. Carlander II, 464ff & III, 564ff. Första upplagan av denna samling av essäer om fornnordisk/ keltisk religion och kult, bl.a. om Stonehenge och andra monument, och druider. Warmholtz anser att den upptar mycket som angår de nordiska antikviteterna, även om författaren är kritisk mot svenska historiker och i synnerhet gentemot Rudbeck. Den innehåller tidiga illustrationer av Stonehenge, och den är även känd för kapitlet om Maran och mardrömmar. J. G. Keyser (1693–1743) var tysk antikvarie, som annars idag kanske är mest känd för sin reseskildring i Centraleuropa. C. G. Warmholtz väldiga historiska bibliotek på Christineholm utanför Nyköping, vilket låg till grund för hans stora bibliografi, såldes 1780 till Gjörwell och Uppfostringssällskapet. Dennes kroniskt dåliga ekonomi tvingade honom dock att i olika omgångar sälja vidare bitar av biblioteket, som således skingrades. Många titlar letade sig så småningom fram till Ericssberg, ofta via d'Albedyll.

60. ARNKIEL, Troels (Trogelius). *Aussführliche Eröffnung, I. Was es mit der cimbrischen und mitternächtischen Völcker, als Sachsen, Gothen, Wenden und Fresen ihrem Götzendienste, Haynen, Oraculen, Zaubereyen, Begräbnissen u.d.gl. von uhralters her vor eine Bewandtniss gehabt, und was von derselben Antiquitäten noch hin und wieder zu finden sey. II. Eine Erklärung, was es für eine Beschaffenheit mit dem in Ao 1639 bey Tundern gefundenem seltzahmen Wunder-Horn, so höher als Gold geschätzt wird, gehabt haben möge. III. Was die cimbrischen und mitternächtischen Völcker vor Gräber und Töpffe, worinnen sie die Asche der verbrandten Körper verwahret gehabt, und ihre gebrauchte seltzame Grab-Schriften. IV. Endlich auch, wie diese Völcker aus dem Heydenthumb mit grosser Mühe zum wahren christlichen Glauben gebracht und bekehret worden. Worinnen auch des uhralten Grönlands, und deren Einwohner ehemahliger Zustand und Bekehrung, angeführt und beschriben wird, welches Land sonst anitzo nicht mehr zu finden ist.* Hamburg, Thomas von Wiering, 1702–03. 4:o. Grav. extra titel, + (18), + 274, + (54), + (8), + 117, + (7), + (8), + 418, + (61), + (blank), + (8), + 344, + (36) s. + 61 grav. planscher, varav 5 dubbelsidiga. Två titlar tryckta i rött och svart. Lätta lagerfläckar och enstaka småfläckar och fuktstänk. Något nött samtida pergamentband, handtextad ryggtitel, del av försättsblad fastklippt på främre pärmens insida. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

25000:-

Warmholtz 1428, 1615 och 1636 för olika deltitlar. Bibl. danica II, sp. 570f. Fiske 22 (under första deltiteln *Cimbrische Heyden-Religion*). Carlander III, 564ff. Samlingsvolym av Arnkiels verk om Nordens och folkvandringsfolkens hedniska religion m.m. med ett gemensamt titelblad samt fyra separata. De två första delarna, om religion i allmänhet och om det Tönderska guldhornet, tidigare separat utgivna 1691 resp. 1683. Utförligt om begravningsskick i olika delar av världen, i Slesvig-Holstein i synnerhet, den nordiska asatron jämförd med övrig hednisk religion, fornfynd, och om kristnandet av Norden, inklusive Grönland och Island. I verket om guldhornet från Tönder (numera i Rosenbergs slott) behandlar han även hornmusik. Troels Arnkiel (1639–1712) var luthersk teolog, pastor i Apenrade och fornforskare. Han gjorde själv utgrävningar i Munkvolstrup i Sydlesvig. Hans arbeten anses fortfarande ha värde för Slesvig-Holsteins fornhistoria.

W. 1428

Ein Cimber.

Ein Jüte.

Ein Frieſe.

Ein Wende.

Ein Sachſe.

Ein Dithmarſier.

Ein Angelſchwabe.

Ein Gotthe.

61. OELRICHS, Johann. *Daniae et sveciae litteratae opuscula hist. philolog. theologica. Edidit Io. Oelrichs.* 1–2. Bremen, Io. Henr. Cramerum, 1774. 8:o. (6), + 266; (2), + 267–675 s. + utvikbar tabell med bokstaver i träsnitt, + utvikbar grav. plansch. Tryckt på skrivpapper. Fläck s. 423. Vålbevarat hfrbd från tidigt 1800-tal, guldornerad och blindpressad rygg med guldpräglad titel, gröna stänksnitt. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4000:-

Warmholtz 1436 not. Carlander III, 564ff. Samling av svenska och danska avhandlingar, med ett flertal om nordisk filologi och om Eddan. Den innehåller bl.a. Olof Celsius *De conuenientia lingua persica cum gothica* och *Natales litterarumque samaritanarum exhibens* (med plansch), Johan Ihre *De adaqjis Svio-Gothicis*, Magnus Beronius *De edda islandicus, seu veterum septentrionalium mythologiis* och Björners *Schediasma historica-geographicum de Væregis, heroibus Scanianis et primis russiae dynastis* (med plansch).

62. (IHRE, Johan.) *Bref till herr cancellie-rådet Sven Lagerbring rörande then isländska edda, och egenteligen then handskrift theraf som på kongl bibliotheket i Upsala förvaras.* Uppsala, Joh. Edman, 1772. 8:o. 43 s. Marmorerat pappband från 1800-talets första hälft. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3500:-

Warmholtz 1437. Carlander III, 564ff. Filologen Johan Ihre ger i detta brev, som den förste med modern kritisk metod, sin grundsyn på Uppsalaeddan. Han påvisar att den är av Snorre och att det framförallt är en lärobok i poetik, och ingen översikt över den hedniska religionen. Brevet är viktigt även för svensk historia, då Ihre här arbetar källkritiskt och bl.a. förvisar den Fornjoterska släkten till fablernas värld. Sven Lagerbrings framställning av Sveriges rikshistoria byggde till stor del på de isländska källorna, varför han var lämplig mottagare av det öppna brevet.

63. (SCHLÖZER, August Ludwig, Utg.) *Isländische Litteratur und Geschichte. Erster Theil. I. Schlözer von der Isländischen Litteratur überhaupt, und der Edda inbesonderheit. II. Ihre von der Upsalischen Edda, mit Schlözers Zusätzen. III. Drei Anmerkungen gegen Hrn Thunmann.* Göttingen und Gotha, Joh. Christian Dietrich, 1773. 8:o. (6), + 202 s. Nära samtida marmorerat pappband, blekt rygg. Ur Ericssbergs bibliotek. 2800:-

Fiske s. 511. Allt som utkom. Det andra kapitlet är en översättning med kommentarer av Ihres *Bref till Lagerbring rörande den isl. edda* (1772) och det sista kapitlet är en kritik av Johann Erich Thunmanns *Untersuchungen über die alte Geschichte einiger nordischen Völker* (Berlin 1772).

64. SCHEDIUS, Elias. *De diis germanis sive veteri germanorum, gallorum, brittanorum, vandalorum religione syngrammata quatuor cum figuris aeneis. Notis et observationibus illustravit m. Johannes Jarkius. Accedit praefatio Jo. Alberti Fabricii. Et appendicis loco v.c. Jo. Georg. Keyserli dissertatio de cultu Solis, Freji et Othini.* Halle, ex officina Crugiana, 1728. 8:o. Grav. front, + (30), + 784, 767–771, + (34) s. + 8 grav. planscher. Titel tryckt i rött och svart. Samtida halvpergamentband, med beige ryggetikett, marmorerade pärmpapper och röda stänksnitt. Med Jonas Hallenbergs namnteckning, samt ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Warmholtz 1443 (för Keyser). Fiske s. 507 (anger 10 planscher). Brunet V, 193. Graesse VI, 297. Carlander II, 760 & III, 564ff. Planschförteckningen (vilken är på tyska) på slutet anger 8 planscher. Andra utökade och bästa upplagan, utgiven av J. A. Fabricius. Den första uppla-

gan publicerades postumt av förlaget Elzevir 1648, utan illustrationer. Denna andra är utökad och försedd med planscher, liksom av ett förord av Fabricius och med Johan Georg Keysslers avhandling om kulten av solen, Frej och Oden. Elias Schedius dog redan 1641, endast 26 år gammal. Historikern Jonas Hallenbergs boksamling såldes på auktion i Stockholm 1835 med en tryckt katalog som upptog 2060 nr. Gjörwell nämner att Hallenberg hade ett bibliotek som till sin beskaffenhet och värde kan kallas ett "Ämbets-Bibliothek". I sitt verk *Disquisitio de nominibus in lingua suiogothica lucis et visus cultusque solaris in eadem lingua vestigiis* (1816), beskrev Hallenberg också olika solkulter.

65. (NEUENHAGEN, Friedrich Gottlieb.) *Mythologie der nordischen Völker*. Leipzig, Breitkopfischen Buchhandlung, 1794. 8:o. (16), + 72, + (8) s. Något nött samtida hfrbd, rikt guldornerad rygg med upphöjda bind, stänkmarmorerade pärmar och röda snitt. Borttraderad namnteckning och spår av bortrivet exlibris på frampärmens insida. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

2000:-

Ej i Fiske. F. G. Neuenhagen (†1824). Kortfattad sammanställning om den Nordiska gudavärlden. En mycket kritisk recension publicerades av P. F. Suhm i *Allgemeine Literatur-Zeitung*, nummer 287, 1794.

66. RÜHS, Friedrich. *Ueber den Ursprung der isländischen Poesie aus der Angelsächsischen. Nebst vermischten Bemerkungen über die Nordische Dichtkunst und Mythologie. Ein nothwendiger Nachtrag zu seinen neuesten Untersuchungen von Fr. Rühs*. (Berlin), 1813. 8:o. 48 s. Häftad, oskuren och ouppsprättad, i grått samtida pappersomslag. Ur Ericsbergs bibliotek.

1800:-

Fiske 496. Friedrich Rühs (1781–1820) var tysk historiker och professor i Greifswald, senare i Berlin, och huvudskligen inriktad på svensk historia. Hans huvudverk *Geschichte Schwedens* utkom redan 1803–14 (svensk översättning 1823–25). Framförallt granskade han de isländska sagorna kritiskt och påpekade den starka påverkan som funnits från den anglosaxiska diktningen.

67. RÜHS, Friedrich. *Versuch einer Geschichte der Religion, Staatsverfassung und Cultur der alten Scandinavien*. Göttingen, Johann Friedrich Römer, 1801. 8:o. XII, + (1), + (blank), + 1–303 s. Samtida hfrbd med guldornerad rygg och gula snitt, liten skada på övre kapitäl. Ur Ericsbergs bibliotek.

2200:-

Setterwall 627. Friedrich Rühs (1781–1820) var tysk historiker och professor i Greifswald, senare i Berlin, och huvudskligen inriktad på svensk historia. Hans huvudverk *Geschichte Schwedens* utkom redan 1803–14 (svensk översättning 1823–25) och trots sin för tidiga bortgång hann han publicera åtskilliga arbeten, där han framförallt kritiskt granskade de isländska källorna.

W. 1471

68. BARTHOLIN, Thomas d.y. *Antiquitatem Danicarum de causis contempte adanis adhuc gentilibus mortis libris tres ex vetustis codicibus & monumentis hactenus ineditis congesti*. Köpenhamn, Joh. Phil. Bockenhoffer, 1689. 4:o. (16), + 702, + (18) s. Med 7 gravyrer i texten. Stor fläck inledningsvis i innerkant och i övre marginal mot slutet, enstaka fläckar, mer mot slutet och ett brännhål genom sid. 477–478 med bokstavs förlust. Samtida pergamentband, blindpressad rygg och pärmar, något skrapad i ryggen. Eftersättsbladen fulla med nära samtida bläckanteckningar. Titelbladet med bortskuren namnteckning upptill. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

4500:-

Bibl. danica II, sp. 578. Thesaurus 368. Fiske s. 35. Warmholtz 1471. Carlander III, 564ff. Första upplagan. En titelupplaga utkom 1690. Det graverade porträttet hör till den upplagan. Thomas Bartholin d.y. (1659–90), son till läkaren med samma namn, var professor i Köpenhamn och kungl. antikvarie, men dog i förtid, endast 31 år gammal. Boken är en kulturhistorisk redogörelse för den gamla nordiska (danska) hednatron och de gamla danskarnas själsliv och förakt för döden. Warmholtz berömmar verket och anser t.o.m. att man får överse med att han upphöjer sitt eget land och att han klankar på svenska historiker. På gravyrerna finns tre runstenar, bl.a. den berömda Hyrrokinstenen från Hunnestad, runmynt och den kända illustrationen ur Uppsalaeddan med de tre gudarna.

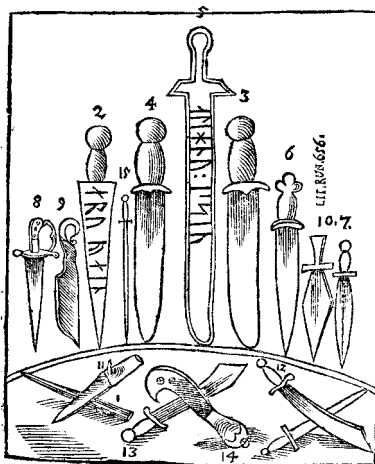
69. (SCHEFFERUS, Johannes.) *Swenska folkets äro-minne*. Stockholm, Jacob Schneidlers boktryckeri, 1733. 8:o. (16), + 288 s. Titel och dedikationer tryckta i rött och svart. Med den grav. vinjetten. Lätt fuktrand på titelbladets ytterkant, genomgående med småfläckar, bläckplumpar sid. 32–33 och litet brännhål sid. 42–43. Enstaka samtida understrykningar med bläck. Något nött samtida hfrbd, ryggen sparsamt guldornerad med upphöjda bind och beige titeletikett, röda mönsterpressade pärmapper. Bortklippt namnteckning från försattsbladet. Med Gustaf d'Albedyhlls graverade exlibris. Ur Ericssbergs bibliotek. 4000:-

Warmholtz 1510 not. Fant 30. Carlander III, 88f. Den ibland saknade grav. vinjetten avbildar minnesmedaljen över Schefferus. Första svenska översättningen av *Memorabilia*, utförd av Nils Hufvedsson Dal. Det latinska originalet utkom 1671 och är en läro- och övningsbok i retorik med moraliska exempel och föredömen hämtade ifrån den svenska historien istället för den romerska, vilket var det vanliga. En ny översättning utkom 2005 av Birger Bergh. Gustaf d'Albedyhlls exlibris i version 3, graverat av J. F. Martin, med en knäböjande Minerva på en biblioteksstege.

W. 1510

70. SALAN, Nicolas N. (resp. & förf.) || GOEDING, Andreas (pres.) *Gladius Skythicus*. Diss. (Uppsala, C. G. Frediani hos Olof Rudbeck, 1691). 8:o. Grav. extratitel, + (8), + 79, + (1) s. Tre träsnitt i texten. Senare isatt i ett något nött samtida skinnband, senare för- och eftersattsblad och med spår av marmorerad rygggremsa kvar. Ur Ericssbergs bibliotek. 5000:-

Warmholtz 1568. Bibl. Rudb. 739. Lidén I, s. 210. Hultmark s. 291. Bring, Boktryckerierna i Uppsala, s. 195f. Om de gamles stridsvapen. Denna avhandling hyllades av Warmholtz: "... i sanning är det en af de bästa Afhandlingar som något tid vid våra Högskolor utgifvits". Den innehåller även ett tryckt brev av Olof Rudbeck till Salan, och en hyllningsdikt på isländska av Petter Salan. Det graverade titelbladet, som är graverat av författaren själv, är extra sällsynt, menar Warmholtz. Ett av Carl Gustaf

W. 1568

Fredianis akademiska tryck. Denne hade ersatt Curio som tryckare åt Olof Rudbeck, men tryckte även en del akademiska avhandlingar, i konkurrens med Keyser. Titelbladet saknar uppgift om tryckort och tryckare. Keyser anmälde 1698 denna och två andra avhandlingar tryckta av Fredianis till konsistoriet. Frågan gällde huruvida Curios rättighet att trycka akademiska avhandlingar vid dennes död hade övergått till Rudbecks officin eller inte. Brings slutsats är att den rättigheten fanns kvar, under särskilda omständigheter. Nicolaus Salan (1667–1716) var bror till Petter Salan, och skrevs in samtidigt som denne vid universitetet. Som etsare graverade han även titelbladet till broderns utgåva av *Eigles och Asmunds saga* 1693. Han blev bataljonspredikant 1698 och slutligen rektor vid Köpings skola 1702. De båda bröderna ägde, enligt Hultmark, tillsammans en samling isländska sagor, som 1717 inlöstes av universitetsbiblioteket.

71. THORLACIUS, Skúli Thórdarson. *Borealium veterum matrimonia, cum romanorum institutis collata, ex monumentis historici magnam partem ineditis, illustravit Skulius Theodori Thorlacius*. Köpenhamn, Augusti Friderici Steinii, 1785. 8:o. 304 s. Liten pappersskada sid. 13–14, gul fläck i marginalen sid. 257–258, lätta lagerfläckar och enstaka marginalanteckningar med bläck. Samtida skinnband, något blekt guldornerad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett, pärmarna med förgylld ram, helt guldsnitt och fina marmorerade för- och eftersättsblad. Överstruken namnteckning. Ur Ericsbergs bibliotek. 5000:-

Bibl. danica II, sp 581. Fiske 592. Separatutgåva av fjärde delen av Thorlacius *Antiquitatum Borealium observationes miscellaneae*, dedicerad till kronprins Fredrik. Om äktenskapet i det gamla Norden, skildrat genom de isländska sagorna. Skúli Thorlacius (1741–1815) var även delansvarig för den stora Snorreutgåvan 1777–1826.

W. 1587

72. BJÖRNER, Erik Julius. *Nordisk hjälta prydnad, af gullringar, dem mann fordom burit, så wäl på armar och händer, som fingrar; jämte bifogade figurer, i möjligaste kårthet, beskrefwen af Erik Jul. Björner*. Stockholm, Joh. Laur. Horrn, 1739. 4:o. (8), + 76 s. + 3 planscher med träsnitt, varav 2 utvikbara. Ett helsidesträsnitt samt två sidor med mindre träsnitt i pagineringen. Interfolierad med ett samtida blad med ritning och anteckningar. Rikt försedd med marginalanteckningar med bläck, vilka delvis har raderats med vatten varför yttre marginal är brunfläckad. Planschererna är rikligt försedda med anteckningar. Sammanbunden med:

(POSSELT, Carl Johan.) *Ein Madrigal, welches zwar ehemals verfertiget, nun aber bey Gelegenheit, etwas verändert, appliciert worden, auf Ulle Berserks unge. Zu finden bey Kol. Diegerklopp in Freystadt*. (Stockholm, 1739.) 4:o. (4) s. Fuktrand i ytterkant. Sammanbunden med:

(BJÖRNER, Erik Julius.) *Alfwarsama frågo tankar om en publiik satyrisk, sädeles om billigt swar til auctoren af Arngrim wishets prof. Schiffbeck* [Stockholm], 1739. 4:o. (4) s. Fuktrand i ytterkant. Sista sidan med pappersslagning i ytterkant. Bläck-anteckningar på sista bladet. Sammanbunden med:

Hamburgii Berichte von Gelerthe Sachen auf das Jahr 1739, den 10 Jul. No LIII. 8:o. S. 457–464, + dubbelsidig grav. plansch. Sammanbunden med:

Hamburgii Berichte von Gelerthe Sachen auf das Jahr 1739, den 29 sept. No. LXXVI. 8:o. S. 649–65. Något senare hfrbd, guldornerad rygg med röd titeletikett, röda snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. Medbundet finns även en samtida handskreven lapp. 5000:-

Warmholtz 1587. Carlander III, 564ff. En av de tidigaste svenska arkeologiska fyndbeskrivningarna. Verket är dock kanske mest känt genom Dalins parodi *Visdomsprof, eller herr Arngrim Berserks förträffliga tankar öfver ett fynd i jorden*. Björner tog illa vid sig av denna lustighet och svarade med *Alfwarsama frågo tankar*. . . Även C. J. Posselt försvarar med *Ein Madrigal*. . . Björner. Posselt var en tysk student som arbetade vid bokauktionskammaren i Stockholm och vän till Björner. Enligt Bygdén är hans lilla inlägg dessutom utgivet av Björner. De två numren av *Hamburgii Berichte* handlar delvis om Björners fynd och den graverade planschen återger Björners bilder förminskade.

73. EIRÍKSSON, Jón. *Tentamen philologico-antiquarium quo nomina propria et cognomina veterum septentrionalium monumentorum antiquorum, inprimis Islandicorum, ope, leviter illustrantur per Johannem Eriki Isl.* Köpenhamn, Frid. Christ. Pelt, 1753. 8:o. (8), + 122, + (2) s. Hfrbd från 1800-talets mitt med guldornerad rygg, blindpräglad svart pärmapper och rött snitt. Ur Ericsbergs bibliotek.

W. 1601

4500:-

Bibl. danica IV, sp. 59f. Warmholtz 1601. Ej i Fiske. Akademisk språkavhandling. Finns även med disputationstitel. Jón Eiríksson eller Erichsen (1728–87) kom från Skálafell på Island och anlände 1745 till Köpenhamn, där han stannade. Han kom in i ämbetsvärlden, och blev bl.a. 1773 deputerad i generaltullkammaren, delvis med ansvar för isländska och färöiska frågor. Han odlade dock ett stort intresse för sin födelseöns litteratur och språk och utgav bl.a. *Gunnlaugs saga* (1775) och *Kongespejlet* (1768). Han arbetade även för förbättrande av situationen för befolkningen på Island, men utan något större framgång.

74. MÜLLER, Joachim Hartwig. *Versuch einer Abhandlung von der Urnen der alten Deutschen und Nordischen Völker. Mit einer Vorrede sr. hoch-ehrwürden Hrnn. Gottfried Schützens.* Altona und Flensburg, Kortenschen Buchhandlung, 1756. 8:o. XXXII, + 170, + (20) s. Samtida hfrbd, guldornerad rygg med upphöjda bind och svart infärgad titelfält. Fint exemplar ur Ericsbergs bibliotek.

W. 1614

Warmholtz 1614. Müller (†1777). Ett arkeologiskt försök om gravurnor.

75. (THOMSEN, Christian J. & PETERSEN, N. M.) *Guide to Northern Archaeology by the Royal Society of Antiquaries of Copenhagen, Edited for the Use of English Readers by the Right Honorable The Earl of Ellesmere.* London, James Bain, printed by Berling Brothers Copenhagen, 1848. 8:o. XVI, + 128 s. Med illustrationer. Tryckt på mycket tjockt papper. Rikt dek. skinnryggsband med upphöjda bind med runskrift i guld på binden, blindpräglade klotpärmar med guldram, helt grönt och vitt dekorerat snitt, blindpräglad gult för- och eftersättsblad. Med Ludvig Manderströms blindpräglade exlibris på titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek.

9500:-

Praktexemplar på tjockare papper av den första engelska utgåvan av den mycket viktiga *Ledeträad til nordisk oldkyndighed*, från 1836, där C. J. Thomsen i artikeln "Kortfattet udsigt over mindesmærker og oldsager fra Nordens fortid" (Cursory View of the Monuments and Antiquities of the North) för första gången presenterade sitt treperiodsystem. Bokens andra större kapitel av N. M. Petersen är "Den oldnordiske literaturs omfang og vigtighed" (Extent and Importance of Ancient Northern Literature). En tysk översättning kom redan 1837. Översättaren Francis Egerton, 1st Earl of Ellesmere (1800–57) var konservativ politiker, men är mest känd som mecenat och utgivare av litteratur i engelsk översättning, bl.a. Goethes *Faust*. Politikern och diplomaten Ludvig Manderström (1806–73) var under 1866-års krig svensk utrikesstatsminister, men avgick 1868. Han byggde upp ett mycket fint bibliotek.

76. MAGNUSEN, Finn. *Bidrag till nordisk archæologi meddeelte i forelæsninger ved Finn Magnusen*. Köpenhamn, Beekens forlag, 1820. 8:o. XXIV, + 208 s. Häftad, oskuren och ouppsprättad, i gråpappomslag. Ur Ericssbergs bibliotek. 1500:-

Fiske 378. Detta verk förorsakade en polemik med G. L. Baden och genererade en mängd följdskrifter. Den översattes till svenska av J. G. Liljegren 1822. Finn Magnusen (1781–1847) kom från Island och hette egentligen Finnur Magnússon. Efter juridikstudier i Köpenhamn var han verksam som jurist på Island till 1812, då han återvände till Danmark och en post vid Gehejmearkivet, där han stannade till sin död. Han grundade 1826, tillsammans med C. C. Rafn, det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab.

77. HOLMBERG, Axel Emanuel. *Skandinaviens hällristningar. Arkeologisk afhandling af Axel Em. Holmberg*. Stockholm, P. G. Berg, 1848. Folio. (3), + (blank), + 153, + (1) s. + 33 litogr. planscher, varav många utvikbara [numrerade 1–45]. Samtida hfrbd med guldornerad rygg och blå marmorerade pärmapper. Liten skada på övre kapitäl. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

Montelius nr 64. Carlander III, 564ff. Utgavs i fyra häften. Många planscher dubbelnumrerade, därav skillnaden i numrering och antal planscher. Axel Emanuel Holmberg (1817–61) arbetade en period som präst i Bohuslän och koncentrerade sin forskargärning på detta landskap med både en allmän historik i tre delar 1842–45 samt artiklar i Dybecks tidskrift *Runa*. Det mest vetenskapligt betydande av Bohuslänns forskningar blev dock detta verk om hällristningar, inte minst på grund av de exakta avbildningarna av ett stort antal ristningar. Bilderna gällde även som standardverket på området ända till Baltzers *Hällristningar från Bohuslän* utkom över 50 år senare. Texten och Holmbergs tolkningar däremot, där han läste in både krokodiler och elefanter, blev snabbt och effektivt skjuten i sank av bl.a. Bror Emil Hildebrand (Christensson 2002 s. 33).

78. KLEE, Frederik. *Om Nordens ældste beboere og deras efterladte minder af Fr. Klee*. Köpenhamn, forlagt af Andr. Fred. Höst, trykt hos Bianco Luno, 1852. 8:o. 67 s. Häftad, oskuren och ouppsprättad, med tryckt omslag. Ur Ericssbergs bibliotek. 800:-

F. Klee (1808–61) var politiker och chef för Postvæsenes revisionskontor. Hans huvudsakliga insats låg i planläggandet av Danmarks järnvägsnät. Vid sidan av detta var han även historiker och utgav en mängd historiska och arkeologiska arbeten.

79. KLEE, Frederik. *Steen-, bronze- og jernculturens minder, efterviiste fra et almindelig culturhistorisk standpunct i Nordens nuværende folke- og sprogeiendommeligheder af Fr. Klee*. Köpenhamn, Berlingske, 1854. 8:o. (4), + 220 s. Samtida hfrbd, guldornerad rygg. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 1200:-

W. 1617

80. MESSENIUS, Johannes. *Tumbæ veterum ac nuperorum apud sveones gothosque regum, reginarum, ducum, aliorumque heroum et heroidum, nunc ex vetustatis cryptâ, in gratiam superstitum consanguineorum, & antiquitatis amantium oblectamentum erutæ, atque publico conspectui consecratæ à Johanne Messenio*. Stockholm, calculis Reusnerianis, 1611. 8:o. (6), + 53, 52–64 s. Liten ljus fläck på titelbladet. Fint hfrbd från början av 1800-talet, guldornerad rygg och svart infärgat titelfält, gröna stänksnitt. Ur Ericssbergs bibliotek. 5000:-

Collijn sp. 612. Warmholtz 1617. Första upplagan av ett av Messenius mindre verk, en inventering över bevarade gravinskrifter i svenska kyrkor och kloster, topografiskt uppdelade.

MONUMENTA RUNICA

81. GÖRANSSON, Johan. *Bautil, det är: Alle Svea ok Götha rikens runstenar, upreste ifrån verldenes år 2000 til Christi år 1000; för detta, efter glörlvördigast i åmin-nelse konung Gustaf Adolfs ok konung Karl XI:tes befallning afritade ok til største delen uti former inskurne; men nu, efter vår allernådigste konung Fridrich I:stas be-fallning ok riksens högloflige ständers begäran, med några anmärkningar utgifne af Johan Göransson.* Stockholm, Lars Salvius, 1750. Folio. (12), + 6, + 320, + 8 s. Rikt illustrerad med över 1173 träsnitt. Fin inlaga. Nött samtida hfrbd, trasigt övre kapi-täl och med delvis bortrivet pärmapper. Tillskrift till Achatio Kahl från Nicolaus Westman, daterad 30 november 1753, på försättsbladet. På bakre pärmens insida notering av Kahl från 1754. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exli-bris. 12000:-

Fiske, Runic Literature, s. 25. Warmholtz 1624. Carlander III, 564ff. Allt som utkom av detta monumentala arbete om svenska runstenar, med 1173 stycken avbildade i träsnitt. Slutkusto-den slutar alternerande på "om" eller "på". Här "på". Materialet bygger huvudsakligen på det material som Johan Hadorph lät samla in och teckna av under 1670–80-talen. Han färdig-ställde 1080 träformar, men ingenting publicerades under hans livstid. Därefter planerade Peringskiöld för deras utgivande, men det var alltså först Göransson som lyckades få ut dem. Det är fortfarande en viktig källpublikation, då många av de beskrivna ristningarna idag är försvunna. Ett register på 8 sidor utkom 1826. Achatius Kahl (1704–65) var kyrkoherde i Södervidinge, Malm, och farfar till den mer bekante Swedenborgaren Achatius Kahl.

82. DIJKMAN, Petter. *Historiske anmärckningar, öfwer, och af en dehl run-stenar, i Sverige, angående dhe uhrigambla, sviars och giöthers kyrkie och werdzliga wäsende, uthi äthskilliga måhl, hwar af man har att finna något ey så förr kunnigt; om deras religion och evangeliske lährans hijt uthi Sverige inkomst, tungomåhls abrt, runiska bokstäfwers namn och tahl, krigzuttogh, commercier, och andra resor här-ifrån Swea- och Giöotaland til the uthi Africa, Asien och i Europhen belägna orter, med hwad mehra, man så wähl af rijtningarne, som ordesätten och stafwelserne, förme-delst stenarnes jämbförelse hav kunnat inhempta.* Stockholm, Henr. C. Merckell, 1723. 4:o. (8), + 183 s. Titel och dedikation tryckta i rött och svart. Något nött samtida hfrbd, ryggen med stänk och liten skada i övre främre fals. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Warmholtz 1625. Fiske, Runic literature, s. 19. Carlander III, 564ff. Petter Dijkman (1647–1717) var fornforskare, assessor och hängiven rudbeckian. Entusiastiskt reste Dijkman på eget bevåg runt i riket och samlade fornminnen, och utgav studier om mynt (1686) och kyrko-handlingar (1703). Detta verk om runstenarna, som samtiden ansåg som hans viktigaste, blev dock först postumt utgivet. Det behandlar över 90 runstenar, men endast redan tryckt mate-rial, och hans läsningar är långt ifrån bra. Verket ersattes också ganska snart av Göranssons *Bautil*.

83. [Hälsingerunor.] Samlingsband med fem av stridsskrifterna rörande Hälsinge-runorna, samt en historik däröver. 1766. 8:o. (16) s. Småfläckig. Sammanbunden med:

CELSIUS, Magnus. *De runis helsingicis oratio habita, cum rectoratum academi-cum deponeret anno MDCLXXV, die XXIX. mensis junii.* Uppsala, 1707. 8:o. (16) s. Småfläckig. Sammanbunden med:

CELSIUS, Magnus || CELSIUS, Olof utg. (pres) || FLODMAN, Olof & THELAUS, Magnus (resp.). [runor] *sive oreades helsingica redivivæ*. 1–2. Diss. Uppsala, Werner, (1710). 8:o. (4), + 34; (2), + 35–70 s. Fläckig och emellanåt hårt skuren med enstaka liten förlust av pagina. Sammanbunden med:

(CELSIUS, Olof.) B.C.D. *Runæ medelpadica ab importuna crisi breviter vindicata, auctore O.C.* Uppsala, Werner, 1726. 4:o. 36 s. Delvis oskuren. Sammanbunden med:

BJÖRNER, Erik Julius. *Erici Julii Björneri epistola responsoria, ad virum clariss. dom. Olavum Celsium /.../ de ejusdem dubiis circa delineationem & explicationem runarum*. U. o., 1726. 4:o. 39, + (1) s. Småfläckig. Sammanbunden med:

CELSIUS, Olof. *De monumentis quibusdam runicis epistola ad amicum*. Uppsala, Wernerianis, 1727. 4:o. 16 s. Fläckig, sista bladet lagat. Sammanbunden med:

SJÖBORG, Nicolaus Henrik (pres.) || LORICH, Frans Joachim (resp.) *Historia runarum helsingicarum*. Diss. Lund, Berlingianis, (1806). 4:o. 17 s. Fint grönt halvmarokångband från början av 1800-talet, guldornerad rygg med röd titeletikett, gröna marmorerade pärmapper. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9500:-

Fiske, Runic literature s. 5 & 15. Warmholtz 646, 647, 661, 662 resp. 663. Lidén s. 98 resp. Marklin 116 för dissertationerna. Carlander III, 564ff. De annorlunda hälsingerunorna ledde till ett stort bråk mellan Olof Celsius och Björner åren 1726–27. Redan på 1670-talet hade Magnus Celsius intresserat sig för dessa men vid hans bortgång var tryckningen av hans böcker om dem endast påbörjad. De utgavs istället av sonen Olof Celsius d.ä. 1707 resp. 1710. År 1724 reste denne tillsammans med sin brorson Anders Celsius och tittade på runorna och den senare gav 1725 ut en skrift om medelpadsrunorna. Året därpå publicerade Erik Julius Björner sin första bok *Prodromus tractatum*. Sidan 29–48 i detta verk innehåller kapitlet "De ætate, usu & genuina explicatione runarum...", vilket är ett hårt (oanständigt, enligt Warmholtz) angrepp på både Olof, Anders och Magnus Celsius skrifter om hälsinge- och medelpadsrunorna. Olof Celsius svarade med *Runæ medelpadica*, ställt som ett brev till Björner och denne svarade med *epistola responsoria*. Därpå svarade Celsius med *De monumentis*, vilken även blåste av fejden. Björner, som på det stora hela gick förlorande ur striden, hade dock rätt på en punkt; att dessa runor var yngre än vanliga runor och inte äldre, vilket Celsius hävdade.

84. (SCHULTZ, Johann Matthias.) *Beschreibung und Erläuterung zweyer in der Nähe von Schleswig aufgefundenen Runensteine. Ein Versuch als Beytrag zur Vaterländischen Alterthumskunde, von zweyen Frennden*. Friedrichstadt, Bade und Fischer, 1799. 8:o. 62 s. + 3 utvikbara grav. planscher. Fula kaffebläckar sid. 48–53. Häftad, i samtida gråpappomslag. Anteckning på främre omslagets insida att skriften är en gåva från Thorkelin till N. H. Sjöborg, samt med W. F. Dalmans biblioteksstämpel. 1500:-

Ej i Fiske Runic literature. Fin proveniens. G. J. Thorkelin var sekreterare i den Arnemag-nænske kommissionen och Nils Henric Sjöborg var professor i Lund och fornforskare.

85. HAGENOW, Friedrich von. *Beschreibung der auf der Grossherzoglichen Bibliothek zu Neustrelitz befindlichen Runensteine und Versuch zur Erklärung der auf denselben befindlichen Inschriften, nebst einigen neuen Nachrichten über die Fundörter derselben und der dort ebenfalls befindlichen slavischen Gottheiten. Mit 14 Holzschnitten.* Greifswald, C. A. Koch, 1826. 4:o. (6), + 25, + (1) s. + 10 planscher med 14 träsnitt. Rosa samtida pappband, gula snitt. Något blekt rygg. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Fiske, Runic literature s. 28. Carlander III, 564ff. Fint exemplar. Karl Friedrich von Hagenow (1797–1865) var privatforskare inom geologi, paleontologi och fornhistoria och blev 1830 hederdoktor i Göttingen.

Seite 20.

Fig. 8

86. NYERUP, Rasmus (utg.) *Verzeichniss der in Dänemark 1824 noch vorhandenen Runensteine.* Von R. Nyerup. (Nach med dänischen Manuscripte des Verfassers übersetzt.) Köpenhamn, Fr. Brummer, 1824. 8:o. 52, + (1), + (3, blanka) s. + utvikbar grav. akvatint. Häftad, oskuren och ouppsprättad, i blått gammalt pappersomslag. Stämpel N.P. inom cirkel på frampärmen. Ur Ericssbergs bibliotek. 2800:-

Fiske, Runic literature, 53. Första tryckta upplagan, den tyska översättningen utförd av G. Høst. Innehåller Nyerups redogörelse för runstenarna i Danmark, Thomsens dito för Bornholm, Magnusen för Island och ett appendix med Rasks redogörelse för "Tierstädschen" runstenen (med planschen).

OM DEN CHRISTNA RELIGIONENS BÖRJAN, FORTPLANTNING OCH ÅTSKILLIGA ÖDEN I SVERIGE

87. LINDENBROG, Erpold (utg.) *Historia archiepiscoporum Bremensium, a tempore Karoli Magni usque ad Karolum III. Id est, à Willehado omnium archiepiscoporum Bremensium primo, usque ad Gothafredum XXXII. ab incerto auctore deducta, & nunc primum in lucem edita. Ex bibliotheca generosi ac illustri domini Henrici Rantzovii producis Cimbrici; Studio & operâ Erpoldi Lindenbruch.* Leiden, Ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1595. 4:o. (4), + 135, + (8) s. Lagerfläckar på titelbladet och mot slutet, svag återkommande fuktrand i nedre marginal. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven titeletikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 15000:-

W. 1639

Adams B2746. Warmholtz 1639. Rudbeck 1084. En historik över Bremenstiftet, till största delen ett kompilat efter Adam av Bremen och Albert av Stade. Den sträcker sig fram till år 1395. Den trycktes ånyo 1706 i *Scriptores rerum germanicarum septentrionalium*. Historikern och kaniken i Hamburg Erpold Lindembrog (1540–1616) gav samma år även ut Adam av Bremens historik över Hamburgstiftet, likaledes efter en handskrift i Henrik Rantzaus bibliotek.

W. 1640

88. HELMOLD || REINECCIUS, Reiner (utg.) *Chronica slavorum, seu annales Helmoldi presbyteri Buzoviensis in agro Lubecensi: Hisque subiectum derelictorum supplementum Arnoldi abbatis Lubecensis. Quæ omnia è diligenti codicum manuscriptorum collatione fideliter restituta, & accensione locupletissima, hoc est sex librorum, adaucta sunt: Opera & studio Reineri Reineccii Steinhemii*. Frankfurt, Andreas Wech[eli], 1581. Folio. (12), + 233, + (6) s. Titelbladet med bortrivet hörn med delförlust av tryckuppgifter. Bläckplump på s. (3), fläck 63–64 och liten fuktrand i övre marginal inledningsvis. Samtida marginalanteckningar med bläck. Med bihanget:

(REINECCIUS, Reiner.) *Historia de vita imp. Caes. Henrici III. aug et Hiltebrandi. pontificis rom. cognomento Gregorii VII. circa ea tempora, quibus uterque vixit, conscripta*. Frankfurt, Andrean Wechelum, 1581. Folio. 55, + (1) s. Sista sidan med boktryckarmärke. Enstaka småfläckar och sid. 49–55 med hål i innermarginal. Sammanbundna med:

WITTEKINDUS || REINECCIUS, Reiner (utg.) *Annales Witichindi Monachi Corbeiensis, familiae Benedictinae: Editi de fide codicis manuscripti, & è publicato exemplari alicubi aucti. Addita est brevis appendix de familia et rebus gestis Palatinorum Saxoniae, è Chronio Gozecensi. Item historia Henrici Leonis, ducis Saxoniae & Bavariae, excepta de Annalibus Helmoldi, Arnoldi, & Saxonia Krancii. Studia et opera Reineri Reineccii Steinhemii*. Frankfurt, And. Wecheli, 1577. Folio. (8), + 71, + (1) s. Sista sidan med boktryckarmärke. Ett genomgående litet maskhål. Samtida pergamentband med spår av spännen, ryggen med titel i bläck, röda snitt. Anteckningar på försättsbladet. Namnteckning, daterad 1624 på första titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris.

20000:-

VD16 1791 resp. 3696. Adams H190 resp. W214. Brunet III, 91. Graesse III, 237. Jmf. Warmholtz 1640. Två krönikor, utgivna av Reiner Reineccius från Steinheim. Andra upplagan av Helmold von Bosaus slaviska krönika, men den första som även innehåller Arnold von Lübecks fortsättning. Första upplagan kom 1556. En ny kritisk utgåva utgavs av Henrik Bangerus 1659. Den trycktes även om i Lindenbrogs viktiga *Scriptores rerum germanicarum*, 1706. Krönikorna behandlar missionen bland slaverna vid balticum. Helmolds krönika slutar år 1170 och Arnold fortsätter fram till år 1209. Här utgiven tillsammans med Reineccius historik över Henrik IV (Canossa) och påven Gregorius VII. Tack vare detta tillägg fanns denna bok med på den påvliga listan över förbjudna böcker, *Index librorum prohibitorum*, ända till 1948. Helmold (ca 1108–ca 1177) föddes i Holstein och var verksam om missionär. Arnold (ca 1150–ca 1212) var abbe i benediktinerkloster Sankt Johannes i Lübeck. Reiner Reineccius från Steinheim (1541–95) var tysk historiker och från 1578 professor i historia vid universitetet i Frankfurt an der Oder. Det andra verket är en historik över Sachsen, *Res gestae Saxonicae*, från äldsta tider till år 997, skriven av Wittekindus (eller Widukind) från Corvey (ca 925–73), sachsisk historieskrivare och författare.

89. HELMOLD. *Præsten Helmolds slavekrönike i oversættelse af Theol kand P. Kierkegaard, udgivet for Selskabet til historiske kildeskrifters overførelse på modersmålet*. Köpenhamn, Karl. Schönbergs forlag, 1881. 8:o. (2), + 128; 129–303 s. Samtida hkbd, guldornerad något blekt rygg. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris. (Skrifter udgivne af Selskabet til historiske kildeskrifters lversættelse. XXI–XXII.)

1500:-

Dansk översättning av Helmolds *Chronica slavorum*.

90. LINDENBROG, *Erpold m.fl. Scriptores rerum germanicum septentrionalius, vicinor umque populorum, veteres diversi, quibus continentur historia ecclesiastica et religionis propagatio gestaue saxonum, sclavorum, wandalorum, danorum, norwegorum, svedrorum &c. situs denique & natura omnium quæ in septentrione sunt regionum, ipsarumque gentium vetustis temporibus mores ac religiones. /.../ Quid in hac editione nova præstitum sit, declaras præfixa præfatio Jo. Alberti Fabricii.* Hamburg, Christian Liebezeit, 1706. Folio (26), + 276, + (4) s. Titel tryckt i rött och svart. Enstaka fläckar, något mer inledningsvis med en större på s. 1. Utgiven tillsammans med:

W. 1640

LAMBECK, Petrus. *Origines Hamburgenses, sive rerum Hamburgensium liber primus [-secundus], ab urbe condita usque ad annum æ. C. c. cc. xxv. Cum appendice, quæ duplicem continet S. Anscharii primi archiepiscopi Hamburgensis vitam, integrè primùm à Lambechio erutam è tenebris, & notis illustratam. Accedunt in hac editione breviarium vitæ S. Anscharii & excerpta chronologica à Claudio Arrhenio historiar. prof. in. acad. Upsal composita, tum hymni & collectæ veteres in S. Anscharii memoriam. Præterea catalogus scriptorum Lambechii integer /.../.* Hamburg, Christian Liebezeit, 1706. Folio. (4), + 40, + 144 s. + utvikbar grav. karta; (8), + 168, + (29) s. + 6 grav. planscher. Första delen med sid. 41–42 brunfläckad, andra med reva sid. 5–6, litet hål sid 11–12 samt genom ett indexblad. Utgiven tillsammans med:

ANCKELMAN, Theodor. *Inscriptiones antiquissimæ & celeberrimæ urbis partiæ Hamburgensis editæ pridem Theodoro Anckelmanno.* Hamburg, Christian Liebezeit, 1706. Folio. 56, + (8). Sista sidorna med fläckar. Fint hfrbd från mitten av 1800-talet, blind- och guldpräglad rygg med upphöjda bind, marmorerade pärmapper och gröna snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. Två grav. porträtt saknas.

9500:-

Warmholtz 1640. Bibl. danica III, sp. 37. Brunet III, 1082. Graesse IV, 213. Samlingsutgåva, utgiven av J. A. Fabricius, med ett gemensamt smutstitelblad. Detta är den tredje och största upplagan av Erpold Lindenbrogs (1540–1616) *Scriptores rerum germanicum*, den första kom redan 1609, och innehåller bl.a. Adam av Bremen och Helmolds slaviska krönika. Bibliotekarien och historikern Petrus Lambeck arbete om Hamburg, som även innehåller Rimberts Ansgarskrönika och Arrhenius kommentarer därtill, utkom första gången 1652–61. Den utgåvan låg till grund för Arrhenius utgåva av Rimbert från 1677. Anckelmanns arbete utkom första gången år 1663.

91. KRANTZ, Albert. *Rerum germanicarum historici clarissimi, ecclesiastica historia, sive metropolis. De primis christiane religionis in Saxonia initiis, deq. eius episcopis, & horum vita, moribus, studiis & factis. Item de aliarum nationum, regum & principum rebus gestis, ad quas passim in aliis suis operibus lectorum author remittit. Denuò, & quidem multò accuratius & emendatius, quàm antè, edita. Cum præfatione ad reuerendissimum principem ac dominum, dominum Iulium episcopum herbipolitanum, franconie ducem &c. Ioan Wolfii. Addita indice locupletissimo.* Frankfurt, apud heredes Andreæ Wecheli, Claudium Marnium & Ioann. Aubrium, 1590. Folio. (8), + 337, + (51) s. Sista sidan med boktryckarmärke. Titelbladet med bortklippt övre hörn. Sammanbunden med:

W. 1641

[91, 105]

KRANTZ, Albert. *Wandalia. De wandalorum vera origine, variis gentibus, crebris è patria migrationibus, regnis item, quorum vel autores vel euerfores fuerunt. Cum indice locupletiss.* Frankfurt, Andreae Wecheli, 1580. Folio. (5), + (blank), + 338, + (24) s. Sista sidan med boktryckarmärke. Fint samtida blindpressat svinladersband, ryggen med fyra upphöjda bind och titel skrivet med bläck, röda snitt och bevarade spännen, ett trasigt. (Uniform med nummer 105.) Bläckanteckningar på försättsbladet. Äldre namnteckningar på titelsidan av Petr. Olaus resp. Andreas Schartow. Ur Gustaf d'Albedyhlls bibliotek, med hans exlibris (variant 1 med devisen *Mors sine musis vita*) och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över d'Albedyhlls.

25000:-

VD16 K2252 resp. K2268. Adams C2878 resp. C2891. Warmholtz 1641, annan upplaga samt 1393 not. Tredje upplagan av Wolfius utgåvan av Krantz historik över biskopsdömena i Niedersachsen och Westphalen, från ca 780 till 1504. Första upplagan utkom i Basel 1548 och den omtrycktes i ett flertal upplagor under 1500-talet. Den första Wolfiusupplagan utkom 1574. Den innehåller även mycket angående missionen och kristnandet i Norden. Här sammanbunden med tredje upplagan av hans verk om vandalernas ursprung och historia, första gången utgivet 1518. Warmholtz anser att Krantz liksom många andra har blandat ihop vandaler och venedi; de riktiga vandalerna som erövrade Rom och Nordafrika kom förstas från Skandinavien och Sverige, vilket Krantz ej fattat! Albert Krantz (1448–1517), var dekanus vid katedralen i Hamburg och lärd historiker och teolog. Hans verk om de nordiska länderna hade stor betydelse för den svenska göticistiska historieskrivningen, inte minst för Johannes Magnus, och föreställningen att goterna och goternas krigståg var en del av den svenska historien. Överhuvudtaget var Krantz inriktad på de germanska stammarnas historia skrivna på renässanshumanistiskt manér, med retorisk utsmyckning efter de antika historikerna. Envoyén Gustaf d'Albedyhlls (1758–1819) boksamling ärvdes av hans son Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhll (1800–56), som därigenom tillsammans med egna förvärv byggde upp en mycket stor samling, f.f.a. inom nordisk historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhll som överceremonimästare.

92. MEURSIUS, Johannes (utg.) *Aelnothus Monachus Cantuariensis, de vitâ, & passione S. Canuti, regis Danie. Item anonymus, de passione S. Caroli, comitis Flandriae, eius F. Ioannes Meursius ex codice Bibliothecae Hafniensis descripsit, edidit, & notas addidit.* Köpenhamn, Joach. Moltkenium, 1631. 4:o. (8), + 118, + (5) s. Lagat titelblad, kraftigt lagerfläckig i början och slutet, bläckstreck s. 7. Hfrbd från början av 1800-talet, fint guld- och blindpräglad rygg med röd titeletikett, marmorerade pärmapper. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

4000:-

Bibl. danica III, sp. 39. Thesaurus 562. Warmholtz 1696 not. Carlander III, 564ff. Första utgåvan av Meursius textedition av munken Aelnothus krönika över Knut den Helige. En ny utkom 1657. Texten trycktes dock första gången redan 1602 av Arild Huitfeldt. Johannes Meursius (van Meurs) (1579–1639) var holländsk klassisk filolog och historiker, och professor i Leiden. Kristian IV erbjöd honom 1624 professorstjänsten i historia och politik vid Sorø akademi, vilket han p.g.a. oroligheterna i Holland vid denna tid antog, och han blev samtidigt, vid sidan av Pontanus, dansk rikshistoriograf. Han stora *Historie Danica* utkom 1630–38.

W. 1696

W. 1723 93. HADORPH, Johan (utg.) *Sanct. Olaffs saga på svenske rim. Fordom öfwer 200 år sedan uthdragin af then gambla och widlyftige norske sagan och här korteligare författat utskrifwin af ett gammalt Mssto archiwi item några norske föreningar medh Sverige, eller hyllnings bref på k. Carl Cnutson sampt någre erchiebiskops stadgar i Upsala för Jemteland och andra bref uplagde i Stockholm af Johan Hadorphio.* (Stockholm, Nicolaus Wankijf, 1675.) 8:o. Grav. utvikbart titelblad, + (6), + 173, + (21) s. Fin inlaga, endast en gammal papperslagning på sid. 123–124. Välbevarat samtida pergamentband, med något senare röd titeletikett. Med L. M. Ugglas namnteckning och med C. Oldenburgs svårlästa stämpel. Ur Ericsbergs bibliotek. 12000:-

Collijn sp. 661. Warmholtz 1723. Fiske s. 436. Fint exemplar. Med det ofta saknade graverade titelbladet, utfört av Padt-Brügge. Rimkrönikan om det norska helgonet Olav den Helige, Olav Haraldson, (†1030) upptar sidorna 1–78. Därefter följer traktater mellan Sverige och Norge för åren 1441 till 1482, Erasmus Ludwigssons förteckning över Norges biskopsdömen, slott, fästen och gårdar, och slutligen några stadgar och brev rörande Jämtland. Det graverade titelbladet föreställer St. Olofs beläte efter en träskulptur från 1500-talet i Jumkils kyrka i Uppland. Det utgivna manuskriptet hade Hadorph funnit hos handskriftsamlaren Claes Rålamb, till vilken boken även dedicerades.

W. 1883 94. SCHEFFERUS, Johannes (utg.) *Incerti scriptoris Sveci qui vixit circa ann. Christi MCCCXLIV. Breve chronicon de archiepiscopis et sacerdotib. ceteris ecclesie Upsaliensis nunquam antea publicatum. Primus edidit, notisque ac indice necessarius adornavit Johannes Schefferus.* Uppsala, Henricus Curio, 1673. 8:o. (10), + 256, (22) s. Lätta enstaka lagerfläckar. Samtida pergamenttrygg med guldpärlad titel, senare pärmar med guldbrokadpapper från 1700-talet, röda snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Collijn sp. 164. Fant 34. Warmholtz 1883. Carlander III, 564ff. Fint exemplar. Schefferus utgåva av den nyupptäckta upsaliensiska ärkebiskopskrönikan blev genom hans lärda kommentarer även ett inlägg i striden mot Verelius om Uppsala ålder. Krönikan, som är en av Sveriges viktigaste medeltidskrönikor, hittades av Hadorph 1668. Han överlämnade den genast till Schefferus och redan 1671 var denne färdig med texten, men på grund av Curios försumlighet dröjde tryckningen till 1673. Den gavs sedan åter ut av Benzelius i hans *Monumentorum veterum ecclesie Sveogothice prolegomena*, 1709–13, och av Fant i *Scriptores rerum Svecicarum*.

W. 1903 95. HALLMAN, Johan Göstaf. *The twenne bröder och Neriksboer, som then evangeliska läran införde uti nordlanden, then äldre mest. Oluff Petri Phase, första evangeliska kyrkioherde öfwer Stockholms stad, then yngre mest. Lars Petri hin gamle, första evangeliska erkiebiskop uti Upsala, til lefwerne och wandel beskriefne af Johan Göstaf Hallman Göstafsson.* Stockholm, tryckt af A. Björkman, Kongl. Acad. boktr. i Åbo, 1726. 4:o. Grav. porträtt, + (20), + 176, + (4) s. Enstaka småfläckar och lätta lagerfläckar. Samtida hfrbd med senare marmorerat pärmpapper. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 2500:-

Warmholtz 1903. Carlander III, 564ff. Med det ofta saknade porträttet företällande Olaus Petri, efter C. L. Lohman och graverat av Johan Hammarson. En av de första biografierna över reformatorerna Olaus och Laurentius Petri. "Författaren har visat stor flit, men är, såsom den förste i ämnet, icke fri från fel och misstag", tyckte Warmholtz. Johan Göstaf Hallman (1701–57) är mest känd som författare till topografiska verk över Närke. I denna bok över närkingarna Petri har han "släppt sin fabuleringsdrift lös" och aningslöst använt sig av Nils Rabenius tvivelaktiga samlingar. Han var far till både läkaren Johan Gustaf och författaren Carl Israel Hallman.

96. HENRICHSSON, Jonas? || BUREUS, Johannes (övers.). *Någhre påweske stemplinger huru thesse try rijken, Swerike Danmark och Norrike, skola kunna komma under påwedömet igen: Nyligen på latin skrifne, them danskorn til en warnagel, af en ditmarsker, Jon Hinrichzson af Meldorp, benämnd: Och nu åter, alle rättsinnige swenske til rättelse och förwarning, efter then stormechtige höghborne furstes och herres, her Carls /. . / nådige befallning, förswenskadhe af Johanne Bureo.* Stockholm, Anund Olufsson, 1604. 4:o. A4–D4, E2. Titeln tryckt inom träsnittsram, något beskuren nedtill och lagad i inre marginal. Flera blad hårt skurna och lagade i inre marginal, sista bladet med pappersslagning i främre marginal. Tagen ur band och med bladen löst ilagda i skinnband från slutet av 1800-talet med något nött guldornerad rygg och röd titeletikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 12000:-

W. 2376

Collijn sp. 387. Warmholtz 2376. Bibl. danica II, sp. 912. Palme, "Sverige och Danmark 1596–1611" 1942, s. 639ff. Den mycket sällsynta första upplagan av Johannes Bureus översättning av denna varning till danskarna för katolska kupp försök. En ny upplaga trycktes 1656. Det latinska originalet *Consilium politicorum de ratione et via regiones septentrionales ad cultum sedis romanae reducendi* utkom på okänd ort 1604. Författarskapet är omtvistat, men skriftens tillkomst och innehåll tyder enligt S. U. Palme på att det troligen varit en svensk agitationsskrift för att varna den danska opinionen för vad ett anfall mot Sverige skulle innebära.

FÖRBEREDELSE OCH ALLMÄNNA INLEDNINGAR TIL SVENSKA KONUNGA-HISTORIEN

97. BJÖRNER, Erik Julius. *Inledning til de yfwerborna göters gamla häfder, särdeles götiska språkets förmån och sagornas kjänndom. Introductio in antiquitates hyperboreo gothicas, præfertim prærogativam linguæ et cognitionem historiarum gothicarum. Auctore Erico Julio Bioerner.* Stockholm, Joh. Laur. Horrn, 1738. Folio. (12), + 219 s. Enstaka lätta lagerfläckar. Välbevarat samtida hfrbd med rikt guldornerad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett, röda snitt. Mycket fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 6000:-

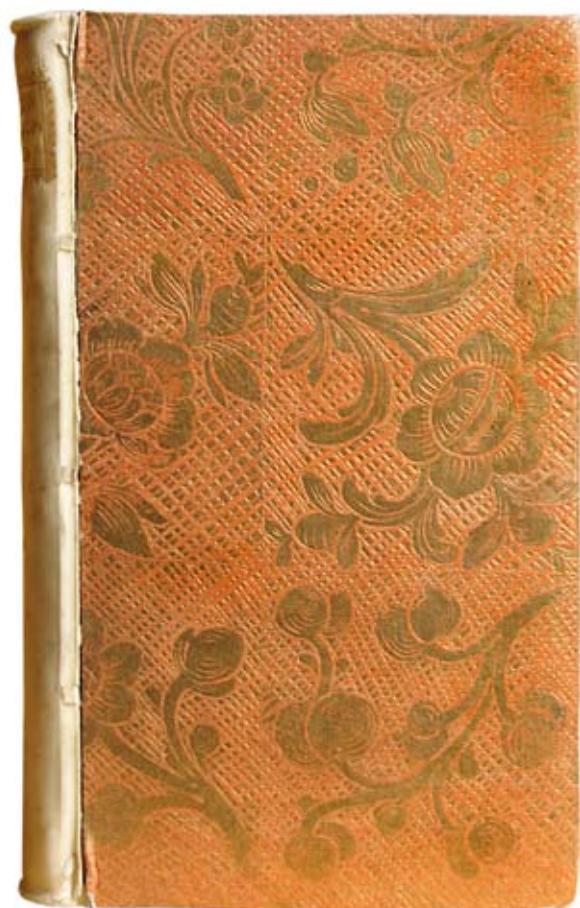
W. 2449

Warmholtz 2449. Fiske s. 53. Carlander III, 564ff. Det förekommer ibland en plansch, som dock varken nämns av Warmholtz eller Fiske. Denna text var ursprungligen tänkt av Björner att utgöra en inledning till *Nordiska kämpa-dater*, men då den blev för vidlyftig blev det istället ett eget verk. Björner behandlar här, enligt Lindroth, de isländska sagornas historiska trovärdighet och språk både nyktert och sakligt. Erik Julius Björner (1696–1750), assessor i Antikvitetskollegiet, tillhörde annars de mest hårdföra senrudbeckianerna, som intensivt försvarade den äldre götiska historieskrivningen gentemot de moderna vattuminskarna.

98. NORDIN, Carl Gustaf & FANT, Eric Michaël. *Monumenta Suigothica vetustioris suspecta.* Diss. I–II:1–2. Uppsala, Edmannianis, (1773–74) resp. Stenhammar et Palmblad, (1815). 4:o. (8), + 28; (2), + 29–52; (4), + 8 s. Häftade, del I och II:2 med rester av ryggremсор. Tre häften. Ur Ericssbergs bibliotek. 4000:-

W. 2453

Lidén I, 365 & Marklin 78. Setterwall 5242. Warmholtz 2453. Fiske s. 423. Allt som utkom av Nordins kritiska arbete om äldre tvivelaktiga källor till Sveriges historia, här med Fants fortsättning, publicerad nära 40 år senare. Den första delen är Nordins egen disputation under Johan Ihres presidium. Här behandlas *Konunga- och hövdinga styrelsen*. I den andra och mest berömda delen, med Erik Johan Dillner som respondent, avslöjar Nordin *Hjalmers och Ramers saga*. Denna presenterades för första gången av Lucas Halpap i en dissertation under Johannes Bilberg 1690, och sedan stort utgiven av Peringskiöld 1701 under titeln *Historia*

Hjalmari regis Biarmalandie atque Thulemarkie, ex fragmento runici Ms.ti literis recentioribus descripta. Här, 70 år senare, kunde den av Nordin avslöjas som ett falsarium. I sista delen fortsatte Fant att avslöja falsarier och bekräftade här Johannes Schefferus tes att den av Verelius i *Annotationes ex scriptis Karoli episcopis arosiensis excerpta* publicerade biskopskrönikan var ett falsarium.

99. WIDEKINDI, Johannes. *Lumen chronographicum regnorum, rerumpubl. hominum, artium, rituum maximè memorabilium ab orbe condito per millenarios, secula, & annos continuâ series in haec usque tempora diductum, addita ad finem tabula clave autorum, qui de singulis fonte tenus accuratius scriptis, tum seorsim edito libello informatorio ad normam operis.* [=Rubrik.] Stockholm, Ignatius Meurer, 1664. Tvär folio. Sju utvikbara tabeller. Alla sammansatta av fyra folioblad, utom tabell sex "Clavis authorum" (här bläcknumrerade som 5) som består av två. Interfolierad med fyra folioblad mellan varje tabell. Sammanbunden med:

W. 2469

WIDEKINDI, Johannes. *Continuatio luminis chronologicier novum foedus a Christo natum.* [=Rubrik.] Stockholm, Ignatius Meurer, 1666. Tvär folio. Fem utvikbara tabeller. Alla sammansatta av fyra folioblad. Med enstaka samtida bläckanteckningar och noteringar. Interfolierat med fyra folioblad mellan varje tabell. Sammanbunden med:

WIDEKINDI, Johannes. *Introductio in lumen chronologicum, tot libris quot mundi millenarii, & librorum totidem capitibus, capitumque sectionibus, quot in tabulis, grandiores minoresque linearum ductus & spatia reperiuntur, distincta, & illustrissimo a excellentio regni cancellario dn. Magno Gabrieli De la Gardie /.../ humilimè ab authore inscripta.* Stockholm, Georgii Hantschenii, 1666. Folio. (8) s. Nära samtida hfrbd med upphöjda bind. Med C. H. Braads namnteckning, daterad Uppsala 1744. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 12000:-

Collijn sp. 1017f. Warmholtz 2469. Carlander II, 597ff & III, 564ff. Sista tabellen i första verket hör till det andra (här bläcknumrerad VI). Det skall således vara sex resp. sex tabeller. Enligt Warmholtz skulle alla tabellerna sättas ihop till två stora tavlor. De blir då 8,2 resp. 9 meter långa. "Hela verket, som nu för tiden icke ofta förekommer, men ej eller mycket eftersökes...". Troligen det första svenska försöket till en historisk kronologisk tabell. Den första behandlar tiden före Kristi födelse (från jordens skapelse), och den andra perioden efter. Sveriges historia är inte heller bortglömd, från Magog och framåt. Christopher Henrik Braad (1728–81) var en framstående litterär samlare med ett stort bibliotek i historia och antikviteterna.

SVERIGES KONUNGARS HISTORIA I GEMEN

100. MESSENIUS, Johannes (utg.) *Två små gamble Sweriges och Göthes crönikor, then ena på rijm, then andra elliast för några hundrade åhr sedhan beskreffne: Aff Johanne Messenio, fädherneslandet til beröm, fljitelighen öfversedde och först medh konungzlighe frijheet uplagdt, åhr 1615. Nu på nytt aff trycket uthgångne.* Stockholm, Ignatium Meurer, 1643. 8:o. (2), + 85, + (1) s. Tilltagande fuktrand i yttre kant. Sammanbunden med:

W. 2493

MESSENIUS, Johannes. *Specula, thet är: Sweriges rijkes skådhetorn, therutinnan thet berömlige Swea och Götha rijkes allehanda egentlige lägenheet, herligheet och tilstånd uthryckeligen affmålas. Sweriges rijke til ett ewigtwarande beröm aff en nijt-*

älskande kärleek til fädherneslandet uprättat, och på latiniske tungomålet beskrifwin aff höghlärde D. Johanne Messenio. Och nu förswenskad aff Christophoro Laur. T. Lin. På nytt medh egen bekostnad uplagd och tryckt i Stockholm. (Stockholm), Ignatio Meurn, 1660. 8:o. (4), + 100 s. Genomgående fuktrand i yttre kant och i nedre hörn. Sammanbunden med:

MESSENIUS, Johannes. *Sveopentaprotopolis, thet är, the fäm förnämste och älste Sweriges och Göthes hufwudstäder, såsom äro, Upsala, Sigtuna, Scara, Biörcköö och Stockholm. Uthaff gamla Sweriges och Göthers handlingar och monumenter, som medh sanningen öfwer ens komma, uthdragna, och hwar rättsinnigh Sweriges antiquiteters elskare til nytto på latin framstälta. Aff höghlärde. D. Johanne Messenio. Och nw förswenskat, aff Henrico Hamnero anno 1612.* Stockholm, tryckt på nytt hoos Ignatium Meurer, 1657. 8:o. (8), + 88 s. Genomgående fuktrand i ytterkant. Svart hfrbd från mitten av 1800-talet med rikt guldornerad rygg och svarta blindpressade pärmapper. Med gamla namnteckningar på första arbetets titelblad. Ur Ericssbergs bibliotek. 8000:-

Collijn sp. 470, 610 resp. 611. Warmholtz 2493, 6692 resp. 222. Trevligt samlingsband med tre av Messenius mindre skrifter, på svenska resp. i svenska översättningar. Den innehåller andra upplagan av Messenius utgåva av den Lilla- och den Prosaiska rimkrönikan, först utgiven 1615, fjärde upplagan av den svenska översättningen av *Sveopentaprotopolis*, den första trycktes 1612 (latinska originalet 1611), och tredje upplagan av den svenska översättningen av *Specula*, den första trycktes 1612 (latinska originalet samma år). *Sveopentaprotopolis* översattes tills svenska av Henrik Hammer och *Specula* av Lars Tempeo från Linköping.

- W. 2494 101. MESSENIUS, Johannes (utg.) *Then gamble rijm krönikes första deel. I hwilken swenske konungars bedreffter, ifrån åhr MCCXXII. och till M CD XXXIX. beskriffues: Rättsinnigom swenskom til behag, aff Johanne Messenio troligan öffuerseed, och nu först, medh K. M. frijheet, aff Chr. Reusners tryck publicerat.* Stockholm, Chr. Reusner, 1616. 8:o. (15), + (blank), + 332, + (3) s. Titel tryckt i rött och svart. Småfläckar på titelbladet, fläck s. 3, genomgående något brunfläckig och med svaga fuktränder. Samtida pergamentband. Äldre bläckanteckningar om krönikan på frampärmens insida. Ur Ericssbergs bibliotek. 15000:-

Collijn sp. 771. Warmholtz 2494. Första upplagan av den stora, "gamla" rimkrönikan, d.v.s. de förenade Eriks-, Karls- och Sturekrönikorna. Messenius hann dock endast ge ut denna första del innan han samma år fänglades och fördes över till Kajaneborgs fästning i Finland. Han var dock färdig även med fortsättningen, men den blev utgiven först av Hadorph 1674. Messenius gav även ut Lilla rimkrönikan och den Prosaiska krönikan 1615, *Twå små gamble Sweriges och Göthes crönikor*, vilka utkom i flera upplagor. Även de ingår i Hadorphs utgåva från 1674.

- W. 2496 102. OLAI, Ericus. *The swenskes och Göthers historia, skrefwen på latin aff Erico Olai, widh pass tuhundrade och siutton åhr sedan, hwilken war doctor och prof. uthi then H. skriffi, sampt decanus och domprobst i Uppsala. Han begynner henne aff Christi födelses tid, berättar om siu och sextijo mächtige konungar, och fullföllier henne in till åhr 1464. Verteradt på swenska aff Joh. Sylvio. Widh ändan på boken är infördt ett register på alla Sweriges konungar, in til nu regerande herre, then stormächtige konung Carl den elloffte.* Stockholm, Niclas Wankijff, 1678. 4:o. (11), +

(blank), + 531, + (5) s. Titeln tryckt i rött och svart inom träsnittsram. Gammal pappersslagning på titelbladet i nedre hörn, med lätt ramförlust. Lager- och småfläckig. Lila pappband, blekt rygg med tryckt pappersetikett, gula snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

Collijn sp. 657. Warmholtz 2496. Carlander III, 564ff. Fint exemplar av den första tryckta svenska upplagan av *Chronica regni gothorum*, Sveriges första historiebok, översatt till svenska av Johannes Sylvius. Den latinska originaltexten hade utgivits både 1615 av Messenius och 1654 av Loccenius. Teologen Ericus Olai (†1486) var professor vid universitetet i Uppsala och är Sveriges första namngivna historieskrivare. Översättaren Johan Sylvius (1620–90) var lagman i Värmland och rikstranslator och översatte en mängd verk till svenska, bl.a. Sleidanus *Historie-book* (1678) och Curtius Rufus om Alexander den store (1682).

103. KRANTZ, Albert. *Denmärckische, Swedische, und Norwägische Chronica. Durch den hochberhümpten Albertum Krantzium von Hamburg, von Anfang aller mitt nächtischen Länderen Künigen, iren herzlichen Thatten, und zufälligen Kryegszhandlungen, offs fleissigst, biss off die jarzal Christi M. D. iii. beschrieben. Newlich durch Henrich von Eppendorff verteütscht.* Strassburg, Hans Schotten, 1545. Folio. (8), + 504, + (10), + (2, blanka), + 305, + (4), + (blank), + 228, + (6) s. Två nära helsidesträsnitt med riksvapen. Fuktränder på titelbladet och följande 30 blad, därefter endast i neder- och överkant t.o.m. s. 500, samt mot slutet, fläck s. 213 i första delen. Samtida blindpressat skinnband över träpärmar, ryggen med fyra upphöjda bind och senare, beige något skadad titeletikett, pärmarna rikt blindpräglade i speglar, med 1550 präglat på frampärmen, rester av spännen. Främre snittet med "N 33" i bläck. Lagad spricka i ryggen samt något trasig i nedre främre fals. Senare inre pärmapper. Delvis bortvättad ägaranteckning på titeln, daterad 1602, möjligen Johannes Buchsius. Ur J. H. Schröders bibliotek, med hans exlibris samt ur Ericsbergs bibliotek. 50000:-

VD16K 2234. Ej i Adams. Bibl. danica II, sp. 593. Warmholtz 2497 not. Carlander III, 368f. & 564ff. Första upplagan av Krantz viktiga krönika om de nordiska länderna, och enda tyska 1500-talsupplagan. Det är ett postumt utgivet verk, skrivet 1504. Utgivaren Henrich van Eppendorf fann Krantz latinska manuskript i Köln och översatte det till tyska. Året efter denna utgåva påbörjade han utgivandet av den latinska originaltexten, *Chronica regnorum Aquilonarum, Daniem Suetie, Norvegie*, vilken tryckes åren 1546–48. Förbättrade latinska utgåvor gavs sedan ut av Johannes Wolfius 1575 och 1583. Verket består av tre delar, ett för vardera land med separata titelblad för Sverige och Norge och separat paginering. Detta är samlingsutgåvan. Eppendorf gav även ut Danmarksdelen separat med annat titelblad, men i övrigt samma tryck (Fredrik III:s vapen dock flyttat från sista preliminärbladet till titelbladet, jmf nummer 110). Albert Krantz (1448–1517), var dekanus vid katedralen i Hamburg och lärd historiker och teolog. Hans verk om de nordiska länderna hade stor betydelse för den svenska göticistiska historieskrivningen, inte minst för Johannes Magnus, och föreställningen att goterna och goternas krigståg var en del av den svenska historien. Överhuvudtaget var Krantz inriktad på de germanska stammarnas historia, med verk om vandalernas historia (utgivet 1519) och saxarnas (1520), skrivna på renässanshumanistiskt manér, med retorisk utsmyckning efter de antika historikerna. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, "fullt af gamla sällsynta svenska böcker", såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rädde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes ofta mycket billigt.

W. 2497

104. KRANTZ, Albert. *Denmårckische chronick, Alberti Krantzii von Hamburg. Newlich durch Henrich von Eppendorff verteütschet*. Strassburg, Hans Schotten, 1545. Folio. (7), + (blank), + 504, + (10) s. Titeln tryckt i rött och svart med vapen i tråsnitt. Litet maskhål i överkant på titelbladet, fuktränder inledningsvis, återkommande i överkant, enstaka fläckar, en större s. 399. Tryckåret skrivet med bläck på titelbladet. Nött samtida skinnband över träpårmar, ryggen med fyra upphöjda bind och samtida pappersetikett, rikt blindpräglade pårmår, med rester av spårnen. Frampårmens insida med äldre bläckanteckningar, delvis på svenska. Sista sidan med ett handskrivet "H" och en stjärna i bläck. På främre pårmen senare tilltryckt C N D och årtalet 1651. Ur Ericsbergs bibliotek. 50000:-

VD16 K 2235. Ej i Adams. Bibl. danica II, sp. 593 & Warmholtz 2497 not, nämner endast den gemensamma utgåvan. Detta är en separatutgåva av Danmarksdelen av första upplagan av Krantz viktiga krönika om de nordiska länderna, med nytt titelblad och med Fredrik III:s vapen flyttat från s. (8) till titelsidan. Det är ett postumt arbete, skrivet 1504. Utgivaren Henrich van Eppendorf fann Krantz latinska manuskript i Köln och översatte det till tyska. I samlingsverket återfinns även Sverige och Norge, med egna titelblad (Danmark har inget separat titelblad i den gemensamma utgåvan).

W. 2497

105. 2497 KRANTZ, Albert. *Rerum germanicarum historici clariss. regnorum Aquilonarium, Daniae, Sueciae, Noruagiae, chronica. Quibus gentium origo vetustissima, & ostrogothorum, wisigothorum, longobardorum atq. normannorum, antiquitus inde profectorum, res in Italia, Hispania, Gallia & Sicilia geste, præter domesticam, narrantur. Accessit, supplementi cuiusdam instar, Dithmarsici belli historia, Christiano Cilicio Cimbro autore. Item Iacobi Zieglerei Schondia, id est regionum & populorum septentrionalium, ad Krantzianam historiam perutilis descriptio. Cum præfatione ad illustrissimum principem Ludovicum ducem Wirtembergensem, Ioan. Wolfii. Addito indice locupletissimo*. Frankfurt, And. Wechelum, 1583. Folio. (19), + (blank), + 505, + (39) s. Sista sidan med boktryckarmårke. Litet hörn bortklippt på titelbladet, litet maskhål genom sid 1–290 i marginalen, fläck sid. 320–335, gammal pappersslagning i övre hörn sid. 437–438. Fin inlaga. Sammanbunden med:

W. 2497

KRANTZ, Albert. *Rerum germanicarum historici clariss. Saxonia. De Saxonica gentis vetusta origine, longinquis expeditionibus susceptis, & bellis domi pro liberate diu fortiterq. gestis. Denuo, & quidem accuratius emendatusq. quàm antè, edita. Cum præfatione d. Nicolai Cisneri. Addito indice lucupletiss.* Frankfurt, A. Wechelum, 1580. Folio. (23), + (blank), + 354, + (34) s. Sista sidan med boktryckarmårke. Ett genomgående litet maskhål, störst genom sid. 30–60 och 221–252, med ordförlost. Fint samtida blindpressat svinlådarsband, ryggen med fyra upphöjda bind och titel skrivet med bläck, röda snitt och bevarade spårnen. (Uniform med nummer 91.) Bläckanteckningar på försåttsbladet med en lista på 16 kända personer. Äldre namnteckningar på titelsidan av Petr. Olaus och Andreas Schartow. Ur Gustaf d'Albedyhlls bibliotek, med hans exlibris (variant 1 med devisen Mors sine musis vita) och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över d'Albedyhlls. 28000:-

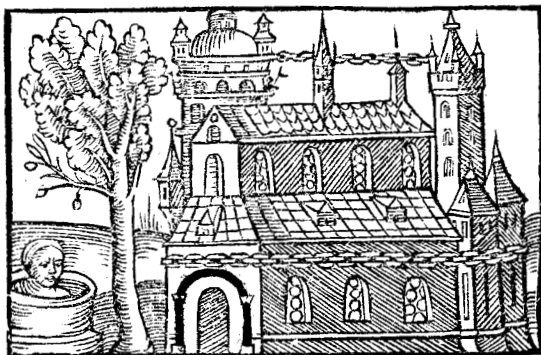
VD16 ZV9197 resp. K2260. Adams C2874 resp C2887. Bibl. danica II, sp. 593. Warmholtz 2497 not. Carlander III, 88f. & 564ff. Andra upplagan av Wolfius förbättrade utgåva av Krantz historik över de nordiska länderna, den första kom 1575, också tryckt av Wechsel. Den första latinska utgåvan kom 1546 (föregången av en tysk översättning 1545). Pseudonymen

Christianus Cilicius Cimber, om det Ditmarskiska kriget, står för Henrik Rantzau. På slutet av Zieglers "Schondia" finns ett kapitel om Kristian II:s blodbad i Stockholm och Gustav Vasas maktövertagande. Här sammanbunden med tredje upplagan av Krantz motsvarande arbete om saxarnas historia, utgiven av Nicolaus Cisner. Den första kom 1520. Envoyén Gustaf d'Albedyhl (1758–1819) boksamling ärvdes av hans son Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhl (1800–56), som därigenom tillsammans med egna förvärv byggde upp en mycket stor samling, f.f.a. inom nordisk historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhl som överceremonimästare. I listan på kända personer, "In hoc libro servantur:", vilken troligen skrivits av sonen d'Albedyhl, återfinns Eric Benzeliuss d.y., J. H. Kellgren, A. M. Lenngren, E. Swedenborg, Gustav III, Melanderhjelm, Esaia Tegnér m.fl.

- W. 2498 106. MAGNUS, Johannes. *Historia Ioannis Magni. De omnibus gothorum sveonumque regibus qui unquam ab initio nationis extitere, eorumque memorabilibus bellis late varieque per orbem gestis, opera Olai Magni gothi fratris eiusdem autoris ac etiam archiepiscopi Upsalieni in lucem edita*. Rom, (Joannem Mariam de Viottis), 1554. Folio. Extra titel i träsnitt, + (58), + 787, + (1) s. Ett helsides träsnitt, helsides karta över Skandinavien samt åtskilliga vinjetter i träsnitt. Sid. 46, 48 och 700 med samtida marginalanteckningar. Fläckig och med enstaka fuktränder. Det extra titelbladet hårt skuret och med små maskål, kartan med lagning i nederkant, sid. 15–16, 279–282 och 755–756 med papperslagning, sid. 327–328, 339–340 och 747–748 med revor. Ihopplockat exemplar. Det extra titelbladet, liksom titelbladet, blad b1 och blad c1 tagna från andra exemplar. Sista tryckbladet med impressum och Viottis stora tryckarmärke i träsnitt saknas och är ersatt av handskrift från 1700-talet. Det sista blanka bladet saknas likaledes. Hfrbd från första halvan av 1800-talet med blind- och guldornerad rygg med upphöjda bind och med Claes Flemings förgyllda ryggmonogram "CF" i övre fält, gula snitt. Bortskuren äldre namnteckning på titelbladet, bläckanteckningar på baksidan av det extra. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 18000:-

Collijn II. s. 210ff. Warmholtz 2498. Rudbeck 1087. Adams M136. Carlander III, 197 resp. 564ff. Första upplagan, utgiven av brodern Olaus Magnus, varianten med tryckt dedikation till påven Julius III. Med båda titelvarianterna. Träsnittstitelbladet hör till varianten dedicerad till hertigarna Erik, Johan, Magnus och Karl. Ett exemplar som man har jobbat hårt med för att få komplett, men ej helt lyckats, och givetvis ett centralt arbete i ett bibliotek med äldre svensk historia. Johannes Magnus (1488–1544) historia skrevs, enligt uppgift från Olaus Magnus, i Venedig under nio månader 1540, då båda bröderna vistades där. Även om dess innehåll mer kan kallas dikt än historia, med udd mot danskarna (och Gustav Vasa), fick den med sin stora patriotism och sin eleganta stil och humanism ett väldigt inflytande på 1600-talets svenska historieskrivning. Den skildrar Sverige som det land, varifrån de berömda goterna (göterna) erövrade världen, och lade grunden för uppfattningen om Sverige som det äldsta och ärorikaste landet av alla, vilket kulminerade med Rudbecks *atlantica*. Nya upplagor följde i Basel 1558, Köln 1567 och Wittenberg 1617. En svensk översättning utgavs av Schroderus 1620. Claes Fleming (1771–1831), statsråd, riksmarskalk, medlem i Svenska akademien m.m., hade ett stort och fint bibliotek, vilket han delvis testamenterade till Uppsala universitet.

- W. 2498 107. MAGNUS, Johannes. *Gothorum sueonumque historia, ex probatis antiquorum monumentis collecta, & in XXIII. libros redacta, autore Io. Magno Gotho, archiepiscopo Vpsalensi. Cum indice rerum ac gestorum memorabilium locupletissimo*. Basel, ex officina Isingriniana, 1558. 8:o. (16), + 30, 33–907, + (101) s. Med 9 träsnitt

i texten, varav en karta över Skandinavien, samt två boktryckarmärken. Blad B8 (sid. 31–32) saknas. Enstaka bläckfläckar, något större sid. 398–399. Nära samtida understykningar och enstaka maginalanteckningar. Samtida blindpressat svinladersband, ryggen rikt blindpressad med tre upphöjda bind, något trasig i främre pärmens nedre hörn, spännen saknas, svart fläck på bakpärmens. Frampärmen med pressade svårlästa initialer och året 1560. Tillskrift i bläck på frampärmen till Nicolao Luigio Smalandensi, från Melchior Vierou (?), daterad i Greifswald 1581. Senare namnteckning på titelbladet, daterad 1640 samt spår av utraderad namnteckning. Från Ericsbergs bibliotek. Ett blad saknas. 9000:-

Collijn II, s. 253ff. Rudbeck 1088. Warmholtz 2498 not. Andra upplagan av Johannes Magnus svenska historia. Den första utkom 1554. I denna andra upplagan finns dedikationen till Vasasönerna Erik, Johan och Carl medan dedikationen till påven Julius III borttagits. Ett kapitel författat av brodern Olaus Magnus har lagts till: "De electione regum Gothia ac Suetiae" samt ett appendix av densamme om orsakerna till de ständiga misshälligheterna mellan svenskar och danskar "De causis perpetuae discordiae quam Sveones contra Danos gerunt". I övrigt är det ett litet omtryck med färre illustrationer än 1554-års folioupplaga. Ingen Niklas från Småland har kunnat spårats i Greifswald.

108. MAGNUS, Johannes. *Gothorum sveonumque historia, ex probatis antiquorum monumentis collecta, & in 24 libros redacta, autore Jo. Magno Gotho, archiepiscopo Upsalensi. Cum indice rerum ac gestarum memorabilium locupletissimo. Jam denuò summâ fide recognita, à mendis nonnullis fideliter repurgata, & in honorem sereniss. illustriss. ac potentiss. regis nationumq; Sveciæ. Secunda vice edita.* (Wittenberg), Zachariæ Schüreri, 1617. 8:o. (30), + (2, blanka), + 908, + (98) s. Med nio träsnitt i texten, inklusive en karta på sid. 17. Genomgående små- och lagerfläckar, större fläck s. (11) och litet hål genom sid. (11–12), med bokstavs förlust, hörn bortrivet sid. 167–168, med liten textförlust, spill på övre snittet har fläkat ner övre marginal på sid. 500–550, med stor ful fläck på sid. 528–533 och tillika med hål sid. 531–532. Samtida pergamentband, ryggen med senare titeletikett. Gamla anteckningar på bakre pärmens insida. Ur Ericsbergs bibliotek. Ful inlaga. 2000:-

Collijn sp. 558. Warmholtz 2498 not. Fjärde upplagan av Johannes Magnus svenska historia. Enda skillnaden mot tidigare upplagor är Zacharias Schürers dedikation samt två epigrammata, av M. Matthias Jacobæus resp. Olaus Moretus.

W. 2498

W. 2498 109. MAGNUS, Johannes. *Swea och Götha crönika: Hwaruthinnan beskrifwes, icke allena the inrikis konungars lefwerne och namnkunnige bedriffter uthi theas eghit fosterland: Räkandes ifrån Magog Japhetson, Götha första regent, in til then stormächtige (christeligh och höghblofligh i åminnelse) konung Göstaff: Uthan och the uthländske göthers loflighe regimente och store mandom, som the på många orter uthöfwer wijda werlden, och särdeles uthi Hispanien och Italien bedrifwit hafwe. Aldraförst på åtskillige tijder och rum uthgången på latin, och nu på svenska uth-tåtkat aff Erico Schrodero Stockholms slots secretario*. Stockholm, Ignatium Meurer, 1620. Folio. (8), + XVI, + 663, + (blank), + (26), + (2, blanka) s. Titeln tryckt i rött och svart. Fuktrand i inre marginal, mer mot slutet, genomgående fläckig, emellanåt fult, revor, sid. 1–2 med småhål i marginalen, 93–34 med bortrivet övre hörn med förlust av kommentar och 251–252 med hål och förlust av flera bokstäver. Något nött samtida blindpräglad skinnband, ryggen med upphöjda bind, pärmarna med centrumstämpel med svenska riksvapnet flankerat av två vildmän omgivet av ramstämplar med medaljonger och girlanger, rester av spännen, gröna snitt. Trasigt i övre kapitäl. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 20000:-

Collijn sp. 558. Warmholtz 2498 not. Carlander III, 564ff. Första (och enda!) på svenska utgivna upplagan av Johannes Magnus för 1600-talets göticistiska svenska historieskrivning så viktiga svenska historia, i ett praktfullt samtida band med riksvapnet (se Sjögren s. XVII). Ett antal olika tidigare försök och utkast till översättningar omnämns av Warmholtz, bl.a. ett av Erik XIV under fångelsetiden, men Eric Schroderus var det enda som blev färdigt och tryckt.

W. 2499 110. (SVANING, Hans.) *Refutatio calumniarum cuiusdam Ioannis Magni gothi upsalensis, quibus in historia sua ac famosa oratione danicam gentem incessit: ad serenissimum illustrissimumque principem ac dominum d. Fridericum eius nominis secundum, danorum, noruagicorum, vandalorum ac gothorum regem &c. dominum suum clementissimum, scripta a Petro Parvo Rosefontano, equite dano. Huic accessit chronicon sive historia Iohannis regis Daniae, in declarationem eiusdem refutationis, una cum sententia illa iudiciali, quam duorum regnorum Daniae atque Noruagiae patres, anno 1505. die iulii prima, Calmarniae, contra Stenonem Sture eiusque complices tulerunt, cum Maximiliani romanorum regis confirmatione, ab eodem autore olim collecta atque iam recens edita. Anno 1560. Tempus fert rosas*. (Köpenhamn, Christopher Barth, 1561). 4:o. A4–Z4, Aa4–Qq4, Rr3. Titelbladet smutsigt och med litet hål i övre marginal, genomgående fuktrand. Lätta lagerfläckar. Samtida pergamentband, bågande fläckiga pärmar med spår av band. Bakpärmens insida med hål i pärmappret och med skymt av utfyllnadsblad med tryckta noter. W. C. Foghs namnteckning på titelbladet, daterad Köpenhamn 1741, och Friederich Münters, 1790. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 25000:-

Bibl. danica III, sp. 44. Thesaurus 198. LN 1547. Warmholtz 2499. Rudbeck 1157. Ej i Adams. Carlander III, 564ff. Arbetet är en kritik mot Johannes Magnus *Historia de omnibus regibus* och inte minst mot det brandtal mot danskarna som tillskrevs Hemming Gadh, vilket Johannes Magnus infogar i boken. Författaren är den danske historikern Hans Svaning (1503–84) och verket trycktes ursprungligen 1560 med författarens namn utsatt. Före publiceringen blev dock arken A och M, som angav författare och tryckort, omtryckta utan uppgift om tryckort och med den avlidne retorikprofessorn Peder Lille Rosenkilde (Petrus Parvus Rosefontanus) angiven som författare. Varför man gjorde detta är oklart – en möjlighet är att Svaning ville göra sig lustig över Johannes Magnus påhittade adliga familjenamn Store (= Magnus)

och därför angav som författare en person som verkligen var adlig ("eqvitus danus") och hade familjenamnet Lille (= Parvus). De ursprungliga bladen, med Svaning angiven som författare, har endast blivit bevarade som pärmfyllnadsmakulatur. Ett gensvar mot Svanings skrift publicerades av Messenius 1612. Biskopen på Själland, kyrkohistorikern och arkeologen Friederich Münter (1761–1830) hade ett stort bibliotek, omfattande mer än 15000 band.

111. (MESSENIUS, Johannes.) *Retorsio imposturarum, quibus inclytam svecorum gothorumque nationem, Petrus Parvus Rosefontanus eques danus, solâ calumniandi ductus libidine impudenter admodum insectatur; quam insontis patriæ, à mendacissimis sycophantæ calumnijs vindicandæ gratiâ, fideliter elaboravit Janus Minor Suemensis.* (Stockholm), 1612. (16), + 144, + 129–200, + (5) s. Fläckar samt fuktrand i övre och nedre marginal. Svartpräglad skinnrygg med beige titeletikett, med marmorerade pärmapper, från mitten av 1700-talet. Överstruken namnteckning på titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek. 10000:-

Collijn sp. 608. Warmholtz 2500. Första upplagan av Messenius arga angrepp på Danmark, under formen av en svarsskrift på dansken J. Svannings – under pseudonymen Petrus Parvus Rosefontanus – år 1560 utgivna angrepp på Johannes Magnus. Den allmänna tråtan med Danmark intensifierades år 1611 då krig på nytt bröt ut mellan Sverige och Danmark, det s.k. Kalmarkriget. Messenius försvarar här Johannes Magnus och konstaterar att Sveriges historia är långt äldre och ädlare än Danmarks. Den lille Petrus är chanslös mot den store Johannes. Senare i *Scandia illustrata* backade Messenius något och erkände att Johannes Magnus nog mycket förfalskat och att han själv av denne blivit förledd. En svensk översättning av Messenius svar utkom redan samma år *Sanfärdigt och rätmätigt geenswar*.

112. (MESSENIUS, Johannes.) *Sanfärdigt och rätmätigt geenswar, emoot then lögnachtige smådesskrifft, som een dansk man Petrus Parvus Rosefontanus benämdt, åhr M.DLX. effter Christi bördh, haffuer aff trycket, på then lofflige Swea och Götha nation, aff ijdel haat och affwund, uthgå låthet, först på latijn skreffuet aff höglärdh man J. M. och nu på thet swenska tungemål, gemeene Sweriges rikkes inbyggjare, til stoor nytta och behagh, transfererat aff Heinricho M. Chem.* Stockholm, Chr. Reusnero, 1612. 8:o. (16), + 300, + (1) s. Träsnitt på s. (2). Titel tryckt i rött och svart. Brunfläckig. Hfribd från 1700-talets mitt med nött guldornerad rygg och röd titelletikett, röda stänksnitt. Borttraderad namnteckning på titelbladet, daterad Stockholm 1689. Ur Ericsbergs bibliotek. 10000:-

Collijn sp. 608f. Warmholtz 2500 not. Första svenska upplagan av Messenius arga angrepp på Danmark. Det latinska originalet *Retorsio imposturarum* utkom samma år. Den svenska översättningen utfördes av Henrik Martin Kemner.

113. PETREJUS, Petrus. *Een kort och nyttigh chrönica om alla Swerikis och Göthis konungar, som hafwa både in och uthrijkis regerat, ifrån then första konung Magogh, in til thenna höghloftiga nu regerande konungh Carl then IX. Så och om the amazoniska quinnors berömliga gerningar, hwar the hafwa bodt och regerat, hwadan the äre uthgångne, och huru länge theas regemente warit hafwer, sampt een oration som hållen är uthi Basel, anno 1440. aff d. Nils Ravaldi erchiebiscop i Ubsala, om göthernas och the swenskas manligha bedreffter, theslikes på hwadh sät, konunga walet hoos the swenska och götherna fordom är hållit blifwit, korteligen och eenfaldelighen allom trognom swenskom til ähra och gagn af många trowerdiga åthskilleliga crönikor uthi tree böker författat, skrifwin, och uthgångne af Petro Petreio Ubsa-*

W. 2500

W. 2500

W. 2507

liensi. Stockholm, Ch. Reusner, 1611. 4:o. (6), + 1–67, (3), 70, 72–113, (3), 114–119, 131–152, + (1) s. Titelsidan tryckt i rött och svart. Liten lagning på titelbladet. Två första arken från annat exemplar. Genomgående solkig med fläckar och fuktränder, marginalanteckningar med bläck i början. Nött hfrbd från början av 1700-talet. Namnteckning på titelsidan, daterad 1676. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

Collijn sp. 701. Warmholtz 2507. Carlander III, 564ff. Första upplagan av Petrejus svenska krönika. Variant av det opagerade slutbladet, med ursäkter för de många tryckfelen. En andra upplaga kom 1614 och en tredje 1656, den sista i 8:o. Petrus Petrejus (ca 1570–ca 1622) anställdes i Hertig Karls kansli 1595 och användes som diplomat, bl.a. till Ryssland. Han beskrev även det ryska riket i ett annat arbete. Hans svenska krönika var en av de första som populariserade Johannes Magnus götiska historieskrivning, innan denna 1620 blev tillgänglig i svensk översättning.

W. 2507

114. PETREJUS, Petrus. *Een kort och nyttigh chrönica om alla Swerikis och Göthis konungar, som hafwa både in och uthrijkis regerat, ifrån konung Magog, in til nu regerande högloflig konung Gustaf Adolph, så och om the amazoniske quinnors bedref, hwar the haffua bodd och regerat, hwadan the äre uthgångne, och huru länge theas regemente warade: Sampt en oration som hållen är uthi Basel, aff d. Nils Ravaldi erchiebiskop i Ubsala, om Götha och Swea manliga gärningar, korteligen uthi tree böcker författat, skrifwin, och nu på nytt förbättrat och uthgången af Petro Petreio Ubsaliensi*. Stockholm, Ignatium Meurer, 1614. 4:o. (8), + 108, + (2), + 109–157, + (3), + 159–188 s. Titelsidan tryckt inom träsnittsram. Genomgående något fläckig och med samtida marginalanteckningar med bläck i början. Sammanbunden med: PETREJUS, Petrus. *Regni Muschovitici sciographia. Thet är: Een wijs och egenteligh beskriffning om Rydzland, med thes många och stora furstendömers, provinciers, befestningars, städers, siögars och elfwers tilstånd, rum och lägenheet: Såsom ock the muskowiterske storfursters härkomst, regemente, macht och myndigheet, medh theas gudztienst och ceremonier, stadgar och äthäfwor, både uthi andeliga och politiske saker, uthi sex böker korteligen författat, beskrifwin och sammandragin, af Petro Petreio Ubsaliensi*. Stockholm, Ignatium Meurer, 1615. 4:o. (12), + 57, 56–111, + (3), + 274, + (2), + 36, + (2), + 15, + (3), + 33, + (3), + 1–50 s. Titel tryckt inom träsnittsram. Enstaka fläckar, och emellanåt brunfläckig, litet brännmärke i yttre marginal i sjätte och sista delen. Välbevarat skinnband från 1700-talets första hälft, rikt guldornerad rygg med upphöjda bind och något nött beige titeletikett, marmorerade snitt. Delvis utkletad namnteckning, Ahlgreen, på första titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 16000:-

Collijn sp. 701 resp. 700f. Warmholtz 2507 resp. 3431. Carlander III, 564ff. Andra upplagan av Petrejus svenska krönika. Den första utkom 1611 och en tredje kom 1656. Här sammanbunden med första upplagan av hans Rysslandsbeskrivning. Träsnittsramen till titelbladen är densamma i båda verken. Rysslandsskildringen innehåller två hyllningsdikter på latin till Petrejus av Daniel Hjort resp. Jonas Columbus. En tysk översättning utkom i Leipzig 1620. Petrus Petrejus eller Per Persson (ca 1570–ca 1622) anställdes vid Hertig Karls kansli omkring 1595. Han skickades på diplomatiska missioner till Ryssland både av regeringen och av den svenska överbefälhavaren i Ryssland Jacob De la Gardie bl.a. 1607–09 och 1611, och hade således gedigna egna erfarenheter av det ryska riket. Han var bl.a. ögonvitne till stora oredan i Moskva 1608, vilket han skildrade i *Een wiss och sannfärdigh berättelse ...*, 1608. Båda verken är dock till stor del kompilationer från äldre arbeten. Om Petrejus själv, vid sidan av hans publicerade arbeten är inte mycket känt.

115. PETREJUS, Petrus. *Een kort och nyttigh chrönica, om alla Sweriges och Göthes konungar, som hafwa både in- och utbrijkes regerat, ifrån den första konung Magog, in til thenna höghlofligha nu regerande k. Carl den IX. Så ock om the amazoniske quinnors berömligha gerningar, hwar the hafwa bodt och regerat, hwadan the äre utgångne och huru länge theas regemente warit hafwer, samt en oration som hållen är uti Basel, anno 1440. aff d. Nils Ravaldi erchiebiskop i Upsala, om göthernas och the swenskas manligha bedriffter. Theslijkes på hwad sätt konunga walet hoos the swenska och götherna fordom är hållit blifwit.* Stockholm, Ignatium Meurer, 1656. 8:o. (2), + 178 s. Titelbladet fläckigt och uppfodrat i innerkant. Genomgående brun- och småfläckig. Marmorerat pappband från 1800-talets mitt, gröna snitt. Delvis överstruken namnteckning med bläck på titelsidan. Ur Ericssbergs bibliotek. 1800:-

W. 2507

Collijn sp. 701. Warmholtz 2507. Tredje upplagan av Petrejus svenska krönika. Den första utkom 1611 och en andra 1614. Båda dessa utgivna i 4:o.

116. MESSENIUS, Johannes. *Scondia illustrata, seu chronologia de rebus Scondiae, hoc est, Sueciae, Daniae, Norvegiae, atque una Islandiae, Gronlandiaeque, tam ecclesiasticis quam politicis; à mundi cataclysmo, usque annum Christi MDCXII gestis. Primum edita et observationibus aucta à Johanne Peringskiöld.* (1–2.) Stockholm, Olavi Enai, 1700–05. Folio. Grav. porträtt, + (6), + 98, + (4), + 96, + (4), + 79, + (blank), + (4), + 91, + (1), + (4), + 120, + (4), + 59, + (blank), + (4), + 104, + 116, + (6), + 82, + (6), + 44, + (2), + 44, + 260, + (8), + 87, + (blank), + (8), + 156, + (113) s. Återkommande fuktrand i övre inre hörn, ibland med små hål i marginalen. Reva sid. 49–50 och en större fuktfleck sid. 75–100 i fjärde boken, pappersslagning sid 223–224 i tolfte boken och på sid. 243–244 med liten textförlust, litet brännhål sid. 71–72 i bok 13. Välbevarade samtida skinnband, med blindpräglade ryggar med upphöjda bind, stänkmarmorade snitt. Två volymer. Lätt nötning på pärnarna. Delvis raderad namnteckning på första titelbladet. Ur Gustaf d'Albedyhlls bibliotek, med hans exlibris (variant 1 med devisen Mors sine musis vita) och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över d'Albedyhlls. 30000:-

W. 2509

Warmholtz 2509. Carlander III, 88f. & 564ff. Första upplagan av Johannes Messenius mycket viktiga svenska historieverk, postumt utgivet av Johan Peringskiöld. Här med det nästan alltid saknade porträttet av Messenius, graverat av Truls Arwidsson. Utgiven i 15 böcker (nummer 14 utkom dock ej) av planerade 20. De första åtta utgör första delen och de övriga andra. Johannes Messenius (1579–1636) var sin tids mest betydande svenska historiker, med ett tragiskt livsöde. Han blev professor i juridik och politik vid Uppsala universitet 1609. Men efter stridigheter med Johannes Rudbeckius flyttade han sitt eget kollegium till Stockholm och till en tjänst vid kansliet. Stridigheter fortsatte dock, nu med Nils Chesnecopherus och Erik Jöransson Tegel, och år 1616 blev han dömd till döden för papistiska stämplingar, vilket dock mildrades till livstids deportation till Kajaneborgs fästning i Finland. Där bodde han sedan i tjugo år, och där skrev han sitt livsverk, *Scondia illustrata*. Detta fick stor betydelse. Han införde en viss kritik mot Johannes Magnus och dennes sagohistoria, men framförallt använde han sig av mycket arkivmaterial i sin medeltida del, och behandlade detta kritiskt. För den äldre historien förde han in ett helt nytt källmaterial, den isländska sagokretsen. Det sistnämnda, inte minst historien om Oden-Othinus som vandrade till Sverige från Troja och grundade Uppsala, fick för den efterföljande svenska historieskrivningen stor betydelse, ända fram till E. G. Geijer. Envöyén Gustaf d'Albedyhlls (1758–1819) boksamling ärvdes av hans son Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhll (1800–56), som därigenom tillsammans med egna förvärv byggde upp en mycket stor samling, f.f.a. inom nordisk historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhll som överceremonimästare.

IOHANNES MESSENIUS.
PHILOSOPHIAE DOCTOR ET POETA CAESAREUS.
JURIS & POLITICES VERTUTIS PROFESSOR, IND. ACCESSOR DICASTERII REGII STOCKHOLMENSIS
depictus Anno Christi MDCXVI. Obiit ultor MDCXXXVII. aetatis suae LVI.

Ex Orig. delin.

Sculpsit Petrus Arnoldus 1772.

117. GYLDENSTOLPE (WEXIONIS), Michael Olai. *Libellus de regibus Sveo Gothicis*. Linköping, Ehraim Kempe, (ca. 1690). 8:o. (2), + 46 s. Lätta lagerfläckar och en liten men tilltagande fuktfläck i övre marginal mot slutet. Delvis nära skuren. Fint hfrbd från mitten av 1800-talet med rikt guldornerad rygg, marmorerade pärmapper och blå stänksnitt. Ur Ericssbergs bibliotek. 6000:-

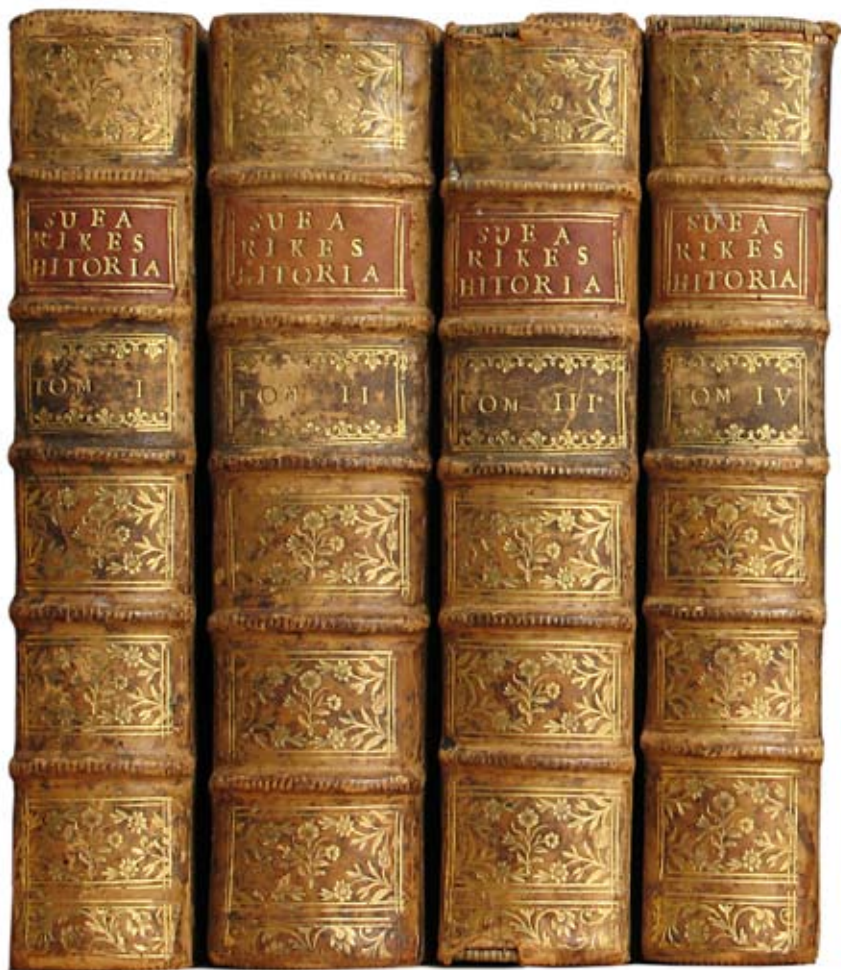
Collijn sp. 339. Warmholtz 2515. Ny utgåva av nionde delen av hans *Epitome descriptionis Sueciae*, som kom ut i Åbo 1650 och var en politisk, geografisk och historisk handbok över Sverige. Denna del behandlar Sveriges kungar, från Magog till drottning Kristina, och är utgiven för de studerande vid Linköpings gymnasium. Michael Olai Wexionis (1609–70) adlad Gyldenstolpe 1650, född i Pjätteryd i Småland, studerade i Uppsala på 1620-talet och blev professor i historia i Åbo 1640 och sedermera juris professor och assessor vid Åbo hovrätt.

118. DALIN, Olof von. *Svea rikets historia ifrån dess begynnelse til våra tider, efter hans kongl. Maj:ts nådiga behag på Rikens höglofliga ständers åstundan författad af Olof Dalin*. I–III:1–2. Stockholm, Lars Salvius, 1747–62. 4:o. (40), + 666, + (6); (44), + 922, + (4); (30), + 704; (18), + 652, + (12) s. Grav. titelvinjetter samt tre grav. vinjetter i texten. Titlarna tryckta i rött och svart. Enstaka småfläckar. En liten del av sid. 921–922 i andra delen är fastklistrad på det nästföljande opagerade blad, med textförlust på s. 922. Ett litet brännhål sid. 37–28 i tredje delen, med bokstavsförlust. Samtida skinnband, rikt guldornerade ryggar med röda resp. gröna titel- och deltiteletiketter, röda snitt. Fyra volymer. Liten skada i övre kapitäl på volym tre och fyra. Med Swen Hedins namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klustrat över ett äldre. 11000:-

Warmholtz 2532. Allt som utkom. Stort och fint exemplar av första upplagan av det första "moderna" allmänna svenska historieverket, vilket tidsmässigt sträcker sig fram till och med Karl IX. Dalin bryter här mot den tidigare svenska historieskrivningen, framförallt genom elegansen och lättheten i framställningen, men även genom att genom den moderna vattuminskningsteorin korta ned Sveriges historia med åtskilliga tusen år i förhållande till rudbeckianerna. Metodiskt var han dock ingen förnyare. De graverade vinjetterna är av Jean Eric Rehn och Per Gustaf Floding.

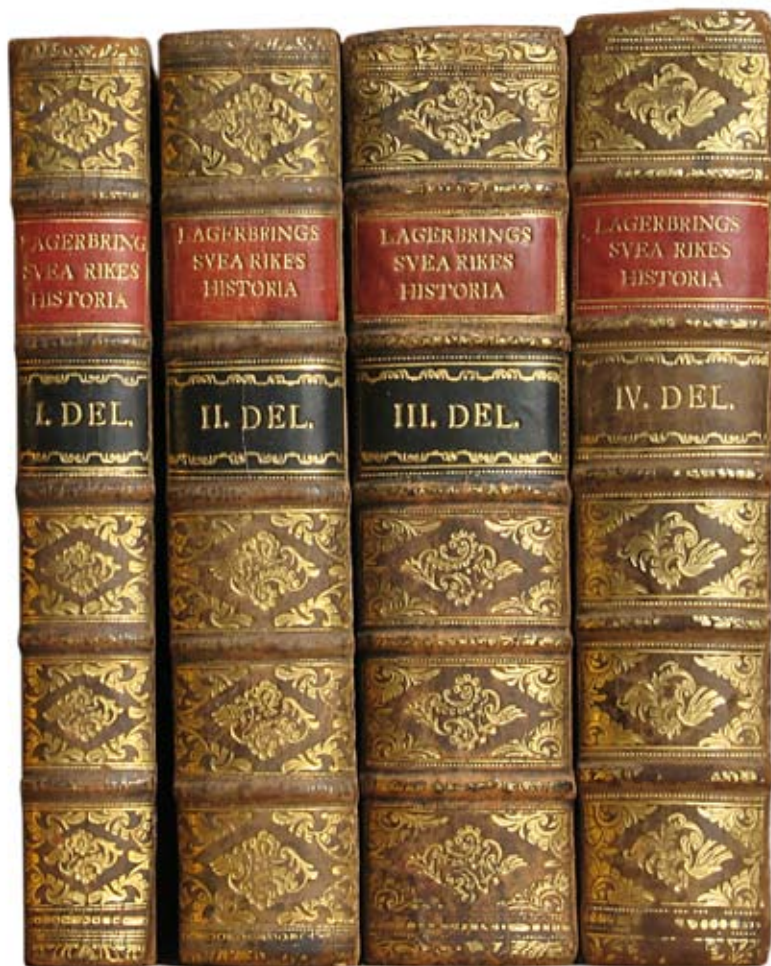
119. BOTIN, Anders. *Geschichte der Schwedischen Nation in Grundriss. Aus dem Schwedischen ins Deutsch übersetzt von Hartw. Ludw. Christ. Backmeister*. 1–2. Riga und Leipzig, Johann Friedrich Hartknoch, 1767. 8:o. (12), + 496; (2), + 382 s. Trevligt samtida hfrbd, ryggen med upphöjda bind och svart infärgat titelfält. Ur D. G. Neschers bibliotek, med dennes svartstämpel på titelbladet och KB:s "dupl" notering, och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4000:-

Warmholtz 2536 not. Carlander III, 12 resp. 564ff. Första tyska upplagan, översatt efter det svenska originalet som utkom 1757–64. På slutet har Backmeister infört en ordlista över svenska ord som översättaren behållit och några ovanligare tyska ord. Bibliofilen, vinhandlaren och myntsamlaren Daniel Georg Neschers (1753–1827) bibliotek var särdeles starkt i svensk historia och det skulle efter honom säljas på auktion i Stockholm 1828, men förvärvades istället av Kungliga biblioteket, och därifrån har denna sålts som dublett, troligen på 1831-års stora dubblettförsäljning. Den kan mycket väl ha gått till Carl Jedvard Bonde därifrån via d'Albedyhll.

[118]

- W. 2541 120. LAGERBRING, Sven. *Swea rikes historia, ifrån de äldsta tider til de närwarande*. 1–4. Stockholm, C. Stolpe resp. J. Carlbohm, 1769–83. 4:o. (6), + 600, + (2); (28), + 880, + (4); (8), + 880; XXXVIII, + (10), + 532, + (2), + 533–604 s. Tryckt på skrivpapper. Rättelser införda i marginalen med bläck i del ett och två. Fläck i andra delen sid. 395–396. Fyra mycket nära uniforma skinnband, rikt guldornerade ryggar med röda resp. blå titel- och deltiteletiketter, fjärde delen något senare bunden. Första delens försättsblad med lång handskriven dedikation från Lagerbring till David Henric Hildebrand, daterad i Lund 1777. På baksidan en gåvoinskrift från Carl Carlsson Bonde d.ä. till Carl Jedvard Carlsson Bonde, daterad 1832. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris i samtliga volymer. 15000:-

[120]

Warmholtz 2541 för del 1–3. Setterwall 398. Carlander 564ff. Fint exemplar av Lagerbrings klassiska svenska historia, som omfattar Sveriges historia fram till år 1457. En femte del påbörjades men fullbordades aldrig. Fjärde delen, som är utgiven av C. C. Gjörwell, innehåller ett långt förord av Lagerbring och ett tillägg av Gjörwell. Sven Lagerbring dog 1787, året efter fjärde delens publicerande. Som professor i Lund höll Lagerbring kontakt med mer de kritiska danska forskarna, främst Langebek och Suhm, och i hans kritiska genomgång av den medeltida svenska historien förnyade Lagerbring den svenska historieskrivningen. Dedikationen är till ryttmästaren David Henric Hildebrand (1712–91), som var innehavare av Ericssberg. Hans dotterson Carl Carlsson Bonde ärvde sedermera Ericssberg och skänkte boken 1832 till sin son Carl Jedvard.

121. (LAGERBRING, Sven.) *Swea rikes historia. Femte delen*. [=Rubrik.] (Stockholm, A. J. Nordström, 1787.) 4:o. 32 s. Lätta lagerfläckar. Oskuren i samtida gråpappomslag. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

Setterwall 398. Bring, Förteckning öfver Sven Lagerbrings tryckta arbeten och manuskript, s. 18ff. Carlander III, 564ff. Allt som trycktes av den ytterligt sällsynta femte delen av Sven Lagerbrings *Swea rikes historia*. Liksom tidigare delar utgavs den av Gjörwell, men tryckningen fick avbrytas p.g.a. Lagerbrings död i december 1787. Något titelblad hann aldrig tryckas. De tryckta sidorna behandlar perioden 1457–61. Det som återstod av Lagerbrings färdiga manuskript, omfattande åren 1461–63, utgavs sedermera av Lauritz Weibull i *Sven Lagerbring. Skrifter och bref*, 1907.

122. LAGERBRING. (FANT, E. M.) *Fortsättning af framledne herr cantzli-rådets Swen Lagerbrings Swea Rikes Historia*. Uppsala, Johan Edmans enka, 1794. 4:o. 69, 79–80, + (1) s. Lagerfläckig, emellanåt kraftigt. Sammanbunden med:

FANT, E. M. (pres.) || MOSSBERG, J. L. (resp.) *Animadversiones in historiam svecanæ nobiliss. Lagerbring ævum Waldemari et Magni Ladulås*. Diss. Uppsala, Joh. Fr. Edman, (1796). 4:o. (3), + (blank), + 8 s. Sammanbunden med:

FANT, E. M. (pres.) || BERGENSSON, J. O. (resp.) *Animadversiones in volumen primum historiæ nobilissimi Lagerbring*. Diss. Uppsala, Joh. Fr. Edman, (1800). 4:o. (2), + 8 s. Sammanbunden med:

FANT, E. M. (pres.) || EDFELDT, Jac. (resp.) *Animadversiones in volumen secundum atque tertium historiæ svecanæ nobilissimi Lagerbring*. Diss. Uppsala, Joh. Fr. Edman, (1800). 4:o. 8 s. Sammanbunden med:

FANT, E. M. (pres.) || FESTING, G. (resp.) *Animadversiones in volumen tertium historiæ svecanæ nobilissimi Lagerbring*. Diss. Uppsala, Joh. Fr. Edman, (1797). 4:o. 8 s. Nära samtida lila pappband, ryggen blekt. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 2000:-

Setterwall 398. Marklin s. 70. Carlander 564ff. Fants fortsättning på Lagerbrings historia samt hans samtliga fyra avhandlingar rörande Lagerbrings svenska historia.

ÄTTEFÄDERNES OCH ÖFVERDROTTARNES HISTORIA AF JOTUNA SLÄGTEN, FÖRE CHRISTI FÖDELSE

W. 2551

123. PERINGSKIÖLD, Johan Fredrik (utg.) *Hjålmter och Olvers saga, handlande om trenne konungar i Mannahem eller Sverige, Inge, Hjålmter, och Inge, samt Olver Jarl, och om theras uthresor til Grekeland och Arabien; wid pass i the första hundrade åhren efter Christi födelse. Af gamla nordiska språket å nyo på swensko uthtolkad af Johan Fredrich Peringskiöld*. Stockholm, Joh. Laur. Hornn, 1720. 4:o. (12), + 79 s. Bläckstreck på titelbladet, enstaka småfläckar. Samtida hfrbd, rygg med upphöjda bind och röd titeletikett. Liten skada på övre kapital. Med P. Kiörnings namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

Warmholtz 2551. Fiske s. 245. Carlander III, 564ff. Isländsk och svensk parallelltext. Första utgåvan av *Hjålmters saga ok Ölvis*. Johan Fredrik Peringskiöld (1689–1725) var son till Johan P. och dennes efterträdare som riksantikvarie. En av de få sagosamlingar han hann ge ut före sin för tidiga bortgång 1725. Warmholtz anger att översättningen skall ha varit gjord redan 1699 av Gustaf Bonde, och att Wilde anser den fabelaktig (!)

124. VERELIUS, Olof (utg.) *Hervarar saga på gammal götska med Olai Vereli uttolkning och notis*. Uppsala, Henricus Curio, 1672. Folio. (8), + 194, + (6) s. + dubbelsidig grav. karta, + 2 planscher, med tryck och träsnitt på ena sidan. Med 4 träsnitt i texten, varav 3 runstenar. Titelbladet med litet lagat hål efter ett borttaget sigill, lättare lager- och småfläckar, sid. 143–144 med fuktrand. Sammanbunden med:

W. 2555

VERELIUS, Olof. *Olai Vereli auctarium notarum in Hervarar saga clariss. viro dn. Olao Rudbeckio medicinae professori inscriptum. Anno 1674.* [=Rubrik.] (Uppsala, Henrik Curio, 1677.) Folio. 35 s. Sammanbunden med:

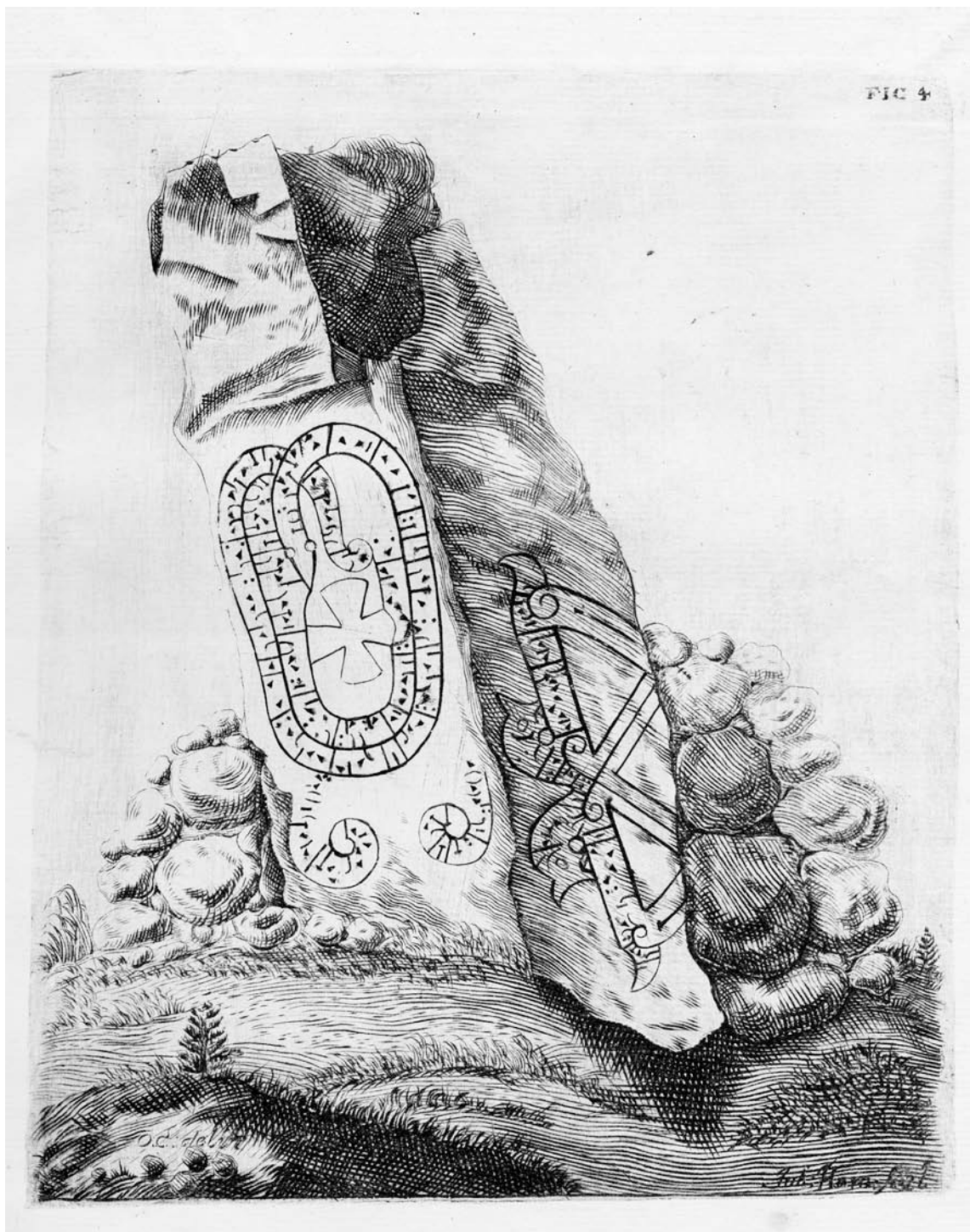
VERELIUS, Olof. *Annotationes ex scriptis Karoli episcopi Arosiensis excerptae. Ex ms.o membraneo vetusto nunc primum in lucem prolatae.* [=Rubrik.] (Uppsala, Henrik Curio, början av 1678.) Folio. (4) s. Sid. 2 med rubriken: "Olaus Verelius Lectori S.P.D." Sammanbunden med:

VERELIUS, Olof. *Annotationes ex scriptis Karoli episcopi Arosiensis excerptae; Ex ms.o membraneo vetusto nunc primum in lucem prolatae.* [=Rubrik.] (Uppsala, Henrik Curio, senast 7 maj 1678.) Folio. (4) s. Sid. 2 med rubriken: "Notæ". Sammanbunden med:

VERELIUS, Olof. *Manuductio compendiosa ad runographiam Scandicam antiquam, recte intelligendam. En kort underwijsning om then gambla swea-götha runa-ristning. Codex argent: Izvis atgiban ist kunnan runa thiudangardjos.* Uppsala, Henricus Curio, 1675. Folio. (4), + 76 s. + 5 extra grav. planscher med runstenar, varav en utvikbar. Träsnittsillustrationer med runstenar i texten. Sid. 1 med fläckar. En av runplanschererna med bläckanteckning. Ståtligt samtida skinnband, guldpräglad rygg med röd titeletikett, röda marmorerade snitt. Planschererna på slutet, i gravyren nummerade 1–5, har bifogats och är lösa. Samtida bläckanteckningar på försättsbladet. Titelbladet med Elias Palmskiölds namnteckning, daterad 1686 och en annan samtida namnteckning, spår av sigill. Namnteckning på försättsbladet, daterad 1745. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 48000:-

Collijn sp. 384, 960, 439 resp. 960f. Bibl. Rudb. 698 (för kartan, där detta exemplar nämns). Schück III, s. 351ff. & 172f. Warmholtz 2555ff resp. 8966. Fiske, Runic literature, s. 76. Carlander II, 205f & III, 564ff. Fin samling arbeten av fornforskaren Olof Verelius (1618–82). *Hervararsagan* i varianten med två planscher, med tryck på ena sidan, istället för en plansch med tryck på båda sidorna, och med den mycket ovanliga graverade kartan över Mälaren från Stockholm upp mot Sigtuna och Uppsala, Lacus Meleri! Den är gjord av Olof Rudbeck i två gravyrer och skulle bifogas Hervararsagan men blev inte färdig förrän 1674, och saknas i nästan samtliga exemplar. Utgivandet av den senisländska Hervararsagan var Verelius förnämsta verk som utgivare av isländska texter, och den som fick störst betydelse för synen på forntiden, både för rudbeckianerna på 1600-talet och för göticisterna på 1800-talet.

Noterna till första kapitlet av Hervararsagan (s. 3–36) öppnade den litterära fejden med Schefferus. Medbunden är diverse följdskrifter i striden. *Notarum* är endast till formen ett tillägg till Hervararsagan, i själva verket är det ett hårt svarsangrepp på Schefferus utgåva av Uppsala Årkebiskopskrönika *Incerti scriptoris* ..., som utkom 1673. Annotationes i båda upplagorna! Den första varianten är första upplagan med det mot Johannes Schefferus riktade företalet kvar. Verelius gav – trots Magnus Gabriel De la Gardies förbud mot vidare publicering i Uppsalafrågan – ut detta "nyupptäckta" fragment av en krönika av biskop Karl i Västerås, vilket stödde hans ståndpunkt i striden mot Schefferus. Verelius insåg dock själv det känsliga med angreppet på Schefferus och ändrade sin text och senast 7 maj samma år utkom en ny upplaga

(andra varianten) nu med företalet borttaget. Schefferus kunde dock omedelbart avfärda det som en förfälskning. Verelius gjorde som runforskare inget av bestående värde.

De fem fint graverade runstenarna hör ej till verket och avbildar Malstastenen och Sunnåstenen m.fl., runstenar med s.k. hälsingerunor. De är tecknade av Olof Celsius, med signaturen O. C., och graverade av Joh. Harn. De härrör från Olof Celsius resa tillsammans med brorsonen Anders Celsius till Hälsingland och Medelpad 1724. Syftet med resan var att kontrollera Magnus Celsius tidigare avritningar av runstenarna där. Dessa fem gravyrer verkar vara opublicerade. Motsvarande teckningar från samma resa av Anders Celsius publicerades 1773 i *Nova acta Regiæ societatis scientiarum Upsaliensis* (se Jansson, De stavlösa runornas tydning, s. 33). Elias Palmskiöld (1667–1719) var liksom fadern Erik P. arkivsekreterare vid Riksarkivet, och är mest känd för sina stora historiska samlingar, vilka sedan 1724 befinner sig i Uppsala universitetsbibliotek som Palmskiöldska samlingarna. Enligt Bibliotheca Rudbeckiana köptes detta exemplar på L. O. Fägerstens bokauktion 1848. Rudbeck kände till sammanlagt fem exemplar av kartan, varav detta är det enda som nu är i privat ägo.

125. BJÖRNSSON, Stefán (utg.) *Hervarasaga ok Heidrekskongs. Hoc est Historia Hervöre et regis Heidreki, quam ex manuscriptis legati Arna-Magnæani versione latina, lectionibus variantibus, indicibus vocabolorum rariorum, nominum propriorum et rerum illustravit Stephanus Björnsonis. Additus est brevis commentarius [...]* Pet. Frid. Suhm. Köpenhamn, Augusti Friderici Stenii, 1785. 4:o. VIII, + 275, + (1) s. Smutstitel med grav. vinjett. Genomgående små- och lagerfläckig. Nött samtida hfrbd, guldornerad rygg med beige titeletikett, lätt trasiga kapital, marmorerade snitt. Bläckanteckningar på försättsbladet. Ur Johan Henrik Schröders bibliotek, med hans exlibris, och Ericssbergs bibliotek.

4500:-

Fiske s. 240, med felaktigt årtal. Carlander III, 368f. Isländsk-latinsk parallelltext. Stefán Björnsson (eller Bjarnarson) (1721–98) var isländsk matematiker och astronom. Han var lärare på Biskopsskolan i Hólar innan han kom till Köpenhamn, där han blev Arne-Magnæansk stipendiat. Vid sidan av Hervarasagan gav han 1780 ut den matematiska handskriften *Rím-begla*. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, ”fullt af gamla sällsynta svenska böcker”, såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rädde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes även mycket billigt. Carl Jedvard Bonde var en av de stora köparna.

126. *Norna-gests saga. Öfversatt ifrån isländskan.* (Åbo), J. C. Frenckell & son, 1821. 4:o. (2), + 18 s. Fläckig och solkig, fula fläckar på titelbladet. Häftad, med samtida marmorerad rygggremsa. Fiske 429 (anger felaktigt Stockholm som tryckort).

1500:-

Anonym översättning av *Norna-Gests pátttr*.

127. ÓLOFSSON, Gudmund (utg.) *Sagann af Sturlauge hinum Starf-sama. Eller Sturlög then arbetssammes historia fordom på gammal göthiska skrifwen och nu på svenska uthållkad aff Gudmund Olofz-son.* Uppsala, (Henrik Keyser II), 1694. 4:o. (4), + 76, + (2) s. Enstaka småfläckar. Hfrbd från början av 1800-talet med guldornerad rygg och svart infärgat titelfält. Med ”Obs 2:a uppl.” felaktigt angivet med bläck på frampärmens insida. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

14000:-

W. 2557

Collijn sp. 896. Fiske s. 562 (andra upplagan). Bibl. Rudb. 746. Bring, Boktryckerierna i Uppsala I, s. 230. Warmholtz 2557. Carlander III, 564ff. Sagan om Sturlög i första orättade upplagan. Den trycktes om redan samma år p.g.a. alla stavfel. Det sista opaginerade bladet är erratabladet med två sidor rättelser! Anledningen till den felaktiga bläckanteckningen är att Warmholtz blandat ihop upplagorna, och anger denna med rättelsblad som den andra. Första upplagan av *Sturlaugs saga starfsama*. Denna utgavs av Olof Rudbeck i Uppsala, vilken genom sin utgivning konkurrerade med Antikvitetsarkivet i Stockholm. Enligt Johannes Rudbeck trycktes den i Olof Rudbecks tryckeri, men Collijn, liksom Bring, anger Henrik Keyser II som tryckare. Gudmund Ólofsson var islänning och verkade som translator i antikvitetskollegiet. Han hade själv från Island fört med sig handskrifter, vilka han delade med sig av åt både Reenhielm – också engagerad av Rudbeck – och åt Salan. Av hans ambitiösa utgivningsprojekt blev dock inte mycket publicerat, då han dog redan 1695.

- W. 2563 128. HALPAP, Lucas (resp.) || BILBERG, Johannes (pres.) *Fragmentum m.scr runici cum interpretatione vernacula nec non aphorismi selecti*. Diss. Uppsala, (1690). 8:o. (8), + 39, + (5) s. Liten fläck s. 15. Fint rött hfrbd från 1800-talets första hälft med rikt guldornerad rygg med titeln ”Hjalmar och Hramers saga” i guld. Mycket vackert exemplar ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

9500:-

Fiske s. 245. Warmholts 2563. Lidén s. 73. Schück III, s. 109ff. Bibl. Rudb. 738. Carlander III, 564ff. Med smutstitelbladet ”Hialmars och Ramers saga med Lucas Halpaps uttolkning”, och med lyckönskan av Olof Rudbeck. Första upplagan av stockholmstudenten Halpaps förfälskning, med runskrift på ena sidan och svensk tolkning på motsatta. Som förfälskare utpekades oftast Carl Lundius. Behovet av ett svenska runmanuskript var stort, och Halpaps fynd av en ”Hjalmers saga” skriven på runor var mycket välkommet. Dessa nedsölade och trasiga pergamentblad hade Halpap, enligt egen utsago, fått köpa av en bonde i Rasbo socken. Perring-skiöld, upprymd av det fantastiska fyndet, ombesörjde 1701 en påkostad nyutgåva i folio med runmanuskriptet avritat i träsnitt jämte fornordisk, latinsk och svensk uttolkning. Den publicerades sedan återigen 1705 i Hickes stora Theasurus, dock utan den svenska tolkningen. Falsariet avslöjades först 1774 av C. G. Nordin i *Monumenta suigothica vetustioris ævi falso meritoque suspecta*. Sagan blev ändå 1797 översatt till franska av Ch. Pougens i dennes *Essai sur les antiquités du Nord*.

- W. 2564 129. REENHIELM, Jacob I. (utg.) *Thorstens Viikings-sons saga på gammal göthska af ett åldrigt manuscripto affskrefwen och uthsatt på vårt nu wanlige språk samt medh några nödige anteckningar förbettrad af regni sveonia antiquario Jacobo J. Reenhielm*. Uppsala, Henricus Curio, 1680. 8:o. (4), + 140, + (20), + 130, + (2) s. Träsnittsvinjett på titelsidan samt tre träsnitt i texten. Fläckar sid. 1–3 och enstaka småfläckar, litet hål sid. 101–102 i andra pagineringen, med hål i pagina, reva i nedre hörn sid. 111–112, med liten textförlust. Sammanbunden med:

RUGMAN, Jonas (utg.) *Mono-syllaba Is-Landica à Jona Rugman collecta*. Uppsala, Henricus Curio, 1676. 8:o. (4), + 32 s. Fläckigt titelblad med liten reva. Samtida pergamentband. Ur S. L. Gahm Perssons bibliotek, med hans namnteckning, daterad Stockholm 1778, och hans exlibris på blått papper. Ur Ericsbergs bibliotek.

40000:-

Collijn sp. 923 resp. 805. Fiske s. 659 resp. 495. Warmholtz 2564. Bibl. Rudb. 723 resp. 700. Schück III, 76ff. Carlander II, 561. Samlingsband med den första utgåvan av Thorsteins saga Vikingssonar och med Jonas Rugmans sällsynta lilla ordbok. Islänningen Jonas Rugman

(†1679) kom som student till Uppsala 1662 och fick anställning som translator vid antikvitetskollegiet 1667. Med sina till Sverige förda handskrifter och sin kunskap i isländska betydde Rugman mycket för 1600-talets svenska sagoutgivning, bl.a. byggde utgåvorna av *Herrauds*

och Bosa saga, *Thorstens Viikings-sons saga* och *Gothrici & Rolfi saga* på hans manuskript. Han hann dock själv endast ge ut enstaka små verk. Vid sidan av denna ordbok, en samling enstaviga ord med latinsk översättning, gav han även ut *Greinir of theim gaumlu laugum*, ett utdrag ur lagböcker och sagor rörande äldre rätt, på 58 sidor. Reenhielms utgåva av Thorsteins saga är utgiven med den isländska originaltexten och en svensk översättning samt noter på latin. Den är, liksom Rugmans bok, utgiven och bekostad av Olof Rudbeck och är en av de mera sällsynta av de svenska sagoutgåvorna från 1600-talet. Upplagan var 500 exemplar, men så sent som 1695 hade endast 55 exemplar sålts. Den är dock en av de allra sämsta utgåvorna. Valet av saga var olyckligt och vittnar, enligt Schück, inte gott om Reenhielms omdöme och Curios tryck är, enligt densamme, "... även för denna officin, rent

sällsport usel." Arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Persson (1725–94) stora boksamling såldes efter hans död på auktion. Hans exlibris, som är graverat av Snack, har i runslinga texten: "Merki af Sigfrid Gahm Pedersson".

130. VERELIUS, Olof (utg.) *Gothrici & Rolfi Westrogothiae regum historia. Lingua antiqua gothica conscripta; quam e. m.s. vetustissimo edidit, & versione notisq; illustravit Olaus Verelius. Accedunt v. cl. Joannis Schefferi Argentoratensis notæ politicae*. Uppsala, Henricus Curio, 1664. 8:o. (8), + 288, 237–240 [i.e. 292], + 128, + (34), + (10) s. + 1– 48 s. (runstenar i träsnitt). Sista bladet utvikbart. Titelbladet med vinjetten färglagd, liksom slutvinjetten och fyra runstenar. Solkigt titelblad, bläckfläck sid. 1–2, brännhål 3–4, 19–20 med bokstavs förluster, grön fläck s. 107. Genomgående med småfläckar. I- och K-arken i Verelius noter har här delvis bytts mot motsvarande V- och X-ark i varianten med svensk titel. Sista bladet med runstenar (runsten 47–48) är en utvikbar variant med runsten nr 40 dubblerad istället för nr 47, och försedd med titel "Lapis Mirabilis". Nummer 48 (Tungstenen i Helsingland) med texten "Characteres sunt detriti", istället för det avslutande "Finis". Runsten nummer 47 återfinns ej. Vällbevarat hfrbd från början av 1800-talet, rikt guldornerad rygg med röd titeletikett, röda stänksnitt. Ovala svartstämplrar med oidentifierat adelsvapen på titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 2566

6000:-

Collijn sp. 300f. Fiske s. 173. Warmholtz 2566. Schück III, 74. Carlander III, 564ff. Annorlunda exemplar av *Gothric & Rolfi saga* med både Verelius grundtext och kommentarer och Bureus "Monumenta lapidum aliquot runicorum" samt variant av runstenarna. Den innehåller även dikten "Drottqvædt" av Jonas Rugman. Första utgåvan av *Gautreks saga* resp. av *Hrólfr saga Gautrekssonar*. Johannes Schefferus har bidragit med filologiska kommentarer, "Ad anonymi de Götrico & Rolphone historiam notae", sid. 105–128 i andra delen. Verelius kommentarer med titeln, "Notae in hist. Gothrici et Rolvonis". Texten byggde på manuskript tillhöriga islänningen Jonas Rugman (†1679), som kommit som student till Uppsala 1662. Han fick 1667 anställning som translator vid Antikvitetskollegiet. Med sina till Sverige förda handskrifter och sin kunskap i isländska betydde Rugman mycket för 1600-talets svenska sagoutgivning, och även utgåvorna av *Herrauds och Bosa saga* och *Thorstens Viikings-sons saga* byggde på hans manuskript. Han hann dock själv endast ge ut enstaka obetydliga verk.

[131, 133, 128, 58, 202]

[151, 225]

131. VERELIUS, Olof (utg.) *Göthbreks och Rolfs wesgötha kongars historia på gammal götska fordom beskrefwen, och nu med en ny tolkning utgången af Olao Verelio*. Uppsala, Hinrich Curio, 1664. 8:o. (8), + 288, 237–240 [eg. 292], + 46, 49–128, + (32), + (10) s. + 48 s. (runstenar i träsnitt). Blad C8 (sid. 47–48), G2 (99–100) och L1 (opag. sid. 33–34) i andra delen (Verelius noter) saknas. Titelbladet uppfodrat i innermarginal, sid. 115–116 med reva, andra pagineringsföljden hårt skuren med emellanåt förlust av pagina och träsnitten delvis med bildförlust. Fläckig. Ihopplockat exemplar med stor storleksvariation. Mycket fint rött halvmarokångband från 1800-talets första hälft, guldornerad och blindpressad rygg, röda pärmapper med förgylld ram. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

W. 2566

Collijn sp. 301 (1 exemplar). Jmf. Fiske s. 173. Warmholtz 2566. Den mycket sällsynta varianten av *Gothrici & Rolfi Westrogothiae regum historia* med svenskt titelblad! Ej omnämnd av Fiske. Verelius noter (i vilka tre blad saknas) skall dock inte finnas med i denna variant, men har här ändå bundits med. Istället saknas de till denna variant tillkomna arken V8–X8, som ersatte noterna och innehöll register på de gamla orden (detta återfinns dock även i normalnoterna). Bureus Monumentum Lapidium finns i båda varianterna, så även här. Rubrikerna till träsnitten 1–48 skall i denna variant vara mindre, men här är istället träsnitten från normalupplagan medbundna.

BRÖDRASKIPTS KONUNGARNES HISTORIA AF IWARSKA
OCH LODBROKISKA ÄTTEN, IFRÅN IWAR WIDFARNE,
KON. I SWERIGE OCH DANNEMARK, TIL ERIC
AMUNDSSON, ÅR EFTER CHR. FÖD. 1609 [609!]

132. VERELIUS, Olof (utg.) *Herrauds och Bosa saga med en ny uttolkning jämte gamla götskan. Hoc est Herraudi et Bose historia cum nova interpretatione juxta antiquum textum gothicum, e veteri m.s. edita & notis illustrata ab Olao Verelio*. Uppsala, Henricus Curio, 1666. 8:o. (6), + 122 s. Företalet (6) s. hårt skuret upptill och kanske från annat exemplar, fläck s. 95 samt enstaka fuktränder och småfläckar, gamla understrykningar i början. Fint hfrbd från början av 1800-talet med rikt guldornerad rygg, röd titeletikett, röda stänksnitt. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5500:-

W. 2589

Collijn sp. 383. Fiske s. 64. Warmholtz 2589. Schück III, 74. Carlander III, 564ff. Första utgåvan av *Bosa saga*. Texten byggde på ett manuskript som islänningen Jonas Rugman (†1679) fört till Sverige. Denne kom som student till Uppsala 1662 och fick anställning som translator vid Antikvitetskollegiet 1667. Med sina till Sverige förda handskrifter och sin kunskap i isländska betydde Rugman mycket för 1600-talets svenska sagoutgivning. Olof Verelius har åstadkommit ett index och noter, samt en förteckning på mans- och kvinnonamn, som finnas på runstenar, liksom en "Längd på Runristares eller Runa-Stenhuggares Namn". På slutet även ett kort "Stafavillor".

133. VERELIUS, Olof (utg.) *Herrauds och Bosa saga med en ny uttolkning i ämpte gamla götskan förfärdigat af Olao Verelio*. Uppsala, Henrich Curio, 1666. 8:o. (6), + 122 s. Småfläckar. Preliminär- och A-arket från annat exemplar. Rött hfrbd från 1800-talets början med rikt guldornerad rygg. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 14000:-

W. 2589

Collijn sp. 383f. Warmholtz 2589. Jmf. Fiske s. 64 (annan titel). Schück I, s. 240f. Carlander III, 564ff. Den sällsynta varianten med enbart svensk titel, vilken ej nämns av Fiske.

- W. 2590 134. PERINGSKIÖLD, Johan Fredrik (utg.) *Sogubrot af nockorum forn-kongum i Dana oc Svia veldi. Eller Sagobrott, handlande om nogra forna konungar i Sverige och Danmark. Samt om Bråwalla slaget, emellan kong Haralld Hilditan och Sigurd Ring. Utaf gamla nordiska språket förswenskat af Johan Fredrich Peringskiöld.* Stockholm, Joh. Laur. Horrn, 1719. 4:o. (12), + 32 s. Genomgående fläckig och med fuktränder. Elegant hfrbd från 1800-talets första hälft med rikt guldorne-rad rygg. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3000:-

Fiske s. 540. Warmholtz 2590. Carlander III, 564ff. Isländsk och svensk parallelltext. Första och rätt sällsynta utgåvan av den kända sagan om slaget vid Bråwalla i Östergötland mellan danske kungen Harald Hildetand och östgötarna under Sigurd Ring, tillika en av de få sago-samlingar som sonen Peringskiöld hann ge ut innan hans för tidiga bortgång 1725.

- W. 2601 135. TORFAEUS, Thormod. *Torfaena. Sive Thormodi Torfæi notæ posteriores in seriam regum Danie, epistole latine, & index in seriam regum Danie. Ex manuscriptis legati Magneani.* Köpenhamn, A. H. Godiche, 1777. 4:o. Grav. porträtt, + XXVI, + 183, + (blank), + (49) s. + utvikbar tryckt tabell (paginerad 184). Häftad, oskuren och ouppsprättad i samtida gråpappersomslag. Ur Ericssbergs bibliotek. 6000:-

Bibl. danica III, sp. 32. Fiske 606. Warmholtz 2601 not. Förord av P. F. Suhm. Detta är en senare komplettering till Torfaeus *Series dynastorum et regum Danie* ... från 1702. Detta verk trycktes om 1705 med en ny titel: *Universa septentrionis antiquitates*. Enligt Warmholtz ett outhärligt arbete för utredande av Nordens äldsta historia. Till 1705-års upplaga utlovades en komplettering, vilket dock först här 1777 utgavs av Hannes Finnasson och Jón Jónsson. I P. F. Suhms förord återfinns en redogörelse över verket av Jón Eiríksson. Thormod Torfaeus (1636–1719) var isländsk historiker, och från 1682 historiograf över kungariket Norge. Han föddes utanför Reykjavik och kunde i sin forskning bygga mycket på isländska källor. Hans stora huvudverk var en historia över Norge, *Historia rerum Norvegicarum*, som utkom 1711.

- W. 2604 136. BJÖRNER, Erik Julius. *Nordiska kämpa dater, i en sagoflock samlade om forna kongar och hjältar. För hwilken, förutan et ständigt åttaretabl på alla befintliga svenska kongar och drottningar, äfwen et företal finnes, angående orsaken til detta wärk, göta språkets förmån, gamla seders nöjje, sagors trowärdighet och de här trycktas tidatabl, jämte förteckning på dem, som tilförende warit tryckte &c.* Volumen historicum, continens variorum in orbe hyperboreo antiquo regum, heroum et pugilum res præclare & mirabiliter gestas. Stockholm, Joh. L. Horrn, 1737–(38). Folio. (8), + 36, + 19, + (1), + 16, + 18, + (2), + 8, + 139, + (1), + 44, + 28, 27–30, 33–36, 35–42, + 19, + (1), + 30, + 57, + (1), + 59, + (1), + 39, + (1), + 115, + (1), + 65, + (1), + 35, + (1), + 34, + (2), + 29, + (3) s. Sammanbunden med:

PERINGSKIÖLD, Johan Fredric (utg.) *Saugu Asmundar, er kalladur, er Kappabani. Eller Asmunds Kappabanes saga. Hoc est: Narratio historica rerum præclare gestarum, ab Asmundo, cui strenua dextra cognomen, pugilum interfectoris peperit; exhibens insuper acta regum, uti sunt: budlii Svionie, alfique Danie; nec non Hildibrandorum, Hunalandie olim ducum ac heroum; martia facinora commemorans. Hanc, e cod. mscto membranaceo, lingue prisce scandice, descriptam, cum gemina versione edidit Johann. Fred. Peringskiöld.* Stockholm, Joh. Laur. Horrn, 1722. Folio. (2), + 42 s. Träsnitt i texten. Liten hörnlagning på titelbladet, enstaka små fläckar. Sammanbunden med:

PERINGSKIÖLD, Johann (utg.) *Historia Hialmari regis Biarmlandiæ atque Thulemarkiæ, ex fragmento runici MS.ti literis recentioribus descripta, cum gemini versione Johannis Peringskioldi.* (Stockholm, Enacus (?), 1700 eller 1701.) Folio. (43) s. Tryckt i svart och rött. Tryckt på tjockare papper. Praktfullt samtida skinnband, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, stänkmarmorerade snitt. Frampärm med Carl Ehrenpreus förgyllda pärmstämpel. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 28000:-

Fiske s. 424f, 24 resp. 245. Fiske, Runic literature s. 31. Warmholtz 2604, 2560 resp. 2563. Schück IV, s. 343ff. Åhlén 17.92. Carlander II, 312ff resp. III, 568ff. De nordiska kämpadaterna i ett av de mycket sällsynta exemplaren med den censurerade sidan 7 i företalet! Det omtryckta censurerade arket (sid. 5–8) ligger löst bilagt. I detta exemplar finns således ej heller det ofta medbundna cirkulärbrevet av Helin (se nedan). Helt komplett exemplar av *Kämpadaterna* och inbunden i den ordning som Björner föreskriver. Boken är dedicerad till riksrådet Gustaf Bonde. Denne har även skrivit Ättartalen och översatt *Rolf Krakes saga*. Vid juletid 1737 hade tre exemplar av boken blivit färdigtryckta. I företalet hade på sidan 7 insmugit sig ett för mössorna olyckligt uttalande om ny adel av tysken Sagittarius. Detta hade Björner låtit gå till tryck utan vederbörlig censur. I februari 1738 stoppades tryckningen och i förhör på kanslikollegiet medgav Björner att 30 exemplar redan hade distribuerats. Med tanke på den förestående riksdagen och den där förväntade sammandrabbningen mellan den gamla (mössor) och den unga adeln (hattar), var detta mycket olämpligt. Sekreteraren vid antikvitetsarkivet Johan Helin fick uppdraget att dels låta censurera företalet, dels se till att spridda exemplar tog del av kanslensens. Björner bytte ut texten på den aktuella sidan. Det hela slutade med att Björner gick miste om riksrådet Bondes stöd, då denne genom Björners dedikation ansåg sig ha blivit komprometterad, och med bitter fiendskap emellan Björner och Helin. Björners samling av sagor var viktig inte bara för den senrudbeckianska historieskrivningen, utan även för romantikerna på 1800-talet och Götiska förbundets medlemmar. Den innehåller bl.a. *sagan "Frithiof den fräcka"*, vilken inspirerade Tegnér till *Frithiofs saga*.

Det andra verket är första utgåvan av *Åsmundar saga Kappabana*. Appendixet innehåller en utredning om de gamles guldringar (med träsnitt) och ett supplement till den äldre Peringskiölds förteckning över isländska manuskript, som hade publicerats i Hickes *Thesaurus* 1705.

Historia Hialmari är andra utgåvan av Lucas Halpaps berömda falsarium av en "Hjälmers saga". Den publicerades först som dissertation under Johannes Bilberg 1690. Peringskiöld, uppmynd av det fantastiska fyndet, ombesörjde denna nyutgåva med runskriften avritad i träsnitt jämte fornordisk, latinsk och svensk uttolkning. Den publicerades sedan återigen 1705 i Hickes stora *Thesaurus*. Falsariet avslöjades 1774 av C. G. Nordin, men blev ändå 1797 översatt till franska av Ch. Pougens i dennes *Essai sur les antiquités du Nord*. Carl Didrik Ehrenpreus (1692–1760), riksråd och kansler för Uppsala akademi, var både stor boksamlare och myntsamlare, och deltog i sin ungdom i kalabaliken i Bender. Hans boksamling såldes i Stockholm efter tryckt förteckning 1761. Sin myntsamling sålde han till Uppsala akademi. Vid sidan av sin ämbetsmannabana, var han en av de ledande hattarna, och en av dem vars karriär tog fart efter partiväljningen 1739, då utnämnd till riksråd och medlem av sekreta utskottet. Som fornforskare gick han i senrudbeckianismens spår och prisade Göransson och ansåg Björner djupsinnig. Han fördjupade sig själv, vid sidan av mynten, även i runstudiet. Ehrenpreus tillhörde med stor sannolikhet en av mottagarna av de 30 första exemplaren av *Nordiska kämpadater*.

137. VERELIUS, Olof (utg.) *Itt stycke af konung Olaf Tryggvasons saga, hwilken Oddur Munck: På gammal götska beskrefwit hafwer af itt gammalt pergamentz manuskripto aftrykt.* Uppsala, Henrich Curio, 1665. 8:o. 16 s. Ett helsides träsnitt på s. 2. Titelbladet skuret i översta textraden. Sammanbunden med:

W. 2605

VERELIUS, Olof (utg.) *Herrauds och Bosa saga med en ny uttolkning jämte gamla götskan. Hoc est Herraudi et Bosæ historia cum nova interpretatione juxta antiquum textum gothicum, et veteri M.s. edita & notis illustrata ab Olao Verelio.* Uppsala, Henricus Curio, 1666. 8:o. (6), + 122 s. Titelbladet hårt skuret nedtill med delförlust av årtal. Samtida pergamentband, med titel skriven med bläck på ryggen. Ur Ericssbergs bibliotek. 18000:-

Collijn sp. 661 resp. 383. Fiske s. 434 resp. 64. Warmholtz 2605 not resp. 2589. Första tryckta

– och mycket ovanliga – utgåvan av Oddr Snorrason Munkrs Olof Tryggvassons saga, innehållande kapitlen 58–64. Den första kompletta utgåvan utgavs på Island 1689 av Theodor Thorlacius, och med en svensk översättning utgavs den igen av Reenhielm 1691. Verelius har här givit ut endast den isländska texten och inte, som han brukade, denna tillsammans med en svensk översättning. Förklaringen skall vara att islänningen Jonas Rugman detta år varit bortrest från Uppsala och således inte kunnat hjälpa Verelius. I företalet erkänner denne även att han ej förstått skaldestyckena. Förlagan är här inte heller någon av Rugmans handskrifter, utan en som Verelius fått låna av De la Gardie, och som tidigare tillhört Stephanus. Här bunden tillsammans med första utgåvan av Bosa saga. Islänningen Jonas Rugman (†1679) kom som student till Uppsala 1662 och fick anställning som translator vid Antikvitetskollegiet 1667. Med sina till Sverige förda handskrifter och sin kunskap i isländska betydde Rugman mycket för 1600-talets svenska sagoutgivning, bl.a. byggde denna utgåva av på hans manuskript, liksom *Thorstens Viikings-sons saga* och *Gothrici & Rolfi saga*. Han hann dock själv endast ge ut enstaka obetydliga verk.

W. 2605

138. REENHIELM, Jacob Isthmén (utg.) *Saga om k. Oloff Tryggwasson i Norge hwilken hafwer varit den berömligste och lofligste konungh i Norlanden, och darsammestädens christendomen först och lyckeligst utwidgat. Sammanskrefwen på gammal swenska eller gothiska af Odde Munck som war i Omgeyrum wid Watnsdal norr i Islandh nu på nya swenskan, samt det latinske språket öfversatt at Jacob Isthmen Reenhielm regni antiquario åhr effter Christi bördh 1691. Historia Olai Tryggwe filii in Norrigia laudatissimi olim & maxime incluti in septentrione regis, qui omnium primus atque maximo cum succes[su] christianam religionem ibidem propagasse fertur idiomate gothio f. svevico vetusto primum condita ab Oddo Monacho Islando. Nunc in lingvam hodiernam sveticam, quin & latialem translata a Jacobo Istmenio Reenhielm regni antiquario.* Uppsala, (H. Keyser II, 1690)–91. 4:o. (8), + 285, + (27), + (2), + 1–4, 7–116 s. Träsnittsillustration på s. 76 i kommentarerna. Enstaka småfläckar, samt lätta lagerfläckar i kommentardelen. Samtida marginalanteckningar i bläck. Sammanbunden med:

ÓLOFSSON, Gudmund (utg.) *Sagan af Illuga Grydar Föstra eller Illuge Grydar fostres historia. Fordom på gammal göthiska skrifwen, och nu på swenska uttålkad af Gudmund Olofsson.* Uppsala, (Olof Rudbecks tryckeri), 1695. 4:o. 19 s. Svensk-isländsk parallelltext. Sammanbunden med:

SALAN, Petter (utg.) *Fostbrödernas Eagles och Asmunds saga. Af gamla göthiskan uttolkad, och med nödige anmärkningar förklarad, af Petter Salan*. Uppsala, (Henrik Keyser II), 1693. 4:o. Grav. extratitel, + (12), + 162, + 12, + (2, blanka) s. Illustrerad med träsnitt på s. 109 och 140. Det ofta saknade graverade titelbladet kompletterat från annat exemplar, och lagat baktill, sid. 77–80 med pappersslagningar i övre marginal, enstaka småfläckar och samtida marginalanteckningar. Välbevarat samtida skinnband, blindpräglad rygg med upphöjda bind, röda målade snitt. Samtida anteckningar på försättsbladet, där en namnteckning är bortklippt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 28000:-

Collijn sp. 661f, 411 resp. 223. Fiske s. 434, 265 resp. 120. Warmholtz 2605, 2562 resp. 2561. Bibl. Rudb. 741, 748 resp. 744. Carlander III, 564ff. Fin samling av sagor utgivna av Olof Rudbeck. Enligt Johannes Rudbeck trycktes även samtliga dessa tre sagor på Olof Rudbecks tryckeri i Uppsala, men Collijn anger Henrik Keyser som tryckare till Salan och Reenhielm. Alla tre dock utgivna av Rudbeck. Det graverade titelbladet till Salan är graverat av hans bror Nicolaus Salan. Olof Tryggvassons saga inleds med en dikt av Gudmundur Olofsson. Reenhielms avslutande noter är dedicerade till verkets finansär, drottning Kristina, och troligen tryckta redan 1690. Det är den första kompletta utgåvan av Oddr Snorrasons Munkr's historia om Olof Tryggvasson, skriven på 1100-talet, och med en svensk och latinsk översättning samt med Reenhielms kommentarer och register. Reenhielms styvfar, Olof Verelius, gav dock redan 1665 ut ett urval av den isländska texten, men endast sex kapitel. En avskrift av det isländska manuskriptet gjordes även av Jonas Rugman, enligt Reenhielm endast åtta kapitel, och Reenhielm bedyrar i företalet att han inte använt sig av denna för sin utgåva. Schück visar dock att Rugman hade avskrivit hela texten i Köpenhamn 1665 efter en av Worm ägd handskrift, och dessutom att denna kompletta avskrift via Verelius kommit i Reenhielms ägo, varför den isländska texten bör betecknas som Rugmans. Även översättningen till svenska är troligen delvis utförd av Rugman. Första upplagorna av *Illuga saga Gridarföstra* och *Egils saga einhenda ok Asmundar bersekjabana*, tryckta i 500 respektive 300 exemplar. Gudmund Ólofsson var islänning och verkade som translator i antikvitetskollegiet. Han hade själv från Island fört med sig handskrifter, vilka han delade med sig av åt både Reenhielm – också engagerad av Rudbeck – och åt Salan. Av deras ambitiösa utgivningsprojekt blev dock inte mycket publicerat, då Ólofsson dog 1695 och Salan 1697, endast 37 år gammal. Collijn stavar Eagles i titeln Eigils.

139. BROCMAN, Nils Reinhold (utg.) *Sagan om Ingvar Vidtfarne och hans son Swen, från gamla isländskan öfversatt, och undersökning om våre runstenars ålder, i anledning af samma saga, samt företal om sagans trovärdighet; hwaruti de förr hos oss utgifna sagors värde tillika stadfästes. Altsammans, til nordiska historiens och språkets förbättring, utgifwet af Nils Reinhold Brocman*. Stockholm, Lars Salvius, 1762. 4:o. (2), + XLIV, + 131, 133–37, 137–280, + (6) s. Genomgående med lätta lagerfläckar. Nära samtida lila pappband, blekt rygg med tryckt etikett, gula snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3500:-

W. 2615

Fiske s. 644. Fiske, Runic Literature, s. 9. Warmholtz 2615. Carlander III, 564ff. Isländsk-svensk parallelltext. Den isländska texten bygger på ett arna-magnaenskt manuskript utgivet av Jakob Langebek, åt vilken Brocman under åren 1753–54 arbetade som biträde och kopist. Sagan om Ingvar Vidtfarne upptar sidorna 1–48. Sidorna 49–280 innehåller Brocmans avhandling om runstenarnas ålder, språk och typer, med ett speciellt kapitel om Ingvarsstenarna. Nils Reinhold Brocman (1731–70) var assessor och translator i antikvitetsarkivet och medarbetare åt bl.a. Berch. Han företog ett stort antal antikvariska resor runt i Sverige och granskade runstenar och kopierade medeltidsdiplom. Han dog dock ung och vid sidan av denna utgåva hann han endast utge en beskrivning över hemstaden Norrköping. Langebek föreslog vid sin vistelse i Stockholm att Sverige borde utge en statsunderstödd utgåva av de svenska medeltidskällorna och att detta uppdrag borde gå till Brocman. Därav blev dock intet.

140. KRUSE, Friedrich Carl Hermann. *Chronicon Nortmannorum, Wariago-Russorum nec non Danorum, Sveonum, Norwegorum inde ab a. DCCLXXVII usque ad a. DCCCLXXIX a Sigfrido rege nortmannorum usque ad Igorem I, Russorum magnus principem, ad verbum ex francicis, anglosaxonicis, hibernicis, scandinavicis, slavicis, serbicus, bulgaricis, arabicis et byzantinis annalibus repetitum, notique geographicis, historicis, chronologicis, illustratum /.../. Hamburg & Gothae, Friedricum et Andreas Oerthes, 1851. 4:o. XVI, + 478 s. + 2 utvickbara tryckta tabeller. Lagerfläckig. Häftad och oskuren, i nött samtida marmorerat pappomslag, trasig i ryggen upptill. Ur Ericssbergs bibliotek. 3500:-*

Setterwall 536. Om normannerna, varjagerna och den nordiska vikingatida koloniseringen av Ryssland. Bl.a. ur *Chronicon de Gestis Normannorum*. C. F. H. Kruse (1790–1866) var tysk historiker, professor i Dorpat och specialiserad på äldre geografi och Östersjöländernas tidiga historia. Vid sidan av denna utgåva är hans huvudverk *Necrolivonica oder alterthümer Liv-, Est- und Kurlands* från 1842 och *Deutsche Altertümer* från 1824–29.

KONUNGARNES HISTORIA AF STENKILSKA ÄTTEN, IFRÅN STENKIL TIL RAGWALD KNAPHÖFDIING: ÅR 1135

W. 2627

141. STURLASSON, Snorre. *Heims kringla, eller Snorre Sturlusons nordländske konunga sagor. Sive historiae regum septentrionalium à Snorrone Sturlonide, ante secula quinque, patrio sermone antiquo conscriptae, quas ex manuscriptis codicibus edidit, versione gemina, notisque brevioribus, indice poetico vel rerum, sparsim insertis, illustravit Johann: Peringskiöld*. 1–2. Stockholm, Wankiwianis, 1697–(1700). Folio. (24), + 830; (2), + 486, + (128) s. Första titelbladet med fuktrand. Fläckar inledningsvis och på sista bladen, enstaka lätta små- och lagerfläckar, bläckstänk s. 357. Återkommande fuktrand i yttre marginalen i andra delen och litet brännhål genom sid. (47–48) i registret. Sammanbunden med:

PERINGSKIÖLD, Johan (utg.) *Historia Hialmari regis Biarmlandiae atque Thulemarkiae, ex fragmento runici ms. ti literis recentioribus descripta, cum gemini versione Johannis Peringskiöldi*. (Stockholm, Enaeus (?), 1700 eller 1701.) Folio. (43) s. Ett blad tryckt i rött och svart. Liten fläck sid. (5–6). Uniforma hfrbd från slutet av 1700-talet, guldornerade ryggar med upphöjda bind och röda titeletiketter, senare marmorerade lila pärmapper. Två volymer. Andra delen med Joh. Gust. Psilanderhielms namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 22000:-

Collijn sp. 368 för första delen. Warmholtz 2627 resp. 2563. Fiske 535. PMM 168. Schück IV, s. 135ff. Fiske, Runic literature s. 31. Carlander II, 541. & III, 568 ff. Editio princeps av den kompletta isländska originaltexten av *Heimskringla*, de norska konungasagorna, utgiven av Johan Peringskiöld, med översättningar till latin och svenska. Här ges Snorres huvudverk för första gången namnet *Heimskringla*, efter de två inledande orden i den isländska texten. Utgivningshistorien är mycket lång och börjar redan vid mitten av 1600-talet. Den isländska texten stod islänningen Jón Eggertsson för. Även den svenska översättningen gjordes av en islänning, den i Antikvitetskollegiet anställd Gudmundur Olofson, men – enligt Warmholtz – mycket dåligt, då han ej behärskade svenska. Peringskiöld själv stod endast för den latinska översättningen, men framförallt lyckades han trots motstånd och svårigheter ge ut "...ett bland de nordiska forntidens viktigaste arbeten ..." (Schück). Andra delen innehåller även addenda

med *Olof Skötkonungs saga* och *Skaldatal* från Eddan, samt register (128 s.). Lika framgångsrik som Peringskiöld var med *Heimskringla*, lika lurad blev han av nästa arbete. *Historia Hialmari* är andra utgåvan av Lucas Halpaps berömda falsarium av en "Hjálmers saga". Den publicerades först som dissertation under Johannes Bilberg 1690. Peringskiöld, uppmynd av det fantastiska fyndet, ombesörjde denna nyutgåva med runskriften avritad i träsnitt jämte forn-nordisk, latinsk och svensk uttolkning. Den publicerades sedan återigen 1705 i Hicckes stora *Theasurus*. Falsariet avslöjades 1774 av C. G. Nordin, men blev ändå 1797 översatt till franska av Ch. Pougens i dennes *Essai sur les antiquités du Nord*. Johan Gustaf Psilanderhielm (1723–82) var riddarhussekreterare och hade kanslirådskaraktär, och en av Svenska Stora Landtlogens grundare. Hans bibliotek såldes på auktion efter tryckt katalog den 19 november 1782.

142. STURLASSON, Snorre. *Heimskringla edr Noregs konungasögur, af Snorra Sturlusyni. Norske kongers historie. Historia regum Norvegorum. Nova, emendata et aucta editione in lucem prodixit, opera Gerhardi Schöning [Skulus Theodori Thorlacius, Birger Thorlacius, Ericus Christianus Werlauff]*. 1–6. Köpenhamn, Augusti Friederici Steinii / Sebastian Popp, 1777–1826. Folio. (4), + LII, + 349 s. + 2 utvikbara tryckta tabeller; XII, + 400 s. + 2 utvikbara tryckta tabeller, + utvikbar grav. karta; XLIV, + 494 s. + 4 utvikbara tryckta tabeller; (8), + XXXIX, + (1), + 438 s. + dubbelsidig tryckt tabell; (4), + XXX, + 394, + (2) s. + utvikbar tryckt tabell; VI, + 260, 271–417 s. Första fem titlarna med graverade vinjetter. Sista bladet i del fem med planritning över Reins klostrets kirke. Brunfläckar i andra delen, tredje delen med lagerfläckar på titelblad samt lätta stänk mot slutet. Samtida delvis något nötta skinnband med ej uniforma guldornerade ryggar och olikfärgade titeletiketter och snitt, band sex med guldornerade pärmar. Sex volymer. Ur J. H. Schröders bibliotek, med hans namnetikett, samt ur Ericsbergs bibliotek. Två kartor saknas. 40000:-

Bibl. danica III, sp. 908f. Fiske s. 335. Carlander III, 364ff. & 568ff. Fin svit av de norska kungasagorna. Del 1–3 utgörs av Snorres *Heimskringla*. Därefter följer i del fyra "Sverres, Hakon Sverressøns, Guttorm Sigurdssøns og Inge Bardssøns, Norges kongers historie", i del fem "Hakon Hakonsens, kaldet den gamles, Norges konges historie og et fragment af kong. Magnus Lagabæters historie" och del sex innehåller kommentarer och register. Den stora utgåvan påbörjades av Gerhard Schöning, som hann ge ut de två första delarna. Den fortsattes efter dennes död av Skúli Thorlacius samt Birger Thorlacius och Eric Christian Werlauff. Den danska översättningen är i del 1–4 gjord av Jón Ólafsson. Utgåvan innehåller dessutom P. E. Müllers *Undersøgelse om Snorres kilder og troværdighed*, "Enodatio carminum" i *Heimskringla* och "Sverris saga" av Jón Ólafsson och Finnur Magnusson, samt en biografi över Snorre av Gerhard Schöning. En separatutgåva av Sverres saga gavs ut 1813. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt katalog med över 8300 nummer. Enligt Klemming skall många ha kommit för sent till auktionen på grund av kraftig snöyra, och böckerna gick även ofta till låga priser.

143. THORLACIUS, Birger & WERLAUFF, Eric Christian (utg.) *Saga Sverris Noregs konungs. Sverres Norges konges historie. Historia Sverrerum Norvegie regis. Post Skulus Theodori Thorlacium*. Köpenhamn, Sebastian Popp, 1813. Folio. (2), + IV, + 334 s. Lätta lagerfläckar. Nött samtida hfrbd, guldornerad rygg med röd titeletikett. Dedikation till professor Wachsmuth från Birger Thorlacius på försattsbladet. Ur Ericsbergs bibliotek. 6000:-

Separatutgåva (ej i Fiske) ur fjärde delen av den stora Norska konungasagor, som utgavs 1777–1826. Den danska översättningen är gjord av Jón Ólafsson.

W. 2628

144. (STURLASSON, Snorre.) *Norlandz chrönika och beskriffning: Hwaruthinnan förmåbles the äldste historier om Swea och Götha rijken, sampt Norrie, och een-deels om Danmarck, och om theres wilkår och tilstånd. Sammanfattad och ihopa dragen aff åthskilliga trowärdiga bööcker, skriffter och handlingar.* Visingsborg, Johann Kankel, 1670. Folio. (11), + (blank), + 26, 26–104, (blank), 105–110, + 376, 378–504, 506–523, + (8) s. Helsidesträsnittet föreställande riksvapnet omgivet av en serafimerkedja uppfodrat. Bilagt finns ett extraark med den mycket sällsynta varianten med serafimervapnet graverat av Abraham Hyldenius! Sid. 7–8 med liten papperslagning med bokstavs förluster, litet hål sid. 23–24 med ordförlust. Enstaka små- och lagerfläckar och fuktränder, större fläckar sid. 304–305. Rikligt med samtida understrykningar och marginalanteckningar med bläck, emellanåt något kladdiga. Välbevarat hfrbd från slutet av 1700-talet, guldornerad rygg med röd titeletikett, stänkmarmorade snitt. Med tryckt bokhandelsetikett från J. G. Björnståhls bokhandel, Stockholm och Gefle. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

16000:-

Collijn sp. 367f. Fiske s. 539. Almqvist s. 41ff. & 133. Warmholtz 2628. Carlander III, 564ff. Med smutstiteln: "Kunungasagur". Första tryckta svenska översättningen av *Heimskringla*. Översättningen och utgivandet bekostades av Per Brahe d.y. Att det var Snorre man översatte, kände man dock ej till. Översättningen utfördes av islänningen Jonas Rugman – som varit elev i Brahes skola på Visingsö – och som endast kände Snorre som författare till Ynglingasagan. Verket inleddes med Hugo Grotius långa företal om "Göternes, wänders och longobarders historia", översatt från dennes antologi *Historia gotthorum, vandalorum & langobardorum*, som utkommit i Amsterdam 1655. Översättningen av detta är eventuellt gjord av Per Brahes sekreterare Daniel Gyldenstolpe, vilken även skrivet förordet till hela boken – utan att nämna Rugmans namn. Efter Grotius finns även en kort konkordans mellan den "utrikiska västgotiska lagen" och den svenska västgöotalagen. Tryckningen av Norrlandskrönikan var Per Brahes och hans boktryckare Johann Kankels till omfånget största arbete. Det påbörjades under varen 1669 och var färdigt den 11 augusti 1670, varpå Kankel utbrast: "Gott seij gelobet, Heute Dato ist dass Buch fertig, ..." Upplagan trycktes i 630 exemplar, varav 95 på skrivpapper. Jacob Gustaf Björnståhl (systerson till Jacob Jonas) drev bokhandel vid Stortorget i Stockholm mellan åren 1806 och 1827. Han var, enligt Isidor Adolf Bonnier, en knarrig man som ständigt sög på karameller (Anteckningar om svenska bokhandlare s. 87).

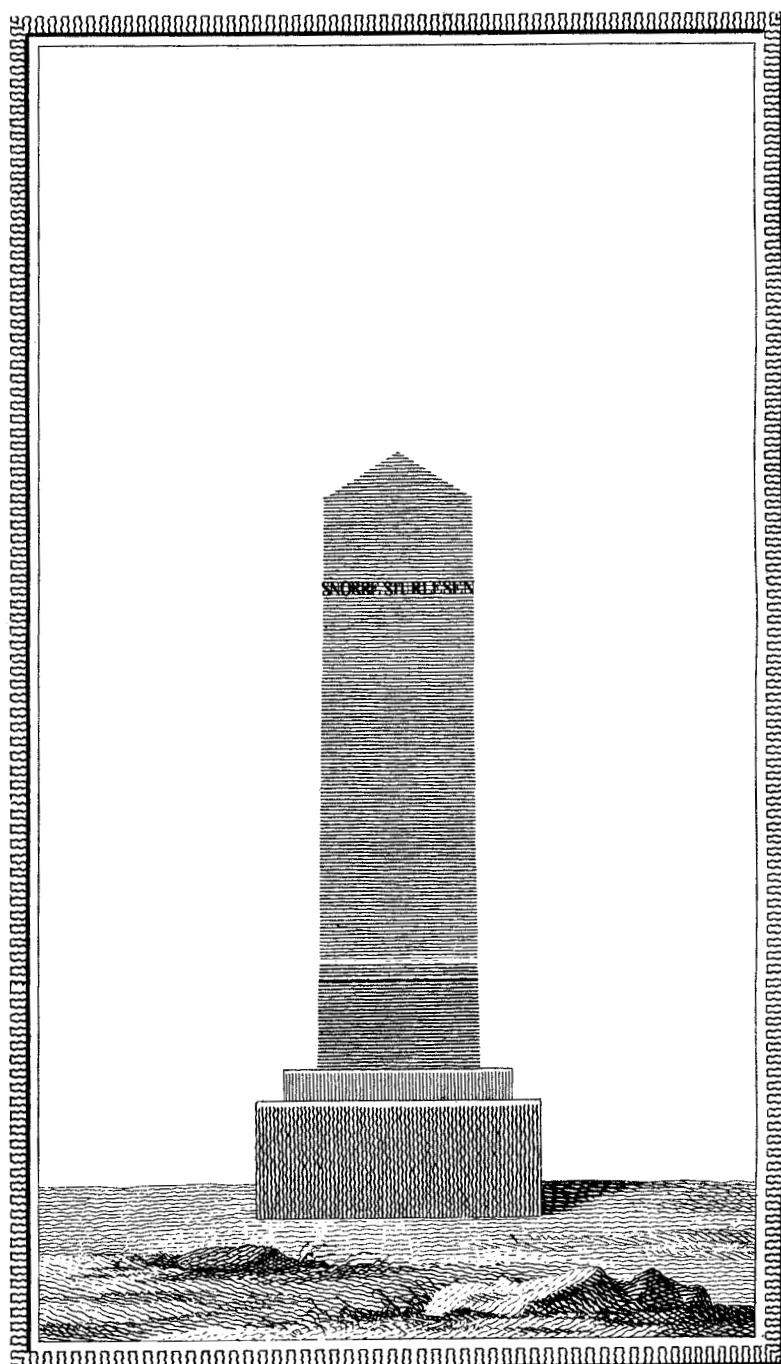
145. Sturlasson. WANDALL, Peder Topp. *Snorre Sturlesens levnet, forfattet af Peder Topp Wandall.* Extrakt ur första delen av "De paa Jægerspriis ved Mindesteene hædrede fortiente mænds levnets-beskrivelse". Köpenhamn, August Friederich Stein, 1783. 4:o. Grav. plansch, + (2), + 159–180 s. Titelbladet med lätt lagerfläck. Insatt i samtida hfrbd med guldornerad rygg, med röd titeletikett och för- och eftersättsblad från mitten av 1800-talet. Ur Ericsbergs bibliotek.

1500:-

Bibl. danica III, sp. 933–34. Planschen, som är graverad av Johan Friedrich Clemens efter en teckning av Johannes Wiedewelt, avbildar Wiedewelts Snorremonument.

146. MÜLLER, Peter Erasmus. *Critisk undersøgelse af Danmarks og Nordens sagnhistorie eller om troværdigheden af Saxos og Snorros kilder. Særskilt aftrykt af det kongelige danske Videnskabers Selskabs Skrifter.* Köpenhamn, H. F. Popp's boktrykkerie, 1823. 4:o. (3), + (blank), + 314 s. Tryckt på skrivpapper. Häftad, oskuren i samtida gråpappband med handtextad etikett, sprucken i ryggen. Gåvoexemplar från författaren med J. H. Schröders namnteckning daterad Hafniæ 1825. Ur Ericsbergs bibliotek.

4500:-

J. Wiedewelt inv.

Clemens Scul.

Fiske s. 409. Carlander III, 368ff. Bra proveniens av ett viktigt arbete. Peter Erasmus Müller (1776–1834) var historiker, språkvetare och biskop. Han började tidigt med undersökningar av det äldsta källmaterialet till Nordens historia, de isländska sagorna, Snorre och Saxo, och hur den senare påverkats av de förra. Han "... gør ende paa Aarhundreders Fremstilling af Danmarks historie med de pompøse Kongerækker og lægger Grunden til en ny Art Oldhistorie" (Jørgensen s. 46). Denna, hans huvudstudie, förelades Videnskapernes Selskab redan 1819, men den trycks först här i dess skrifter 1823. *Critisk undersøgelse* är dessutom ett stycke medeltida litteraturhistoria av banbrytande karaktär. Johan Henrik Schröder (1791–1857) var 1825 ordinarie amanuens vid Uppsala universitetsbibliotek och prefekt för mynt- och medaljkabinettet. 1830 blev han professor i Uppsala. Hans bibliotek, "fullt af gamla sällsynta svenska böcker", såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rådde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes även mycket billigt.

W. 2631

147. SAXO. *Danorum regum heroumque historie stilo elegantia Saxone Grammatico natione Sialandica necno Roskildensis ecclesie preposito*. Paris, Ioducus Badius Ascensius, 1514. Folio. (8), + 199 blad. Saknar det sista blanka bladet B8. Titel tryckt i rött och svart inom träsnittsram, med tryckt röd kolorering. Enstaka samtida understrykningar och marginalanteckningar i bläck. Enstaka småfläckar, något större på blad 78, återkommande svag fuktrand i yttermarginal, något kraftigare mot slutet. Fin inlaga, med breda marginaler. Nära samtida skinnband över träpärmar, med blindpräglad rygg med upphöjda bind från 1700-talet med senare svart titel-etikett, samtida i rutmönster blindpräglade pärmar, spår av spännen. Förstärkning av inre pärmapper över det samtida. Skada på övre kapital och mindre maskhål i pärmarna. Främre snitt med titel textad med bläck. Ägaranteckningar: Georgii Johis nycopiej och Nicolai Joannis Smalandij på titelsidan, liksom även Joh. Benzels namnteckning, daterad Stockholm, 1745. Bläckanteckning på frampärmens insida: "Duplette, hämtad ur skåpet e 23.1. der samma edition af boken finnes". Ur det Engeströmska biblioteket, och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

200000:-

Adams S530. Brunet V, 175. LN240. Bibl. danica III, sp. 9. Reinhardt, Danish literature 1. The-saurus 190. Warmholtz 2631 not. Carlander II, 34 resp. 42 & III, 564ff. Walde, NTBB 1926, s. 171ff. A-editionen. Fint exemplar av den mycket viktiga Parisupplagan av Saxos danska krö-nika, utgiven av Christiern Pedersen. Första utgåvan och det första tryckta nordiska historie-verket överhuvudtaget. Inget komplett manuskript till Saxos 1200-talskrönika finns bevarat, vilket gör Petersens utgåva extra viktig. En ny upplaga trycktes i Basel 1534 och en tredje i Frankfurt 1576. A-editionen (enligt Rosenkilde & Ballhausen) saknar texten "Venundantur in ædibus Ascensianis" på titelbladet, och var troligen tänkt för export.

Denna bok utgör första numret i Reinhards utställning Danish Literature på Harvard 1986. Kallad omväxlande för Gesta Danorum och Historica Danica utgör Saxos krönika startskot-tet för den danska (och nordiska) humanismen. Dess första del behandlar Danmarks äldsta "historia", från Dan till Gorm III med mängder av legender, inte minst den om Hamlet. Den andra för upp den danska historien till 1185, året då han själv påbörjade sin krönika. Saxo var präst i Lund och blev kallad Grammaticus för sina kunskaper i latin.

En bok ur Nicolaus Johannis Smolandius bibliotek, det gamla svenska bibliotekshistorie-problemet! Bokägaren Nicolaus Johannis Smolandius dök upp som ett frågetecken vid för-säljningen av det Cederhielska biblioteket på Bjärka-Säby 1878–82, vilket innehöll ett antal böcker med hans proveniens. Enligt en uppgift som verkar härröra från Eichhorn var han huspredikant åt Göran Gyllenstierna (så även hos Carlander). Otto Walde identifierade ho-nom dock i en uppsats från 1926 som hertig Karls sekreterare Nils Jönsson. Denne, som trolig-

gen kom från Växjö, skrevs in vid universitetet i Wittenberg 1551. Han trädde sedan först in i hertig Magnus tjänst men övergick senare i hertig Karls, där han tjänade i närmare trettio år. Han tjänstgjorde ofta som sändebud och företog ett flertal utrikes resor, och köpte bl.a. böcker på mässan i Frankfurt. Han dog ca 1605. Som Walde visat var historia ett av hans huvudsakliga intressen och av Saxo ägde han även Vedels danska översättning från 1575. Redan 1721 hade en stor del av hans bibliotek kommit i familjen Cederhielms ägo, men således ej denna bok. I Nyköping, där hertig Karl ofta hade sitt kansli, fanns även Petrus Johannis Ostrogodus, som inhyste Nils Jönsson från Småland då denne kom till Nyköping och de blev vänner. Åt honom skänkte Nils Jönsson 1571 en Albert Krantz. Den sålde Petrus Johannis 1591 vidare till en Johannes Georgii, troligen identisk med Johan Göransson Rosenhane (Walde s. 175). Föreliggande exemplar av Saxo torde dock snarast ha gått från den sistnämndes fader, Jöran Johansson Rosenhane, till Nils Jönsson från Småland. Jöran Johansson Rosenhane (1525–1576) var fogde och sedermera ståthållare på Nyköping slott, och stod hertig Karl nära. Han är dock ej omnämnd av Carlander som bokägare, men bör väl rimligen liksom sonen ha haft ett bibliotek. Anteckningarna i boken och understrykningarna är troligen av Nils Jönsson. Benzel är någon av dem som ej tog namnet Benzelstierna, och boken har troligen gått till Matthias Benzelstierna. Dennes stora bibliotek ärvdes av familjen von Engeström och bildade grunden för det von Engeströmska biblioteket, vilket överlämnades till Kungliga biblioteket 1864. En betydlig samling dubletter sorterades dock ut och överlämnades till donatorns bror.

W. 2631 148. SAXO. *Danica historica libris XVI, annis ab hinc trecentis quinquaginta, summa verborum elegantia, magna sententiarum gravitate, rerum denique admiranda varietate, intermixtis aliarum quoque gentium historijs, conscripta. Auctore Saxone Grammatica Sialandico Dano. historico laudatissimo: & quod ea etate omnino mirandum, tam verbis quam rebus politissimo. Cum indice rerum memorabilium locupletissimo.* Frankfurt, Andreas Wechelius, 1576. Folio. (8), + 342, + (24), + (2, blanka) s. Sista tryckta sidan med boktryckarmärke. Svag fuktränd i främre marginal, lätt fläckig. Sammanbunden med:

KRANTZ, Albert. *Chronica regnorum aquilonarium Danie Svetie Norvegie per Albertum Krantzium Hamburgensem, descripta.* Strassburg, Ioannem Schottum, 1546–48. Folio. (8), + 755, + (12) s. Lätta fuktränder och enstaka fläckar, bl.a. på sid. 436–438. Ett hål sid. 651–62 med bokstavs förlust. Något nött samtida pergamentband, blindpräglad rygg med titel textad med bläck. Med gamla namnteckningar på första titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

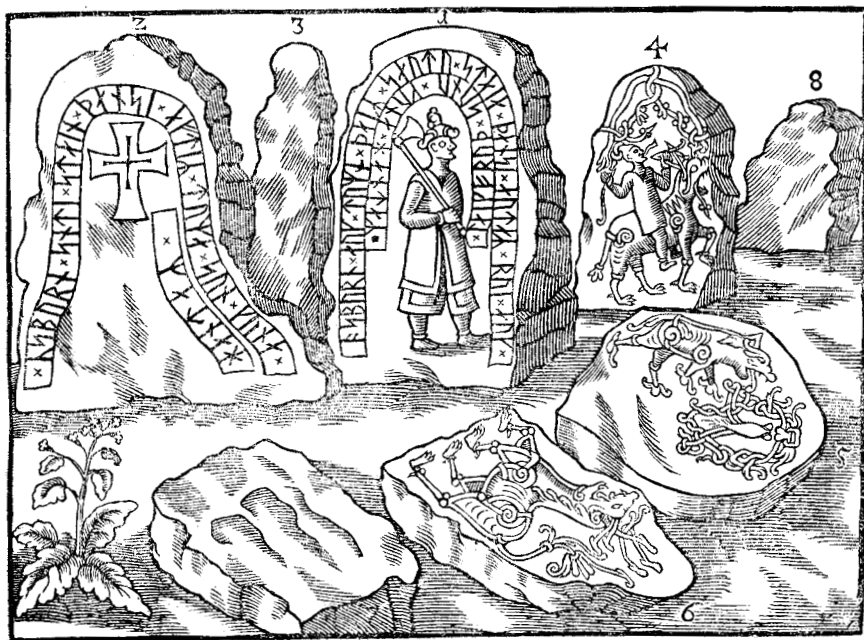
28000:-

Adams S532 resp. C2871. Bibl. danica III, sp. 9. Thesaurus 190. LN 1450. Wärmholtz 2631 not resp. 2497. Carlander III, 564ff. Tredje upplagan av Christiern Pedersens Saxoutgåva och den sista 1500-talsutgåvan. Den första kom 1514 och en andra 1534. Dessa ersattes som texter 1644 av Stephanus utgåva. Bunden med den första latinska upplagan av Krantz viktiga krönika om de nordiska länderna, en tysk översättning utkom året innan. Det är ett postumt utgivet verk, skrivet 1504. Utgivaren Henrich van Eppendorf fann Krantz latinska manuskript i Köln och översatte det till tyska 1545. Året efter påbörjade han utgivandet av den latinska originaltexten, vilken trycktes åren 1546–48. Förbättrade latinska utgåvor gavs sedan ut av Johannes Wolfius 1575 och 1583. Albert Krantz (1448–1517), var dekanus vid katedralen i Hamburg och lärde historiker och teolog. Hans verk om de nordiska länderna hade stor betydelse för den svenska göticistiska historieskrivningen, inte minst för Johannes Magnus, och föreställningen att goterna och goternas krigståg var en del av den svenska historien. Överhuvudtaget var Krantz inriktad på de germanska stammarnas historia, med verk om vandalernas historia (utgivet 1519) och saxarnas (1520), skrivna på renässanshumanistiskt manér, med retorisk utsmyckning efter de antika historikerna.

149. SAXO. Saxonis *Grammatici historię danicę libri XVI. Stephanus Iohannis Stephanus summo studio recognovit notisq; uberioribus illustravit.* Sorö, Joachimi Moltkenii, 1644. Folio. Grav. titelblad, + (6), + 384, + (22), + (2, blanka) s. [Nytt titelblad:] *Stephanis Iohannis Stephanii Notę uberiores in historiam danicam Saxonis Grammatici. Una cum prolegomenis ad easdem notas.* Sorö, Henrici Crusii, 1645. Folio. 60, + 252, + (22) s. Med 23 träsnittsillustrationer och tabeller i texten. Det graverade titelbladet uppfodrat. Cc-arket (sid. 301–312) är dubblerat. Fuktrand i ytttermarginal de första 150 sidorna samt återkommande mot slutet. Enstaka småfläckar. Samtida pergamentband, något trasigt i ryggen. Delvis överstruken namnteckning på titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

14000:-

Bibl. danica III, 9. Thesaurus 668. Brunet V, 175. Graesse VI, 287. Warmholtz 2631. Carlander III, 564ff. Den första på vetenskaplig grund utgivna Saxoupplagan, utgiven av den lärde Stephanus Stephanus. Tillsammans med hans noter var utgåvan av banbrytande betydelse för Saxoforskningen och ersattes inte förrän Müllers utgåva utkom 1839. Stephanus noter utkom i en faksimilutgåva 1978. En stor mängd av felaktigheter kunde här rensas bort från 1514-års Parisupplaga. Även Warmholtz hyllar Stephanus noter och anmärkningar.

150. SAXO. *Den danske kronike som Saxo Grammaticus skreff, halff fierde hundrede aar forleden. Først aff latinen udset, flittelige offuerseet oc forbedret, aar M. D. LXXV. aff Anders Søffrenssøn Vedel.* Köpenhamn, Henrich Waldkirch, 1610. Folio. (32), + 547, + (29) s. Titel tryckt i rött och svart. Genomgående fläckig och med fuktränder. Titelbladet med papperslagning, litet brännhål sid. 15–16, ful fläck sid. 142–144, 165, 221–223, 303–305 och s. 501, samt kladd s. 281 med liten textförlust. De två första bladen med mindre marginal, men verkar dock höra till exemplaret. Prydliga marginalanteckningar, troligen av C. H. Braad, på sina håll rikliga, samt en del bläckklotter. Samtida skinnband över träpärmar, nött rygg med upphöjda bind och gammal handskriven pappersetikett, fint blindpräglade pärmar med Jesus på korset inom ram på frampärmen, spår av spännen. Ur C. H. Braads bibliotek, med hans namnteckning daterad 21 augusti 1745 på titelbladet. Tillskrift på frampärmens insida till Ulff Bonde från hans farbror midsommarafton 1672. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 20000:-

Bibl. danica III, sp. 10. Thesaurus 205 not. Carlander II, 597f & III, 568ff. Ståligt exemplar av andra upplagan av Vedels danska översättning av Saxos krönika, en milstolpe i dansk litteratur. Den första kom 1575 (den första latinska kom 1514). Variant utan porträtt på titelbladets baksida. Anders Sørensen Vedel (1542–1616) arbetade med översättningen under åren 1573–75. Superkargören på Ostindiska kompaniet Christopher Henrik Braad (1728–81) var en framstående litterär samlare med ett stort bibliotek i historia och antikviteterna.

151. VERELIUS, Olof. *Annotationes ex scriptis Karoli episcopi Arosiensis excerptae. Ex ms.o membraneo vetusto nunc primum in lucem prolata.* [=Rubrik.] (Uppsala, Henrik Curio, början av 1678.) Folio. (4) s. Sid. 2 med rubriken: "Olaus Verelius Lectori S.P.D." Sammanbunden med:

VERELIUS, Olof. *Annotationes ex scriptis Karoli episcopi Arosiensis excerptae; Ex MS.o membraneo vetusto nunc primum in lucem prolata.* [=Rubrik.] (Uppsala, Henrik Curio, senast 7 maj 1678.) Folio. (4) s. Sid. 2 med rubriken: "Notæ". Pappersförstärkning i nedre inre hörnen och lagad reva. Sammanbunden med:

VERELIUS, Olof. *Olai Vereli notæ in epistolam defensorum clariss.viri dn. Johannis Schefferi Argentoratensis de situ et vocabulo Upsalæ Anno MDCLXXVII, mense julio scriptæ & per professores binos ipsi oblata.* Uppsala, Henricus Curio, 1681. Folio. (2), + 19, + (1) s. Med en träsnittsillustration föreställande Uppsala. Liten fläck på titelsidan. Mycket fint rött hfrbd från 1800-talets början med guldornerad rygg och rödlila marmorerade pärmapper. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 5000:-

Collijn sp. 439 resp. 961. Warmholtz 351 resp. 350. Carlander III, 564ff. *Annotationes* i båda upplagorna! Den första varianten är den först tryckta med det mot Johannes Schefferus riktade företalet kvar. Verelius gav – trots Magnus Gabriel De la Gardies förbud mot vidare publicering i Uppsalafrågan – ut detta "nyupptäckta" fragment av en krönika av biskop Karl i Västerås, vilket stödde hans ståndpunkt i striden mot Schefferus. Verelius insåg dock själv det känsliga med angreppet på Schefferus och ändrade sin text och senast 7 maj samma år utkom en ny tryckning (andra varianten) nu med företalet borttaget. Schefferus kunde dock omedelbart avfärda fragmentet som en förfalskning. *Notæ* skrev Verelius ursprungligen 1677, men det drabbades då av De la Gardies förbud, och kunde inte ges ut. Verelius är här så arg att han uttrycker sig närmast ärekränkande och, trots att Schefferus vid utgivandet 1681 varit död i

redan två år, drogs det omedelbart in genom ett upprört kungligt brev och nästan alla exemplar konfiskerades. En stor del av den resterande upplagan gick sedan förlorad vid Uppsala brand 1702.

152. ARRHENIUS, Jacob (pres) || TÖRNER, Johannes (resp). *Dissertatio de Mora-steen*. Diss. Uppsala, Keyseriana, (1700). 8:o. (4), + 32 s. Tagen ur band, med spår av marmorerad rygggremsa. Överstruken namnteckning på titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek. 1500:-

Lidén s. 31. Om de gamles kungaval, med Mora stenar och Eriksgata.

153. CELSE, Magnus von. *Apparatus ad historiam sveo-gothicam, quo monumentorum et scriptorum, praesertim antiquiorum, hanc illustrantium, cognitio datur. Sectio prima, bullarii Romano-Sveo-Gothici recensionem sistens; auctore Magno a Celse*. Stockholm, Johannis A. Carlbohm, 1782. 4:o. (8), + 222, + (17) s. Stort exemplar. Lagerfläckar. Tillsammans med:

PORTHAN, Henrik Gabriel. *Ad recensionem bullarii Romano-Sveogothici, a nobil. A. Celse editam, accessio, disputationibus academicis proposita ab Henrico Gabriel Porthan*. Åbo, Frenckellianis, (1797–1801). 4:o. (2), + XVI, + (2), + 123, + (27) s. Stort exemplar. Nära samtida nästan uniforma hfrbd med guldornerade ryggar och marmorerade pärmapper, röda snitt. Två volymer. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Setterwall 6819. Vallinkoski 3182–3196. Carlander III, 564ff. Porthans del utkom i 14 avhandlingar, här sammanbundna utan deltitelblad och dedikationer. Verket fortsattes senare av J. H. Schröder med *Ad bullarium Romano-Sveogothicum a Magno von Celse et Porthan editum accessio nova*, 1854 och av Reuter Dahl 1839–42 under titeln: *Statuta synodalia veteris ecclesiae sveogothicae*. Rikshistoriografen Magnus von Celses Apparatus består av mer eller mindre kortfattade regestanteckningar av innehållet i påvebullor rörande Sverige, och räknas av Bring till de värdefullaste aktsamlingar som utkom kring sekelskiftet 1800. Till detta projekt lyckades Fredenheim i Rom få tillgång till avskrifter från Vatikanarkivet, vilket var det första försöket att få fram nordiska urkunder ur det förut otillgängliga arkivet.

154. SYLVANDER, Gust. Volm. (pres.) || SANDBERG, Johan (resp.) *De situ Bircae oppidi antiqui*. Diss. Kalmar, Wåhlinianis, 1849. 8:o. (2), + 52 s. Sammanbunden med:

WIEDE, L. C. *Nytt svar på den gamla frågan: Hvar låg Ansgarii Birka? Afhandling, uppläst i Östgöta Fornminnesförening den 20 december 1875*. Norrköping, Axel Randel, 1876. 8:o. 72 s. Samtida svart kbd. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 1500:-

Setterwall 6090 resp. 3658. Carlander III, 564ff. Sylvander argumenterar för Birkas placering i Kalmartrakten. Wiede tillhörde "östgötaskolan" och förlade Ansgars Birka till Söderköping.

REGENTERNES OCH KONUNGARNES HISTORIA AF
BIRGERSKA, ELLER FOLKUNGSKA ÄTTEN, IFRÅN
BIRGER JARL, TIL HÅKAN MAGNUSSON: ÅR 1363

155. SCARIN, Algot A (pres.) || KIELLGREN, Jonas (resp.). *De Sveonum in Livoniam meritis*. Diss. Åbo, Joh. Kiämpe, (1732). 8:o. (4), + 23, + (1) s. Häftad, med marmorerad ryggremsa. Breda marginaler. 1500:-

Vallinkoski 3450. Med hyllningsdikt av Johan Forstein från Finland. Om Sveriges tidigare mission och kolonisation i Baltikum. Jonas Kiellgren var far till J. H. Kellgren.

156. HERMELIN, Olof (pres.) || HUMBLE, Gustav Adolph (resp.). *De origine Livonorum*. Diss. Dorpat, Johannes Brendeken, (1693). 4:o. (4), + 38, 38–39 s. Enstaka fläckar och bläckunderstrykningar. Insatt i senare pappomslag med handskriven titeletikett på främre omslag, röda snitt. Ur Ericsbergs bibliotek. 7500:-

Olsson, Olof Hermelin, s. 112ff. Första upplagan av Hermelins viktiga text om Livlands ursprung och tidiga historia, som trycktes om så sent som 1857. Den karolinska propagandisten och vältalaren Olof Hermelin (1658–1709) verkade innan han hamnade i Karl XII:s kansli under några år som professor vid svenska universitetet i Dorpat. Detta hade övergivits vid ryssarnas infall 1656 och återupprättats 1690, då dess kortvariga andra period som svensk lärosäte inleddes. Från Sveriges sida satsade man nu på att göra en mönsterakademi och flera lärda svenskar skickades dit, bl.a. Olof Hermelin. Studenterna kom dock inte, och 1699 flyttades universitetet till Pernau för att 1710 vid ryssarnas erövring helt stänga. Redan 1698 hade dock Hermelin lämnat Livland för att bli rikshistoriograf i Stockholm. Mellan åren 1690 och 1695 ventilerades i Dorpat 15 avhandlingar under hans presidium, varav han själv författade 10 stycken. Denna, om Livlands ursprung och tidiga historia, helt skriven av Hermelin själv, blev hans mest populära och spridda, och utkom i flera nytryck långt in på 1800-talet (Olsson i SBL 18, s. 705).

157. RASMUSSEN, J. L. *Om arabernes och persernes bekantskap och handel under medeltiden med Ryssland och Skandinavien*. Öfversättning af J. Adlerbeth. Stockholm, Henric And. Nordström, 1817. 8:o. (4), + 88, + (2) s. Enstaka småfläckar. Samtida blått marmorerat pappband, med tryckt titeletikett på framjärmen, marmorerade snitt. Ur Ericsbergs bibliotek. 2200:-

Setterwall 708. Det danska originalet utkom först i Christian Molbechs *Athene* 1814 och även separat samma år. En latinsk översättning utkom 1825.

158. SCHLÖZER, Kurd von. *Livland und die Anfänge deutschen Lebens im baltischen Norden*. Berlin, Wilhelm Hertz, 1850. 8:o. III–VIII, + 190 s. Samtida hfrbd med guldornerad rygg. Ett smutstitelblad saknas troligen. 1800:-

Setterwall 5753. Sid. 151–168 handlar om Gotland.

159. SCHLÖZER, Kurd von. *Russlands älteste Beziehungen zu Scandinavien und Constantinopel*. Berlin, Wilhelm Besser, 1847. 8:o. (2), + 53, + (1) s. Häftad, oskuren och ouppsprättad, i grönt tryckt omslag. Ur Ericsbergs bibliotek. 1800:-

Setterwall 710.

160 LEDEBUR, Leopold von. *Ueber die in den Baltische Ländern in der Erde gefundenen Zeugnisse eines Handels-Verkehrs mit dem Orient zur Zeit der Arabischen Weltherrschaft*. Berlin, Georg Gropius, 1840. 8:o. 76 s. + utvikbar litogr. karta. Något solkig och med liten reva i kartan. Häftad, oskuren och ouppsprättad, i tryckt gult omslag, trasig i ryggen. 1800:-

W. 2674 161. CELSIUS, Olof d.ä. (pres.) || TOUSCHIER, Jonas (resp.) *Incerti scriptoris sueci chronicon rerum Sueo-Gothicarum ab a. Ch. MCLX. ad MCCCXX gestarum, nunc primum editum, & brevibus notis illustratum*. Diss. Uppsala, Wernerianis (1705). 8:o. (4), + 77, + (2) s. Samtida gräppomslag. Ur Ericssbergs bibliotek. 2000:-

Lidén I, s. 97. Warmholtz 2674. Första utgåvan av "Annales Upsalienses", vilka omfattar åren 1160–1320 och anses vara författade i Uppsala i början av 1300-talet. Det är de äldsta rent svenska annalerna. Denna upptar de första 12 sidorna av avhandlingen, resten är Celsius kommentarer. Celsius utgåva omtrycktes i fjärde delen av Langebeks *Scriptores rerum danicarum medie ævi*, dock endast med bibehållande av de kommentarer som rör Danmark. Celsius utgåva av denna, liksom av den äldre ärkebiskopskrönikan, vilka båda han fann bland faderns kvarlåtenskap, betecknas av Annerstedt som "... förträffliga och hans bifogade noter värdiga en verklig historiker" (citater efter SBL). Respondenten Jonas Touschier var från Gästrikland.

162. SIVERS, Henric Jacob. *Historisk beskrifning om then grufweliga pesten, diger-döden, eller then stora och swarta döden, hwilken uti thet fjortonde seculo grasserade öfwer hela werlden, och år 1350. härjade här i Swea-rike, i anledning af sanfärdiga, så wäl tryckta, som skrefna historier och handlingar, författade av mag. Henric Jacob Sivers*. Stockholm, Lars Salvius, 1751. 4:o. 40 s. Nära samtida marmorerat pappband, något nött ryggetikett. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 2500:-

Carlander III, 564ff. Jacob Henric Sivers (1709–58) var präst i Norra Tjust och kyrkoherde i Tryserums och Hannås församlingar. Han var en flitig historisk författare och skrev en mängd mindre arbeten, varav detta är ett, samt ett större om Västerwicks historia.

DE UTLÄNDSKE KONUNGARS I SVERIGE SAMT INLÄNDSKE REGENTERS HISTORIA, TIL CALMARE UNIONENS UPHÄFVANDE, IFRÅN ALBRECHT AF MECKLENBURG TIL CHRISTIAN DEN OMILDE, ÅR 1521

W. 2714 163. GLAD, Rasmus. *C. Erasmi Michaelii Laeti, Margaretorum: Hoc est, de conflictu gothico: in quo Margaretae Danorum reginae auspicijs, Albertus Megapolensis Sueciae rex ceptus regnoq; exutus est: Libri decem. Ad serenissimam atq; illustrissimam Elizabetham, Angliæ, Franciæ et hybernica virginem reginam*. Frankfurt, Georgium Corvinum [Georg Rabe], impensis Sigismundi Feyerabend, 1573. 4:o. (18), + (2, blanka), + 281, + (1) s. Sista sidan med utgivaren Feyerabends vapen i träsnitt och med Glads dito på titelsidans baksida. Titelbladet med bortklippt namnteckning i nederkant, något lagerfläckig, mest i början och mot slutet. Välbevarat något senare pergamentband, ryggen med handtextad titel, blå stänksnitt. Ur Johan Henrik Schröders bibliotek, med hans exlibris och ur Ericssbergs bibliotek. 15000:-

VD16 G2143. Bibl. danica sp. 41f. Thesaurus 295. Warmholtz 2714. Carlander III, 368ff. Första upplagan av Rasmus Glads stora diktverk om drottning Margareta I:s historia, lämpligt nog dedicerat till den engelska drottningen Elisabeth I. Erasmus Glad eller Cimbrius Erasmus Michaëlis Laetus (1526–82) var humanist och professor i teologi, men befann sig huvudsakligen på resande fot runt om i Europa, där han skrev en mängd verk på vers; om sjöväsen, dedicerat till den venetianska republiken och dess doge, Moraliska samtal mellan växter och djur och även en allmän dansk historia (Res danica), dedicerad till danske kungen Kristian III. Det växte dock fram ett missnöje med hans långa utlandsvistelser och att han därvid misskötte sitt uppdrag som professor. Han avskedades 1574, men njöt fortfarande kunglig gunst och fick istället en gård i Köpenhamn och underhåll, så att han på ålderns höst kunde njuta sitt otium. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, ”fullt af gamla sällsynta svenska böcker”, såldes på bokauktion 1866 i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rådde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes även ofta mycket billigt.

164. 2775 PONTANUS, Johannes Isaac. *Rerum danicarum historia libris X unog; tomo ad domum usq; Oldenburgicam deducta, authore Ioh. Isacio Pontano regio historiographio. Accedit chorographica regni Daniae tractusq; eius universi borealis urbiumq; descriptio eodem authore. Cum indicibus locupletissimis.* Amsterdam, Ioannis Ianssoni, 1631. Folio. Grav. titelblad, + (14), + 812, + (52) s. + fyra utvikbara grav. kartor. Ett helsides graverat porträtt på författaren vid 59 års ålder i dedikationen. Kartorna löst bilagda, Danmarkskartan lagad och uppfodrad, med stor bildförlust. Återkommande brunfläckiga sidor, emellanåt kraftigt, enstaka småfläckar och enstaka understrykningar med rödkrita. Svag fuktrand mot slutet. Samtida pergamentband. Med professor Carl Aurivillius namnteckning på frampärmens insida, daterad 1783. Ur Gustaf d'Albedyhlls bibliotek, med hans exlibris (variant 1 med devisen Mors sine musis vita) och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över d'Albedyhlls.

W. 2775

25000:-

Warmholtz 2775. Bibl. danica III, sp. 13. Thesaurus 596. Carlander II, 499 & III, 88 & 564ff. Ej i Nordenskiöld collection. Mycket sällsynt med kartorna. Både Bibl. danica och Thesaurus anger tre kartor. Kartorna är en Danmarks-karta, en Islands-karta, en över hertigdömet Holstein och en över Fyn. Islands-kartan av Carolous Flandro är densamma som sedan kom till användning först i Janssons och sedan i Blaeus stora Atlaser.

Ståtligt exemplar av den nya danska rikshistorien på latin, vilken skulle ersätta Saxos krönika som internationell gångbar dansk historia. Detta är första delen, vilket var allt som publicerades i samtiden. Den andra delen trycktes först 1740. Jobbet att få fram en ny rikshistoria på latin hade pågått i Danmark sedan mitten av 1500-talet, efter att publicerandet av Johannes Magnus svenska krönika 1554 gjort behovet märkbart. Ett stort antal danska historiker och rikshistoriografer hade i tur och ordning engagerats, Svaning, Vedel, Krag, Lyschander m.fl., men ingen blev färdigt. Arild Huitfeldts stora historieverk som utkom under denna tid är skrivet på danska. Slutligen utsåg man två rikshistoriografer, Pontanus och Johannes Meursius, och under 1630-talet publicerades inte mindre än två olika danska historieverk, varav Pontanus är det största. (Se Skovgaard-Petersen för alla turerna kring detta). Johannes Isaac Pontanus (1571–1639) från Helsingör studerade både Leiden och i England. Han blev nära vän med den inflytelserika Arild Huitfeldt, och jobbade ett tag som assistent åt denne, vilket skulle få stor betydelse för hans danska historia. Han blev 1604 professor i Harderwijk i Holland, där han stannade till sin död, och där han utgav en stor mängd verk i historia och geografi. 1618 blev han så även dansk rikshistoriograf, med uppgiften att skriva den danska historien på latin, vars första del skulle ta 13 år i anspråk. Resten av livet jobbade han med fortsättningen, perioden 1448–1588, vilken han fullbordade strax före sin död. Denna del utgavs dock inte förrän

emot sweriges rijkes inbyggjare, uthan och emot alle andre nationer bruka pläga, sanfärdeligen och medh lefwandes färgor affmålade warda. (Stockholm, Henrik Keyser, 1644.) 4:o. (43) s. Stora marginaler. Liten reva på titelbladet, lätta småfläckar. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. Med A. Wrangels namnteckning på titelbladet. Från De Geerska biblioteket på Finspong, med två av dess svartstämplar på titelbladet, samt ur Ericsbergs bibliotek. 3000:-

Collijn sp. 297. Klemming, Sveriges förhållanden, s. 1f. Warmholtz 2926. Carlander II, 389ff. Andra separata upplagan av den svenska översättningen av det beryktade talet "Oratio contra Danos", som Johannes Magnus införde i sin svenska historia och där tillskrev Hemming Gadh (1450–1520). Översättningen är gjord av Eric Schroderus, och trycktes första gången 1611. Talets äkthet är dock omstritt. Troligen är det till stora delar författat av Johannes Magnus själv. Denna andra separata upplaga gavs troligen ut för att rättfärdiga Sveriges och Torstenssons angrepp på Danmark samma år. Boksamlingen på Finspång började byggas upp på Louis De Geer d.ä:s tid, men det är först med Louis De Geer d.y. (1705–58) som det får form. Biblioteket omfattande under hans tid 8000–10000 volymer och stämplarna tillkom sannolikt under hans tid. En del av biblioteket skingrades på 1800-talets första hälft. Huvuddelen finns dock ännu kvar intakt och tillhör idag Norrköpings stadsbibliotek. Det kan vara karolinern Adolf Herman Wrangels (1684–1746) namnteckning.

166. SCHRODERUS, Eric (utg.) || (OLOFSSON, Hans.) *Historisk relation om konung Christierns, then andres medh thet namnet, fordom konungs i Danmark, grymme tyrranij, som han uthi sin regimentz tijdh uthi the try rijken, Sverige, Danmark och Norje öfwat hafwer. Fordom utdragen och sammanhämtat uthur the danskes egen historico, Arild Hwitfäldt, och rijmwijs författat: Men nu på nytt reviderat, och effter poetisk aart förbättrat aff Erico Schrodero. Här brede widh bifogat the swenske och danske ständers rättmätige skääl och orsaker, at upsäija konung Christiern från regimentet: Såsom och hertigh Fredrijks til Holsten och the lybeskes feigdebreeff til bemälte konung.* (Stockholm), utan tryckare, 1644. 4:o. (4), + 236 s. Genomgående med mindre fläckar, något större s. 75 och 103, samt med svaga fuktränder. Fint hfrbd från 1800-talets första hälft, ryggen med mörkblå rikt gulddornerad pappremsa påklistrad, marmorerade pärmapper och blåa snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

W. 2956

Collijn sp. 664. Warmholtz 2956. Carlander III, 564ff. Relationen är en av Schroderus reviderad utgåva – fortfarande på vers – av Hans Olofssons rimkrönika över Kristian II, med bifogade tillägg. Tre varianter finns av titel och förord. Detta är den något ovanligare varianten utan Hans Olofssons namn utsatt. Detta lär vara första gången i tryck som Kristian II får namnet "Tyrann".

167. MANDELGREN, Nils Månsson. *Samlingar till svenska konst- och odlingshistorien. Utgifna av N. M. Mandelgren* [=omslagstitel]. (1–2 häftet.) (Stockholm, Samuel Rumstedt, 1866–68.) Stor 4:o. 19 s. + 10 litogr. planscher, varav två kolorerade. Samtida rött hkbd, gulddornerad rygg, med andra främre häftesomslaget medbundet. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris. 2500:-

Carlander III, 564ff. Allt som utkom. Något titelblad trycktes aldrig. Innehåller allt möjligt, medeltida målningar, borgar, runstenar, plogar etc. Texten skrevs enligt Karl Warburg av Christopher Eichhorn. Efter dessa två häften blev utgifterna och motgångarna för stora och arbetet lades ned. Det skulle så småningom ersättas av *Atlas till Sveriges odlingshistoria*, men även där stötte Mandelgren på hårt motstånd.

KONUNGARNES HISTORIA AF WASISKA HUSET, IFRÅN
GUSTAF ERICSSON, TIL DROTNING CHRISTINA

GUSTAV I

168. PETRI, Olaus. *Chronicon regus sueciae scriptum ab Olao Petri, fratre Laurentii Trici, primi post reformationem archiepiscopi, qui vixit circa annum 1520. Nach einer schwedischen Handschrift herausgegeben von Herrn von Keralio. Aus dem Französischen übersetzt.* Hildburghausen, Johann Gottfried Hanisch, 1793. 8:o. 48 s. Häftad, oskuren och delvis ouppsprättad, i samtida gråpappomslag. Etikett och handtextad titel på främre omslag. Ur Ericssbergs bibliotek. 2800:-

Setterwall 618. Den inledande rubriktiteln lyder: Nachricht von einer schwedischen Handschrift aus der königlichen Bibliothek [i Paris]. No 10204/55. Det franska originalet publicerades i första delen av *Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque du roi* (Paris, 1787), sid. 440–476. Utgivare är L. F. G. Kéralio.

W. 2990 169. MAGNI, Jonas. *Oratio panegyrica, de miseranda regnorum Sueciae & Gothiae, per externos gubernatores oppressione, deq; eorunden, divinâ gratiâ, per incomparabilem heroem, beate memorie, suecorum gothorumque, &c. regem Gustavum I felicissima liberatione, in festo jubileo, ad mandatum dn. Gustavi Adolphi II, /.../ recitata à M. Iona Magni Vexionensi.* Kolofon: Uppsala, Æschillius Matthiae, 1622. 8:o. Aa8–Dd8. Sista sidan blank. Enstaka samtida bläckanteckningar i marginalen. Fint hfrbd från 1800-talets andra hälft, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd etikett, alrotsmarmorerade pärmpapper. Ur G. H. Stråles boksamling, med hans exlibris, och ur Ericssbergs bibliotek. 4000:-

Collijn sp. 556. Wärmholtz 2990 (och 2326). Carlander IV, 131ff. Finns både utgiven separat och som tillägg till andra utökade upplagan av *Synopsis historiae universalis*. Ett hyllningstal till Gustav Vasas befriande av Sverige, hållet för dennes sonson Gustav II Adolf på 100-årsfirandet. Jonas Magni (1583–1651) från Växjö blev professor i etik i Uppsala 1614, i historia 1620 och teologi 1624, samt slutligen biskop i Skara 1641. Han är mest känd som deltagare i de ramistiska stridigheterna i Uppsala på 1620-talet, där han var en av de främsta nyaristoteliska representanterna. Som biskop i Skara grundade han 1641 Skara gymnasium. Disponenten vid Rörstrands porslinsfabrik m.m. Gustaf Holdo Stråles (1826–96) stora boksamling såldes till stor del redan 1876 efter tryckt förteckning. Nya försäljningar ägde sedan rum 1876, 1887 och 1888. Före sin död sålde han även en samling underhand till K. A. Wallenberg, men trots detta räckte böckerna till ytterligare en auktion på hans efterlämnade boksamling 1897.

W. 3024 170. HUITFELD, Arild. *Danmarckis rigis krønike.* (1)–2. Köpenhamn, Joachims Moltkens, 1650–55. Folio. Grav. extra titelblad, + (18), + 554, + (4), + 555–676, 676–841, + (6), + 114, + (55); (11), + 842–960, + (6), + 961–1068, 1067–1092, + (10), + 1093–1236, + (blank), + (4), + 1237–1394, + (7), + 1395–1549, 1551–1555, + (blank), + (328) s. + grav. porträtt, + utvikbar grav. plansch, + 4 delade utvikbara tryckta tabeller. Det graverade titelbladet med liten lagning nedtill, liten lagning av hörn s. 575 och 1400, ful fläck med litet hål och bokstavs förlust sid. 1049–1050, brunfläckig sid. 1177–1180, bläckstänk s. 1371 samt enstaka småfläckar. Enstaka äldre marginalanteckningar med bläck, eventuellt av Götlén. Välbevarat hfrbd från mitten av 1700-talet, guldornerad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett.

Med Eric Götlin's namnteckning samt ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 15000:-

Warmholtz 3024. Bibl. danica III, sp. 13. Thesaurus 498. Carlander II, 726f & III, 564ff. Andra och sammanslagna upplagan av Huitfeldts stora krönika över de danska medeltids- och renässanskungarna. Originalen utkom i 10 delar i kvarto mellan 1595 och 1604. Det graverade titelbladet, förställande Dan I och Kristian II med Fredrik III i en medaljong, är graverat av H. A. Greys, medan porträttet av Huitfeldt är graverat av A. Haelweg. Planschen med Danmarks kungar har här 103 stycken kungar och slutar med Fredrik III. Vissa exemplar har senare försetts med även Kristian V. Textmässigt är detta en sämre utgåva än den första, och den är ofta tryckt på dåligt papper, så dock ej här. Warmholtz framhåller dock dess utförliga register, och att många svenska historiker använt sig av honom, dock ej "... med den försigtighet och granskning, som vederbort". Arild Huitfeldt (1546–1609) var dansk historiker och statsman. Han föddes i Norge och blev 1586 riksråd och rikskansler. Hans stora verk om de danska kungarna var länge normgivande för uppfattningen av den danska historien. Eric Götlin (1744–1820) var numismatiker och historiker, professor i värtalighet vid Uppsala universitet och prefekt för universitetets mynt- och medaljsamling åren 1781–1820. Han presiderade för ett antal avhandlingar i numismatik. Hans boksamling såldes efter hans död på auktion i Uppsala.

171. KRAG, Niels. *Nicolai Cragii annalium libri VI. Quibus res Danicæ ab excessu regis Friderici I ac deinde a gloriosissimo rege Christiano III gestæ ad annum usque MDL enarrantur. His additi Stephani Jo. Stephani Historiæ danicæ libri duo quibus reliqua laudatissimi regis acta describuntur. Cum prefatione, indicibus, & aliis quibusdam accessionibus.* Köpenhamn, viduam Hieronymi Christiani Paulli, ex officina Ernesti Henrici Berlingii, 1737. Folio. (38), + 352, 351–478, + 139, + (blank), + 136, + (36) pp. Titel tryckt i rött och svart. Enstaka småfläckar annars mycket fin inlaga med breda marginaler. Nött, men ståtligt samtida skinnband, blindpräglad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, grön- och rödmålade snitt. Med Pet. Julinskiölds namnteckning, daterad Uppsala 1765. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över ett äldre. Saknar porträttet av Kristian III. 50000:-

W. 3025

Bibl. danica III, sp. 53. Warmholtz 3025. Carlander II, 431 & III, 564ff. Denna första tryckta utgåva av Krag's stora biografi över kung Kristian III är utgiven postumt av Hans Gram, som även skrivit förordet. Den innehåller även ett omtryck av Stephanus historia om slutet av Kristian III:s regeringstid, som utgivits 1650 av Hans Svaning, samt diverse omtryck av olika hyllningstal och ett antal appendix, bl.a. ett med "Fundatio et ordinatio universalis scholæ Hafnisensis". Niels Krag (1550–1602) var professor i grekiska och erfaren diplomat när han fick uppdraget att bli dansk rikshistoriograf, den första med denna titel, och order att på sex år skriva en ny allmän dansk historia på latin. Han skulle börja med Kristian III:s och Fredrik II:s tid, och sedan arbeta sig bakåt. Vid hans död 1602 lämnade han dock efter sig endast en ofullbordad historik över Kristian III, omfattande åren 1533–50. Opublicerad användes det dock av historiker som Meursius och Stephanus, innan det slutligen publicerades 1737. Ellen Jørgensen kallar det för dansk "humanistisk latinsk historieskrivnings bedste stykke" och Skovgaard-Petersen anser det vara ett banbrytande verk. Warmholtz berömmar framförallt Grams företal, men påpekar att ingen av författarna har glömt att de är danska historiographi. En dansk översättning utkom 1776. Peter Julinskiöld (1709–68) blev docent i Uppsala 1737, akademiråntemästare och slutligen hovintendent. Han adlades 1762 och skrev själv sitt namn Julinskiöld. Han blev rik, men råkade på 1760-talet i svårigheter och gjorde 1768 konkurs. Det visade sig då att han tillgripit sig stora summor ur universitetets kassa. Detta utsätter honom även för Carl von Linnés spe på flera ställen i *Nemesis divina*.

W. 3041

172. TEGEL, Erik Jöransson. *Then stoormechtighe, höghborne furstes och chris-telighe herres, her Gustaffs, fordom Sweriges, Göthes, och Wendes konungs etc. historia, om hans kon. maytz lofflige regeringh och merckelige handlingar, uthi två deeler författad. Uthaff hwilcke then första inneholler och förmäler, hwadh som sigh tildraget haffuer ifrån hans kon. maytz första regementz begynnelse, in til thet åh-ret effter Christi födelse 1533. Men i then andra deelen, warder handlat och tilkenna giffuit, om thet som sigh sedhan in til hans kon. maytz sidste dödzstundh förlupit haffuer. Korteligen och sanfärdheligen sammandragen och beskreffuen, aff Erich Jörensson.* 1–2. Stockholm, Christoffer Reusner, 1622. Folio. (12), + 324, + (14), + (2, blanka); (6), + 415, + (9) s. Båda titlarna tryckta i rött och svart. Första delens titelblad något brunfläckigt, liten pappersslagning s. (9) och sid. 129–130 i första, och ett minimalt hål sid. 169–170 i andra delen. Enstaka småfläckar. Något nött hfrbd från mitten av 1700-talet, guldornerad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett, stänkta pärmapper och röda stänksnitt. Med gamla anteckningar på försättsbladet, Eric Götlins namnteckning och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

11000:-

Collijn sp. 913f. Warmholtz 3041. Carlander II, 726 resp III, 564ff. Erik Jöransson Tegel (ca 1560–1636) var son till Erik XIV:s sekreterare Göran Persson och blev själv sekreterare åt Karl IX och senare kammarråd. Hans två stora historiska arbeten, historikerna över Gustav Vasa (denna) och över Erik XIV, vilken utgavs först av Stiernman 1751, skrevs på uppdrag av Karl IX – och lär ha granskats av kungen personligen – för att vederlägga uppgifter i Arild Huitfeldts historia över Kristian III. Deras historiska värde ligger, enligt Bring, i publicerandet av numera försvunna brev, riksdagsbeslut och andra handlingar. Tegel var annars en intrigerande och inställsam hovman och låg, tillsammans med Nils Chesnecopherus, bl.a. bakom förtälet, som ledde till fångslandet av Johannes Messenius. Eric Götlén (1744–1820) var numismatiker och historiker, professor i värtalighet vid Uppsala universitet och prefekt för universitetets mynt- och medaljsamling åren 1781–1820. Han presiderade för ett antal avhandlingar i numismatik. Hans boksamling såldes efter hans död på auktion i Uppsala.

W. 3043

173. GIRS, Aegidius. *Kon: Gustaffs den I. och kon: Erichs den XIV. chrönikor, för fyratijo åhr sedan sammandraghne och kortelighen beskreffne aff Ægidio Girs, fordom assessore uthi den kongl Swea hoff-rätten; men nu nyligen medh flijt öfwer-sedde, och dem, som lust hafwa sigh uthi fäderneslandets saaker någon kundskap at förwärfwa, til nytta och gagn at trycket uthgångne, åhr 1670.* Stockholm, Ignatium Meurer, (1670). 4:o. (8), + 103, 106–114, 113–239, + (13), + 122, + (9) s. Fläckig, något större fläck s. 91 och bläckplumpar på s. 31 i andra delen, och det sista bladet med reva. Något nött samtida skinnband, ryggen med upphöjda bind och beige titel-etikett. Johannis Arhusius delvis utraderade namnteckning på titelbladet, daterad 1671. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

6000:-

Collijn sp. 319. Warmholtz 3043 & 3146. Carlander III, 564ff. Arkivsekreteraren Aegidius Girs (1583–1639), lärjunge till Messenius, hade på 1620-talet uppdrag som riksens historicus, en föregångare till rikshistoriografposten. Girs blev så småningom hovrättsassessor. Han skrev på kungens uppdrag krönikor om de tre första vasakungarna, men ingen blev utgiven under hans livstid. Denna, med krönikorna om Gustav Vasa och Erik XIV, var den första som publi-cerades, 31 år efter Girs död, av Johan Bergenhielm. Det främsta av dem anses dock verket om Johan III vara, vilket dock publicerades först 1745 av Anders Anton von Stiernman. Alla ver-ken är dock enligt Lindroth byggda på aktmingsvärda studier och tekniskt drivna, präglade av en humanistisk stilkänsla, som ibland stegras till fingerade tal i Livius anda.

174. (HALLSTRÖM, Jon.) *Konung Gustaf den förstes bedrifter, författade, i anledning af hans på Riddarhus-torget i Stockholm upresta bild, 1774.* Örebro, Johan Pehr Lindh, 1789. 8:o. 31, + (1) s. Statyn i träsnitt på s. 2. Lagerfläckig, fläckar på titelbladet. Senare pappomslag med handskriven pappersetikett på främre omslag. Ur Ericsbergs bibliotek. 950:-

Warmholtz 3053. Senare upplaga av denna populära folkskrift. Första upplagan kom 1774. Samtliga upplagor är ovanliga. Statyn står fortfarande kvar framför Riddarhuset.

W. 3053

ERIK XIV.

175. *Eines erbarn Radts der keyserlichen freien Reichs Stadt Lübeck, warhaffte und beständige Ursachen, warumb sie, als unumbgenglich, darzu genotdrenget, in itzwerenden Defensions Krieg wider die künigl. w. zu Schweden sich begeben müssen, auch nodtturfftige wolergründte ableinung aller deren Beschuldigung, so ihnen derhalb von hochgedachter künigl. w. oder sunst ihren widerigen zugemessen werden.* Lübeck, Asswerus Kröger, 1564. 4:o. A4-Z4,a4-e4. Sista bladet blankt. A- och B-arken uppfodrade i innerkant. Skinnband från slutet av 1800-talet med guldornerad rygg med upphöjda bind. Troligen ur G. H. Stråles bibliotek. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 30000:-

W. 3084

VD16 L3174. Klemming, Sveriges förhållanden, s. 6. Warmholtz 3084. Rudbeck 369. Carlander III, 564ff. Under det Nordiska sjuårskriget stred Sverige mot Danmark, Lübeck och Polen. Motsättningarna med Lübeck var främst handelspolitiska; Erik XIV försökte avstänga den gamla hansastaden från handeln på Ryssland. 1564 publicerade Lübecks råd denna skrift, där man förklarar för den tyska opinionen varför man är tvungen att ge sig in i "försvarskrig" mot Sverige. Warmholtz (3084) menar att "detta manifest, undertecknat d. 23 febr. 1564, kan med skäl räknas ibland de sällsyntaste, til svenska historien hörande skrifter."

176. TEGEL, Erik Jöransson || STIERNMAN, Anders Anton von (utg.) *Konung Eric's den XIV:des historia, som förtäljer dess merckwerdiga handlingar, men i synnerhet de emot Sweriges då warande fiender förda krig, sammanskrefwen aff framledne ståthållaren och kammar-rådet Eric Jöransson Tegel, til Hufvedstad, Ericstad och Grundwik, men nu först af dess handskrift i allment tryck, jemte anmärkningar och et fullkomligt register, utgifwen af Anders Anton von Stiernman.* Stockholm, Lorentz Ludw. Grefing, 1751. 4:o. (36), + 336, + (52) s. + 2 utvikbara grav. porträtt. Enstaka småfläckar, liten pappersskada sid. 319-320 med bokstavs förlust. Breda marginaler. Välbevarat samtida skinnband, rikt guldornerad rygg med röd titeletikett, röda snitt. Med J. D. Hasenkampffs namnteckning. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över ett äldre. 9000:-

W. 3147

Warmholtz 3147. Carlander III, 564ff. Mycket fint exemplar. Erik Jöransson Tegel (ca 1566-1636), son till Erik XIV:s sekreterare Jöran Persson, skrev två stora historiska arbeten, ett över Gustav Vasa, som utgavs 1622, och detta över Erik XIV, vilket utgavs först av Stiernman 1751. De skrevs på uppdrag av Karl IX - och lär ha granskats av kungen personligen - för att vederlägga uppgifter i Arild Huitfeldts historia över Kristian III. Deras historiska värde ligger, enligt Bring, i publicerandet av numera försvunna brev, riksdagsbeslut och andra handlingar. Historiografen Tegel var annars en intrigerande och inställsam hovman och låg, tillsammans med Nils Chesnecopherus, bl.a. bakom förtälet, som ledde till fångslandet av Johannes Messenius. De av C. Bergqvist graverade porträtten föreställer Erik XIV resp., Karin Månsdotter. En av de mer ovanliga av Stiernmans utgåvor av historiska verk.

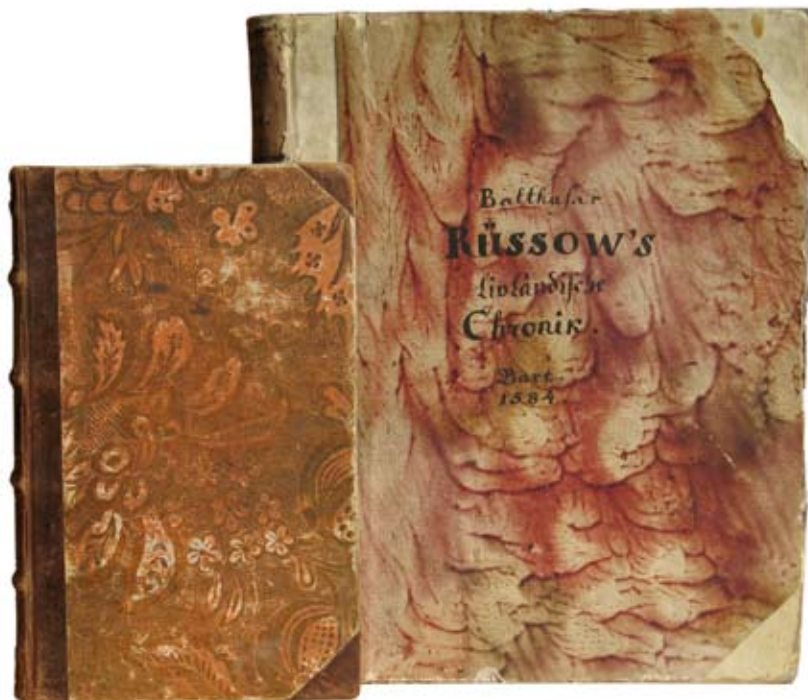
JOHAN III.

- W. 3183 177. ENS, Gaspar Lorchensis. *Rerum danicarum Friderico II. Inclite memorie rerum potente, terra mariq. gestarum historia: Bella ditmarsicum & svecicam maximè memorabilia completens; cum breui recensione eorum etiam quæ in vitam & mortem predicti regis inciderunt. Insertæ sunt tabellæ aliquammulte in æs incise, quæ singula historie capita ad viuum exprimunt & ob oculos ponunt. Studio & opera Gasparis Ens Lorchensis. Accesserunt appendicis loco eiusdem argumenti epigrammata Ioannis Lauterbachii, & alia aliorum elogia.* Frankfurt, Petri Fischeri, 1593. Folio. (12), + 98, + (2), + 99–165 s. + utvikbar grav. plansch, + 14 dubbelsidiga grav. planscher. Med graverat porträtt och vinjett i texten. Titelbladet fläckigt och delvis uppklistrat på försättsbladet samt med litet hål, enstaka fläckar samt återkommande svag fuktrand. Den stora utvikbara planschen med stor reva, och några planscher skurna inom ram. Samt med bihanget: LAUTERBACH, Johannes. *De rebus gestis serenissimi principis ac d.d. Friederici secundi, regia Dania, &c. pie ac felicis memorie, epigrammata: Scripta ad Christianum IV. Daniae et Noruuegiæ regem* /.../. Frankfurt, Johannes Wechelum, 1592. Folio. 77 s. Med 8 gravyrer i texten och några träsnitt. Hårt fläckigt. Nött samtida pergamentband, bakre pärmerna med reva och fläckar, med senare för- och eftersättspapper. Ur D. G. Neschers bibliotek, med hans svartstämpel på titelbladet, och en bortklippt äldre namnteckning. KB:s "Dupl" anteckning på främre pärmens insida. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 35000:-

Adams E 186. Bibl. danica III, 58. Rudbeck 1029. Warmholtz 3183. Carlander III, 12ff resp. 564ff. Ej i Thesaurus. Sid. 99–165 behandlar det Nordiska sjuårskriget mellan Danmark och Sverige 1563–70, med planscher föreställande bl.a. sjöslagen vid Ölands norra udde 1564 och Bornholm 1566. Första halvan av boken behandlar det Ditmarskiska kriget 1559, då Johan Rantzau erövrade landskapet Ditmarsken, vilket kom att delas mellan Danmark och Holstein-Gottorp. Gaspar Ens Lorchensis (1570–1636?) var luthersk teolog som skrev och översatte åtskilliga historiska arbeten. Vinhandlaren och myntsamlaren Daniel Georg Neschers (1753–1827) bibliotek var särdeles starkt i svensk historia och det skulle efter hans död säljas på auktion 1828 men inköptes istället av Kungliga biblioteket och därifrån har denna sålts som dubblett, troligen på 1831-års stora dubblettförsäljning.

- W. 3184 178. RESEN, Peder Hansson. *Kong Frederichs den andens krønike som var Dannemarckis, Norgis, Vendis oc Gottis konge, hertug i Slesvig, Holstein, Stormarn och Ditmarksen, grefve i Oldenborg of Delmenhorst oc regierede loftigen i 29 aar fra aar 1559 til aar 1588 da hand paa Antvorskouf slot saligen i Herren hensof. Samlet oc sammenskrefvet af adskillige codicibus M.S.S. hwilcket i fortelen skal forklarís, ved Peder Hansøn Resen som den nu først til trycken hafver befordret, efter 100 aars forløb paa 8te aar ner, och med figurer i kobberstick beprydet.* Köpenhamn, Sl. Mathis Jørgensøns bogtryckers efterleffverske paa Daniel Paulli oc Christian Geertzøns boghandlers bekostning, 1680. Folio. (26), + 366, (2, blanka), 363–470 s. + 5 grav. porträtt, varav två utvikbara, + 27 grav. dubbelsidiga planscher, varav 4 utvikbara. Genomgående fläckigt och lagerfläckigt, pappersslagningar sid. 69–70 och 417–418 och ett litet brännhål i marginalen sid. 271–272, två av planschererna med reva och ett med litet hål i marginalen. Nött samtida skinnband över träpärm, guldornerad

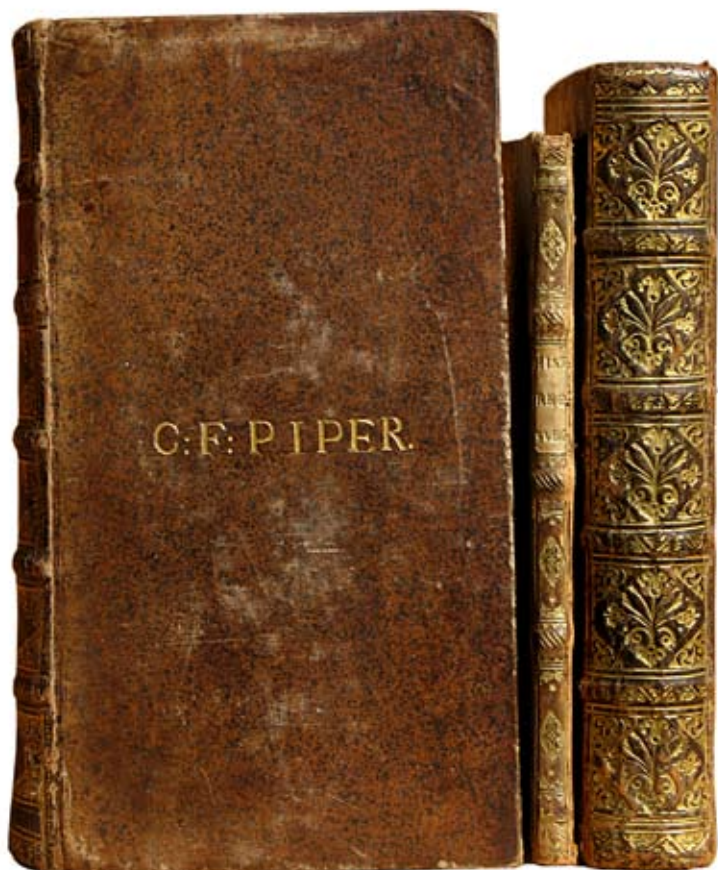
[69, 180]

[213]

[217]

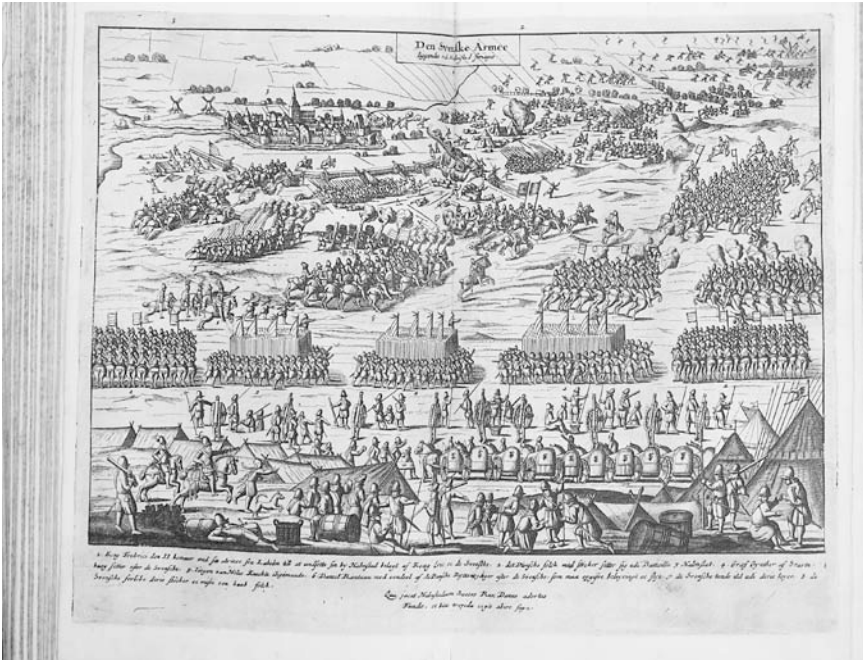
[40, 201, 26]

[37]

[237]

rygg med upphöjda bind, rester av spännen. Skada i nedre kapitäl och frampärmen med en knäck och med inre pärrpappret delvis lossnat. Samtida anteckningar med bläck på försättsbladet, delvis innehållsförteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris.

40000:-

Bibl. danica III, sp. 58f. Thesaurus 621 (med inkomplett paginering). Warmholtz 3184. Carlander III, 564ff. De 23 historiska planscherna härrör från Henrik Rantzaus *Res gestæ Friderici II* från 1589, och återfinns delvis även i Gaspar Ens *Rerum danicarum Friderico II*, från 1593. Dessa graverades ursprungligen av Franz Hogenberg och Simon Novellanus. De fyra utvikbara dubbelsidiga planscherna visar de danska kungarnas vapen. Texten bygger på ett outgivet arbete av Claes Lyschander. Planscherna föreställande bl.a. sjöslagen vid Ölands norra udde 1564 och vid Bornholm 1566. I texten behandlas Nordiska sjuårskriget.

W. 3189

179. RUSSOW, Balthasar. *Nye lyfflendische chronica vam anfanck des christen-doems in Lyffflandt, beth up disses Iar Christi 1578. Darin sonderlick wat sick twischen dem Muscowiter unde Lyffflendern, de negesten twintich Iar, her aneinander thoetragen: Trüwlich beschreiben ist, durch Balthasar Russowen Revalienssem. Thom andermal gedrucket, unde mit etliken historien vormehret.* Rostock, Augustinum Ferber, 1578. 8:o. (16) s. + 199 blad [av 200]. Det sista saknade bladet är ersatt med avskrift från 1800-talet. Titel tryckt i rött och svart, inom ram. Titelbladet uppfoderat i kanterna, med deltextförlust på baksidan, åtskilliga hörnlagningar i företalet, kantförstärkning blad 194–199, med bokstavs-förluster på blad 199, och enstaka fläckar. Hfrbd från mitten av 1800-talet, rikt guldornerad rygg. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

8000:-

VD16 R3864. Warmholtz 3189 (annan upplaga). Rudbeck 1136. Ej i Adams. Carlander III, 564ff. Titelviant av Russows livländska krönika på medeltida lågtyska, *Chronica. Der Prouintz Lyfflandt, darinne vermeldet werd*. Detta är andra upplagan. Den första utkom samma år i 4:o. Dessa behandlar tiden fram till Revals belägring 1577. En tredje upplaga utökad till år 1583 utkom 1584. Balthasar Russow (1536–1600) var pastor i Reval. Russow skildrar framförallt den livländska ständerstatens undergång genom Rysslands angrepp 1558 och de följande årens krig (i vilka Sverige på allvar inleder sitt engagemang i Baltikum), men inleder med Livlands historia från mitten av 1100-talet och den tyska ordensstatens framväxt och nedgång. Russow är i sin krönika kritisk till den livländska adeln och positiv till den framväxande svenska makten.

180. RUSSOW, Balthasar. *Chronica. Der Prouintz Lyfflandt, darinne vermeldet werd. Wo dath süluige Landt ersten gefunden, unde thom Christendome gebracht ys: Wol de resten Regenten des Landes gewesen Sind: van dem ersten Meyster Düdesches Ordens in Lyfflandt beth up den lesten, unde van eines ydliken Daden. Wat sick in der voranderinge der Lyfflendischen Stende, und na der tydt beth in dat negeste 1583 Jar, vor seltzame und wünderlike Gescheffte im Lande tho gedragen hebben: Nütte unde angenehme lesende korth und loffwerdich beschreuen. Durch Balthasar Russowven Reualiensem. Thom andern Mal mith allem flyte auersehen, corrigeret, vorbetert, und mith velen Histoiern vermehret dorch den Authorem süluet*. Barth, in der förstliken Drückerye, dorch Andrean Seitnern, 1584. 4:o. (5), + 2–136, + (blankt) blad. Titel tryckt i rött och svart, med litet hål. Två blad (B2–3) saknas och är ersatta med handskrift från 1800-talet. Enstaka fläckar. Samtida understrykningar och enstaka marginalanteckningar i marginalen, emellanåt bevarade vid nedskärning och utvikbara. Nött halvpergamentband från mitten av 1700-talet, ryggen med röd och grön handtextad pappersetikett, marmorerade pärmapper, med titeln i bläck på främre. Anteckningar på främre pärmens insida. Från Ericssbergs bibliotek.

W. 3189

12000:-

VD16 R3865. Warmholtz 3189 not. Rudbeck 1137. Ej i Adams. Andra, egentligen tredje, utökade upplagan av Russows livländska krönika, på medeltida lågtyska. Den första trycktes i Rostock 1578 med ett nytryck samma år. De första upplagorna behandlar tiden fram till Revals belägring 1577, men denna tredje är utökad till år 1583. Balthasar Russow (1536–1600) var pastor i Reval. "Hon är ganska sällsynt", ansåg Warmholtz. Russow skildrar framförallt den livländska ständerstatens undergång genom Rysslands angrepp 1558 och de följande årens krig (i vilka Sverige på allvar inleder sitt engagemang i Baltikum), men inleder med Livlands historia från mitten av 1100-talet och den tyska ordensstatens framväxt och nedgång. Russow är i sin krönika kritisk till den livländska adeln och positiv till den framväxande svenska makten.

181. ÖRNHIELM, Claes. *Vita illustrissimi herois Ponti De la Gardie, exercituum Sveciae supremi campi ducis, regnante Johanne III. svecorum rege gloriosissimo. Cujus occasione totius fere Livonia historia exhibetur, ex incorrupte veritatis monumentis regisque chartophylacii originariis documentis eruta summaque fide concinnata à Claudio Arrhenio Oernhielm. Leipzig, Jo. Frider. Gleditsch, 1690. 4:o*. Utvikbar grav. extratitel, + (8), + 216 s. + utvikbart grav. porträtt, + utvikbar tryckt genealogisk tabell. Samtida marginalanteckningar med bläck. Enstaka fläckar, och en liten pappersskada s. 99 med förlust av rubrik. Sammanbunden med:

W. 3197

SCHEFFERUS, Johannes. *Oratio ad serenissimum et potentissimum principem ac dominum dominum Carolum suecorum, gothorum vandalarumque regem* &c. &c. *Cum gubernaculis admovisset manus habita coram rege, thesaurario regni & mareschallo illustrissimisque aliis regni senatoribus in augustissimo consessu a.d. 17 jan. A. C. MDC LXXIII à Joanne Scheffero Argentoratense.* Uppsala, Henricus Curio, (1673). 4:o. (2), + 26 s. Vålbevarat samtida pergamentband. Ur Fabian Törners bibliotek, med hans namnteckning, ur Carl Aurivillius, med hans namnteckning daterad Uppsala 1783, liksom ur Gustaf d'Albedyhlls och Ericssbergs, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över d'Albedyhlls. 9000:-

Collijn sp. 1037. Warmholtz 3197 resp. 4913. Fant 33. Carlander II, 499 & III, 88 resp. 564ff. Pontus De la Gardie utsågs av Johan III 1580 till överbefälhavare över de svenska trupperna i Estland under det polsk-litauiska-ryska kriget. "En til Johan III:s historia oumgängelig Bok; fastän Författaren icke är aldeles fri från Misstag, ..." ansåg Warmholtz. Claes Arrhenius (1627-95), adlad Örnhelm 1684, verkade från 1668 som professor i historia i Uppsala, och från 1669 verksam i Antikvitetskollegiet, där han bl.a. gav ut Rimberts Ansgarskrönika. Pontus De la Gardie var farfar till Antikvitetskollegiets höge beskyddare Magnus Gabriel De la Gardie. Det medbundna talet av Schefferus är en mer ovanlig variant i 4:o (normalt i 8:o). Det är ett hyllningstal till Karl XI hållet den 17 januari 1673 i anledning av dennes trontillträde och övertagande av regeringsmakten den 18 december året innan. Fabian Törner (1666-1731) var professor i Uppsala, och presiderade för inte mindre än 213 avhandlingar i olika ämnen. Carl Aurivillius (1717-86) var professor i österländska språk i Uppsala, bibelöversättare och medlem i Gustav III:s bibelkommission. Hans bibliotek såldes på två auktioner i Uppsala 1787 resp. 1788. Envoyén Gustaf d'Albedyhlls (1758-1819) boksamling ärvdes av hans son Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhll (1800-56), som därigenom tillsammans med egna förvärv byggde upp en mycket stor samling, f.f.a. inom nordisk historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhll som överceremonimästare.

70. 3198 182. (CHYTRÆUS, Daniel.) *Breve chronicon arctoe partis Germaniæ et vicinarum gentium. Ab anno M.D.LXXXI. usq. ad 1587.* (Hamburg), 1587. 4:o. 1-168, 177-182 s. Sid 169-176 saknas och ersatta av gammal handskrift. Titelbladet med pappersförstärkning upptill, s. 7 med papperslagning. Något nött senare pappomslag. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

VD16 B8085. Ej i Adams. Warmholtz 3198. Rudbeck 1014 (endast KB). Carlander III, 564ff. David Chytraeus (1530-1600) var teolog och professor i Rostock under närmare 40 år och hade hand om många svenskers utbildning, framförallt den teologiska, och han fick stor betydelse för svensk kyrkohistoria. Han sysselsatte sig mycket med svenska förhållanden och utgav en mängd annalistiska arbeten som berörde Sverige. Denna krönika sträcker sig från år 1581 fram till slutet av år 1587.

70. 3207 183. HENNING, Salomon. *Lifflendische churlendische Chronica, was sich vom Jahr Christi 1554 biss auf 1590 in den langwierigen Moscowiterischen und andern Kriegen, an nothdrenghlicher veränderunge der Obrigkeit und Stände in Lieffland, sieder dess letzten Herrn Meisters, und Ersten in Lieffland au Churland und Semigalln Hertzogen, gedenckwirdiges zugetragen: verfasst und gestellet, durch Salomon Henning vinariensem, Fürstlichen Churlendischen Raht und Kirchen Visitatorn. Mit einer Vorrede D. Davidis Chytraei.* Leipzig, Zachariuum Berwaldt, 1594. Folio. (12), + 83, + (blankt) blad. Titel tryckt i rött och svart. Något fläckig inledningsvis. Taget ur band, första arket löst. Ur Ericssbergs bibliotek. 15000:-

VD16 H1937. Ej i Adams. Warmholtz 3207. Rudbeck 1046. Andra upplagan. Först tryckt i Rostock 1590 och sedan ånyo i Leipzig 1595. Krönikan behandlar stridigheterna i baltikum om resterna av den tyska ordensstaten mellan Ryssland, Polen, Danmark och Sverige. Svensk överbefälhavare i striderna var Pontus De la Gardie. Krönikan slutar med kung Sigismunds uppbrott från Reval 1589 och återresa till Polen. Kriget fortsatte dock långt efter 1590 och fick en paus med freden i Teuina 1595. Både denna krönika och andra upplagan av Laurentius Müllers baltiska krönika blev av Sigismund belagda med kvarstad, och förbjöds vid flera tyska universitet (Rudbeck s. 89). David Chytraeus (1530–1600) var professor i Rostock och hade hand om många svenskers utbildning, framförallt den teologiska, och han fick stor betydelse för svensk kyrkohistoria.

SIGISMUND

184. *Ordinum regni Poloniae, nonullorumq. eius magistratuum, de electione sereniss. principis Sigismundi tertii regis, ad diversos principes christianos legationes, epistole, responsa. Ex quibus, quomodo electio ea administrata sit, quaque deinceps in presentem hunc diem III, mens. novem. acta sint, omnibus perspicuum esse poterit. Eorundem ordinum mandato edita.* Krakow, ex officia Lazarii, 1587. 4:o. A4–S4. Titelbladet med äldre pappersslagningar och en bläckfläck. Rikligt med nära samtida bläckanteckningar i marginalen. Sammanbunden med:

W. 3235

Scripta inter sereniss. principem archieducem Maximilianum, &c. & ordines regni Cracouiæ congregatos, posteriora. Krakow, in officina Lazari, 1587. 4:o. A4–D4. Nästan oskurna med breda marginaler, i skinnband från slutet av 1800-talet med guldornerad rygg med upphöjda bind. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

15000:-

Rudbeck 566 resp. 609. Warmholtz 3235 för båda verken, vilka som regel är sammanbundna. Båda omtryckta av J. B. Mencke 1703. Sigismund blev polsk kung 1587 efter att ha besegrat den huvudsaklige konkurrenten Maximilian av Habsburg. Det första arbetet är en vidlyftig publikation av brev, växlade mellan å ena sidan senaten, universitetet i Krakow, enskilda senatsmedlemmar och ärkehertig Maximilian å andra sidan mellan 28 september och 21 november 1587, då båda pretendenterna försökte komma först till Krakow för att bli krönt. Det andra arbetet är brev växlade mellan senaten och Maximilian före och efter dennes misslyckade försök att storma och inta Krakow.

185. *Acta coronationis. Konung Sigismundi, Sweriges, Göthes och Wendes konungs, storförstes til Findland, Carelen, Wätzski Petin, och Ingermanland i Ryssland, och öfwer the ester i Lifland hertiges, etc. Så och konungs til Påländ, storförstes til Lit-towen, Ryszen, Pryszzen, Masuren, Samogitien, Kiowien, Wolhinien och Lifland, etc. herres krönings handling i Upsala, then 19. februarij. anno M. D. XCIV.* Stockholm, Andrea Gutterwitz, (1594). 4:o. (19) s. Fuktrand och fläckig. Tagen ur band. Med överskriven namnteckning på titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek.

3500:-

Collijn III, s. 177f. Rudbeck 720. Sigismunds kröningsakt 1594, med den viktiga kungaförsäkran som ständerna och hertig Karl avtvungade Sigismund. I denna tillförsäkrades undersåtarna religionsfrihet i enlighet med den augsburgska bekännelsen och Uppsala mötes beslut, och inga tjänster och ämbeten fick tillsättas med främmande trosbekännare.

W. 3237

186. HEIDENSTEIN, Reinhold. *De bello moscouitico quod Stephanus rex Poloniae gessit commentariorum libris VI*. Basel, Conrad Valdkirchium, 1588. 4:o. 184 s. Enstaka marginalanteckningar med bläck, på s. 161 tillsammans med en fläck. Titelbladet med reva i nedre hörn. Sammanbunden med:

(CHYTRAEUS, David.) *De polonica electione, in comitiis VVarsaviensibus, anni 1587 & quae secuta sunt; usq; ad coronationem Sigismundi III & captum Maximilianum. Accessit de forma regni & regibus Poloniae ind. brevis. Iam tertio recognita*. Utan ort, 1588. 4:o. (24) s. Liten reva i blad C3. Sammanbunden med:

Absag Brieff, königlicher Mayestat in Polen, etc. dem Moscouitischen abscheulichen tyrannischen Feind, durch einem fürnehmen vom Adel, Lopazinski genandt, von hochermelter königl: Mayest: vor seinem Auszug, mit blossen Säbel jüngst überschickt. Neben sonderer vermeldung, der grausamen unmenschlichen Tyrannen, so der Moscouiter bisshero an den armen Christen, auch an Frawen und Jungfrawen, uber natürlicher weis begangen. [Magdeburg, Walde, 1580.] 8:o. (8) s. Titelbladet med sabel i träsnitt. Titelbladet med fläckar och nederkanten bortriven med för-lorat impressum och textförlust på verso. Fläckar genomgående. Sista bladet med hål med ordförlust. Samtida pergamentband. Samtida namnteckning på titelbladet "Johannis Wincke", en dansk namnteckning daterad Köpenhamn 1625 och J. J. Winslows namnteckning daterad 1692 samt rikligt med nära samtida anteckningar på för- och eftersättsblad samt på pärmarnas insidor, bl.a. ett index på eftersättsbladet. Ur det Cederhielsmska biblioteket, med Germund Ludvig Cederhiels initia-ler på frampärmens insida, och ur Ericsbergs bibliotek. 25000:-

VD16 H1351 & Adams H158 för Heidenstein. Warmholtz 3237, Klemming, Sveriges förhål-landen, s. 9 & Rudbeck 546 för det andra arbetet. Carlander II, 489ff. Två arbeten om polsk-ryska kriget 1579–83, och ett om Sigismunds kröning i Polen. Det sistnämnda, Chytraeus, finns i ett antal varianter. Här är en av de längre varianterna som även innehåller berättelsen om Maximilians tillfångatagande, och avhandlingen "De forma regni et regibus Poloniae". Maximilian av Habsburg var en av Sigismunds konkurrenter till Polens tron. Han försökte erövrå tronen genom ett fälttåg mot Sigismunds anhängare, men förlorade vid Buczyna och tillfångatogs. Det första arbetet i volymen behandlar Polens tidigare krig mot Ryssland och Ivan IV (den förskräcklige), det s.k. Livländska kriget (1579–83), under Stefan Batory (1533–86), vilket ledde fram till freden i Vam Zapolsky där Ryssland lämnade delar av Litauen till Polen, som härigenom blev en stormakt i Centraleuropa. Det sista arbetet är ett propaganda-tryck om det följande kriget mot Ryssland, och om ryssarnas grymheter. Det stora biblioteket på Säby i Östergötland byggdes upp av fyra generationer Cederhielm, varav Germund Ludvig (1755–1841) var den sista. Efter att ha stått nedpackat såldes biblioteket slutligen under 13 auktionsdagar åren 1878, 1880 och 1882.

W. 3246

187. MÜLLER, Laurentius. *Septentrionalische Historien oder warhafft Beschreibung der fürnehmsten polnischen, liffländischen, moscowiterischen, schwedischen und andern Geschichten: So sich bey Regierung beeder Königen in Polen Stephani und Sigismundi dess dritten dises namens, von Anno 1576 biss auff das 1593 Jar zuge-tragen, in Zwey Bücher kurtz verfasset. Deren das Erste hie bevor durch d. Laurenium Müllern, damahls F. Churländischen Hoffrath, Beschrieben und in Druck geben. Das ander aber, sampt einen Appendice und Continuation dess Ersten, jetzt newlich durch einen Liebhaber der Historien mit grossen fleiss zusammen gezogen worden. Sehr nützlich und lustig zu lesen.* Amberg, Michaëln Forstern, 1595. 4:o. (4), + 102,

+ (2, blanka), + (2), + 103–117, + (2), + 118–200, + (9) s. + 2 utvikbara tryckta tabeller. Titeln tryckt i rött och svart. Sista bladet i första delen med Michael Forsterns boktryckarmärke i träsnitt. Enstaka småfläckar och liten fuktrand i överkant mot slutet. Ett textstycke nederst på s. 169 överstruket med bläck, vilket även resulterat i bläckfläck på de följande sidorna. En tabell med pappersförstärkning i ett veck baktill, den andra med liten reva. Enstaka gamla delvis beskurna marginalanteckningar. Hfrbd från början av 1800-talet, något nött guldornerad rygg med röd titel-etikett, marmorerade snitt och gröna stänksnitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

20000:-

VD16 M6596. Ej i Adams. Warmholtz 3246. Rudbeck 1110. Carlander III, 564ff. Tredje upplagan, men den första med den anonyma fortsättningen (andra delen) fram till Sigismunds ankomst till Sverige 1593. Första upplagan tryckes av Feyerabend 1585 och den andra året därpå i folio. Dessa båda upplagor behandlade endast tiden 1570–84. Den andra upplagan blev dessutom av Sigismund belagd med kvarstad, och förbjuden vid flera tyska universitet (Rudbeck s. 89). Den anonymt utökade andra delen, som innehåller fortsättningen, har eget titelblad och förlängd titel. En svensk översättning av första upplagan utkom i Stockholm 1629, översatt av Schroderus, men den sträcker sig således inte längre än till 1585. De utvikbara tabellerna innehåller genealogiska tabeller över husen Vasa och Jagellonika. Laurentius Müller var tysk jurist och kring 1580 kurländskt hovråd. Han skall enligt Warmholtz även ha varit en av Johan III:s sekreterare, och bl.a. skickats till Tartariet och Polen på diplomatisk missioner.

188. MÜLLER, Laurentius. *Korte och sanfärdige beskrifvelse om någre förnämliche och tänckwärdighe saker, som uti the tre stormächtige konungars och potentaters, k. Johan then III. til Swerighe, k. Stephani Battori til Polen, theslikes storförstens Iwan Wasiliewitz till Muskow, regementz tidh uthi Swerighe, Polen, Rysland, Lijfland och Littowen förlupne äre. Hwaruthinnan och beskriffues om the swenskes krigjh emot ryssen sampt andre märcklighe saker och handlingar, som för närwarandhe tijdz tilstånd skull til at läsa och wetta äre ganska nyttighe. Uthtolcade och publicerade aff Erico Schrodero*. Stockholm, Ignatium Meurer, 1629. 8:o. (16), + 224 s. Titel tryckt i rött och svart. Enstaka småfläckar. Nära samtida hfrbd, med något senare stänkmarmorerade pärmapper. Ur Carl Gustaf Tessins bibliotek, med hans namnteckning på titelsidan, och ur Ericsbergs, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 3246

20000:-

Collijn sp. 631. Warmholtz 3246 not. Carlander II, 324ff. resp. III, 564ff. Svensk översättning av *Septentrionalische Historien oder warhafft Beschreibung der fürnehmsten Polnischen, Lijflandischen, Moscowiterischen, Schwedischen und andern Geschichten*, från 1585. En tredje utökad upplaga av den tyska, uppdaterad till Sigismunds ankomst till Sverige 1593, utkom 1595. Denna svenska översättning av Erik Schroderus byggde dock på den första, med handlingar fram till 1585. Laurentius Müller var tysk jurist och kring 1580 kurländskt hovråd. Han skall enligt Warmholtz även ha varit en av Johan III:s sekreterare, och bl.a. skickats till Tartariet och Polen på diplomatiska missioner. Carl Gustaf Tessins (1695–1770) stora bibliotek, huvudsakligen på Åkerö, skingrades liksom hans övriga samlingar vid flera olika tillfällen, genom donationer, försäljningar och utmätningar, redan under Tessins livstid, och via auktioner efter hans död. Carlander nämner (II, 331) att en stor samling "Tessiniana" från Åkerö kom i M. J. Crusenstolpes ägo och sedan köptes av C. J. Bonde på Ericsberg. Närheten mellan Ericsberg och Åkerö torde även bidragit till att den sistnämde gärna köpte böcker med Tessins proveniens.

- W. 3257 189. LUBIENSKI, Stanislaus. *Opera posthuma, historica, historica-politica, varriue discursus, epistolæ, et aliquot orationes, quorum indicem sequentes post præfationes paginæ ostendunt, edita ab executoribus testamenti*. Antwerpen, Ioannem Meursium, 1643. Folio. (16), + 494, + (43) s. Helsides grav. porträtt i inledningen. Lätta lager- och småfläckar, fuktrand i yttre marginal mot slutet. Senare insatt i samtida pergamentband med senare för- och eftersättsblad. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 8000:-

Warmholtz 3257. Carlander III, 564ff. Innehåller tre texter om Sigismund. En om hans resa i Sverige 1593, "Profectio in sveciam Sigismundi III, regis Poloniae et Sveciae", sid. 1-21, och två hyllningstal, "Laudatio funebris serenissimi Sigismundi III, poloniarum et sveciae regis, &c.", sid. 469-489, och "Oratio in funere Sigismundi III, Poloniae et Sveciae regis dicta", sid. 488-494. Den innehåller för övrigt brev och uppsatser, bl.a. om Stanislai Zolkievius och kriget mot Turkiet, och de större verken "De motu civili in Polonia", "Dissertatio de iure regni Poloniae ad russicas Moschoviticisque ditiones", "Monita de gerendo episcopatu", "Vita et series episcoporum Plocensium" m.fl. Stanislaus Lubinski (1573-1640) var biskop i Ploczko, lärdd historiker, teolog och häftig motståndare mot protestantismen. Enligt Warmholtz polemiserar Werwing mot ett ställe i hans berättelse om Sigimunds svenska resa.

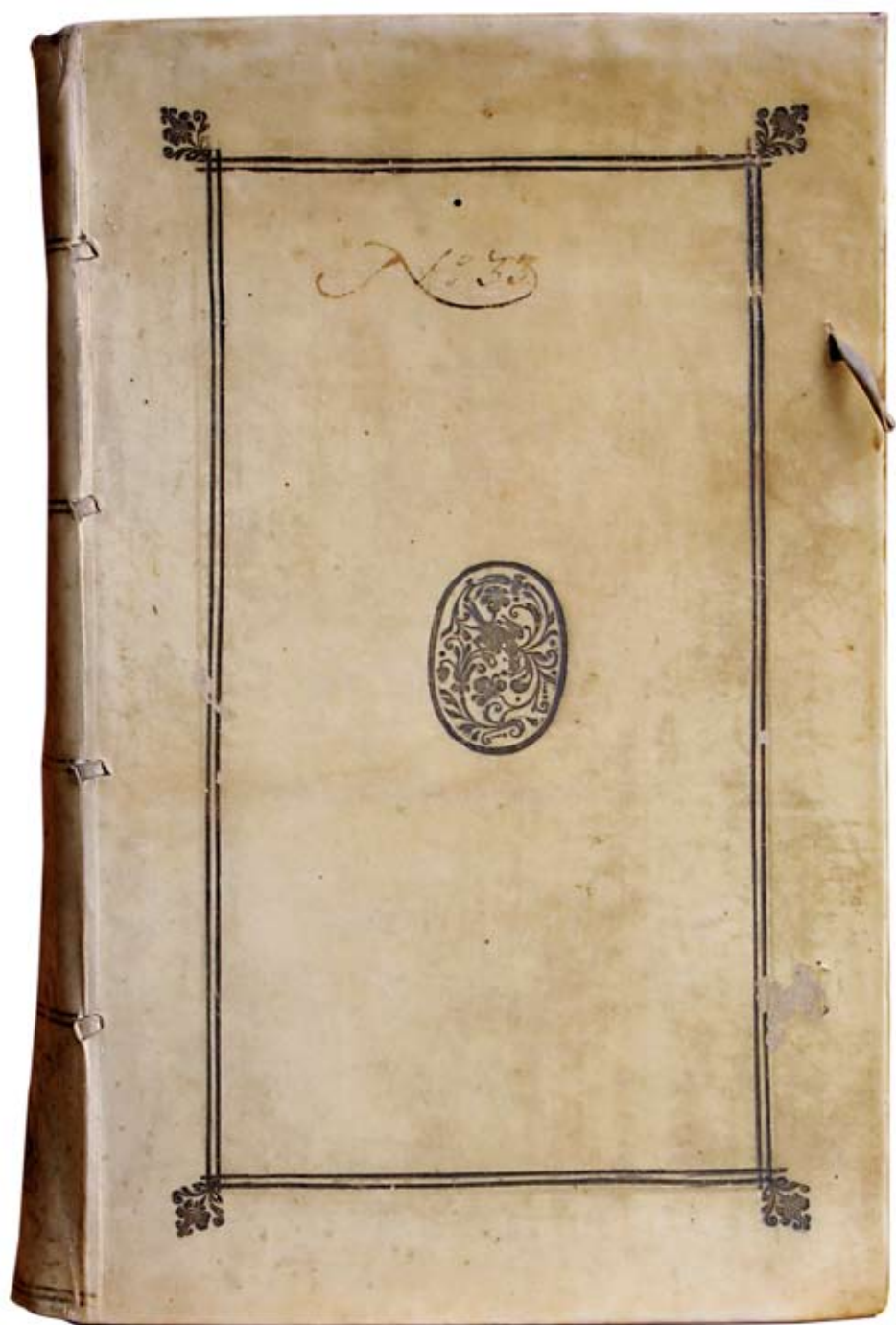
- W. 3258 190. LINDENBROG, Erpold (utg.) *Historia compendiosa ac succincta serenissimorum Daniae regum: Ab incerto autore conscripta; nunc vero usque ad Christianum VIII. deducta, primumque in lucem edita, opera & studio Erpoldi Lindenbruch*. Leiden, Ex officina Plantiniana apud Franciscum Raphelengium, 1595. 4:o. (4), + 64, + (4). Lätta lagerfläckar. Samtida understrykningar och marginalanteckningar med bläck samt något kladd på titelbladet. Tagen ur band. Ur Ericssbergs bibliotek. 5000:-

Warmholtz 3258. Ej i Thesaurus. Ej i Adams. Texten består av en anonym kortfattad konungalängd. Den utgavs ånyo 1629 av Stephanus i dennes *De regno Danie et Norvegie*. Texten är bitter i tonen mot Sverige, klagade Warmholtz. Historikern och kaniken i Hamburg Erpold Lindembrog (1540-1616) var en flitig utgivare av historiska dokument rörande Danmark. Han gav samma år även ut Adam av Bremen, och en historik över Bremens ärkestift.

- W. 3259 191. *Almenneliget afhandlings beslut uthi Suderköping/ then XXII octobris anno M.D.XCV*. (Stockholm, Andreas Gutterwitz, 1595). 4:o. (16) s. Lätta lagerfläckar. Sammanbunden med

Universalis Arbogensium peractionum conclusio, ab omnibus regni Sveciae ordinibus, qui ibidem congregati fuerunt, unanimiter affirmata, V. martij anno &c. M.D.XCVII. Allmenneligit affhandlings beslwt/ aff the ständer/ som uthi Arboga haffue församlade warit/ then V. martij anno &c. M.D.XCVII. Stockholm, Andream Gutterwitz, 1597. 4:o. (34), + (2, blanka) s. Svag fuktrand och lättare småfläckar. Sammanbunden med:

Sentens och dom som affsagdh är aff the edle /.../ herrer och män, som wore förordnede och tilbetrodde, at sittie för rätte öffuer her Gustaff Banner, her Erich Sparre/ her Steen Banner och her Ture Bielke /.../ Actum Linköping, then 17 martij, anno &c. 1600. Stockholm, Andrea Gutterwitz, (1600). 4:o. (74) s. Fläckig och med fuktränder. Sammanbunden med:

Sweriges rikkes ständers sentens och mening, som öfwer någre af Sweriges rikkes rådh uthi Stockholm then 19 februarij åhr 1590 afsagd blef. Theslijkest rätttegångz acta, sampt sentens och doom öfwer the fyre förrådhere, Gustaf Baneer, Erich Sparre, Steen Baneer och Thure Bielke, hwilke och uthi rikens rådh hafwe warit brukade, uthi Linköping af rikhsens ständer fält blef, åhr 1600 &c. Så och then förrådherens Erich Sparres protestation emoot samme doom, hwilken han uthi ringen, then tijdh han medh sampt the andre tre förrådhere skulle stå sitt tilbörliche och wälförtiente straff, then 20 martij uthi Linköping uplaas. Theslijkest ett rättmätigt och wälgrundat swar, opå samme osanfärdige protestation. Allom them til underwijsning, som sanningen begäre til at wetta. Stockholm, Andrea Gutterwitz, 1609. 4:o. (114) s. Uppfodrat titelblad med lagning, även nästföljande tre blad lagade liksom det sista, fläckar och fuktränder. Sammanbunden med:

Sententia ordinum regni Sveciæ, in quosdam de collegio senatorum, decimâ nonâ februarij, anno millesimo, quingentesimo, nonagesimo prolata. Similiter acta iuridici processus, unâ cum sententiâ capitali, in quatuor patriæ perduelles, nempè Gustavum Baner, Ericum Sparre, Stenonem Baner, & Turonem Bielke, senatorio defunctos munere, Lincopiæ à statibus regni universis, anno millesimo, sexcentesimo pronunciata: sicut etiâ perduellis illius Erici Sparre protestatio, contra præfatum iudicium, ab ipso in circo supplicij, quandò simul cum tribus illis memoratis perduellibus, promeritas luiturus esset pœnas, ibidem vigesimâ martij recitata, atq; legitimâ responsione confutata. Denique in Hogenschildi Bielke crimina inquisitio facta, atq; legitima secundum allegata, & probata, in illum lata sententia, anno 1605. Omnibus veritatis amantibus, & huius rei cognoscendæ cupidis informationi. Stockholm, ex molybdographiâ Guttervicianâ, 1610. 4:o. (2), + 90 s. Äldre bläckpaginering i nederkant. Skinnband från slutet av 1800-talet, guldornerad rygg med upphöjda bind, blindpräglade pärmar. Med innehållsförteckning i bläck på försättsbladet. Troligen ur G. H. Stråles bibliotek. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

22000:-

Collijn III, s. 203, 247–48. Rudbeck 762, 809. Collijn sp. 849. Warmholtz 3259, 3272, 3339. Carlander III, 564ff. Bra samlingsband med fem skrifter rörande konflikten mellan Sigismund och hertig Karl. Först handlingarna från riksdagen i Söderköping 1595, som hölls utan Sigismunds medgivande, och där Karl utnämndes till riksföreståndare. Besluten publicerade både på svenska, tyska och latin. Därefter besluten från Arboga riksdag 1597, med svensk-latinsk parallelltext. Denna hölls mot Sigismunds uttryckliga förbud och få ifrån rådet vågade infinna sig. Hertig Karl lyckades bli omvald till riksföreståndare och ansåg sig nu veta vilka som var med honom och vilka som var emot. Rådsmedlemmarna fick år 1600 plikta för att de inte infann sig! Handlingarna utkom även i en latin-tysk utgåva. Därefter tre varianter av skriften om Linköpings blodbad, två på svenska tryckta år 1600 resp. 1609 och den latinska från år 1610. Den latinska översättningen är utökad med domen mot Hogenschild Bielke och översatt av Johannes Messenius.

W. 3262

192. *Mandata serenissimi potentissimi principis, domini Sigismundi, Sveciæ et Poloniæ &c. regis. Nec non dominorum senatorum, procerum et ordinum inclyti regni Poloniæ, magni q; ducatus Lithuanie &c. Ad illustrissimum principem, dominum Carolum, /.../ Exposita per illustres magnificos et generosos domino, Ericum Brahe, comitem in VVisingsburg, & Arvidum Gustavi in Buchzholm, legatos Suecos: Nec*

non Stanislaum Dzialinsky, castellarum Elbinensem, Stanislaum Czykovsky, terre Cracouisisi succammerarium, & Nicolaum Saphieha, secretarium regium, oratores polonos. Et responsum ab ante nominato principe Carolo, regniq. Sueciæ senatoribus & ordinibus, ijsdem oratoribus polonos datum, cui accessit apologia decreti Sudercopensisi &c. Anno M. D. XCVI. (Stockholm, Andreas Gutterwitz, 1596.) 4:o. A4,)A(4,B4-Z4, Aa4-Gg4, Hh3. Det blanka blad Hh4 saknas. Enstaka småfläckar och fuktstänk. Lila pappband från ca 1800, ryggen blekt och med tryckt pappersetikett, gula snitt. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 7500:-

Collijn III, s. 226f. Rudbeck 783. Warmholtz 3262. Carlander III, 564ff. Första upplagan av skriftväxlingen och förhandlingarna mellan Sigismunds delegater, de utsända framstående polska magnaterna Stanislaw Dzalnski, Stanislaw Cikowski och Nicolaus Sapieha och de svenska herrarna Erik Brahe och Arvid Stenbock, å ena sidan, och hertig Karl och ständerna å den andra, för att söka nå en fredlig lösning på konflikten som uppstod efter Söderköpings riksdag 1594. Den innehåller texterna både på svenska och latin. En tysk översättning utgavs året därpå, *Credentschreiben und instruction*.

193. 3277 KARNKOWSKI, Stanislaus & ZAMOISKI, Joh. *Copey eines Schreibens, welchs in lateinischer Sprachen, der Herr Stanislaus von Żarnkow, Ertzbischoff zu Gnesen, &c. und der Herr Johan Zamoiski, Groszcantzler in Polen, &c. an Hertzog Carln zu Schweden, &c. bey dem Herrn Samuel Lasky, königlichen Gesandten abgehen lassen. Und was hochermelter Hertzog Carl, bey gemeltem herrn Gesandten, darauff geantwortet. Actum Upsal, anno &c. 1598.* (Stockholm, Andreas Gutterwitz, 1598). 4:o. (14), + (2, blanka) s. Liten fuktrand upptill. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. 7500:-

Collijn III, s. 277. Warmholtz 3277. Rudbeck 869. Arbetet ingår i den häftiga skriftväxlingen mellan hertig Karl och Sigismund. Sigismunds sändebud Samuel Laski framförde vid sitt besök i Stockholm i februari 1598 kritik från den polska senaten. Karl lät trycka denna kritik, och sitt eget svar, i *Copey eines Schreibens*. Hans svar går ut på att han bara handlat med fäderneslandets bästa för ögonen.

194. (STURCIUS, Christopher.) *Ausa illustriss: principis domini Caroli Sudermanniae &c. ducis. Adversus serenissimum ac potentissimum dominum d. Sigismundum III. regem Sueciæ ac Poloniae &c. suscepta. Accessit refutatio apologiæ d. Caroli certis & evedentib. rationib. suffulta. Scripta & publicata ex mandato s.r. maiestatis proprio.* Danzig, Iacobi Rhodi, 1598. 4:o. (4), + 71, (blank), 72-96, + (1) blad. Titelsidan med träsnittsram. Lätta stänk på titelbladet och på följande blad i övre marginal samt med enstaka småfläckar. Sammanbunden med:

Conscientia Caroli Sudermaniæ ducis: Das ist, Wie Carolum, Hertzog aufz Sudermannlandt, sein Gewissen gedruckt, und vorgeprediget, nach dem er für Forcht, mit Schanden, aufz der Provintz Liefflandt das Feldt verlauffen, und etliche Vestung wider verlohren. Darinn auch das jetzige Kriegswesen, mit Beläg. und Eroberung Wolmar, nach längs warhafftig beschrieben. (Utan ort, 1602?) 4:o. (42) s. Småfläckar och lätta stänk. Fint hfrbd från slutet av 1600-talet med blindpräglad rygg med upphöjda bind och beige titeletikett. Med lång rad ägarateckningar på försättsbladet (se nedan). Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 30000:-

W. 3277

W. 3279

Warmholtz 3279 resp. 3362. Rudbeck 942. Carlander III, 564ff. *Ausa Caroli* är sannolikt utgiven i september 1598. Warmholtz menar att "boken är ganska sälsynt". Sturcius eller von Sturtz var enligt Warmholtz livländsk adelsman. Hösten 1598 beredde sig Sigismund för en väpnad aktion mot hertig Karl, och anlätade då professorn i Rostock Kristoffer Sturcius för att under medverkan av Erik Sparre skriva agitationsskriften *Ausa Caroli*, som innehåller en vederläggning av hertig Karls försvar av Söderköpings riksdagsbeslut. *Conscientia Caroli* är en på tyska avfattad smådesskrift mot hertig Karl som av Warmholtz (3362) betecknas som "oändeligen sälsynt". Den bör ha kommit ut omkring 1602 eftersom den nämner polackernas erövring av Wolmar i december 1601. Befälhavare för de svenska trupperna i staden var hertig Karls utomäktenskaplige son Karl Karlsson Gyllenhielm, som tillfångatogs av polackerna – en källa till stor skadeglädje för den anonyme författaren. Bandets proveniens kan på försättsbladet följas bakåt till auktionen efter översten Eric Gyllengrip (1667–1736) i februari 1737, där det gick för 80 daler. Köpare var herren till Ängsö, Carl Fredrik Piper (1700–70), som använde en del sitt Törnflychtska modernearv till att bygga upp en berömd boksamling. Ängsöbiblioteket såldes på en auktion i maj 1803, där detta band köptes av bibliotekarien Jacob Björkegren (1752–1825). Vid auktionen efter Björkegren i maj 1826 köptes det av pastor J. A. A. Lüdeke (1772–1838) för 20 riksdaler och 20 skillingar, och vid auktionen efter denne i februari 1840 köptes det av boksamlaren Carl Gustaf d'Albedyhll (1800–56) för 10 riksdaler och 24 skillingar. Den d'Albedhyllska samlingen köptes i april 1843 av Carl Jedvard Bonde på Ericsberg. Det finns fortfarande plats för noteringar om nya ägare på försättsbladet!

70. 3282 195. *Förening emellen then höghborne furste och herre, her Carl, Sweriges rijkes arffurste, hertig til Sudermanland, Närliche och Wermeland &c. och rijksens ständer, utbi Sverige, giordh och oprättet i Wadzstena. Then 27. junij, åhr &c. 1598.* Stockholm, (Andreas Gutterwitz, 1598). 4:o. (6), + (2, blanka) s. Brunfläckad. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. 6000:-

Collijn III, s. 279. Warmholtz 3282. Rudbeck 890. En dansk upplaga utkom 1599. Dessa riksdagshandlingar var ett medel i hertig Karls kamp med Sigismund om Sveriges krona. Våren 1598 återkom Sigismunds sändebud Samuel Laski till Stockholm och framförde förnyad kritik mot Karl. Hertigen hade under tiden sammankallat en riksdag i Vadstena. Den möttes vid midsommartid 1598 och hertigen fick här ständernas stöd för sina trotsiga svar till Laski. Efter riksdagen i Vadstena blev klyftan mellan Sigismund och hertig Karl oöverstiglig, och en militär kraftmätning framstod som den enda utvägen.

70. 3299 196. (CHESNECOPHERUS, Nils.) *Fulkommelige skäl och rättmätige orsaker, så och sanfärdige berättelser, hwarföre samptelige Sweriges rijkes ständer hafwe medh all fogh och rätt afsagdt konung Sigismundum uthi Polen och storfurste i Lit-towen, etc. sampt alle hans efterkommande lijfsarfwingar ewärdeligen ifrå Sweriges rijkes crone och regemente, och all then hörsamheet och lydho, som the honom efter arfföreningen hafwe skyldige och plichtige warit, och uthi stadhen igen uthkorat, annammat och crönt then stormächtige, höghborne furste och herre, her Carl then nijonde, Sweriges, Göthes, Wendes, finnars, carelers, lappers i Norlanden, the caijners och esters i Lifland, etc. konung, sampt alle H. M.M.tz efterkommande lijfsarfwinger, til theres och Sweriges rijkes rätte konunger och herrer. Allom och hwarior och eenom, som sanningen begäre at wetta, til rättelse och underwijsning.* Stockholm, Andrea Gutterwitz, 1607. 4:o. A4–3Z4. Sex blad saknas (Tt4, Uu1–4 och Xx). Enstaka småfläckar, något större blad li. Bortsett från ark Z–LL, tryckt på skrivpapper. Samtida pergamentband. Titelbladet med överstruken äldre namnteckning. Boken har enligt bläckanteckning övergått från Johannis Westerwijks ägo till Jacobi Lijkosanders. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. Saknar sex blad! 3500:-

Collijn sp. 162. Warmholtz 3299. Carlander III, 564ff. Första egentliga upplagan av förklaringarna till varför man måst avsätta Sigismund. Ett kasserat fragment trycktes redan 1606. Förklaringarna till varför man måst avsätta Sigismund var givetvis en viktig och känslig sak. Karl IX var dock missnöjd med Chesnecophorus insats, och en ny av kungen själv ändrad och genomsedd upplaga trycktes 1609, dock endast i 10 exemplar, med titeln *Sanfärdigh historia och berättelse* Denna senare reviderade text låg sedan till grund för Messenius latinska översättning *Exegesis historica*, som trycktes 1610. Närkingen Nils Chesnecophorus (1574–1622) var en kungens man, och ägare till bl.a. Långbro och Västberga. Han anställdes i Karl IX:s kansli 1602, var hovkansler 1602–12 och deltog i flera diplomatiska förhandlingar, och var bl.a. djupt engagerad i propagandan kring avsättandet av Sigismund. Han författade även ständernas avsägelse av Sigismund 1605, efter att riksdagen i Norrköping 1604 antagit en ny arvförening som utslöt denne som arvtagare till kronan. Högdragen och hämndgirig bidrog han även till fängslandet av Johannes Messenius.

197. 3299 (CHESNECOPHERUS, Nils.) *Exegesis historica, non minus æquas, quàm graves commemorans caussas, quibus amplissimi ordines regni Sueciæ provocati, Sigismundum tertium regem Poloniae, eiusq. progeniem universam, in omnem ævitatem, Suecano exuerunt diademate; & omnem (quâ nomine iurisiurandi, ac unionis hereditariæ obstricti tenebantur) obedientiam illis prorsus renuntiantes, [...]*. Stockholm, ex molybdographiâ Gutterviciana, 1610. 4:o. (4), + 220, 217–560, + (4) s. Samtida marginalanteckningar med bläck, genomgående småfläckig och emellanåt med lagerfläckar. Samtida rödfärgat pergamentband, ryggen med upphöjda bind. Med Gustaf Hackmans ägaranteckning. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 3299

6000:-

Collijns sp. 162. Warmholtz 3299. Carlander III, 564ff. Fint exemplar av den kompletta latinska utgåvan av *Fullkomelige skäl*..., av Karl IX själv ändrad och förbättrad. Översättningen till latin är gjord av Johannes Messenius. Förklaringarna till varför man måst avsätta Sigismund var givetvis en viktig och känslig sak. Chesnecophorus första svenska text utkom 1607. Karl IX var dock missnöjd med hans insats, och en ny av kungen själv ändrad och genomsedd upplaga trycktes 1609, dock endast i 10 exemplar, med titeln *Sanfärdigh historia och berättelse* Denna senare reviderade text låg sedan till grund för Messenius latinska översättning. En förkortad latinsk upplaga trycktes också samma år, 1610 (ibland med det felaktiga tryckåret 1620).

198. 3302 *Sanfärdigt swar och berettelsze, på den stormechtige, högborne, förstes, och herres, herr Sigismundi wegnar, som är Swerigis, Göthes och Wendes rätte lagkröntter arffkonnungh, storförste till Findlandh, Carelen, Motzskipetin och Ingermanlandh, i Rysslandh, och öffwer the eester i Lyflandh etc. herttigh. Så och konnung uti Pälén, storförste till Littowen, Rytzen, Prytzen, Masuren, Somogitien, Kiowien, Wolbinien, och Lyflandh, etc. etc. herre. Emott. De ogrundade förwijthelser, som herttigh Carl till Södermanlandh, uti Swerigis rijkes stenders nampn, falskeligen tillmätther och föregiffwer, sigh rätmatige orsaker haft haffwe, h.kö.Mtt. ifrå Swerigis crone och regimentte at affsätje, och det sig och sine effterkommande tillegne.* (Krakow), 1617. 4:o. A4–Q4, R3, S2. Titel tryckt inom träsnittsram. Fläckig och med enstaka fuktstänk. Blad A4 uppfordat. Hfrbd från början av 1700-talet, ryggen med upphöjda bind och svart infärgat titelfält. Anteckningar av och tillskrift från Carl Gustaf d'Albedyhll till Carl Jedvard Bonde på frampärmens insida. Ur Ericsbergs bibliotek, med dess exlibris.

W. 3302

20000:-

Collijn sp. 899 nämner ej blad S1–2 med rättelser. Warmholtz 3302. Carlander III, 439 & 564 ff. Detta är Sigismunds svar på ständernas avsägelseskraft av den 17 juni 1605, skrivet av någon av hans sekreterare. Avsägelsen som författades av Nils Chesnecopherus kom efter att riksdagen i Norrköping 1604 fastställt den nya arvföreningen, vilken uteslöt Sigismund som kung. Anledningen till att svaret trycktes först 1617 skall ha varit att man avvaktade för att se om intsonen (d.v.s. Gustav II Adolf) skulle besinna sig. Samtidigt med svaret utgick även ett varningspatent till ständerna emot Gustav Adolfs kröning. Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhl (1800–56), byggde tillsammans med arv efter fadern en mycket stor boksamling, f.f.a. inom historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhl som överceremonimästare. Denna bok har kanske skänkts vid annat tillfälle.

KARL IX.

199. *Sveriges riktes ständers beslut, som af them frijwilligen och eenhelleligen gioradt och samtyckt är uthi Stockholm then 17. junij, åhr Ɖc. 1602.* Stockholm, Andrea Guterwitz, (1602). 4:o. (14), + (2, blanka) s. Stor, men svag genomgående fuktrand och reva i nedre hörn på andra bladet. Enstaka samtida marginalanteckningar. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 5000:-
Jörgensen s. 48. På riksdagen i Stockholm 1602 lät Karl IX framförallt rekonstruera rådet, vars makt han tidigare effektivt brutit.

W. 3312 200. BERGIUS, Bengt (utg.) *Konung Carl den IX:des rim-chronika, samt konung Gustaf Adolphs påbegynte chronika, egenhändig af högbemälte konungar författade; Jämte bilagor af 96 bref och handlingar, til föregående chronikors och tidehwarfs uplysning; Nu först i dagsliuset utgifne.* Stockholm, Peter Hesselberg, 1759. 4:o. (6), + 384, + (6) s. Liten brunfläck på s. 175 och 185, reva på sid. 279–280. Samtida hfrbd, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, röda snitt. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistat över ett äldre. 4000:-

Warmholtz 3312. Carlander III, 564ff. Viktig utgåva av Bengt Bergius, framförallt då den första delen med Karl IX:s rimkrönika är publicerad med åtskilliga brev rörande den senare Vasatiden, vilka sedermera förkommit. Karl IX skildrar här på "knagglig knittelvers" sina egna öden från födelsen fram till andra giftermålet 1592. Tillika första utgåvan av Gustav II Adolfs egenhändiga utkast till memoarer.

W. 3343 201. TYPOTIUS, Jacob. *Relatio historica de regno Sveciæ, et bellis civilibus atque externis, non regis Sigismundi tantum, Ɖ principis Caroli, sed Ɖ majorum, si quos nosse jam refert historiæ plenioris causa. Auctore Iacobo Typotio.* Utan ort, 1606. 8:o. 72 s. Hårt skuren nedtill med delförlust av kustod på tre sidor. Sött hfrbd från mitten av 1700-talet med guldornerad rygg, upphöjda bind och beige titeletikett. Petr. Willadus namnteckning på titelbladet samt en bläckdatering 1638. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 9000:-

Warmholtz 3343. Åhlen 165. Lindberg, Lychnos 1977–78, s. 246ff. Mycket sällsynt. Andra upplagan av holländaren Typotius postuma berättelse om inbördeskriget mellan Sigismund och hertig Karl. Första upplagan utkom i Frankfurt 1605 och en tredje utkom 1678. Första upplagan innehåller en dikt som tagits bort i denna andra och den tredje. Jacob Typotius kom från Holland, hade studerat i Louvain och vistats en tid i Würzburg. Uppgifterna om hur och

när han kom till Sverige är motstridiga. 1578 är han i alla fall upptagen som anställd av Johan III som latinsk sekreterare. Året därpå 1579, eller år 1581, kastades han emellertid i fängelse. Orsaken till detta är också omstridd. Efter 12 (eller 14) år på Åbo slott och Tavastehus släpptes han efter Johan III:s död, och togs till nåder både av Sigismund och av hertig Carl, hos vilken han på nytt uppbar lön. Senast 1597 lämnade han dock Sverige och blev istället kejserlig rikshistoriograf i Prag. Han dog 1601 eller 1602. I Sverige skrev han ett antal småskrifter, vilka trycktes först efter att han lämnat landet. År 1600 författade han i Prag, uppmuntrad av Spaniens ambassadör, denna historiska relation om Sverige och inbördeskriget. Skildringen är ansedd som ganska opartisk, enligt både Bring och Warmholtz, och den översattes t.o.m. till svenska av Anders Bureus på Karl IX:s uppmaning, men trycktes aldrig. Däremot smådas i boken Pontus De la Gardie, både vad gäller härkomst och bedrifter, och anledningen till 1678-års nytryck ska, enligt Warmholtz, ha varit att småda Magnus Gabriel De la Gardie, som då fallit i onåd. Typotius är annars mest känd för sin stora "Symbola divina" från 1601.

202. TYPOTIUS, Jacob. *Relatio historica de regno Sveciae, et bellis civilibus atque externis, non regis Sigismundi tantum, & principis Caroli, sed & majorum, si quos nosse jam refert historiae plenioris causa. Auctore Iacobo Typotio. Edita anno 1606.* Utan ort, 1678. 12:o. 72 s. Litet hål genom titelbladet. Sött rött hfrbd från början av 1800-talet med guldornerad rygg, alrotsmarmorerade pärmapper med förgylld ram. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris på bakre pärmens insida. 8000:-

W. 3343

Warmholtz 3343. Lindberg, Lychnos 1977-78, s. 246ff. Tredje upplagan av Typotius skildring av inbördeskriget mellan Sigismund och hertig Karl. Första upplagan utkom i Frankfurt 1605 och en andra något förminskad utkom 1606. Detta är ett nytryck av andra upplagan. Skildringen är ansedd som ganska opartisk, enligt både Bring och Warmholtz, och den översattes t.o.m. till svenska av Anders Bureus på Karl IX:s uppmaning, men trycktes aldrig. Däremot smådas i boken Pontus De la Gardie, både vad gäller härkomst och bedrifter, och anledningen till detta 1678-års nytryck ska, enligt Warmholtz och Örnhielm, ha varit att småda Magnus Gabriel De la Gardie, som då fallit i onåd.

203. 3366 SKYTTE, Johan. *Oratio darinnen ausführlich erkleret und dargestellt wird, wer ansenglich ursach geben zu dem Tumult, Zwispalt und Uneinigkeit, so nun eine geraume Zeit hero in dem uhralten und hocklöblichen Königreich der Schweden und Gothen geschwebt, dessgleichen auch zu dem blutdürstigen Kriege, der noch heutiges Tages zwischen den Schweden und Polen unendtscheiden stehet. Item: Darinnen auch etwas gehandelt wird von der alten Schweden und Gothen Tappferkeit und manlichen Thaten in Kriegssachen. Gehalten den 22 Augusti an: 1603 auff der Königlischen Vestung Calmar, /.../. Durch Ioannem Skytte. Aus dem Schwedischen Exemplar in Teutsche sprach versetzt.* Stockholm, Andream Gutterwitz, 1608. 4:o. (48) s. Fläckig och med samtida bläckanteckningar i marginalen. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 11000:-

W. 3366

Collijn sp. 858. Warmholtz 3366. Första upplagan. Ett omtryck kom året därpå. Johan Skytte (1577-1645) född Schroderus, var diplomat, riksråd, universitetskansler m.m. samt lärare åt kronprins Gustav Adolf. Han användes flitigt som politisk talesman åt Karl IX och sedermera för Gustav II Adolf. Detta viktiga tal, som hölls inför ständerna 1603 för att förklara nödvändigheten av att föra ett expansivt krig i Baltikum mot Polen, är enligt Erland Sellberg (SBL XXXII. s. 507) ett klassiskt exempel på talekonst, distinkt och välbalanserat. Karl IX blev så imponerad att han lät översätta det till tyska, och trycka det i två upplagor.

- W. 3383 204. *Warhafftige neue Zeitung aus der Narfve, von itzigem Zustand der Reussen und Muschowiten.* (Utan ort), 1606. 4:o. (8) s. Med träsnitt på titelbladet. Lätta lagerfläckar. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 10000:-

Klemming, Sveriges krig, s. 5. Warmholtz 3383. Berättelse om belägringen av Narva 1606. Ut-
kom även på svenska. I bläck på titelbladet finns en äldre anteckningen: "Besonders von den
falschen Demetris".

- W. 3389 205. WOSTEHOVIUS, Gabriel. *Einfeltiger, warhafftiger und glaubwürdiger Bericht, wie untrewlicsz und meineidig, gegen den durchleuchtigsten, grossmechtigen hochgebornen Fürsten und Herrn, Herrn Carolum den Neunden, der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Caijaner und Esthen in Lieffland König, meinen allergniedigsten König und Herrn, der Rittmeister Carsten von Mollendorff, gehandelt, und zugleich ein Crimen lesæ Maiestatis, Crimen lesi Regni, & Crimen periurij begangen. Wie er dann dessen in verlossenen 1607. Jhare im Monat Augusto, für dem hochlöblichen königlichen Gerichte alhie zu Stockholm, in gegenwart fürstlicher, grefflicher, adelischer, rittermessiger, und anderer fürnehmen Personen, durch beglaubte Zeugen, genugsam ist überwiesen worden.* (Stockholm, 1608.) 4:o. (27) s. Brun fläck på blad fyra och fem. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 8000:-

Warmholtz 3389. Berättelse om ryttmästaren Carsten von Mollendorffs begångna brott.

- W. 3412 206. 3412 SKYTTE, Johan || (HEINSIUS, Daniel utg.) *Orationes tres; habitæ ad sereniss. Magni Britannia regem. In quorum primâ, causa est quas Sigismundus ejus nominis III. ab ordinibus Suecia ejectus, in ejusq. locum sereniss. Carolus ejus nominis IX. substitutus est, redduntur: In alterâ, gratiæ pro composito Sueco-Danico & Sueco-Moscovitico bello aguntur; & eorum causa exponuntur: In tertiâ, Sueco-Polonicus belli causa recensentur; tum quantopere intersit omnium reformatum principum,*

Polonium à Suecorum regno arceri, ostenditur; & ad id sereniss. rex invitatur. (Leiden), 1618. 4:o. (2), + 70, + (2 blanka) s. Titelbladet med bortklippt namnteckning e.d. i nedre marginal. Lagerfläckar. Sammanbunden med:

(BORASTUS, Gregorius Laurentius.) *Calumniæ orationis maledicæ quam adversus Sigimundum III. Poloniae, et Sveciæ verum, ac legitimum regem, pro Caroli Sudermanniae ducis perduellione, legatus eius Ioannes Skytte, ad Magnæ Britanniæ regem habuit anno M.DC.X in lucem vero primum edidit M.DC.XX. a Georgio Trisarolo Ubrinate detectæ, discussæque.* Freiburg, Johannes Strasseri, 1620. 4:o. (14), + (2, blanka), + 163 s. Bilagt är ett löst varianttitelblad med annan sättning och utan angivande av tryckare och en senare anteckningslapp om titelvarianter. Enstaka fläckar. Fint samtida pergamentband, handtextad titel på ryggen, och pärmar med blindstämplade kantlinjer. Ur Matthias Berneggers bibliotek, med hans namnteckning på frampärmens insida daterad 1620. Ur Gahm Perssons bibliotek, med hans anteckningar och namnteckning, daterad 1772, och ur Ericsbergs, med Carl Jedvard Bondes exlibris. Ett dedikationsblad saknas i första arbetet. 15000:-

Warmholtz 3412 resp. 3413 not. Klemming, Sveriges förhållande s. 18:1 resp. s. 18:2, variant 3. Carlander II, 561 & III, 564ff. Samlingsband med Heinsius utgåva av Johan Skyttes tal, ett hållet 1610 inför Jacob I av England, där han försvarade Karl IX:s legitimitet som kung gentemot Sigismund, och två hållna i Danmark 1617, och med Borastus vederläggning av det första talet. Talen utgivna anonymt av Daniel Heinsius och dedicerat till Axel Oxenstierna. Dedikationen saknas dock i detta exemplar. Borastus skrift mot Johan Skytte i andra upplagan. Den utkom första gången år 1618 under titeln *Oratio Ioannis Skytte, legati Suetice*. Denna andra upplaga 1620 har helt förändrad titel och är utökad med 10 sidor. Denna variant av andra upplagan har felaktigt 1620 istället för 1618 i titeln, och med angiven tryckare. Det bilagda titelbladet har likaledes 1620 i titeln men utan tryckare. Det bilagda titelbladet bär Neschers namnstämpel. Daniel Heinsius var professor i Leiden och hans son kom sedermera till Sverige. Matthias Bernegger (1582–1640) var professor i Strassburg och lärare åt både Johannes Freinhemius och Johannes Schefferus, båda senare verksamma i Sverige, och en banbrytare inom den klassiska filologin. Han hade även eget tryckeri i källaren till sitt hus. Arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Perssons (1725–94), skaparen av de Gahmska samlingarna med Archivum Smolandicum, efterlämnade en stor boksamling som såldes på auktion (efter att Nescher därur uttagit och köpt 230 nummer) 1795.

207. (BORASTUS, Gregorius Laurentius.) *Calumniæ orationis maledicæ quam adversus Sigimundum III. Poloniae et Sveciæ verum, ac legitimum regem, pro Caroli Sudermanniae ducis perduellione, legatus eius Ioannes Skytte, ad Magnæ Britanniæ regem habuit anno M.DC.X in lucem vero primum edidit M.DC.XX. a Georgio Trisarolo Ubrinate detectæ, discussæque.* Freiburg, (Johannes Strasseri), 1620. 4:o. (14), + (2, blanka), + 163 s. Genomgående hårt fläckig och med fuktränder. Sammanbunden med:

W. 3413

Credentschreiben und instruction, was von wegen des durchleuchtigsten grossmechtigen Fürsten und Herrn, Herrn Sigismund, zu Schweden und Polen Königs, Grossfürstens zu Littawen, etc. etc. So wol auch im Namen der Herrn Reichs Rätthe und Stände des löblichen Königsreichs Polen und Grossfürtenthumbs Littawen, etc. Bey dem durchleuchtigen hochgebornen Fürsten und Herrn, Herrn Carln, des Reichs Schweden Erbfürsten und Gubernatorn, Herzogen zu Südermanland, etc. Auch desselbigen Königreichs Rätthen und Ständen, die wolgeborne und edle Herrn,

Erich Brahe, Graue zu Wisingsborg und Arwidh Gustafson in Buchsholm, etc. als Schwedische, und dann die Herrn, Stanislaus Dzialinsky Castellan zu Elbingen, Stanislaus Czykowsky des Crakowischen gebiets undercammermeister und Nicolaus Sapieha königlicher Secretarius, Polnische gesandten, munderlich geworben und anbracht, und was von hochermeltem Herzog Carln und des Reichs Schweden herrm Rätthen und Ständen, auff die angebrachte Werbund für Antwort gegeben, welcher die Aplogia und Verantwortung des Süderköpingschen Abscheidts mit angehengt. Stockholm, Andreas Gütterwich, 1597. 4:o. A4–P4, Q2. Enstaka fläckar. Tryckt på bättre papper. Halvpergamentband från början av 1700-talet. Ur Joh. Henr. Schröders bibliotek, med hans exlibris och ur Ericsbergs, med dess exlibris. 20000:-

Warmholtz 3413 not resp. 3262 not. Klemming, Sveriges förhållanden, s. 18 (variant 4). Collijn III, s. 236ff. Rudbeck 784. Carlander III, 368f resp. 564ff. Andra upplagan av Borastus skrift mot Johan Skytte. Den utkom första gången år 1618 under titeln *Oratio Ioannis Skytte, legati Suetice*. Denna andra upplaga 1620 har helt förändrad titel och är utökad med 10 sidor. Denna variant av andra upplagan har felaktigt 1620 istället för 1618 i titeln, och utan angiven tryckare. Klemming nämner att det till denna variant även finns fyra opagerade sidor rättelser, tryckta på annan ort och av annan tryckare. Warmholtz har ej sett denna upplaga, och omnämner den felaktigt som tryckt år 1628. Johan Skytte befann sig 1610 i England och höll i London ett tal inför Jacob I, där han försvarade Karl IX:s legitimitet som kung gentemot Sigismund. Detta och två liknande tal hållna 1617 i Danmark utgavs i tryck av Daniel Heinsius 1618 i Leiden (se ovan nummer 210). Borastus skrift är en vederläggning av Skyttes engelska tal. I företalet går han hårt åt Skytte och hans härkomst, och han är en av dem som pekar ut honom som illegitim son till Karl IX. Vederläggningen är bitter och full av eld, enligt Warmholtz, men författaren visar stor beläsenhet.

Credentschreiben und instruction är den tyska översättningen av *Mandata Sigismundi*, från 1596, vilken innehåller skriftväxlingen och förhandlingarna mellan Sigismunds delegater, de utsända framstående polska magnaterna Stanislaw Dzalnski, Stanislaw Cikowski och Nicolaus Sapieha och de svenska herrarna Erik Brahe och Arvid Stenbock, å ena sidan, och hertig Karl och ständerna å den andra, för att söka nå en fredlig lösning på konflikten som uppstod efter Söderköpings riksdag 1594. *Mandata ... Sigismundi* (1596) innehåller texterna både på svenska och latin. Historieprofessorn Johan Henrik Schröders (1791–1857) bibliotek, ”fullt af gamla sällsynta svenska böcker”, såldes på bokauktion i Uppsala efter tryckt förteckning. Enligt Henrik Klemming rådde auktionsdagen sådan snöyra i Uppsala att många, både anbud och spekulanter, inte kunde komma fram till auktionen i tid. Böckerna såldes ofta mycket billigt.

W. 3419

208. *Kongelig majestats udi Danmarck oc Norge, etc. breff, til Sverrigis riges raad oc stender*. Köpenhamn, Henrich Waldkirch, 1610. 4:o. A4–G4, H3. Titelbladet solkigt och uppfodrat i innermarginal, enstaka fläckar. G–H arken kommer från annat exemplar och har mindre marginaler samt handskriven paginering. I övrigt stora marginaler. Titelbladet med samtida datering, 12 Julij 1610. Fint hfrbd, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, alrotsmarmorerade pärmapper. Ur Gustav Holdo Stråles boksamling, med hans exlibris, samt ur Ericsbergs bibliotek. 4800:-

Bibl. danica III, sp. 73. Warmholtz 3419. Klemming, Sveriges förhållanden, s. 15. Carlander IV, 131ff. Bläckdateringen juli 1610 på titelbladet är något märklig, då brevet är daterat oktober 1610. Brevet innehåller 16 bilagor med handlingar från åren 1603–10, och utgör Danmarks och Kristian IV:s krav på Sverige, framförallt rörande Lappmarksfrågan och den norra gränsdragningen. Karl IX:s och ständernas svar på detta kom i december samma år och Kalmarkriget bröt ut i maj 1611. Disponenten vid Rörstrands porslinsfabrik m.m. Gustaf Holdo Stråles

(1826–96) stora boksamling såldes till stor del redan 1876 efter tryckt förteckning. Nya försäljningar ägde sedan rum 1876, 1887 och 1888. Före sin död sålde han även en samling underhand till K. A. Wallenberg, men trots detta räckte böckerna till ytterligare en auktion på hans efterlämnade boksamling 1897.

209. *Breffue, som imellem kong. Mayest. Udi Danmarck oc kong. Mayest. Udi Suerig ere udgange fra novemb: maanit sidst forleden ind til nu.* Köpenhamn, Henrich Waldkirch, 1611. 4:o. (20) s. Titelbladet med reva och hål i inre nedre hörn, liksom följande tre blad. Svag fuktrand mot slutet. Häftad, i senare pappersomslag med handskriften etikett. Ur Ericsbergs bibliotek. Saknar två blanka blad på slutet. W. 3422

4000:-

Klemming, Sveriges förhållanden, s. 16. Warmholtz 3422 för latinska utgåvan. Samling av brev mellan Kristian IV och Karl IX samt mellan resp. lands råd. Den finns utgiven även på latin, tyska och svenska.

210. *Apologema potentissimi et serenissimi principis, domini Caroli noni, sveconum, gothorum, wandalorum, finnorum, careliorum, lapponum, cajanorum, esthoni- numq; in Livonia &c. regis: Diplomati clarigationis nuper à majestate regiâ dano- rum, in Svecicam destinato oppositum.* Stockholm, ex calchographiâ Reusnerianâ, 1611. 4:o. (19) s. Genomgående riven i nedre hörn, litet hål genom titelbladet. Häftad i senare pappersomslag med handskriften titeletikett. W. 3425

3500:-

Klemming, Sveriges förhållanden, s. 17. Warmholtz 3425 not. Tysk översättning av Karl IX:s svar på ett danskt krav innan Kalmarkriget bröt ut.

211. PETREJUS, Petrus. *Regni Muschovitici sciographia. Thet är: Een wijs och egenteligh beskrifning om Rydzland, med thes många och stora furstendömers, provin- ciers, befestningars, städers, siögars och elfwers tilstånd, rum och lägenheet: Såsom och the Muskowiterske storfursters härkomst, regemente, macht och myndigheet, medh theras gudztienst och ceremonier, stadgar och åthäfwor, både uthi andeliga och politiske saker, Uthi sex böker korteligen författat, beskrifwin och sammandragin, af Petro Petreio Vbsaliensi.* Stockholm, Ignatium Meurer, 1615. 4:o. (12), + 57, 56–III, + (blank), + (2), + 274, + (2), + 36, + (2), + 15, + (blank), + (2), + 33, + (blank), + (2), + 50 s. Titel tryckt inom träsnittsram. Liten lagning på huvudtitelbladet, genomgående med småfläckar och enstaka bläckplumpar, sista delen med tilltagande fuktfläck. Enstaka samtida marginalanteckningar med bläck. Hårt nött hfrbd från 1700-talet. Med Jonas Hoffströms namnteckning på titelbladet och en överstruken samt delvis överklistrad namnteckning på främre pärmens insida samt spår av sigill. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. W. 3431

8500:-

Collijn sp. 700f. Warmholtz 3431. Carlander III, 564ff. Två hyllningsdikter på latin till Petre- jus av Daniel Hjort resp. Jonas Columbus. Första upplagan av Petrejus stora verk om Ryssland. En tysk översättning utkom i Leipzig 1620. Petrus Petrejus eller Per Persson (ca. 1570– ca. 1622) anställdes vid Hertig Karls kansli omkring 1595 och skickades både av regeringen och på uppdrag av den svenske överbefälhavaren i Ryssland, Jacob de la Gardie, till Ryssland i diplo- matiska missioner, bl.a. 1607–09 och 1611, och hade således gedigna egna erfarenheter av det ryska riket. Han var bl.a. ögonvitne till stora oredan i Moskva 1608, vilket han skildrade i *Een wiss och sannfärdigh berättelse ...*, 1608. Båda verken är dock till stor del compilationer från äldre arbeten. Han skrev även en svensk krönika, tryckt första gången 1611, men om honom själv är inte mycket känt.

W. 3431

212. PETREJUS, Petrus. *Historien und Bericht von dem Grossfürstenthumb Muschow, mit dero schönen fruchtbaren Provinzien und Herrschafften, Festungen, Schlössern, Städten, Flecken, fischreichen Wassern, Flüssen, Strömen und Seen, wie auch von der Reussischen grossfürsten Herkommen, Regierung, Macht, Eminentz und Herrlichkeit, vielfältigen Kriegen, innerlichen Zwytrachten, biss sie zu einer Monarchi gewachsen, mit den newlich vorgelauffenen Auffrühren und Händeln von dreyen erdichteten Demetrijs, nebenst dem auffgerichteten Friedens Contract, zwischen dem löblichen König in Schweden, und jetzt regierenden Grossfürsten, dessgleichen, die Processe, so zwischen den königlichen Ambassadeuren in der Stadt Muschow, aff der grossfürstlichen Reussische Gesandten in der königlichen Stadt Stockholm, wegen des auffgerichteten Friedens Contracts Confirmation seyn gehalten worden, mit der Muschowitischer Gesetzen, Statuten, Sitten, Geberden, Leben, Policy und Kriegswesen: Wie auch, was es mit ihrer Religion und Ceremonien vor einen Beschaffenheit hat, kürzlich und deutlich in sechs Theilen zusammen gesfasset, beschrieben und publiciret durch Petrum Petreium de Erlesunda. Leipzig, Tipis Bavaricus, 1620. 4:o. Grav. titelblad, + (22), + 160, 159–526, 529–695 s. Titelbladet uppfodrat och med minimala maskhål i kanten. Brun- och lagerfläckig med enstaka bläck- och småfläckar, ett bortklippt hörn sid. 283–284. Hårt nött samtida skinnband, blindpressad rygg med handskriven pappersetikett, trasig i övre kapital och med småhål. Pärmexlibris på pärmarna "Ioannis Iosephus comes de Wildenstein". Ur Ericssbergs bibliotek.*

16000:-

VD17 39:130589S. Collijn sp. 701. Warmholtz 3431. Första tyska upplagan av Petrejus stora verk om Ryssland, översatt av Petrejus själv. Det svenska originalet utkom 1615. Det finns ett flertal varianter av den tyska upplagan. Detta är varianten med både tryckort och -år utsatt på titelbladet (liksom i kolofon) och med texten "Administratoris Archiepiskopia Magdeburgensis" i privilegierutan på titelbladet.

W. 3480

213. WIDEKINDI, Johan. *Thet swenska i Ryssland tijo åhrs krigz-historie, hwilket under twänne Sweriges stormächtige konungars, konung Carls IX och k. Gustaf Adolphs den andres och stoores baneer, storfursten Ivan Vasilivitz Suischi och Ryssland til hielp, först emoot the rebeller och lithower, sedan the påler, på sidstonne emoot sielfwe muskowiterne, ifrån åhr 1607 in til 1617 aff feldtherren gref. Iacob De la Gardie uthfördt, och medh en reputerligh fredh bijlagdt är, i lijka många böcker fördeelt och sammanfattat aff Johanne Widekindi. Stockholm, Niclas Wankijff, 1671. 4:o. Extra grav. titelblad, + (24), + 725, (blank), 725–947, + (11) s. + utvikbar grav. plansch. Planschen med reva och hål, dock utan förlust. enstaka småfläckar, liten reva sid. 561–562 och en större fläck s. 899. Praktfullt samtida skinnband, rikt guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, pärmarna med dubbla förgyllda ramlinjer, stänksnitt. Hörn av försättsbladet bortrivet. Fint exemplar ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris, och anteckning. Med J. J. von Schevens namnteckning och anteckning att den inköpts på Margrethelundsauktionen 1798, då troligen efter Fredrik Åkerhielm.*

25000:-

Collijn sp. 1016. Warmholtz 3480 (om denna och den latinska utgåvan: "nu mera icke mycket allmänna"). Åhlén 16:76. Carlander II, 488 & III, 564ff. Det graverade titelbladet bundet efter förordet. Exemplar utan det indragna sista 6E-arket, men med det sällsynta grav. titelbladet och den sällsynta planschen! Historien är trots titelbladets uppgift förd till och med 1621.

Johan Widekindi (†1678) var prästson från Västmanland och systerson till Johan Stiernhöök, och fungerade från 1665 som rikshistoriograf. Hans mest kända arbete vid sidan av detta om Jacob De la Gardies krig i Ryssland, är hans historik över Gustav II Adolf, som drogs in vid utgivandet 1691. Johan Jakob von Scheven (1775–1854) var född på Siggestad i Värmdö socken och var bl.a. livdrabant och löjtnant. Han tog avsked från armén och livnärde sig därefter bl.a. som procentare. En av hans kunder var C. J. L. Almquist som snart p.g.a. den kraftiga räntesatsen 15% hamnade i ekonomiskt trångmål. 1851 beskyllde von Scheven Almquist för att ha bytt ut och förfalskat sina skuldsedlar samt försökt förgifta honom med arsenik. Almquist gick i landsflykt och hans skuld till mordförsöket har fortsatt att vara omdebatterad in i vår tid.

GUSTAV II ADOLF

214. *Een sanfärdigh berättelse, om then öfvermåttan herlige sammankomst och herramöte, som emillan the twänne höghe potentater, the stormächtige, höghborne furster och herzer, herz Gustaf Adolph, den II. Sweriges, Göthes, och Wendes, &c. Konung, storfurste til Finland, hertigh til Estland och Carelen, herre utöfwer Ingermanland, &c. och herz Christian den IV. Dannemarcks, Norriges, såsom ock Wendes och Götes konung, furste uthi Sleswich, Holsten, Stormarn och Ditmarsken, grefwe til Oldenborgh och Delmenhorst, &c. åhr 1619. den 25 februarij, uthi Halmstadh i Halland i Dannemarck skedde, sampt hwad ther hoos sigh hafwer tildragit, och huru thet aldeles är tilgångit, til en ewigh åminnelse aff trycket uthgången.* Stockholm, 1619. 4:o. Häftad, i senare pappersomslag med handskriven etikett. 6000:-

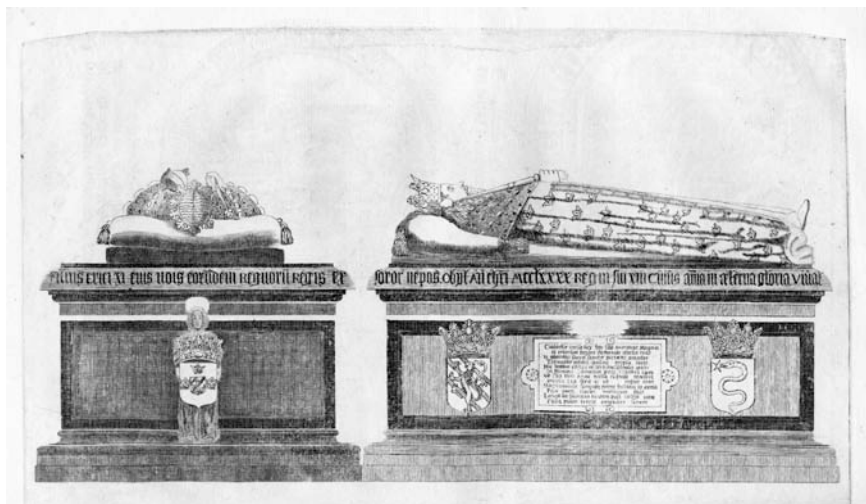
Collijn sp. 62. Officiell svensk redogörelse för mötet mellan Kristian IV och Gustav II Adolf i Halmstad, dåvarande Danmark. På det nybyggda slottet festades i dagarna sju att Älvsborgs lösen var färdigbetald, och relationerna skulle normaliseras. Till minne av mötet finns kungastenen vid Rådhuset på Stora torg i Halmstad.

ÄTTELÄNGDER FÖR KONUNGA-HUSEN

215. PERINGSKIÖLD, Johan. *Ättartal för Swea och Götha konunga hus, efter trowärdiga historier och dokumenter i underdånighet uppräknadt af cancellie-rådet Joh. Peringskiöld.* Stockholm, Joh. L. Hoorn, 1725. Folio. (4), + 92, 95–98, 97–140, + (35, varav 3 blad dubbelsidigt utvikbara), + (33) s. + 1 dubbelsidig träsnittsplansch, + 16 grav. planscher, varav 9 utvikbara. Rikt illustrerad med träsnitt (runstenar och vapen) och nio inklistrade gravyrer (mynt och medaljer) i texten. Enstaka små-

W. 6510

fläckar, annars fin inlag. Nära samtida hfrbd, med något nött guldornerad rygg med röd titeletikett, röda snitt. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

12000:-

Warmholtz 6510. Carlander III, 564ff. Utgiven av sonen Johan Fredric Peringskiöld, fem år efter faderns död. Fint och komplett exemplar av ett av de ståtligare äldre svenska historiska verken, dock ej ett av de mer tillförlitliga (vilket redan Warmholtz framhåller). Innehåller genealogiska tabeller utvisande svenska kungahusets härkomst från Noas son Japhet, motsvarande Lyschanders *Synopsis historiam danicarum* från 1622, som visar danska kungahusets anor från Adam och Eva. Flera av planscherne är av Truls Arvidson och Elias Brenner. Johan Peringskiöld d.ä. (1654–1720), född Peringer, efterträdde Hadorph som sekreterare i Antikvitettsarkivet, och jobbade bl.a. flitigt med texteditioner av isländska sagor.

W. 6511

216. (BONDE, Gustaf.) *Conspectus regum sveciae, inde ab aetate ad minimum Philippi Macedonis, ad haec tempora. ex fide digis auctoribus & MSS: Patriae monumentis deductus.* (Stockholm, Joh. L. Horrn, 1737.) Folio. 19 s. Lagerfläckig. Sammanbunden med:

VERELIUS, Olof. *Olai Vereli notæ in epistolam defensorum clariss. viri dn. Johannis Schefferi Argentoratensis de situ et vocabulo Upsaliae Anno MDCLXXVII, mense julio scriptae & per professores binos ipsi oblata.* Uppsala, Henricus Curio, 1681. Folio. (2), + 19, + (1) s. Med en träsnittsillustration föreställande Uppsala. Sammanbunden med:

PERINGSKIÖLD, Johann (utg.) *Historia Hialmari regis Biarmalandiae atque Thulemarkie, ex fragmento runici ms.ti literis recentioribus descripta, cum gemini versione Johannis Peringskioldi.* (Stockholm, Enaeus (?), 1700 eller 1701.) Folio. (43) s. Tryckt i svart och rött. Tryckt på tjockare papper. Enstaka småfläckar och fuktstänk. Med bladpaginering i blåck i övre hörn. Något nött pappband från mitten av 1800-talet, med brun skinnimiterande rygg och marmorerade pärmar. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

6000:-

Collijn sp. 961. Warmholtz 6511, 350 resp. 2563. Fiske, Runic literature s. 31. Carlander III, 564ff. Riksrådet Gustaf Bondes ättelängder, som består av fem tabeller, trycktes som inledning till Björners *Nordiska kämpadater*. De återfinns dock emellanåt separat. Sista tabellen slutar dock med kustod till fortsättningen "Norriges uppfindelse". Warmholtz fann dem värda all heder. Verelius *Notae* behandlar Uppsala tempel läge och ålder. Verelius skrev detta inlägg i striden mot Schefferus ursprungligen 1677, men det drabbades då av De la Gardies förbud och kunde inte ges ut. Verelius är här så arg att han uttrycker sig närmast ärekränkande och, trots att Schefferus vid utgivandet 1681 varit död i redan två år, drogs det omedelbart in genom ett upprört kungligt brev och nästan alla exemplar konfiskerades. En stor del av den resterande upplagan gick sedan förlorad vid Uppsala brand 1702. *Historia Hialmari* är andra utgåvan av Lucas Halpaps berömda falsarium av en "Hjälmers saga". Den publicerades först som dissertation under Johannes Bilberg 1690. Peringskiöld, uppmymd av det fantastiska fyndet, ombesörjde denna nyutgåva med runskriften avritad i träsnitt jämte fornordisk, latinsk och svensk uttolkning. Den publicerades sedan återigen 1705 i Hickes stora *Theaurus*. Falsariet avslöjades 1774 av C. G. Nordin, men blev ändå 1797 översatt till franska av Ch. Pougens i dennes *Essai sur les antiquités du Nord*.

217. MURRAY, Johann Philipp (pres.) || BOBERG, Paul Eric (resp.) *Commen-tatio de Philippa, regina Sveciae, Daniae atque Norvegiae Angliae principe*. Diss. Göttingen, Barmeieri, 1784. 4:o. (2), + 54 s. Isatt i fint äldre skinnband med guldrörnerad rygg, blindpräglade pärmar med spegeldekor. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 6521

2500:-

Warmholtz 6521. Carlander III, 564ff. Om drottning Filippa (1393–1430), gift med Erik av Pommern, och således drottning över Sverige, Danmark och Norge. Hon var dotter till Henrik IV av England. Hon var populärare än sin gemål och hade tidvis stort inflytande. Hon dog i Vadstena, där hon även är begravd. "Arbetet hedrar Prof. Murray, och intygar om des nära bekantskap med så väl de Nordiska, som Engelska historieskrivare", tyckte Warmholtz.

218. 6525 MESSENIUS, Johannes. *Amphitheatrum. In quo inclyte gustaidum prosapie genealogiam, ab Adamo continuâ deriuatam scaturigine. Atq. præclara cuius libet Svetici, Gothicique in patriâ regis, & gubernatoris facinora, secundum chronicon clarrissimi viri d. Iohannis Magni, disticho comprehensa, velut Suecanæ spectacula maiestatis, Iohannes Messenius*. Stockholm, Gutterwich, 1610. 8:o. 34, + (6) s. + utvikbar tryckt tabell. Något fläckigt titelblad, samt enstaka småfläckar. Något skuren, den ovanliga tabellen löst bifogad med lagning och delförlust av en bokstav. Sammanbunden med:

W. 6525

MESSENIUS, Johannes. [*Sv*] *eo pentaprotopolis, seu exegesis de quinq; primariis, & antiquissimis Suecorum, Gothorumq. emporiis, Vbsaliâ, Sigtoniâ, Scarâ, Bircâ, & Stocholmiâ, ex pervetustis regni monumentis nunc concinnata, & priscae conformiter veritati, in gratiam suecanæ vetustatis amantium, publicæ potestati, à Johanne Messenio*. Stockholm, Christophori Reusneri, 1611. 8:o. (2), + 5–109 s. Saknar blad A2–3, B-arket felbundet. Lagat titelblad med textförlust samt med genomgående fuktrand, sid. 35–36 med hål och textförlust. Sammanbunden med:

MESSENIUS, Johannes. *Specula, ex qua inclytam suecorum et gothorum conditionem manifesto atq; prolixo contemplari licet quaquaversum prospectu: Justo patriæ celebrandæ zelo suscitata à Johanne Messenio*. Stockholm, typis Reusnerianis, 1612. 8:o. (12), + 100 [felpaginerad 200] s. Dedikationsblad med litet hål och bokstavsför-

lust. Blått infärgat halvpappband från början av 1800-talet, med nött guldornerad rygg och marmorerade pärmapper. Andra titelbladet med H. Feiffs namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med dess exlibris. 7500:-

Collijn sp. 606, 611 resp. 610. Warmholtz 6525, 222 resp. 6692. Carlander III, 564ff. Tre första utgåvor av Messenius, två kompletta och en defekt. *Amphiteatrum*, med den ofta saknade tabellen bilagd, är en av de märkligare små arbetena av Messenius. Den innehåller en kronologisk uppställning av alla svenska kungar från Noaks son Magog till Karl IX, med en liten vers, ett distikon, för var och en. Ursprunget till verserna fanns i ett manuskript på Riksarkivet. Warmholtz anser det vara Messenius sämsta arbete, då han inte ens följt originalets text! *Sveo-pentaprotopolis* är Messenius topografisk-antikvariska beskrivning över de fem gamla svenska städerna Uppsala, Sigtuna, Skara, Birka och Stockholm. En svensk översättning utkom redan året därpå, 1612, vilken följdes av många flera. *Specula* i första och den enda latinska upplagan. Den utkom samma år även i svensk översättning av C. L. Tempeo, *Sveriges rikkes skådetorn*, vilken omtrycktes flera gånger under 1600-talet. Det är en kort översikt över Sveriges topografi och historia, en Olaus Magnus i fickformat, enligt Sten Lindroth. Den väckte intresse i utlandet och utkom i två franska översättningar.

SVERIGES REGERINGS OCH STAATS-FÖRFATNINGAR ELLER ALLMÄNNELIGA-RÄTTS HISTORIA

- W. 6707 219. COLBERG, Ehre-Gott Daniel. *Descriptio monarchiae Sveo-Gothicae, in quâ origo, incrementa, migrationes, res gestæ, status politicus, Suecorum ac Gothorum, antiquorum, externorum & recentiorum, historiæ & politicæ, succinctâ brevitate recensentur & exponuntur*. Greifswald, Danielis Benjaminis Starckii, 1686. 12:o. (8), + 112 s. Sista två bladen med litet hål och förlust av pagina på det sista. Småfläckig, och med gamla blyertsanteckningar i marginalen. Hfrbd från mitten av 1700-talet med guldornerad rygg och röd titeletikett, stänkmarmorade pärmar. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 8000:-

Warmholtz 6707. Carlander III, 564ff. E. D. Colberg (1659–98) var luthersk teolog och professor i historia i Greifswald, sedermera pastor och assessor i Wismar. Mest känd är han för sin polemiska *Das Platonisch-Hermetische Christentum*... som utkom 1690–91.

- W. 6778 220. *Arfföreningen som aff menighe rijksens råd, ridderskap, biscooper, prelater, ständer, städher, krijgsfolck, och then menighe man, är blefwen förnyet och een-drächteligen stadfäst och bekräftiget uthi Norköpings herredagh. Then 22. martii, årh &c. 1604*. Stockholm, Andrea Gutterwitz, (1604). 4:o. (24) s. Lätta lagerfläckar, enstaka samtida marginalanteckningar och senare handskrivna paginering samt enstaka röda kritstreck runt texten. Sammanhäftad med:

Försäkring, som then stormechtige höghorne furste och herre, herr Göstaf Adolph, Swerigis, Göthis och Wendis uthwalde konung och arfffurste, storfurste til Finland, hertig til Estland och Weztmanneland, hafwer gifwit menige rijksens ständer, som i Nyköping församlade wore, uthi decembris månad, uppå thet årh efter wårs herres och frelsares Jesu Christi födelse, M. DC. XI. Stockholm, Anund Oluffsons efterlätne änckia, (1612). 4:o. (11) s. Samtida marginalanteckningar och med enstaka röda kritstreck runt texten. Häftad, i senare pappersomslag med handskrivna titeletikett. Ur Ericssbergs bibliotek. 7500:-

Jörgensen s. 79 för Arvföreningen. Warmholtz 6778 resp. 6785. Första tryckningen av den viktiga arvföreningen som antogs vid riksdagen i Norrköping 1604, där Sigismund och hans arvingar slutligen utesluts ur den svenska successionsordningen och Karl IX:s arvingar, d.v.s. Gustav Adolf, istället blir tronföljare. Sammanhäftad med den första tryckningen av Gustav II Adolfs tillika viktiga kungaförsäkran, som gavs vid riksdagen i Nyköping 1611. Denna, som utformades av Axel Oxenstierna och rådet, fick stor betydelse för adelns ställning i Sverige under stormaktstiden.

OM SVERIGES RIKES RIDDERSKAP OCH ADEL

221. (OLIVECRONA) PERMAN, Isak. *De dignitate comitiva diatribe, in qua præcipue jarlorum & comitum Suecicorum eminentia, privilegia ac jura exhibentur. Simul & justa series eorum, qui à tempore Erici XIV. regis S. in illustrissimum hunc ordinem recepti fuerunt, attexitur.* Uppsala, J. H. Werner, 1706. 8:o. (14), + 174, + (2) s. Samtida skinnband, nött blindpressad rygg, helt guldsnitt. Med äldre namnteckning av Jonas Alberg. Ur Johan Hindric Tawasts bibliotek, med hans exlibris. Med W. Gynthers ägaranteckning, daterad 1842. Ur Ericssbergs bibliotek. 2000:-

W. 6952

Warmholtz 6952. Jmf. Lidén I, s. 493. Carlander III, 125 resp. 449. Även utgiven som avhandling samma år under Johan Upmarcks presidium, med titeln *De dignitate comitiva præcipue apud sveones*. För övrigt samma tryck. Behandlar uppkomsten av grevvärdigheten i Sverige, med en inledande genomgång av motsvarande i Italien, Tyskland, Frankrike och England, samt med en kronologisk genomgång av vilka svenska släkter som bevärdigats denna titel, från Svante Sture som den första 1562 och fram till 1648. Isak Olivecrona (1681–1764) var född Perman och adlades Olivecrona 1719. Han blev assessor i Svea hovrätt 1728 och hovrättsråd 1738, samt fick landshövdingens namn, heder och värdighet 1755. Johan Henrik Tawast (1763–1851) från Kuopio socken i Finland gjorde fin karriär. Han blev friherre 1802, greve 1818, general 1829 och en af rikets herrar 1829. Hans exlibris finns i tre varianter, med obetitlad adlig, friherrlig och grevlig krona. Denna är med obetitlad adelskrona. Han har därmed troligen skaffat boken före 1802. Hans boksamling såldes på auktion 1842 och där fördes boken troligen av bibliofilen Sven Wilhelm Gynther (1796–1873), landshövding över Västerorrlands län. Han samling såldes 1876, och denna bok då troligen till Carl Jedvard Bonde.

222. MESSENIUS, Johannes. *Theatrum nobilitatis svecanæ. Ex quo genvinam et omnimodam regum, ducum, comitum, baronum, equitum, et quorumlibet gene-rose prosapie magnatum, qui ab ipso fermè regni Svecici Gothiciq; illic extiterunt primordio, licet contemplari propagationem. Fabrefactum à Johanne Messenio, sveone. Amplissimam patriæ heroibus quâ dormientibus, quâ vivos adhuc inter vigilantibus gloriam comparandi, sicut etiâ suum in natale solum amorem declarandi gratia.* Stockholm, Christopheri Reusneri, 1616. Folio. (8), + 103, + (1), + 103–152, + (1) s. Titeln tryckt i rött och svart. Titelbladet med pappersslagning, sista bladet (index) uppfodrat och med ett lagat hål med textförlust. Återkommande fläckar och mindre fuktstänk. Samtida pergamentband. Gåvotillskrift från Nils Celsius till professor, kollegan, rektorn och vännen Andreas Grönwall på försättsbladet! Med bläck uttraderad namnteckning på titelbladet. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 12000:-

W. 6988

Collijn sp. 612. Warmholtz 6988. Carlander III, 564ff. Den första svenska tryckta samlingen av svenska adelns ättartal, med 100 genealogiska tabeller. Astronomen, almanackutgivare och mångsysslaren Nils Celsius (1658–1724) hade under lång tid otur med sin akademiska karriär.

Förbisprungen vid otaliga tillfällen blev han professor i Uppsala först 1719, vid 61 års ålder. Den yngre men mer framgångsrike professorn i etik och politik, Anders (Andreas) Grönwall (1671–1758), var rektor för Uppsala universitet 1722, 1729 och 1734. Tillskriften bör således vara skriven år 1722.

- W. 7043 223. BYLOU, Anne Fickesdotter || PERINGSKÖLD, Johan (utg.) *Chronicon genealogicum, eller: underwisning på någon gammal slächt, med åthskilliga tidahändelser; fordom sammanskrefne af Anna Fickes Dotter Bylou, abbedissa i Wadstena; Och widare af herr Lars Siggesson på Sundby, riddare och Sweriges marsk, samt af des son riks cancelleren herr Erik Sparre, med theas egna händer upptecknade*. Stockholm, J. L. Horrn, 1718. 4:o. 20, + 1–60 s. Fläckar sid. 13–16 i första delen, liten pappersslagning i övre inre hörn sid. 41–48 i andra och en bläckplump på s. 60. Fint marmorerat pappband från 1800-talets första hälft. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 6000:-

Warmholtz 7043. Carlander 564ff. Johan Peringskölds utgåva av Anna Fickesdotter Bylous släktkrönika. Enligt Warmholtz lät han trycka boken på familjen Sparres bekostnad. Den grundar sig på en i Stockholms slottsbrand 1697 förstörd avskrift, som tidigare tillhört Lars Siggesson Sparre. Originalen är försvunnet, men andra avskrifter finns. Anna Fickesdotter (†1519) var abbedissa på Vadstena och redogör, på begäran av den nyutträdde biskopen i Linköping Hans Brask, för en mängd samtida släktförhållanden, vilka Peringsköld i denna utgåva till viss del kritiskt granskat.

RIKSDAGS HANDLINGAR OCH BESLUT

- W. 7088 224. STIERNMANN, Anders Anton von. *Alla riksdagars och mötens besluth, samt arfföreningar, regements-former, försäkringar och bewillningar, som på allmenna riksdagar och möten, ifrån år 1521 intil år 1727 gjorde, stadgade och bewiljade äro; med the för hwart och ett stånd utfärdade allmenna resolutioner. Nu til fäderneslandets tjenst och nytta tilhopa samlade, och med en fullkomlig förteckning och ordaregister utgifne*. 1–3 + *Bihang utaf åtskillige allmenna handlingar ifrån år 1529 intil år 1698 hörande til the förr i tre serskilte delar utgifne* /.../. Stockholm, Joh. H. Werner / Lars Salvius, 1728–43. 4:o. (23), + (blank), + 840; (22), + 841–1874; (24), + 1875–2162, 1263–1350, 2251–2522, 2521–2528, 2531–2766; (4), + 143, 143–480, + (blank), + 481–489 s. Första titelbladet tryckt i rött och svart. Del 1–3 tryckta på stortypapper. Enstaka småfläckar något mer i tredje delen, pappersslagning sid. 2567–2568 i tredje. Första tre delarna i stora något nötta samtida skinnband, rikt guldornerade ryggar med upphöjda bind och något nötta titeletiketter, cicelerade hela guldsnitt. Bihangerna liksom i ett samtida skinnband med gulddekor snarlik de övriga, och stänksnitt. Bihangerna med Eric Götlins namnteckning. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. Samt:

LEYONMARCK, C. U. *Register öfwer den utaf framledne herr cancellie-rådet och riddaren Anders Anton v. Stiernman gjorde samling af riksdags-beslut, bewillningar, arfföreningar, regements-former, resolutioner på ståndens allmenna besvär, m.m. ifrån år 1521 til år 1731 inclusive*. Stockholm, Kongl. tryckeriet, 1820. 4:o. (2), + 759 s. Bläckstänk sid. 2–3, genomgående med lätta lager- och småfläckar. Häftad, i samtida gråpappomslag. Totalt fem volymer. Ur Ericssbergs bibliotek. 11000:-

Warmholtz 7088–89. Setterwall 5511 för Leyonmarcks register. Carlander II, s. 726f resp. III, 564ff. Fint och komplett exemplar av Stiernmans stora utgåva av de svenska riksdagsbesluten, med Leyonmarcks register. Tredje delen för fram verket till år 1731, med dito ändring i titeln. Ett av den flitige historikern, kanslisten m.m. Anders Anton von Stiernmans (1695–1765) större källpublikationer. Vid sidan av källutgåvor gav han även ut ett stort antal av äldre historikers opublicerade arbeten. Dessutom byggde han upp ett ansenligt bibliotek, vilket sedermera övergick i svärsonen Olof Celsius ägo. Eric Götlin (1744–1820) var numismatiker och historiker, professor i vältalighet vid Uppsala universitet och prefekt för universitetets mynt- och medaljsamling åren 1781–1820. Han presiderade för ett antal avhandlingar i numismatik. Hans boksamling såldes efter hans död på auktion i Uppsala.

MISCELLANEA HISTORICA

225. **HARDT**, Richard von der. *Periculum antiquitatum. Seu rerum magis insignium sylloge subsecivo tempore exhibebit tanquam in sportam congesta. /.../ Occasione librarum auctionum sesceptum sub cujus conspectu primo [...tertia]*. 1–3. (Stockholm, 1701–09.) 4:o. (16); (20); (20) s. Träsnitt i texten. Vålbevarat rött hfrbd från 1800-talets början, guldornerad rygg, röda marmorerade pärmpapper, röda stänksnitt. Fint exemplar med J. Möhlmans namnteckning och ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

W. 8885

Warmholtz 8885. Carlander III, 564ff. Ovanlig samling av blandade historiska notiser. Förordet i första conspectus feldaterat 1801, men ändrat med bläck, efter anvisning i Warmholtz. Första delen innehåller handlingar rörande tyska historien, den andra rörande Uppsala domkyrka och den tredje rörande svensk kyrkohistoria samt en förteckning på händelser rörande Olaus Petri. Allt tämligen vårdslöst tryckt, tyckte Warmholtz. Träsnitten avbildar huvudsakligen sigill. Samlaren och bibliofilen Hardt kom från Tyskland och var bokauktionist i Stockholm ca 1702–1. Han är mest känd för sin bibliografi över stockholmska författare, *Holmia literata* (1701). Jakob Möhlman (1685–1761), auskultant i Svea hovrätt och ägare till Hammarby i Örebro län, var en av 1700-talets stora boksamlare. Hans bibliotek såldes på auktion 1769.

226. **LAGERBRING**, Sven. *Samling af åtskilliga handlingar och påminnelser, som förmodeligen kunna gifwa lius i swänska historien, utgifwen af Sven Bring, professor wid academien i Lund*. (1)–3. Lund, Carl Gustav Berling, (1749)–58. 8:o. (4), + 211; (4), + 288; (2), + 309 s. Med tre träsnitt i texten, varav ett helsides. Enstaka småfläckar, och en marginalanteckning med bläck. Vålbevarat samtida skinnband, rikt guldornerad rygg med röd titeletikett, röda snitt. Med Joh. Lor. Hiertas namnteckning på försättsbladet, daterad 1765. Fint exemplar ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 8000:-

W. 8886

Warmholtz 8886. Carlander III, 564ff. Fint exemplar av Lagerbrings intressanta samling av urkunder och historiska skrifter. Innehåller bl.a. hans kommentarer till Dalins Wattuminskingen, om Messenius skrifter och hans arrestering, om Stobaeus skrifter, "tillökningar til stora rimkrönikan", "om wetenskapernas förra öde i Sverige", om "Joh. G. Sparfwenfeld och des correspondance" (med brev från Leibnitz), en gammal berättelse om S. Brita (Birgitta) med några av hennes uppenbarelser, utdrag ur Siward Grubes dagbok. Sven Lagerbring (1707–87), född Bring och adlad Lagerbring 1769 var professor i Lund och Sveriges första moderna historiker, och den som under frihetstiden återupptog publicerandet av historiska handlingar, vilket sedan fortsattes av hans lärjungar Bergius och Gjörwell.

W. 8888

227. (BERGIUS, Bengt m. fl.) *Nytt förråd af äldre och nyare handlingar rörande nordiska historien*. Första–femte stycket. Stockholm, Jacob Merckell, 1753–(54). 4:o. 272 s. + utvikbar grav. plansch. Titelbladet med grav. vinjett. Med ett extra handskrivet s. 273 tillagt. Enstaka små- och lagerfläckar. Något nött samtida hfrbd, guldornerad rygg med upphöjda bind och röd titeletikett, röda snitt. Anteckningar på försättsbladet efter Johan Ihre. Ur Gustaf d'Albedyhlls bibliotek, med hans exlibris och ur Ericsbergs, med dess exlibris löst bilagt. Det har suttit klistrat över d'Albedyhlls.

9500:-

Warmholtz 8888. Carlander III, 88 resp. 564ff. Allt som utkom, och med de två mycket sällsynta arken till det femte häftet (slutar med kustoden "Anno"), vilka aldrig utgavs! Faksimilplanschen är graverad av J. Gillberg. Den handskrivna s. 273 innehåller ett register över innehållet i femte stycket och en kort historik över utgivningen. Intressant urkundsamling med aktsstycken från 1500- och 1600-talen med lärda och skarpsinniga inledningar (Bring). Det som utkom av femte stycket innehåller fortsättningen från fjärde stycket av: "Laurentii Petri Gothi beskrifning om k. Eric XIV:des kröning i Upsala, 1561." Utgivare var Bengt Bergius, David Ståhl och Jöns Lind, vilka bildade ett informellt historiskt sällskap. P.g.a. oenighet inom sällskapet avbröts dock samarbetet och detta arbete i förtid. Bergius forsatte sedan på egen hand sin utgivning av historiska dokument genom *Små-saker til nöje och tidsfördrif* och *Allehanda*. Envoyén Gustaf d'Albedyhlls (1758–1819) boksamling ärvdes av hans son Carl Gustaf Eichstedt d'Albedyhll (1800–56), som därigenom tillsammans med egna förvärv byggede upp en mycket stor samling, f.f.a. inom historia. Denna samling skulle sålts på auktion 1843, men köptes i stället i sin helhet av Carl Jedvard Bonde, f.ö. samma år som denne efterträdde d'Albedyhll som överceremonimästare.

228. **Dissertationer i svensk historia.** Samlingsband med ca 300 akademiska avhandlingar från Uppsala, Lund och Åbo från slutet av 1600-talet till början av 1800-talet. Nära uniforma hfrbd, guldornerade ryggar med upphöjda bind och röda resp. blå titel- och deltiteletiketter. Ryggetiketterna med texterna: "Monumenta historica Sviogothica" 1–2; "Dissertationes in historia Sveciæ politica" 1–4 resp. "Dissertationes in historia Sveciæ pragmatica" 1–5. 11 volymer. Sex delar bundna i slutet av 1700-talet och med Olof Andreas Knös namnteckning, daterad 1797 (eventuellt år för inbindning), enstaka volymer även med Lindahls namnteckning, Norrköping, och Ludvig Werners, Stockholm 1817. Fem delar bundna vid mitten av 1800-talet. Ur Ericsbergs bibliotek.

50000:-

Den lärde bibliografen Olof Andersson Knös stora bibliotek såldes i Skara 1805 efter tryckt katalog. Det var, enligt Carlander, huvudsakligen i historien "... det rikaste någon privat man i Sverige egt".

Samlingen innehåller bl.a. J. Ihre: *Catalogum regum Svio-Gothicorum* 1–5, *De origine et fatis gentis Folkungicæ*, *De tonitru factitio Viburgensi*, *De tumulto Dalecarlorum vulgo Nefitoget dicto* (med plansch); A. Scarin *De tumultu rustico Ostrobotniæ civium Klubbe-kriget vulgo dicto*; H. G. Porthan: *Narrationem Pauli Juusten de laegatione sua Russica* 1–3; Lindblom: *Legatio Job. Skytte, senioris in Daniam MDCXV* 1–8; Johan Göransson: *De genalogia regum svionie*; G. F. Georgi: *De numero Ericorum, regum Sveciæ, Historia foederum precipue recentiorum Sveciam inter & Russiam* 1–7; K. Stobæus: *Introductione compendiari in fundamentorum historie civilis. 1. Monumentis lapidariis, 2. Re numismatica*; Olof Celsius: *De nobiliore antiquitate Håtu-nensi*; Sven Bring: *De unione calmariensi*; J. Hermansson *De regalibus regni Sveo-Gothici* (med plansch); Petrus Lagerlöf: *Equites sive de ordinibus equestribus disquisitio* (1696 med plansch); Daniel Solander: *De jure limitum* (med kolorerad plansch); Andreas Norcopense / J. Rudbeck: *Iter in Scandinaviam* (1675); Carl Lundius: *De origine majestatis civilis* (1691); Gustav Sommeliu: *Analecta illustris familie Barnekowianæ* (med kol. plansch).

229. **Dissertationer i svenska antikviteterna.** Samlingsband med 153 akademiska avhandlingar från Uppsala, Lund och Åbo från slutet av 1600-talet till början av 1800-talet. Enstaka dubbletter. Nära uniforma hfrbd, guldornerade ryggar med upphöjda bind och röda resp. blå titel- och deltiteletiketter. Ryggetiketterna med texten: "Dissertationes in antiquitat. Sviogothicis" 6 volymer. Volym 1–3 bundna i slutet av 1700-talet och med Olof Andreas Knös namnteckning, daterad 1797 (eventuellt år för inbindning), och volym 4–6 bundna vid mitten av 1800-talet. Ur Ericssbergs bibliotek, och samtliga volymer med Carl Jedvard Bondes exlibris.

35000:-

Den lärde bibliografen Olof Andersson Knös stora bibliotek såldes i Skara 1805 efter tryckt katalog. Det var, enligt Carlander, huvudsakligen i historien "...det rikaste någon privat man i Sverige egt". Samlingen innehåller bl.a. Sigfrid Porthan: *De Germania magna* 1–3; J. C. Neikter: *De gente antiqua Troll* 1–6; Sven Bring: *De origine et nominu gentis Russorum, De origine et nomine gentis Danorum*; J. Bilmark: *De regno normannorum in Sicilia* 1 (a.u.), *De Holmgardia* 1–4; H. Forelius: *Ansgaros* (1697); J. Hermansson: *De vikingis veterum hyperboreorum* 1–2; M. Norberg: *De origine germanorum apud Tacitum*; J. Arrhenius: *De Vandalis*; C. A. Clewberg: *De nummis arabicis in patria repertis* 1 (a.u.); N. H. Sjöborg: *De America, Norvegis ante tempora Columbi adita*; E. G. Geijer: *De colonia nova Svecia in Americam borealem deducta historiola* (med plansch & med Törneros namnteckning).

OM SVENSKA SPRÅKET: DESS UPHOF, ÅLDER OCH ÅTSKILLIGA ÖDEN

230. WORM, Ole. *Runer* [=i runor] *seu danica literatura antiquissima, vulgò gothica dicta luci reddita opera Olai Wormii. Cui accessit De prisca danorum poesi dissertatio.* Köpenhamn., Melchior Martzan, 1636. 4:o. (20), + 185, 185–249, + (6) s. Fjärde bladet med delförlust av kustod. Fuktrand inledningsvis. Nött samtida skinnband, ryggen med upphöjda bind och handskriven pappersetikett, pärmarna med blindpressad medaljong i mitten, helt guldsnitt. Skada på kapitälen. Bakre pärmarna med brytmärke och defekt hörn. Charmigt exemplar med H. G. Porthans namnteckning på bakre pärmens insida och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

W. 8962

25000:-

Bibl. danica II. 585. Warmholtz 8962, andra upplagan. Thesaurus 734. Fiske, Runic literature, s. 83 (endast Amsterdamupplaga). Carlander III, 564ff. Den ovanliga första upplagan (med annat titelblad även utgiven av Janssonius i Amsterdam samma år). En andra upplaga publicerades 1651. Med denna bok steg polyhistorn Ole Worm (1588–1654) fram inför världen som den stora auktoriteten på runor, trots stora brister i tolkningarna. Bureus i Sverige blev bestört när han såg sina egna insatser förringas av Worm, men än värre var att Worm i skriften *Fasti Danici* (1626) påstått att danskarna hade uppfunnit runskriften och för övrigt var det förnämsta folket i hela Norden. I *Runer* undersökte Worm med enbart danskt material runornas ursprung, vilka han härledde ur de hebreiska tecknen. Mot felaktigheterna i denna skrift lät Bureus publicera en elak satir, *Runa redux*. I andra upplagan av *Runer* som kom 1651 erkände Worm att han tidigare försummat Bureus forskning, vilket han nu ångrade.

231. WORM, Ole. *Runer* [=i runor] *seu danica literatura antiquissima, vulgò Gothica dicta luci reddita opera Olai Wormii. Cui accessit de prisca danorum poesi dissertatio. Editio secunda auctior & locupletior.* Köpenhamn, Melch. Martzan & G. Holst, 1651. Folio. (16), + 226, + (6) s. Titelbladet tryckt i rött och svart. Med flera träsnittsillustrationer i texten. Samt:

W. 8962

WORM, Ole. *Specimen lexicæ runicæ, obscuriorum quarundam vocum, quæ in priscis occurrunt historiis & poetis danicis, enodationem exhibens. Collectum à dn. Magno Olavio pastore Lausasiensi in Islandia doctissimo, nunc in ordinem redactum auctum & locupletatum ab Olao Wormio.* Köpenhamn, M. Martzan acad. typog., 1650. Folio. (8), + 144 s. Samt:

WORM, Ole. *Danicorum monumentorum libri sex: E spissis antiquitatum tenebris et in Dania ac Norvegia extantibus ruderibus eruti ab Olao Worm.* Köpenhamn, Joachimum Moltkenium, 1643. Folio. Grav. titelblad, + (22), + 526, + (16), +(2, blanka) s. + utvikbar dubbelsidig plansch med Gallehushornet i träsnitt. Rikt illustrerad med träsnitt i texten. Borttvättad namnteckning på det graverade titelbladet. Enstaka fläckar och lagerfläckar, fuktrand i nederkant inledningsvis. Samt:

WORM, Ole. Regum *Daniæ series duplex et limitum inter daniam & sveciam descriptio. Ex vetustissimo legum scaniarum literis runicis in membrana exarato codice eruta.* Köpenhamn, Joachimi Moltkenii, 1642. Folio. (12), + 36 s. Delvis tryckt i rött. Samt:

(WORM, Ole.) *Additamenta ad Monumenta danica.* [=Rubrik.] (Köpenhamn, Martzan?, 1651). Folio. 40 s. Med flera träsnittsillustrationer i texten. Samt:

WORM, Ole. *Fasti Danici. Universam tempora computandi rationem antiquitus in Dania et vicinis regionibus observatam libris tribus.* Köpenhamn, Ioachimum Moltkenium, 1643. Folio. Grav. titelblad, + (14), + 191, + (8) s. Delvis tryckt i rött. Rikt illustrerad med träsnitt och ett graverat porträtt av Worm. Fint samtida skinnband, blindpräglad rygg med upphöjda bind och brunröd titeletikett, röda och gröna snitt. Ur S. L. Gahm Perssons bibliotek, med hans namnteckning, daterad 1774, och exlibris, och ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat över Gahm Perssons.

30000:-

Bibl. danica II:585f resp. IV:58. Fiske, Runic literature s. 83. Thesaurus s. 309. Warmholtz 8962. Carlander II, 561ff & III, 564ff. Samlingsutgåvan av Worms runarbeten med det gemensamma smutstitelbladet: *Olai Wormii Antiquitates danicæ, Literatura runica. Lexicon runicum. Monumenta runica. Additamenta. Fasti Danici.* Vad som egentligen anses ska ingå i detta samlingsverk verkar dock variera. Första arbetet är i andra upplagan, utkom första gången 1636. I båda upplagorna är titelordet satt i runstil. Denna andra är utökad med ett kapitel "Quo tempore & qua de causa apud Danos abrogata sit prisca literatura Runica". *Fasti Danici* i andra upplagan. I *Danicorum monumentorum*, ingår även tre äldre arbeten, bl.a. "De aureo serenissima domini Christiani Qvinti Daniæ, Norvegiæ &c electi principis cornu", om Gallehushornet. I *Regum daniæ* publiceras runhandskriften med Skånska lagen, dels i runor dels i latinsk översättning. *Danicorum monumentorum libri sex* är ett av Worms mest betydande verk och innehåller avbildningar, beskrivningar, texter och översättningar av alla då kända runinskrifter i det danska riket. Med polyhistorn Ole Worm (1588–1654) trätte de svenska runforskarna under hela 1600-talet, eftersom Worm i skriften *Fasti Danici* (1626) påstod att danskarna hade upfunnit runskriften och för övrigt var det förnämsta folket i hela Norden. Arkivarien Sigfrid Lorents Gahm Perssons (1725–94), skaparen av de Gahmska samlingarna med Archivum Smolandicum, efterlämnade en stor boksamling som såldes på auktion (efter att Nescher därur uttagit och köpt 230 nummer) 1795. Hans exlibris, som dock ej syns här, är graverat av Snack och har i runslinga texten: "Merki af Sigfrid Gahm Pedersson".

RUNICA.

Jaco. Hepburni.

Heid.	Bonar. Vulca.	Lind.	Ang.	Uhl.	Lazii.	Gott.	Geic.	Scyth.	Mall.	Norm
A	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
C	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
D	þ	þ	þ	þ	þ	þ	þ	þ	þ	þ
E	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
F	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ
G	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ
H	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ
I	ι	ι	ι	ι	ι	ι	ι	ι	ι	ι
K	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ
L	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
M	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ	ƿ
N	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
O	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
P	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Q	q	q	q	q	q	q	q	q	q	q
R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
S	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
T	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
V	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
X	φ	φ	φ	φ	φ	φ	φ	φ	φ	φ
Y	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
Z	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
	X	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ	χ

æ &c cu ci oi œ æ

G

232. WINSLOW, Peder. *Farrago arctoa, sive cognitiones de Taciti Tanfana, & Sturlei Tanfe, aliisq; Danicam historiam ac linguam spectantibus Petri Winslow*. Köpenhamn, reg. majest. & universit. typographeo, 1704. 8:o. (8), + 100, + (20) s. Spår av klister på s. (8), samt enstaka småfläckar. Hfrbd från början av 1800-talet, guldornerad rygg med infärgat svart titelfält. Ur Ericssbergs bibliotek. 4500:-

Bibl. danica sp. 581. Fiske s. 638. Prästen Peder Winslow (1636–1705) var far till en rad berömda Winslowar, till vilka denna bok för övrigt är dedicerad från en kärleksfull fader. Han samlade ett stort språkmateriel från bl.a. runstenar, till såväl en dansk som en skånsk ordbok. Ur detta stora materiel blev dock endast denna lilla samling och den likaledes lilla *Spicilegium arctoum* (1695) publicerat. Av hans samling i övrigt har allt försvunnit.

233. WINSLOW, Peder. *Spicilegium arctoum, sive observationes miscellaneæ historiam, antiquitates, & inprimis linguam, Daniæ, regionumque vicinarium, attingentes Petri Winslovoo*. Köpenhamn, Conradi Hartwigi Neuhoftii, 1695. 8:o. (18), + 78 [står 80] s. Reva i marginalen sid. 21–22, svaga fuktränder. Hfrbd från början av 1800-talet, guldornerad rygg med infärgat svart titelfält. Ur Ericssbergs bibliotek. 4000:-

Bibl. danica sp. 571. Prästen Peder Winslow (1636–1705) var far till en rad berömda Winslowar. Han samlade ett stort språkmateriel från bl.a. runstenar, till såväl en dansk som en skånsk ordbok. Ur detta stora materiel blev dock endast denna lilla samling och den likaledes lilla *Farrago arctoa* (1704) publicerat. Av hans samling i övrigt har allt försvunnit.

DANMARK

234. BARTHOLIN, Thomas. *De Holgero Dano qui Caroli Magni tempore floruit, dissertatio historica*. Köpenhamn, Matthiæ Godicchenii, 1677. 8. (24), + 189, + (19) s. Titel tryckt i rött och svart. Småfläckar. Samtida marginalanteckningar i bläck, delvis nedskurna i marginalerna utom på sid. 159–161, där de sparats och vikts in. Hårt nött något senare hfrbd, ryggen trasig och med fuktstänk på pärmarna. Ur ett äldre bibliotek, med namnteckning daterad 1689, och med W. G. (?) Wallins namnteckning samt en anteckning att den köpts på auktion i Uppsala 1814. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 2500:-

Bibl. danica III, sp. 36. Thesaurus 370. Fiske s. 35. Carlander III, 564ff. Thomas Bartholin d. y.:s avhandling, som han skrev som 18-åring. En månad efter sin 18-årsdag blev han professor vid Köpenhamns universitet. Han dog dock redan 1690, endast 31 år gammal. Titeln är på svenska: "Om Holger Danske som levde på Karl den Stores tid.". Anteckningarna är nära samtida och innehåller bl.a. svenska kompletteringar av bokens författarindex.

235. BIRCHEROD, Jens. *Breviarium equestre, seu de illustrissimo & inclutissimo equestro ordine Elephantino ejusq; origine, progressu, ac splendore hodierno tractatus, collectus ex antiquis diplomatibus, bullis, numismatibus, insignibus, precipue autem ex posthumo & manuscripto Ivari Hertzholmii codice, in epitomen redacto, variisq; Additamentis ac observationibus illustrato & continuato à Jano Birchero*. Köpenhamn, Reg. Majest. & Universit. Typographeo, 1704. Folio. (6), + 104, + (1) s. + 14 grav. planscher, varav två utvikbara. Med 13 grav. illustrationer i texten. Titelsidan och s. 1 med grav. vinjetter. Sid. 27–28 med lagad reva. Något nött samtida skinnband, guldornerad rygg med upphöjda bind, röda stänksnitt. Enligt anteckning inköpt i Zerbst på auktion efter pastor Bulau 1789. 15000:-

Brunet I, 953. Bibl. danica II, sp. 735. Jens Bircherod (1658–1708) var antikvarie, professor i Köpenhamn och sedermera i Aalborg. Han är idag mest känd för sina omfattande dagböcker, med vilka han "... rejs et pompøst monument over sig selv og sikret sig en saa framskudt plads i litteraturen, som hans øvrige virksomhed næppe havde skaffet ham". Han antikvariska forskning snuddade vid det folkloristiska, bl.a. om julfirande och julskick, men behandlade även adelshistoria, bl.a. detta rikt illustrerade verk om den danska Elefantordens historia.

236. ERNST, Henrik. *Regum aliquot Daniae genealogia et series anonymi, ex veteri codice m.s.. chronici cujusdam ecclesie laudunensis quod definit in anno Christi cccxviii. quam Henricus Ernstius nunc primum edidit, emendavit, ac notis illustravit, in quibus, hanc partem historiae Danicae veritati asseruit, & à variorum corruptelis liberavit. Unà cum epistola de fructu à lectione historiarum petendo, ad virum illustrem dv. Christophorum Urne regni Danicae Cancellarium.* Sorø, Henricum Crusium, sumptibus Georgii Holstii, 1646. 8:o. (2), + 126 s. Häftad, i senare pappomslag. Ur Ericsbergs bibliotek. 3000:-

Bibl. danica III, sp. 11. Thesaurus 455. Innehåller en hyllningsvers av Stephanus Stephanus. Henrik Ernst (1603–65) var rättslärd och filolog, från 1639 professor i juridik vid Sorø akademi. Han författade mycket, huvudsakligen inom juridik och utgivande av antika klassiker, men även inom antikviterna. Därvid är han mest känd för sin mot Ole Worm avvikande åsikt om Gallehushornen och för denna utgivning av *Regum aliquot Daniae genealogia*, efter en handskrift han själv funnit i Lyon. Det är en samling danska kungagenealogier från Harald Blåtand till Knut IV.

237. HAMELMANN, Hermann. *Oldenburgische Chronicon. Das ist, Beschreibung der löblichen uhralten Grafen zu Oldenburg und Delmenhorst, etz. Von welchen die jetzige Könige zu Dennemarck und Herzogen zu Holstein entsprossen, sampt ihres Stammens ersten Ankunfft, Thaten, Regierung, Leben und Ende, mit künstlichen Brustbildern und Wappen gezieret, auff aller fleissigste zusammen getragen, durch Hermannum Hamelmannum.* Oldenburg, Warner Berends Erben, 1599. Folio. Grav. titelblad, + (84), + 494, + (16) s. + dubbelsidig grav. plansch, + 2 dubbelsidiga tryckta tabeller. Med 63 gravyrer i texten samt åtskilliga träsnitt, några helsides. Fuktrand i nedre hörn med fulare fläckar sid. 150–250, enstaka småfläckar, fläck med reva sid. 53–54, reva i nedre hörn s. 179, sid. 213–214 och 439–440. Samtida bläckanteckningar och understrykningar på sid. 410–411 om Daniel Rantzau. Blyertsanteckningar. Nött samtida pergamentband med svartpräglad rygg och dito pärm, sydd lagning på bakre pärmen och småhål, med Oldenburg-Delmenthorsts vapen svartpräglat på fram- och bakpärmen, röda snitt. Med Katrina Rantzouws (Rantzau) namnteckning, daterad 1620, på frampärmens insida. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 60000:-

VD16 H407. Adams H30. Graesse III, 203. Carlander III, 564ff. Första upplagan av denna fint illustrerade krönika över ätten Oldenburg, från vilken bl.a. det danska kungahuset härstammar. Herman Hamelmann (1526–95) var luthersk teolog och historiker. Efter hans död fortsattes arbetet och utgavs av Anton Hering och Hermann Neuwald. Det är den första boken som trycks i Oldenburg. Presentexemplar (?) med det Oldenburgsk-Delmenthorsk vapnet svartpräglat inom ram på båda pärmarna. Namnteckningen kan tillhöra Catharine Rantzau (1590–1655) som gifte sig 1607 med Henrik Rantzau. Understrykningarna och anteckningarna i slutet rör Daniel Rantzau och det Nordiska sjuårskriget mellan Sverige och Danmark. Släkten Rantzau härstammar från Holstein och Daniel Rantzau (1529–69) ledde de danska trupperna under kriget.

238. LYSCHANDER, Claus Christofferson. *Synopsis historiarum danicarum*. En kort summa offuer den danske historia fra verdens begyndelse til neruerendis oc nu regerendis stormectige førstis, herr Christian den fierdis /.../ konnings tid oc regemente. Forfatted udi de danske kongers slectebog saa meget mand aff gamle oc sandferdige danske, cimberske, gothiske, italienske, hispaniske, frantzoske, engelske, longobardiske, normanniske, polske, tiutske, saxiske, frisiske &c historier, antiquiteter oc documenter haffuer at forfare aff Claudio Christophoro Lyschandro. Köpenhamn, Henrich Waldkirsch, 1622. Folio. (2), + xxv, + (blank), + 8, + (8), + 706, + (2) s. Flertal träsnitt och runillustrationer i texten, varav ett helsides. Titel tryckt i rött och svart. Enstaka småfläckar. Praktfullt samtida pergamentband med svartpräglad rygg, pärmarna med svart rampprägling och medaljong i mitten, röda snitt. Resten av spännen. Frampärmarna med numrering, "No 33" i blått. Nära samtida dansk anteckning på försättsbladet att boken är inköpt för 3 rigsdlr. Med Carl Aurivillius namnteckning, daterad i Uppsala 1783, på främre pärmens insida, liksom Olavus Andreae Knös, daterad i Uppsala 1787. Ur Ericssbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris.

20000:-

Bibl. danica III, sp. 13. Thesaurus 544. Carlander II, 499 & III, 61ff resp. 564ff. Lyschanders beskrivning över danska kungahusets anor från Adam och Eva är det närmaste man kommer en dansk motsvarighet till Johannes Magnus Svenska historia (jmf Skoovgaard-Petersen s. 119). C. C. Lyschander (1558–1624) från Norra Vram i Skåne blev utnämnd till rikshistoriograf efter Niels Krag med uppdraget att fullborda en ny dansk historia på latin. Efter endast ett år ersattes han dock av Pontanus, men han fick behålla sin lön. Anledningen var att man mistroddes Lyschander om att klara uppdraget, att inför en internationell publik presentera en värdig dansk historia, men man var ändå angelägen att han skulle få avsluta det arbete han skrev på. Resultatet blev denna Slectebog, eller *Synopsis historiarum Danicarum*, som är skriven på danska. Här trycktes bl.a. det så kallade "gullandska dokumentet", skrivet med runor, som bevisade att Noaks son Japhet var stamfader till de danska kungarna. Detta verk fick viss betydelse för andra danska historiker, men gav framförallt Lyschander ett dåligt rykte i eftervärldens ögon. Han hade stora planer på en dansk totalhistoria, som skulle inbegripa även litteratur- och kulturhistoria, språk, seder m.m. Det lyckades inte, men ur hans samlingar utgavs senare ett dansk författarlexikon, fortfarande av värde. Carl Aurivillius (1717–86) var professor i österländska språk i Uppsala, bibelöversättare och medlem i Gustav III:s bibelkommission. Hans bibliotek såldes på två auktioner i Uppsala 1787 resp. 1788. Den lärde bibliografen Olof Andersson Knös köpte boken såldes på den första auktionen. Hans eget stora bibliotek såldes i Skara 1805, också det efter tryckt katalog. Det var, enligt Carlander, huvudsakligen i historien "...det rikaste någon privat man i Sverige eger".

239. (OLEARIUS, Adam.) *Holsteinische Chronica, aus des Herrn Christinai Solini, weylend Predigern in der königl. Stadt und Veste Krempe in Holstein Chronologia kürztlich verfasst und zusammen gezogen. Welcher beygefügt ist A. O. Kurtzer Begriff einer holsteinischen Chronike*. 1–2. Utan ort, 1674. 4:o. 72, + (4); (4), + 148, + (8) s. + utvikbar grav. plansch. Genomgående med liten återkommande fuktfläck och med småfläckar. Litet brännhål s. 25 med bokstavsförlost i första delen. Andra bladet i andra delen med pappersslagning. Pappersomslag från mitten av 1800-talet med handtextad etikett på främre omslag. Från Ericssbergs bibliotek.

4000:-

VD17 3:300967E. Andra delen med nytt titelblad: Kurtzer Begriff einer holsteinischen Chronik oder summarische Beschreibung der denckwürdigsten Geschichten, so innehalb 200. und mehr Jahren, nembllich von anno 1448 biss 1663 in den Nordlanden, sonderlich in Holstein sich begeben. Även publicerad tillsammans med hans *Gottorffische Kunst-Kammer* (Hamburg 1674). Adam Oelschläger eller Olearius (1599–1671) var matematiker, bibliotekarie och orien-

talist och är väl mest känd som skildrare av sina resor med den Schlesvig-Holsteinska ambassaden till Ryssland och Persien 1633–39. Efter sina resor blev han bibliotekarie hos hertig Fredrik av Holstein i Gottorp, där han stannade till sin död.

240. PONTOPPIDAN, Erik. *Theatrum Daniae veteres et moderna. Oder Schau-Bühne des alten und jetzigen Dännemarcks, enthalten I. Eine ausführliche choro-graphische, antiquarische, historische und physicalische Beschreibung dieses uhralten Königsreich, ... II. Eine politische Beschreibung besagten Königsreich /.../*. Bremen, Hermann Jäger, 1730. 4:o. (32), + 454, + 200, + (16) s. + 40 grav. planscher. Titel tryckt i rött och svart. Enstaka småfläckar, tre planscher lösa och en fläckig. Sammanbunden med:

PONTOPPIDAN, Erik. *Refutatio orthodoxa epistolæ apologeticæ, quæ dissertatione theologicæ de fide salvifica*. Lübeck, Christiani Henrici Willers, 1730. 4:o. 32 s. Något nött samtida skinnband, ryggen med upphöjda bind, bläckfläck på övre kapitel. Med Kilian Stobæus namnteckning på titelbladet. Ur Ericsbergs bibliotek.

15000:-

Bibl. danica II, sp. 600. Carlander II, 301f. Saknar den stora Danmarkskartan, men innehåller fem extra småplanscher. Behandlar Köpenhamn och Schlesvig. Erik Pontoppidan (1698–1764) var teolog och mer samlare än forskare, men som med sitt oerhörda flit och med sina skrifter, räddat åtskilligt åt eftervärlden, som annars hade gått förlorat. Hans skrifter, och framförallt Den danske atlas, till vilken detta är en föregångare, hade även stor betydelse i den meningen att den gav incitament åt många andra att ge ut topografiska-historiska verk för att korrigera honom och lägga till sådant som inte kommit med. Professorn i Lund Kilian Stobæus (1690–1742) bibliotek såldes på auktion i Lund efter hans död. Hans efterlämnade handskrifter m.m. hamnade dock i Lunds universitetsbibliotek.

241. (RANTZAU, Henrik.) *Belli Dithmarsici, ab inclyto Daniae rege Friderico II. et illustrissimis Holsatiae ducibus, Ioanne & Adolpho fratribus, gesti, anno post Christum natum M.D.LIX, vera descriptio, duobus libris comprehensa. denuo nunc, de integro recognita, auctaq.* Strassburg, Bernardum Iobinum, 1574. 8:o. 14, + (2, blanka), + 98, 90–209 s. Fuktrand över titelsidan och genomgående svag fuktrand i nedre inre hörn, sista tre bladen delvis lösa. Möjligen samtida skinnrygg med upphöjda bind, senare pappärmar. Med J. G. Sparwenfelds namnteckning på titelbladet, daterad Köpenhamn (16)82. Ur Ericsbergs bibliotek.

16000:-

VD16 R216. Adams R143. Bibl. danica III, sp. 59. Thesaurus 201 not. Carlander II, 176. Andra upplagan av Henrik Rantzaus viktiga redogörelse för det Ditmarskiska kriget 1559. Den första utkom i Basel 1570. Den finns även publicerad i 1575 och 1583 års utökade upplagor av Albert Krantz *Rerum Germanicarum historici*. Förordet är undertecknat med Rantzaus pseudonym Christianus Cilicius Cimper. Henrik Rantzau (1526–98) var ståthållare över Slesvig-Holstein och bosatt på slottet Breitenburg. Hans skildring av kriget då fadern, Johan Rantzau, erövrade landskapet Ditmarsken, vilket kom att delas mellan Danmark och Holstein-Gottorp, är en viktig källa till kriget, och till hertigdömet Holsteins historia. Rantzau var mycket bildad och skrev även en historik över Fredrik II, *Res geste Friderici II* (1589). Hans berömda bibliotek på Breitenburg skingrades efter att Wallensteins trupper plundrat slottet 1627. Orientalisten och lärdomsgiganten Johan Gabriel Sparwenfeld (1655–1727) reste 1677 ut på sin första resa och passerade på hemresan Köpenhamn, där han mellan 2 mars och 6 april köpte åtskilliga böcker, bl.a. kung Valdemars jordebok och troligen denna (se Jacobowsky s. 46ff). Under alla sina följande resor kom han att införskaffa mängder av böcker och handskrifter. Han donerade sedan många av sina böcker till olika bibliotek, t.ex. sällsynta böcker och manuskript på arabiska, persiska etc. till Uppsala.

W. 858

242. SPERLING, Otto. *Boreas ejusq; laudes*. Köpenhamn, reg. majes. & universit typographiei, 1707. 8:o. (8), + 264 s. Titel tryckt i rött och svart, och inom ram. Genomgående lagerfläckig. Gråpappband från 1700-talets andra hälft under vilket ett samtida pergamentband tittar ut, ryggen något fläckig och med pappersetikett, röda snitt. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 2500:-

Bibl. danica II, sp. 577. Warmholtz 858. Carlander 564ff. Otto Sperling (1634–1715) var lärdd polyhistor som blev professor i historia i Köpenhamn efter ett mycket kringflackande liv, bl.a. som bibliotekarie åt Colbert i Paris. Hans ämnen behandlade fornhistorien, de isländska källorna och numismatik, men han fick endast se en bråkdel av sina skrifter i tryck. Han skrifter är "... præget af ikke ringe skarpsind" (DBL). Han hade en stor brevväxling, bl.a. med Sophia Elisabeth Brenner. Detta verk är en kulturgeografisk/ historisk skildring av Boreas, d.v.s. Danmark i detta fall. Enligt Warmholtz var han mycket förfaren i nordiska historien och antikviteterna, men emot svenska nationen ganska ogin.

243. SVANING, Hans Jensen. *Chronologia danica, qua I. Noachidarum series exhibetur: II. Judicum cimbriae & gothiae anni recensentur III. Serenissimorum ac potentissimorum daniae regum tempora, à prima regni origine ad annum Christi MDCL dynastiis VIII diriguntur /.../, conscripta à Johanne Jani Svaningio Ripensi*. Köpenhamn, Melchior Martzan, 1650. Folio. (10), + 34, + 108, + (12) s. Titeln tryckt i rött och svart. Titelbladet och följande två med revor i innermarginal, p.g.a. uppklistring mot försättsblad, genomgående fuktrand, mest i början. Titelbladet med papperslagning, liksom sid. (7–8), ful fläck sid. 31–32. Nött samtida pergamentrygg med senare stänk marmorerade pärmar. Med Olavus Andrea Knös namnteckning, daterad i Uppsala 1787. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 3500:-

Bibl. danica III, 23. Thesaurus 673. Carlander III, s. 61ff & 564ff. Samling av olika genealogiska och kronologiska tabeller i dansk historia, från Noak och framåt. Hans Jensen Svaning d.y. (1600–75) var präst och historiker, och dotterson till den mer kände Hans Jensen Svaning d.ä. Bland hans olika verk är detta arbete det mest betydande. De första delarna, som bygger på Lyschanders tidigare verk, innehåller ett okritiskt antagande av de s.k. gullandske fabler, medan de senare är ett "... respektabelt försøg i den historiske kronologi" (DBL). Den lärde bibliografen Olof Andersson Knös stora bibliotek såldes i Skara 1805 efter tryckt katalog. "

244. VEDEL, Anders Sørensen. *Om den danske krønike at beskrive; forfattet 1581, udgivet 1787, da Peter Friderik Suhm blev kongelig historiograph. Med tillæg af udgiveren Rasmus Nyerup*. Köpenhamn, N. Möller og Søn, 1787. 8:o. (2), + 100 s. Häftad och oskuren, i ett samtida gråpappersomslag. Svag fuktrand på främre omslag. Ur Ericsbergs bibliotek. 3500:-

Bibl. danica III, sp. 5. Skoovgaard-Petersen s. 105. Nyerups tillägg med titeln: "Fortegnelse paa kongelige danske historieskrivere". Denna avhandling av Vedel om att skriva ett lands historia finns bevarad i två handskrifter, en på latin från 1578 (Commentarius de scribenda historia Danica) och en utökad dansk version från 1581. Anders Sørensen Vedel (1542–1616) fick 1578 det officiella uppdraget att skriva en ny dansk historia på latin, vilken skulle ersätta Saxos föräldrade krönika. Vedel var då redan känd som utgivare av texter, han hade gett ut en dansk översättning av Saxo (1575) och arbetade med en utgåva av Adam av Bremen (1579). Han påbörjade uppdraget 1581 och skulle arbeta efter de riktlinjer han själv angett i denna programförklaring. 13 år senare fick han på en direkt fråga erkänna att han inte skrivit någonting och fick då överlämna alla sina handlingar och manuskript till myndigheterna och uppdraget gick istället till Niels Krag, som fått den nya ämbets titeln rikshistoriograf.

ÖVRIGT

245. GADEBUSCH, Thomas Heinrich. *Grundriss der Pommersche Geschichte von Thomas Heinrich Gadebusch*. Stralsund, Christian Lorenz Struck, 1778. 4:o. (10), + 258 s. Något nött samtida stänkmarmorerat pappband med beige titelettkett. Ur Ericsbergs bibliotek, med Carl Jedvard Bondes exlibris. 4500:-

Setterwall 7554. Carlander III, 564ff. Thomas Heinrich Gadebusch (1736–1804) var svensk-tysk ämbetsman och författare, samt från 1775 professor i tysk och pommersk statsrätt vid universitetet i Greifswald. Han gav ut flera källpublikationer, bl.a. *Pommersche Sammlungen* i två delar, och översatte även många svenska verk till tyska, bl.a. Hasselquists *Resa till Heliga landet*.

246. SCHWARTZ, Albert Georg. *Historia finium principatus Rugiæ, qua facies eorum antiquissima delineatur et variæ mutationes, amplitudinis vicissitudines ceteraque memorabilia huc pertinentia ex probæ fidei monumentis, scriptis coævis, diplomatibus aliisque vetustis chartis a medio XI. seculo ad usque tempora hodierna chronologico ordine ob oculos ponuntur, et commentationibus etymologico-critico-historicis illustrantur. Accessit specimen diplomatum Rugianorum majoris operis sub titulo Rugiæ Diplomaticæ evulgandi nuntiam ferens. Una cum indice rerum maxime memorabilium*. Greifswald, Höpnerianis, 1727. 4:o. (2), + 224, + (16) s. Samtida guldornerad skinnrygg med pergamentpärlar, stänkmarmorerade snitt. Med C. F. Pipers namnteckning och anteckningar på försättsbladet. Ur Ericsbergs bibliotek. 8000:-

Carlander II, 356ff. Första upplagan, en ny utkom 1734. Albert Georg Schwartz (1687–1775) var professor i Greifswald och skrev ett antal böcker om Pommern-Rügen. Denna behandlar Rügens historia från 1000-talet till slutet av 1600-talet, "sub regibus Sveciæ". Rügen tillhörde Sverige från den Westfaliska freden 1648, men i praktiken ända från 1637, fram till freden i Kiel 1814. Boken är dedicerad till den svenska generalguvernören i Pommern (och Rügen) Johan August Meyerfeldt. Carl Fredrik Piper (1700–70) på Engsö köpte enligt anteckning boken på den Cederhielsmska auktionen 1734. Piper, som var president i Kammarkollegiet hade stora vittra intressen och umgicks bl.a. med Dalin. Det stora bibliotek efter honom såldes på auktion i Stockholm 1802. Han var son till Karl XII:s statsråd Carl Piper som tillfångatogs vid Poltava.

ETT URVAL ANVÄNDA REFERENSBÖCKER.

- ADAMS, H. M. *Catalogue of Books printed on the Continent of Europe 1501–1600 in Cambridge Libraries*. 1–2. Cambridge, 1967.
- ALMQUIST, JAN ERIC. *Sveriges bibliografiska litteratur*. 1–3. Stockholm, 1904–12.
- ALMQVIST, SVEN. *Johann Kankel. Per Brahes boktryckare på Visingsö*. Stockholm, 1965.
- BERGHMAN, G. *Catalogue raisonné des impressions Elzeviriennes de la Bibliothèque Royale de Stockholm*. Stockholm, 1911.
- Bibliotheca danica* I–V, av C. V. Bruun, L. Nielsen & E. Dal. Köpenhamn, 1961–63.
- BRING, SAMUEL E. *Boktryckerierna i Uppsala*. 1–2. Uppsala, 1962–64.
- BRING, SAMUEL E. *Bibliografisk handbok till Sveriges historia*. Stockholm, 1934.
- BRING, SAMUEL E. *C. G. Warmholtz' och Louis De Geers bibliotek på Christineholm*. Uppsala, 1941.
- BRING, SAMUEL E. *Förteckning öfver Sven Lagerbrings tryckta arbeten och manuskript*. Stockholm 1907.
- BRUNET, J.-C. *Manuel de libraire*. 1–9. Paris, 1860–80. (Reprint.)
- CAPPELIN, O. *Hvar finns Skåne beskriivet?* Helsingborg, 1909.
- CARLANDER, C. M. *Svenska bibliotek och ex-libris*. Andra omarbetade och tillökade upplagan. I–IV:1–2. Stockholm, 1904.
- CHRISTENSSON, JACOB. *Fornsagor i sten. I: Lärdomens bilder. Festskrift till Gunnar Broberg*. Stockholm, 2002.
- CICOGNARA, CONTE. *Catalogo ragionato dei libri d'arte e d'antichita*. 1–2. Pisa, 1821. (Reprint.)
- COLLIJN, ISAK. *Bibliografi över Olaus Magnus' Historia de gentibus septentrionalibus*. Stockholm, 1943.
- COLLIJN, ISAK. *Sveriges bibliografi intill år 1600*. I–III. Uppsala, 1942–46.
- COLLIJN, ISAK. *Sveriges bibliografi 1600-talet*. I–II. Uppsala, 1942–46.
- FANT, ERIC MICHAEL. *Minne öfver Joh. Schefferus*. Stockholm, 1782.
- FISKE, W. *Catalogue of the Icelandic collection*. Compiled by Halldór Hermannson. New York, 1914. (Reprint.)
- FISKE, W. *Catalogue of Runic Literature forming a Part of the Icelandic Collection bequeathed by Williard Fiske*. Compiled by Halldór Hermannson. Oxford, 1918.
- GOFF, FREDERIC R. *Incunabula in American Libraries*. 1973.
- GRAESSE, J. G. T. *Trésor de livres rares et précieux ou nouveau dictionnaire bibliographique*. 1–7 + supplement. Leipzig, 1859–69. (Reprint.)
- HAIN, L. *Repertorium bibliographicum*. 1–4. Milano, 1948.
- HOFFMAN, S. F. W. *Bibliographisches Lexicon der gesammten Litteratur der Griechen*. Zweite Ausgabe. 1–3. Leipzig, 1838–45. (Reprint.)
- HULTMARK, EMIL. *Svenska kopparstickare och etsare 1500–1944*. Upsala, 1944.
- ISTC= *International Short Title Catalogue*. <http://www.bl.uk/catalogues/istc>
- JANSSON, SVEN. B. F. *De stavlösa runornas tydning*. Stockholm, 1983.
- JÖRGENSEN, ARNE. *Calonius-Naumannska samlingen i Helsingfors Universitetsbibliotek*. Helsingfors, 1936.

- KLEMMING, G. E. *Kongl. Bibliotekets samling af samtida berättelser om Sveriges krig*. Stockholm, 1888–91.
- KLEMMING, G. E. *Samtida skrifter rörande Sveriges förhållanden till fremmande magter*. Stockholm, 1881–83.
- KLEMMING, G. E. *Ur en antecknares samlingar*. Uppsala, 1880–82.
- LIDÉN, J. H. *Catalogus disputationum, in academiis et gymnasii Sveciæ*. 1–3. Uppsala, 1778–79.
- LINDBERG STEN, G. *Pärmfynd av okända svenska 1500-talstryck*. I: *Lychnos. Lärdomshistoriska samfundets årsbok*. 1977–1978. Uppsala, 1979.
- LINDBERG, STEN G. *Swedish Books 1280–1967*. Stockholm, 1968.
- LINDROTH, STEN. *Svensk lärdomshistoria*. 1–4. Stockholm, 1975–81.
- MARKLIN, G. *Catalogus disputationum in academiis Scandinaviæ et Finlandiæ*. 1–3 + supplement. Uppsala, 1820.
- MARKLUND, ERIK. *Övre Norrland i litteraturen. En bibliografi över Norrbottens och Västerbottens län*. Umeå, 1963.
- MONTELIUS, OSCAR. *Bibliographie de l'archéologie préhistorique de la Suède pendant le XIXe siècle*. Stockholm, 1875.
- The A. E. Nordenskiöld Collection in the Helsinki University Library*. Compiled by Ann-Mari Mickwitz and Leena Mickkavaara. 1–5. Helsingfors, 1979–95.
- OLSSON, SVEN. *Olof Hermelin. En karolinsk kulturpersonlighet och statsman*. Lund, Gleerup, 1953.
- OLSSON, SVEN. Olof Hermelin. I: *Svenskt biografisk lexikon*. Band 18. Stockholm, 1969–1971.
- PALME, SVEN ULRIK. *Sverige och Danmark 1596–1611*. Uppsala, 1942.
- PLESNER, K. F. *Danske bogsamlare i det nittende århundrede*. Köpenhamn, 1957.
- PMM. *Printing and the Mind of Man*. Edited by John Carter & Percy H. Muir. Second edition. München, 1983.
- REINHARDT, NANCY S. *Danish Literature. Saxo Grammaticus to Isac Dinesen*. Cambridge, Massachusetts, 1986.
- RUDBECK, GUSTAF. *Skrifter till Sveriges historia tryckta före år 1600*. Uppsala, 1919.
- RUDBECK, JOHANNES. *Beskrivande och illustrerad förteckning över de upplagor av Sveriges landskapslagar, landslagar och stadslagar som av trycket blivit utgivna intill dess Sveriges rikets lag blev gillad och antagen på riksdagen år 1734*. Bibliografi. Stockholm, 1915.
- RUDBECK, JOHANNES. *Bibliotheca Rudbeckiana. Beskrivande förteckning över arbeten, vilka författats eller utgivits av medlemmar av släkten Rudbeckius-Rudbeck samt handla om dem eller deras skrifter*. Stockholm, 1918.
- SBL. *Svenskt biografisk lexikon*. 1–32. Stockholm, 1918–2006.
- SCHÜCK, HENRIK. *Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets akademiens. Dess förhistoria och historia*. 1–8. Stockholm, 1932–44.
- SCHWEIGER, F.L.A. *Handbuch der classischen Bibliographie*. 1–3. Leipzig, 1830–34. (Reprint.)
- SELLBERG, ERLAND. Johan i Skytte. I: *Svensk biografisk lexikon*. Band 32. Stockholm, 2003–06.
- SETTERWALL, KRISTIAN. *Svensk historisk bibliografi 1771–1874*. Uppsala, 1937.
- SJÖGREN, ARTHUR. *Svenska kungliga och furstliga bokägemärken*. Stockholm, 1915.
- TER MEULEN, JACOB & DIERMANSE, P. J. J. *Bibliographie de écrits imprimés de Hugo Grotius*. Zuthen, 1995.

Thesaurus Librorum Danicorum 15th and 16th Century, av V. Rosenkilde & C. J. Ballhausen. Köpenhamn, 1987.

Thesaurus Librorum Danicorum 17. århundrede. Den lærde tid, av V. Rosenkilde & C. J. Ballhausen. Köpenhamn, 1990.

WALDE, OTTO. Nicolaus Johannis Smalandius. Ett gammalt problem i svensk bibliotekshistoria. I: *Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen*. Årg. 13. Uppsala, 1926.

VALLINKOSKI, J. *Die Dissertationen de alten Universität Turku (Academia Aboënsis) 1642–1828*. I–II. Helsingfors, 1962–69.

VD16: *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts*. <http://www.vd16.de/>

VD17: *Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts*. <http://www.vd17.de/>

WARMHOLTZ, CARL GUSTAF. *Bibliotheca historica sueo-gothica*. 1–15. Stockholm, 1782–1817. (Faksimiltryck.)

WILLEMS, ALPHONSE. *Les Elzevier. Histoire et annales typographiques*. Brussel, 1880. (Reprint)

ÅHLEN A. & B. *Censur och tryckfrihet*. Södertälje 2003.

REGISTER

- Absag Brieff*, ... 1580. 186
Acta coronationis. 1594. 185
 Adam av Bremen 90
 Adlerstam, C. G. 33
 Aelnothus 92
 Agathias 23, 30, 38
Almmenneliget afhandlings beslut
 ... 1595. 191
Allmmenneligit affhandlings beslut
 ... 1597. 191
 Anckelman, T. 90
Apologema potentissimi ... 1611.
 210
Arfföreningen ... 1604. 220
 Aretinus, se Bruni
 Arnkiel, T. 60
 Arnold von Lübeck 88
 Arpe, P. F. 12
 Arrhenius, C. se Örnhielm
 Arrhenius, J. 152
 Arwidsson, T. 41, 116, 215

 Backmeister, H. L. C. 119
 Baer, F.-C. 3
 Bailly, J.-S. 4
 Bartholin, T. 68, 234
 Bergenhielm, J. 173
 Bergensson, J. O. 122
 Bergius, B. 227
 Bergqvist, C. 176
 Beronius, M. 61
 Bilberg, J. 128
 Bircherod, J. 235
 Björner, E. J. 6, 61, 72, 83, 97,
 136
 Björnsson, S. 125
 Boberg, P. E. 217
 Bonde, G. 136, 216
 Borastus, G. L. 206, 207
 Bosio, A. 39, 40
 Botin, A. 119
Breffue, ... 1611. 209
 Brenner, E. 215
 Brocman, N. R. 139
 Bruni, L. 23, 37
 Brunnerus, M. 7
 Bureus, J. 96, 130, 131
 Bylou, A. F. 223

 Castiglione, V. 39, 40
 Celse, M. von 153
 Celsius, M. 7, 83
 Celsius, O. 61, 83, 124, 161
 Chesnecopherus, N. 196, 197
 Christ, J. F. 47

 Chytraeus, D. 182, 183, 186
 Clemens, J. F. 145
 Cochlaeus, J. 32
 Colberg, E. D. 219
 Conrad av Lichtenau 47
 Columbus, J. 114
Conscientia Caroli Sudermanie
 ... 1602. 194
Credentschreiben und Instruction
 ... 1597. 207

 Dalin, O. von. 118
 Dal, N. H. 57, 69
 Diaconus, P. 47
 Dijkman, P. 82
 Dillner, E. J. 98

 Edfeldt, J. 122
Een sanfärdigh berättelse, ...
 1619. 214
 Egerton, F. 75
 Eichhorn, C. 167
Eines erbarn Radts ... 1564. 175
 Eiríksson, J. 73, 135
 Ens, G. L. 177
 Eppendorff, H. von 103, 104,
 148
 Ernst, H. 236

 Fabricius, J. A. 64, 90
 Fant, E. M. 98, 122
 Festing, G. 122
 Finnasson, H. 135
 Flandro, C. 164
 Floding, P. G. 118
 Flodman, O. 83
 Fontanini, J. 49
 Forstein, J. 155
Förening emellen ... 1598. 195
Försäkring, som then ... 1612.
 220

 Gadebusch, T. H. 245
 Gadh, H. 165
 Gillberg, J. 227
 Girs, A. 173
 Gjörwell, C. C. 120, 121
 Glad, R. 163
 Goeding, A. 70
 Gram, H. 171
 Gronovius, A. 19
 Gronovius, J. F. 19
 Grotius, H. 31, 144
 Grupen, C. U. 5
 Gyldenstolpe, D. 144

 Gyldenstolpe, M. O. 117
 Göransson, J. 81

 Hadorph, J. 93
 Haelweg, A. 170
 Hagenow, F. von 85
 Hallman, J. G. 95
 Hallström, J. 174
 Halpap, L. 128
 Hamelmann, H. 237
 Hammarson, J. 95
 Hammer, H. 100
 Hardt, R. von der 225
 Hartknoch, C. 16, 17
 Heidenstein, R. 186
 Heinsius, D. 206
 Helmold 88, 89, 90
 Helwing, C. F. 5
 Henning, S. 183
 Henrichsson, J. 96
 Hermelin, O. 156
 Hjort, D. 114
 Holmberg, A. E. 77
 Huitfeld, A. 170
 Humble, G. A. 156
 Høst, G. 86

 Ihre, J. 61, 62, 98
 Isidor av Sevilla 26, 28, 29, 30,
 43

 Jacobacus, M. 108
 Jónsson, J. 135
 Jordanes 23, 26, 28, 29, 30, 35

 Karlström, S. 7
 Karnkowski, S. 194
 Kemner, H. M. 112
 Kéralio, L. F. G. 168
 Keysler, J. G. 59, 64
 Kiellgren, J. 155
 Klee, F. 78, 79
 Klemming, G. E. 1
Kongelig majestats udi Dan-
mark ... 1610. 208
 Krag, N. 171
 Krantz, A. 91, 103, 104, 105, 148
 Kruse, F. C. H. 140

 Lactus, C. E. M. Se Glad.
 Lagerbring, S. 120, 121, 226
 Lagerlöf, P. 7, 22
 Lambeck, P. 32, 90
 Lauterbach, J. 177
 Ledebur, L. von 160

- Lefevre, F. 39, 40
 Leyonmarck, C. U. 224
 Lind, J. 227
 Lindenbrog, E. 87, 90, 190
 Lindenbrog, F. 29
 Loccenius, J. 53, 56, 57
 Lohman, C. L. 95
 Lorich, F. J. 83
 Lubinski, S. 189
 Ludwigsson, E. 93
 Lyschander, C. C. 238
- Machiavelli, N. 42
 Magni, J. 169
 Magnus, J. 106, 107, 108, 109
 Mgnus, O. 51, 52, 53, 54, 55, 107
 Magnusen, F. 76, 86
 Magnússon, Á. 11
 Major, J. D. 9
Mandata serenissimi ... 1596. 192
 Mandelgren, N. M. 167
 Mazza, T. 31
 Messenius, J. 80, 100, 101, 111,
 112, 116, 218, 222
 Meursius, J. 92
 Mollerus, J. 10
 Moretus, O. 108
 Mossberg, J. L. 122
 Murray, J. P. 217
 Müller, J. H. 74
 Müller, L. 187, 188
 Müller, P. E. 142, 146
- Neuenhagen, F. G. 65
 Norcopensis, A. 1
 Nordencrantz, A. 45
 Nordin, C. G. 98
Norna-gests saga. 126
 Nyerup, R. 86, 244
- Oelrichs, J. 61
 Olai, E. 102
 Olearius, A. 239
 Olivecrona, I. 221
 Ólafsson, J. 142, 143
 Ólofsson, G. 127, 138
 Olofsson, H. 166
Ordinum regni Poloniae, ... 1587.
 184
- Padt-Brügge, D. 1, 93
 Pedersen, C. 147, 148
 Peregrinus, C. 48
 Peringskiöld, J. F. 35, 123, 134,
 136
 Peringskiöld, J. 32, 34, 116, 136,
 141, 215, 216, 223
 Perman, se Olivecrona
- Persona, C. 38
 Petersen, N. M. 75
 Petit, P. 13
 Petrejus, N. M. 11
 Petrejus, P. 113, 114, 115, 211, 212
 Petri, O. 168
 Piccolomini, E. S. se Pius II.
 Pithou, P. 43
 Pius II. 36
 Pontanus, J. I. 164
 Pontoppidan, E. 240
 Porthan, H. G. 153
 Posselt, C. J. 72
 Praetorius, M. 21
 Pratillus, F. M. 48
 Prokopius 23, 24, 26, 28
- Rantzau, H. 105, 241
 Rasmussen, J. L. 157
 Rheanus, B. 23
 Reenhielm, J. I. 129, 138
 Rehn, J. E. 118
 Reineccius, R. 88
 Resen, P. H. 178
 Richer, A. 33
 Rimbart 32, 90
 Rudbeck, O. 1, 70, 124, 138
 Rudbeck, O. d.y. 2
 Rugman, J. 129, 130, 144
 Russow, B. 179, 180
 Rüks, F. 46, 66, 67
 Röding, J. 41
- Saavedra Faxardo, Don D. 44
 Salan, N. N. 70, 138
 Salan, P. 1, 22, 138
 Sandberg, J. 154
Sanfärdigt swar och berettelse,
 ... 1617. 198
 Saxo 47, 147, 148, 149, 150
 Scarin, A. A. 155
 Schedius, E. 64
Scripta inter sereniss ... 1587. 184
 Schefferus, J. 7, 69, 94, 130, 181
 Schlözer, A. L. 63
 Schlözer, K. von 158, 159
 Schroderus, E. 109, 165, 166, 188
 Schultz, J. M. 84
 Schürer, Z. 108
 Schwartz, A. G. 246
 Schöning, G. 142
Sentens och dom ... 1600. 191
Sententia ordinum regni Sueciae,
 ... 1610. 191
 Sheringham, R. 20
 Sivers, H. J. 162
 Sjöborg, N. H. 83
 Skytte, J. 14, 15, 203, 206
- Sperling, O. 242
 Stephanus, S. 149, 171, 236
 Stiernhielm, G. 18
 Stiernman, A. A. von 176, 224
 Sturcius, C. 194
 Sturlasson, S. 141, 142, 144
 Ståhl, D. 227
 Suhm, P. F. 8, 135
 Svaning, H. 110
 Svaning, H. J. 243
Sveriges riktes ständers beslut, ...
 1602. 200
*Sveriges riktes ständers sentens
 och mening* ... 1609. 191
 Sylvander, G. V. 154
 Sylvius, J. 102
- Tegel, E. J. 172, 176
 Tempeo, L. 100
 Tesauro, E. 39, 40, 41
 Thelaus, M. 83
 Thellott, P. J. 1
 Thomsen, C. J. 75, 86
 Thorlacius, B. 142, 143
 Thorlacius, S. T. 71, 142
 Torfaeus, T. 135
 Touschier, J. 161
 Turler, J. 42
 Typotius, J. 201, 202
 Törner, J. 152
- Universalis Arbogensium* ...
 1597. 191
- Wandall, P. T. 145
Warhafftige neue Zeitung ...
 1606. 204
 Warnefrid, P. 26, 28, 29, 30
 Wattrang, M. J. 58
 Vedel, A. S. 150, 244
 Werlauff, E. C. 25, 142, 143
 Verelius, O. 124, 130, 131, 132,
 133, 137, 151, 216
 Wexionis, se Gyldenstolpe
 Widekindi, J. 99, 213
 Wiede, L. C. 154
 Wiedewelt, J. 145
 Winslow, P. 232, 233
 Wittekindus 88
 Wolfius, J. 91, 105,
 Worm, O. 230, 231
 Wostehovius, G. 205
 Vulcanius, B. 26, 27, 28, 30
- Zamoiski, J. 193
 Ziegler, J. 105
 Zucchi, B. 50
- Örnhelm, C. 32, 181

[107]

Typografi & foto: Lars Paulsrud

Tryck: S-M Ewert 2008